

035,2M76,1
G1M

035,2M76,1 7373

G1M

Mudigonda Nesalinga

Shastri

Mata Vinod Charche

7373

• • • • •

[illegible]

శ్రీ

శివాయగురవేనమః

మతవిరోధచర్య.

మహాపాథ్యాయ

బ్ర॥ శ్రీ, ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రిలవారిచే
రచింపబడినది.

హిందూ మతము కాలక్షేపము
పెండ్లము
సం. 8993, హైదరాబాద్
సైనిక రాజ్యము

173.
A

పైటిర్ కే

తెనాలి, ఆంధ్రమద్రాక్షరకాలయంను ముద్రింపబడియె.

1931

ప్రెస్ రిజిస్టరు]

[వెల రు. 1-8-0.

035,2 M76,1
GLM

SRI JAGADGURU VISHVARADHYA
JANGAMAWAN MATH, VARANASI
LIBRARY, Varanasi

Jangamawan Math, Varanasi
Acc. No. 7373

శివాయ నమః

మ త వి నో ద చ ర్చ

—:0:—

విజయవాటిక — కృష్ణ వేణీశీరము.

పండితారాధ్యుల బడబాసల శరభసాళువారాధ్యులవారు
ప్రతివాది భయంకరం - గండభేరుండ నృసింహాచార్య స్వాములవారు.

అన్నంభొట్ల శివరామకృష్ణ భట్టాచార్యులవారు. ఈమువ్వరు
ఏటిలోస్నానముచేసి

నండి— శివ శివ శివ మహాదేవ మహాదేవ

ప్రతి— శ్రీమతే రామానుజాయనమః

అన్నం— శివరామగోవింద నారాయణమహాదేవ

అనుచు నదియొడ్డున ననుస్థానమునకై గూర్చుండిరి.

అన్నం— ఆరాధ్యులవారూ? తమరెచ్చటనుంచి దయచేయుచున్నారండి?

పండి— అయ్యో! మేము శ్రీశైలయాత్రచేసికొని వచ్చుచున్నాము.

అన్నం— ఆచార్యులవారూ! తమరెచ్చటనుంచి వేంచేయుచున్నారు?

ప్రతి— శ్రీరంగయాత్ర సేయించుకొని చేతిమీ సరే. భట్టాచార్యుల
వారూ! తమరెందుండి నచ్చితిరి?

అన్నం— జగన్నాథయాత్రగావించి వచ్చుచున్నాము.

(తనలో వీరిద్వారకు కలహము పెట్టినబాగుండును.) ప్రకాశముగా
ఆచార్యులవారూ ఏమి? ఈసుదినము శైవవైష్ణవ పండితు
లుభయులు నిష్పడిచ్చట సమావేశమైతిరి. ఆచార్యులవారూ?
ఈనడుమ విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతసంగ్రహమును గ్రంథమును
జూడగా దానియందు శివపరాత్పరత్వఖండనము బహుచమ
త్కారముగా నున్నదినుడి.

ప్రతి— అవును అది చాలాసప్రమాణముగా నున్నది.

పండి— భట్టాచార్యులవారూ ఏమిది? శివపరాత్పరత్వఖండనమా?
ఎందున్నది? ఎవరుచేసిరి?

అన్నం— విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంత సంగ్రహమునందు
(అని చెప్పబూనునంతలో)

ప్రతి— ఏ గ్రంథమునందో ఎవ్వరో చేసినది చెప్పవేల? సమర్థులగువారుం
దినచో నిప్పుడు మేముచేయుదుము.

పండి— అట్లేని ఏమును సంసిద్ధులమే కాని మనకుమధ్యనులేవ్వరు ?

ప్రతి— భట్టాచార్యులవారులేరా ?

పండి— మీరు మాధ్యస్థ్యమున కంగీకరింతురా ?

అన్నం— మీరే లెడ యెడముగాగూర్చుండి సప్రమాణములగు సరస
వచనములతోఁ జర్చించునెడ భారమేమి? అట్లే అంగీకరింతును.

(తనలో నాయత్నము సఫలమైనది.)

మీరిప్పుడు డేయంశమునుగూర్చి చర్చింతురు ?

ప్రతి— పరత్వముగూర్చియే.

అన్నం— అది సులభోపాయమున దేలునా ?

పండి— త్వరలో దేలకున్న కొంచెముతడవుగాఁ దేలకుండునా ?

ప్రతి— మాసిద్ధాంతమును ప్రచారముచేయుటకన్న నావశ్యకకృత్యము
మాకు వేరుగాలేదు.

పండి— మాకును సంతియేయని యెంచుడు.

అన్నం— (తనలో) తీసిపోవువారు కనపడలేదు సాగనుగానె
యున్నది. ప్రకాశముగా ఆచార్యులవారు? నారాయణపర
త్వమునెడ ప్రబలమగుహేతువు సెలవిత్తురా ?

ప్రతి— వేరేమికావలయు? శివుడు పరిమభాగవతుఁడు

శ్లో॥ శ్రీవిష్ణుపాద జలజోద్భవ మంబుమూర్ధ్ని

శ్రీరామనామమహితం సకలతంముఖాబ్జై

శ్రీనాథ శేషశయనంచ సదోద్వహంతం

తంశంకరం పరిమభాగవతంస్మరామి ॥

అని పెద్దలు చెప్పియున్నారు. దీనింబట్టి శివుడు విష్ణుభక్తుఁడని

స్పష్టమగుచున్నది కాదా ?

అన్నం— ఆరాధ్యులవారు ? వినుచున్నారుగాదా? ఈవిషయమున
మీ రేమిచెప్పుదురు?

పండి— వినుచునేయున్నాను. కాని మీరు నిజమును తలక్రిందుచేసినారు.

నారాయణమూర్తియే పరమపాశుపతుఁడు శివభక్తాగ్రగణ్యుడు కావుననె,

శ్లో: లింగం శివం శిరసి బిల్వదళం శిఖాయాం

రుద్రాక్షహారమురసీశ్వరనామవక్త్రే

సర్వాంగకేషుభసితం నియతందధానం

నారాయణం పరమపాశుపతంస్మరామి ||

అని పెద్దలు సెలవిచ్చిరి. దీనికేమిచెప్పదురు ?

అన్నం— బలె-బలే శివుడు విష్ణుభక్తుఁడని వైష్ణవులును విష్ణువు శివభక్తుఁడని శైవులునుచెప్పుచున్నారు కావునరెండునిజమే. వృథా కలహమెందుకు ? ఇద్దరుసమానులనియో ? ఒక్కడేఅనియో ఒప్పుకొనిననేమి ?

ప్రతి— రామాయణ కాలక్షేపమున పిడకలకొట్టాటవలె నట్టనడుమ మీసిద్ధాంతము తెచ్చిపెట్టఁకుడు? ప్రస్తుతచర్చ జరగనిండు.

అన్నం— అట్లేని మీకుమీకుగల ప్రమాణములను కనఁబరచుడు.

పండి— విష్ణుమూర్తి శివునిగూర్చి తపముచేసినట్లు వేయిచోట్లకలదు. నారాయణమూర్తి ప్రతిదినము సహస్రకమలములతో శివునారాధించుచు నొక్కనాడొక్కకమలము తక్కువకాగా తన నేత్రకమలమును దీసిపూజింప నీశ్వరుఁడుమెచ్చి కమలములతో తుల్యములగు నేత్రములను చక్రముగూడనిచ్చుట ప్రసిద్ధము కాదా? దీనింబట్టి విష్ణుమూర్తి శివభక్తుఁడని స్పష్టపడుటలేదా?

ప్రతి— శివుడు నారాయణమూర్తినిగూర్చి తపముచేసినట్లును లక్షచోట్లకలదు. శివుడు ప్రతిదినము వేయిసంపెంగపూలతో నారాయణమూర్తి నర్పించుచుండ నొక్కనాడొక్క పూవు తక్కువపడగా శివుడు తనముక్కునుగోసి పూజింప నారాయణమూర్తి ప్రసన్నుండై సంపెంగపూవుం బోలుముక్కును త్రిశూలమును నిచ్చినట్లు వరాహపురాణమున నున్నది. దీనింబట్టి శివుడు విష్ణుభక్తుఁడని తేటబడుటలేదా?

మీరు చెప్పిన రెండుపద్ధతులును కొరవిబెట్టి తల గోకికొనినట్లు బాగా నేయున్నవి.

అన్నం— ఇందు మీరొక్కసంగతి యాలోచింపవలయు. ఏమనిన శివపురాణములు మీసిద్ధాంతమునకు ననుకూలంపనికారణమున నవి తామసములని మీపెద్దలు వానిని వదలియుండవచ్చును. కాని విష్ణుపురాణములలో విష్ణునుత్కర్ష ముండుట సహజము. అవిమాత్రమే ప్రమాణమనుకొనువారు చర్చాపద్ధతిలోనికి రాకూడదు. తమలోతాముమాత్రము సంతసపడవలసినదియే. ఇదిగాక మేముచెప్పిన నియమముల సంగీకరించి సిద్ధాంతము చేయుదమని యారాధ్యులవారు ఒప్పుకొనుచున్నారు. మీరే మందురు? రెంటిలో విష్ణుపురాణములుమాత్రము ప్రమాణమనువారి సిద్ధాంతము బలవత్తరమా? రెంటిని సంగీకరించిన వారి సిద్ధాంతము బలవత్తరమా? మీరే సెలవిండు.

ప్రతి— రెంటిని ప్రమాణముగా సంగీకరించినవారిసిద్ధాంతమే ఎక్కువ ప్రమాణములుగలదిగాన బలవత్తరముగా కనబడును. కాని అట్లు సిద్ధాంతమునేయ నశక్యము.

అన్నం— శక్యమైనచో నాసిద్ధాంతము ప్రబలమేయని యంగీకరింతురా?

ప్రతి— అదియెట్లోచూచిగాని చెప్పజాలము.

అన్నం— రెండును ప్రమాణములని యంగీకరించి సిద్ధాంతము నేయు డందుమా? రెంటిని వదలిపెట్టి యితర ప్రమాణములతో సిద్ధాంతము నేయుడని యారాధ్యులవారి నడుగుదుమా?

ప్రతి— వాదమునకై కొంచెమునేపు రెంటిని ప్రమాణమనియే యంగీకరింతుము. రెంటిని ప్రమాణముగా సంగీకరించి వారెట్లు సమస్యముచేతురో చెప్పుమనుడు.

అన్నం— ఆరాధ్యులవారూ? ఊరకుంటిరేమి?

పండి— శైవ వైష్ణవపురాణములకు విరోధమునంగీకరించి సమన్వయము సేయుచుందురా? విరోధములేదనియే సమన్వయము సేయుచుందురా ?

అన్నం— ఇందు ధనవ్యయమేమికలదు? రెండువిధములను మీసిద్ధాంతమున సమన్వయముచేయుడు.

పండి— సావధానముగావినుడు. శైవ వైష్ణవపురాణములకు విరోధము లేదనుటయేయధార్థము. అయినను కొందఱు శైవ వైష్ణవపురాణములకు విరోధముకలదని యనుచున్నారుగాన ఆపక్షమున నిట్లు సమన్వయముచేసిరి.

అన్నం— ఎట్లు ?

పండి— పదునెనిమిది పురాణములయందును శైవపురాణములు పది యనియు వైష్ణవపురాణములు నాలుగనియు చెప్పబడియున్నది. పది శైవపురాణములలో శివపురాణము లక్ష గ్రంథసంఖ్యయు స్కాందపురాణము లక్ష గ్రంథసంఖ్యయు గలిగియున్నవని ప్రసిద్ధిగలదు. పదునెనిమిది పురాణములుచేరిన మొత్తము నాలుగు లక్షల గ్రంథసంఖ్యలో శైవస్కాందములు రెండు సగముగ్రంథముగదా? కడమయెనిమిది శివపురాణములకు సంఖ్యయెంత యుండునో గమనింపుడు. ఇట్లే సౌరాదిపురాణము నాలుగింటికి కొంతవిభాగించుడు. ఇతర విష్ణుపురాణములు నాలుగింటికి గ్రంథసంఖ్య యెంతయుండునో యూహింపుడు. దీనింబట్టి విష్ణుపురాణముల గ్రంథసంఖ్య కంటెశివపురాణముల గ్రంథసంఖ్య యెన్నియోమడంగు లెక్కుడని స్పష్టమగుచున్నదికదా? ఇతర సీరెంటికి విరోధమున్నదనుపక్షమున ప్రామాణ్యము దేనికుండునో నిర్ణయించుకొనవలయు. ఇట్టిసందర్భమున నూ॥ విప్రతిషేధేభూయసాం స్యాత్స్వధర్మత్వం॥ విరోధమువచ్చినప్పుడు ఎక్కుడువచనములకే ప్రామాణ్యమని జైమిని నిర్ణయించెను.

దీనింబట్టి శివపురాణములయందు విష్ణువు శివభక్తుడనుదానికి విరుద్ధముగా విష్ణుపురాణములయందు శివుడేవిష్ణుభక్తుడని చెప్పినది ప్రమాణముకాదని తేలినది. కాదా ?

అన్నం— ఇదియూ కారణము. విష్ణుపురాణములలోని శివపురాణ విరుద్ధాంశములకు జైమిని న్యాయముచే నప్రామాణ్యము ప్రాపింపఁగా శివపురాణములకు తామసత్వము కల్పించి యవి అసలే ప్రమాణములు కావని త్రోసివేసినట్లు కనబడుచున్నది.

పండి— ఇందు న్యాయమేదియో నిర్ణయింపుడు.

అన్నం— జైమినిన్యాయము కాదన నెవ్వరితరము? ఆచార్యులవారూ ఇచ్చట మీరేమిచెప్పదురు?

ప్రతి— ప్రమాణములైన వచనములకు పూర్వాపర విరోధము వచ్చినప్పుడు జైమినీ యన్యాయము ప్రవర్తించుగాని తామసములు గాన కేవల మప్రమాణములైన శివపురాణముల విషయమున నాన్యాయమెట్లు ప్రవర్తించును?

అన్నం— మీ సిద్ధాంతమున నంతియె యగుగాక. ఇందొక్కన్యాయ ములోచింపవలయును. జైమినీయ న్యాయము నిర్వివాదముగా సర్వ జనాంగీకారము నొందియున్నట్లు శివపురాణ తామసత్వము సర్వజనాంగీకారము నొందినదికాదు. ఇదిగాక ఎక్కువ వచనములకు విరోధించినందున తక్కువ వచనములకు నప్రామాణ్యము నంగీకరించినను ఎక్కువ వచనములకు ప్రామాణ్యము నంగీకరింపనందున శైవుల సిద్ధాంతమునకు నెక్కువ ప్రామాణ్యమును, ఎక్కువ గ్రంథసంఖ్యగల శివపురాణములకే యప్రామాణ్యము నొప్పి తక్కువ గ్రంథసంఖ్యగల విష్ణు పురాణ వచనములకే ప్రామాణ్యము నంగీకరించిన మీ సిద్ధాంతమునకు ప్రామాణ్యము తక్కువనియు నంగీకరింపవలసి వచ్చునట్లు కనబడుటలేదా?

ప్రతి—ప్రమాణముకాని నిస్సారవచనము లెన్ని లక్షలుండిన నేమిలాభమండీ?

పండి—ఇందొక్క సంగతి నాలింపుడు. శ్లో॥ పురాణమేకమేవా సీచ్ఛతకోటి ప్రవిస్తరం॥ కృతయుగమునందు పురాణకాండము నూరు కోట్ల గ్రంథసంఖ్యగలిగి యుండెనని చెప్పి, అద్దానిని, కలియుగాదిని నూలుగు లక్షలగ్రంథముగా సంగ్రహించునపుడు వేదవ్యాసులవారు ఈనూలుగులక్షల గ్రంథములో మూడుపాళ్ళు నిస్సారమగు సప్రమాణ్యగ్రంథమును పొందుపరచిరనుట యెంతసారవంతముగా నున్నదో యోచింపుడు.

ప్రతి—ఎందైనను సారమే స్వల్పంబుగను, అసారమే అధికముగానుంట సాధారణమే.

పండి—సారమే స్వల్పముగాను, అసారమే అధికముగాను నుండవచ్చును. కాని, ప్రమాణగ్రంథము స్వల్పంబును, తద్విరుద్ధమగు ప్రమాణగ్రంథమే అధికంబుగానున్నదనుట సమంజసమగునా?

అన్నం—అట్లుండుటసమంజసముకాదని జైమినీయ న్యాయము చేతనె ధ్రువపడియెను. అంతకన్న నెక్కువ మీరేమిచెప్పగలరు?

పండి—ఈయాధార్థ్యము నాచార్యులవారంగీకరించినారా?

అన్నం—వారంతిమాత్రముననె యంగీకరించిన నిన్ని మతభేదము లేదేళిమున పీటలు పెట్టుకొని కూర్చుండునా?

ప్రతి—ఆజైమినిన్యాయమిట్టిచోట్ల యుపయోగింపదని చెప్పి తినికాదండీ.

అన్నం—అంతకన్న మీరేమిచెప్పదురు? మీరెట్లును సంగీకరింపరనియేకదా చెప్పుచున్నాను. ఉండనిండు. ఆరాధ్యులవారూ? శైవవైష్ణవ పురాణములకు పరస్పర విరోధములేదనుటయే యధార్థమింటిరి. అదియెట్లో నిరూపించుడు.

పండి—ఇదిచాల పెద్దసంగతి. ఎట్లనిన, వైష్ణవులు త్రిమూర్తులలో శేరినవిష్ణువే పరశక్త్యనుని యంగీకరించిరి. కాని శైవులయిననో

త్రిమూర్తులలో జేరిన రుద్రుడుగాక, త్రిమూర్తులకుఁ గారణుడై త్రిమూర్తులకు నతీతుడైన శివుని పరతత్వముగా నంగీకరించిరి.

అన్నం—నారాయణమూర్తియు త్రిమూర్తులకు నతీతుడేయని యేల యంగీకరింపరాదు?

పండి—అట్లు మీ రంగీకరింపవలయు నేగాని వైష్ణవు లంగీకరింపరు.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ? నారాయణమూర్తి త్రిమూర్తులకంటె నతీతుడని మీరంగీకరింపరా?

ప్రతి—నారాయణమూర్తి త్రిమూర్తులలో పరాత్పరుడు. ఆయనకన్న పరతత్వము లేనలేదు.

అన్నం—మే మొక్కటియడిగిన మీరలింకొక్కటి చెప్పుచున్నారేమి? నారాయణమూర్తి త్రిమూర్తులకంటె నతీతుడా? త్రిమూర్తులలో జేరినవాడా?

ప్రతి—నారాయణమూర్తి త్రిమూర్తులలో నతీతుడు. త్రిమూర్తులకంటె పరమైన తత్వము లేనలేదు.

అన్నం—త్రిమూర్తులకంటె నతీతము నిర్గుణమే. కాని సగుణమున్నట్లు తోపదు.

ప్రతి—త్రిమూర్తులకంటె తత్వము లేనలేదని మేము చెప్పుచున్నాము నిర్గుణము మాత్రమున్నదని మీరు చెప్పుచున్నారు. కొఙ్గా మగడింట నున్న నేమి? దండుననున్న నేమి యన్నట్లు నిర్గుణమున్న నొక్కటే లేకున్న నొక్కటే కాన, ఈయెడ మనయిర్వుర సిద్ధాంతము నొక్కటేయాయెను.

అన్నం—త్రిమూర్తులకంటె నతీతమగు సగుణతత్వమున్నదగు నెడ ప్రమాణమున్నది లేనిదియు పడంపడి విచారితము. ఆరాధ్యులవారూ? మీరు చెప్పినట్లు శివుని త్రిమూర్త్యతీతునిగా నంగీకరించినందున వైవస్థాంతమున సర్వపురాణ సహస్రయమెట్లు కుదురును ?

పండి—ఎట్లుకుదురునో సావధానముగా నాలింపుడు. త్రిమూర్తులకంటె సతీతుఁడు పరమేశ్వరుఁడు. పరమేశ్వరునిసంశయములే త్రిమూర్తులు. గాన పురాణములకు పరస్పర విరోధముండనేరదు. ఏలన, కొన్నిపురాణములయందు విష్ణు సుత్కర్షణమును, మఱికొన్నిటియందు రుద్రసుత్కర్షణమును, ఇంకఁగొన్నిటియందు బ్రహ్మదేవునుత్కర్షణమును గలదు. ఈయనుత్కర్షణమంతయు మువ్వరకు మూలభూతుఁడగు పరమేశ్వరునిదే. మూలభూతుఁడగు నారాయణునిగుణజాతమంతయు నదేవుని సంశయములగు రామకృష్ణాద్యవతారములయందు నారోపించి స్తోత్రము చేయఁబడుటచే అంశయోక్తగుణములు అంశము సందారోపించుట స్వాభావికము. రామకృష్ణాద్యవతారములనుగూర్చి చేయఁబడు స్తోత్రమంతయు వారికి మూలభూతుఁడగు నారాయణమూర్తిదే అయినట్లు పురాణములలో త్రిమూర్తులయందు నారోపించఁబడిన గుణజాతమంతయు వీరికి మూలభూతుఁడగు పరమేశ్వరునిదేయని స్పష్టమగుచున్నది. ఒకయుగమునందు బ్రహ్మకు, ఇంకొక యుగమునందు విష్ణునకు, వేరొకయుగమునందు రుద్రునకును నిట్లు యుగభేదములను బట్టి త్రిమూర్తులలో సుత్కర్షణపక్షము మారుచుండునుగాని వీరికి మూలభూతుఁడగు పరమేశ్వరు సుత్కర్షణము మారిపోవునది కాదనియు మత్స్యపురాణమునందు సర్వపురాణములకు సవిరోధమిట్లు నిరూపింపఁబడియున్నది.

అన్నం—యుగభేదములయందు త్రిమూర్తులకు సుత్కర్షణపక్షము మారుటకు కారణమేమి?

పండి—శివపురాణమున వాయుసంహితయందు,

త్రయస్తేకారణాత్కానసంజాతాహి మహేశ్వరాత్, ఇత్యుపక్రమ్య తపసాతోషయిత్వా తంపితరంచ మహేశ్వరం |

బ్రహ్మనా రాయణౌపూర్వం రుద్రః కల్పంతరేఽస్పృజత్ |

కల్పాస్తరే పునర్బ్రహ్మ రుద్రవిష్ణూ జగన్మయః |
 విష్ణుశ్చ భగవాన్స్తద్వత్ బ్రహ్మణ మసృజత్పునః,
 నారాయణం పునర్బ్రహ్మ బ్రహ్మణంచ పునర్భవః |
 ఏవం కల్పేషు కల్పేషు బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరాః |
 పరస్పరస్మా జ్ఞాయంతేపరస్పర జయేషిణః |
 తత్తత్కల్పాంతవృత్తాంత మధికృత్య మహర్షిభిః |
 తానితానిప్రణీతాని విద్వాన్స్తత్రసముహ్యతి ||

బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు మువ్వురును పరమేశ్వరునివలన ఆది కల్పమునందు జన్మించిరని యారంభించి, వీరిలో రుద్రుడు తపముచే తండ్రియగు పరమేశ్వరు మెస్సవడసి యొక కల్పంబున బ్రహ్మవిష్ణుల సృజించెను. ఆవిధమున నె బ్రహ్మయు నింకొకకల్పంబున రుద్రవిష్ణుల సృజించెను. ఆమార్గమున నె విష్ణుండును బ్రహ్మరుద్రులఁ బుట్టించెను. ఇట్లే బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు తమలోతాము జయముగోరి యాయా కల్పములయందు యొక్కొక్కొక్కళ్ళను బుట్టించుచు నొకళ్ళవలన బుట్టుచు నుందురు. ఈవృత్తాంతము నె గ్రహించి మహర్షులు బ్రహ్మ పురాణమున బ్రహ్మయధికుడనియు, విష్ణుపురాణమున విష్ణువే శ్రేష్ఠుడనియు, రుద్రపురాణమున రుద్రుడే యుత్తముడనియు నుడివిరి. కాని యీసందర్భము నెఱిగినవాఁడు మోహమొందడనిభావము. దీనింబట్టి త్రిమూర్తులపారమ్యము కల్పభేదములనుబట్టి మారిపోవుచుండునుగాన త్రిమూర్తులు సమానులే అయినను వీరికి తండ్రియగు పరమేశ్వరుని పారమ్యమెన్నటికి మార్పునొందునది కాదుగాన పరమేశ్వరుడు సర్వోత్కృష్టుడనుట సిద్ధమగుచున్నది. ఈయర్థమును మహాకవి కాళిదాసుండును కుమారసంభవయమునందు.

(గత సంచికానుబంధము.)

శ్లో॥ ఎకైవమూర్తిర్భిదేత్రిథాసా
సామాన్యమేషాం ప్రథమావరత్వం!
విష్ణోర్నరస్తస్యహరిశదాచి
ద్వేభాస్తయోస్తావపిభాతురాద్యా॥

త్రిమూర్తులు నొక్కనియంశములే. వీరి మువ్వరకు జ్యేష్ఠ కనిష్ఠభావము సమానమే. ఒకప్పుడు రుద్రుడు జ్యేష్ఠుండును బ్రహ్మ విష్ణులు కనిష్ఠులును నగుదురు. ఇంకొకప్పుడు విష్ణువు జ్యేష్ఠుండును బ్రహ్మ రుద్రులు కనిష్ఠులు నగుదురు. వేరొకప్పుడు బ్రహ్మ జ్యేష్ఠుండును తిక్కనిర్వురు కనిష్ఠులు నగుదురని చెప్పియుండెను.

అన్నం=కాళిదాస వచనమునుబట్టి, తత్త్వమొక్కటియే త్రిమూర్తులుగా భేదమునొందెననియు, నీత్రిమూర్తులలో పరత్వా పరత్వములు మారిపోవుచునుండు. గాన మువ్వరు సమానలేయనియు తెలియుచున్నది. ఇది మాసిద్ధాంతమునకు ననుకూలమే.

పండి=కల్పభేదముః యందు త్రిమూర్తుల యుత్కర్షణాపకర్షణలు మారుచుండుననుటకే కాళిదాసవచనము సుదాహరించితిమి. త్రిమూర్తుల యుత్కర్షణాపకర్షణలు మారుచుండునవి యైనను వీరికి మూలభూతుడగు పరమేశ్వరు సుత్కర్షణ మెప్పుడును మారునదిగాదు గాన నప్రమేశ్వరుడు సర్వోత్కృష్టుడనుట నిర్వివాదము.

అన్నం=ఈ త్రిమూర్తులకంటె పైన నిర్గుణతత్త్వమున్నదనుట నిజమే. త్రిమూర్తులుగాక వీరికిపైన సగుణతత్త్వమున్నదని దేనినిబట్టి గ్రహింపవలయు?

పండి=యుక్తివిబట్టియు, ప్రమాణములనుబట్టియు, సంగీకరింపక తప్పదు.

అన్నం=సగుణమునందు త్రిమూర్తులచేతనే సకల వ్యవహారము నెరవేరుచుండ వీరికిపైన సగుణతత్త్వముసంగీకరింప నవసరమేమి;

పండి=అట్టులంగీకరింపకున్నచో నిరీశ్వరవాదమో? లేక అనేకే శ్వరవాదమో అంగీకరింపవలసివచ్చుగదా?

అన్నం=అదియేల?

పండి=త్రిమూర్తులకు పరత్వాపరత్వములు మారిపోవుచుండుగాన వీరిలో నొక్కనిగిని నీశ్వరత్వములేదు. ఏలన, అదియుండినచో తమ పరత్వము స్థిరముగనే చేసికొందురుగదా?

అన్నం=కాళిదాస శ్లోకవ్యాఖ్యానమునందు॥ ఇచ్చయూ సర్వే జ్యేష్ఠాభవంతి-కనిష్ఠాశ్చ॥ తమ యిచ్చచేతనే త్రిమూర్తులు జ్యేష్ఠులు కనిష్ఠులునగు చుండురని మల్లినాథ సూరి చెప్పియున్నాడు. దీనింబట్టి వారి పరత్వాపరత్వములు తమయిచ్చచేతనే సంభవించెను. గాన వారికి నీశ్వరత్వము కలిగియున్నదని యేల మంగీకరింపరాదు?

పండి=యుక్తి యుక్తముగా లేనందుననే!

అన్నం=అదియెట్లు?

పండి=లోకమున నెవ్వరికైనను శ్రేష్ఠులముగా నుండవలయునని యిచ్చపొడమునుగాని, హీనులముగా నుండవలయునని యిచ్చ పొడమునా? అదియసంభవము. ఇట్లు త్రిమూర్తులలో నొక్కరును తమ పరత్వమును నిలుపుకొను స్వాతంత్ర్యము లేనివారగుటంజేసి వీరలకు నీశ్వరత్వములేదు. వీరికిపైన సగుణమగు నీశ్వరతత్త్వము నంగీకరింపలేదుగాన నిరీశ్వరవాదమును శిరసావహింపక తీరదు.

అన్నం=త్రిమూర్తులకు నీశ్వరత్వము నంగీకరింతుముగాన నిరీశ్వరవాద మెట్లు వచ్చును.

పండి=త్రిమూర్తులకు నీశ్వరత్వము నిలుపుకొనుటయే అసంభవము. అద్వానిని మీరంగీకరించినను, త్రిమూర్తులు నీశ్వరులె యగుదురు గాన

నప్పుడును నా నేశ్వరవాదము తప్పుదు. నా నేశ్వరవాదము నంగీకరించి నను బాలనాయకము బహునాయకము ననునట్లు జగముయొక్క వ్యవస్థ నిలువనేరదుగదా?

అన్నం=త్రిమూర్తులకు భేదము జౌపాధికమేగాని నిజమైనది కాదు. దీనింబట్టి, త్రిమూర్తులకు నీశ్వరత్వము నొప్పినను నొక్కండె యీశ్వరుడని సిద్ధించును. ఇతనిందు నిరీశ్వరవాదముగాని, నా నేశ్వర వాదముగానియెట్లు ప్రసక్తించును?

పండి=త్రిమూర్తులకు గలభేదము జౌపాధికమే యగునేని వీరికి మూలభూతమగు నిరుపాధిక తత్త్వము నగుణమా? నిర్గుణమా?

అన్నం=త్రిమూర్తులకుపైన నగుణమెక్కడిది? నిర్గుణమే!

పండి=అట్లేని మీసిద్ధాంతమునందు. నిర్గుణమునకునీశ్వరత్వము సంభవింపదుగాన. త్రిమూర్తులకు మూలభూతమైన యాపము ఈశ్వర తత్త్వముగాదు. త్రిమూర్తులు నౌపాధికులగానను ఉపాధిభేదము నందు నుపహితభేదము వస్తుసిద్ధమేగానను, త్రిమూర్తులకు పరస్పరభేద మంగీకరింపకతప్పుదు. దానంజేసి త్రిమూర్తులకు నీశ్వరత్వము నొప్పినచో నా నేశ్వరవాదము వారింప తరముగాదు.

అన్నం=త్రిమూర్తులకుగల భేదమాపాధికమేగాన మువ్వరకు భేదములేదుగాబట్టి, యీశ్వరుడొక్కడే యని యేర్పడును.

పండి=మీసిద్ధాంతమున పరమార్థదశయందె తత్త్వము నిర్గుణముగాన భేదములేదని అభేదమును సిద్ధాంతముచేసికొని వ్యావహారిక

దశయందు భేదమును సాధించుకొనుటకే యుపాధి కల్పింపఁబడియెను గదా?

అన్నం=అట్టేయగును.

పండి=అటులేని, ఉపాధిభేదము గలిగియున్నప్పుడును భేదము లేదని వాడింప నారంభించితివేమి?

అన్నం=ఉపాధి కల్పితమే గాన నిజమునుబట్టి యట్లంటిమి,

పండి=మీ సిద్ధాంతమున, ఉపాధి కల్పితముగాన నిజముగా దనియు దానింబట్టి తత్త్వము నిర్గుణమేయనియు, దీనింబట్టి భేదము లేదనియు సాధించినది యేదశ నుద్దేశించి?

అన్నం=పారమార్థిక దశ నుద్దేశించియే॥

పండి=జగమున సత్త్వగుణైశ్వర్యము విచార మేదశ నుద్దేశించి?

అన్నం=వ్యావహారికదశ నుద్దేశించియే?

పండి=అచార్యులవారూ, వ్యవహారదశనుద్దేశించి చర్చించు నప్పుడు పారమార్థికదశనుబట్టి వీరుచెప్పును త్తరమెట్లున్నదో చూడుడు.

ప్రతి=నిదురబోవుచు కలవరించినట్లు బాగుగనేయున్నది. మీ నింకొక్కమాట యడుగవలయు, భట్టాచార్యులవారూ! మీరు పరిమార్థదశయందు భేదము నెంతమాత్రము సంగీకరింపకు సరే, వ్యవహారదశయందు భేదము సంగీకరింతురా లేదా?

అన్నం=బాగుగా సంగీకరింతుము.

ప్రతి=అట్లేని, హరిహరులకు భేదమేల యంగీకరింపరు?

అన్నం:—వ్యవహార దశయందైనను హరిహరులకు భేదమున్నదనుట సాంప్రదాయికముగాదు.

పండి:—అదియేల ?

ప్రతి:—అందునకు దగుకారణము మీరు చెప్పరు.

అన్నం:—అదియేమో మీరు చెప్పరాదా ?

ప్రతి:—శైవులకు శివుండును, వైష్ణవులకు విష్ణువు నుపాస్యదేవతలై యుండగా కొండఱ శైవులను, కొండఱ వైష్ణవులనుగూడ గలుపుకొని యానంఘమునకు స్మార్తమతమని మీరు నామ కరణము గావించుకొని యుండిరి. అట్లుండ నామతమునకు దేవుడెవడని పలువురడుగ సాగిరి. అప్పుడు శివుడు దేవుడని నచో తమ మతము శైవములో చేరును. విష్ణువు దేవుండనిన వైష్ణవులలో చేరును. కాబట్టియెట్లుచెప్పనువీలుకనబడదయ్యెను. దానికై యోజించి శివుడు, విష్ణుండునుకలిసి యొక్కడే దేవుడని చెప్పసాగిరి. దానిమీద పలువురు ఇదియెట్లు? శివకేశవులు కలిసి యొక్క దేవతయగునా అని యడుగగా నిద్దరకు భేదము లేదని సాధింప నమకట్టుచున్నారు.

అన్నం:—ఇది సర్వాబద్ధము. మేము హరిహరులకు భేదములేదనినది దేవుని సాధించుకొనుటకని యెందున్నది? ఎవ్వరు చెప్పిరి?

ప్రతి:—త్వరపడకుడు. మీశంకరాచార్యులవారె ప్రశ్నిత్తరరత్నమాలిక యందు “కోదేవః-దేవుడెవ్వడు” అని ప్రశ్నించుకొని హరిహరా త్మకోదేవః హరిహరరూపుడొక్కడే దేవుడని సమాధానము జెప్పియుండలేదా? దానింబట్టి దేవుని సాధించుకొనుటకే హరి హరులకుభేదము లేదనువాద మపరిబంధింపఁబడినట్లు స్పష్టపడుటలేదా ?

అన్నం—అట్లుగాదు ప్రమాణబలమునుబట్టియే యావాద మంగీకరించితమి.

పండి—మంచిది. ఆదారికిరండు. హరిహరులకు భేదము లేదనిచెప్పిన ప్రమాణములేవి?

అన్నం—శ్రుతులే

పండి—ఒక్కశ్రుతి చదువుడు.

అన్నం—సంధ్యావందనముగూడ మీకు రాదా?

పండి—హరిహరులకు భేదములేదని సంధ్యావందనమున నెచటగలదు?

అన్నం—శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయవిష్ణవే॥ అని సంధ్యావందనమునందు పఠించుటలేదా?

పండి—సంధ్యావందనమునకును నీశ్లోకములకును నేమిసంబంధము?

అన్నం—ఇవి శ్రుతులుగావా? శ్లోకములందులేవేమి?

పండి—కృష్ణపండితుడు సంధ్యావందన భాష్యమునందు శివాయ విష్ణురూపాయ మొదలైనవి పురాణశ్లోకములని చెప్పియున్నాడు. చూడలేదా?

అన్నం—వాని నిష్పాడు ఉపనిషత్తులలో చూపింతునా?

పండి—అవియిష్పాడు ఉపనిషత్తులలో చేరియుండుగాక మీవాడు కృష్ణపండితుడు పురాణశ్లోకములని చెప్పినమాట మీరలంగీకరింపరా?

అన్నం—ఉపనిషత్తులను కృష్ణపండితుడు చూడలేదుగాబోలు.

పండి—కృష్ణపండితుడు ఉపనిషత్తులు చూడలేదనుట సాహసము ఆయన భాష్యము చేయునాటికి నీశ్లోకము లుపనిషత్తులలో చేరలేదనుటయే నిజము.

అన్నం—పురాణశ్లోకములే యగుననుకొందము. అట్లైన ప్రమాణములుకావా ?

పండి—అవి పురాణశ్లోకములై యుండిన యెడ ప్రమాణములని బాగుగనమ్మవచ్చును. కానియవి శ్రుత్యాదులయందు నెందును కనంబడమిచే పురాణములయందు లేకుండునాయను భావముతో నతడట్లు వ్రాసెను. కాని యాశ్లోకములు పురాణములయందును నుండుననుటకు ఏలులేదు.

అన్నం—అదియేల ?

పండి—ఈశ్లోకములు శివపురాణమునందు నుండునా ? విష్ణుపురాణమునందు నుండునా ? శివపురాణమునందు శివుని యుత్కర్షముండును. విష్ణుపురాణమునందు విష్ణునుత్కర్షముండును. ఇర్వురు నొక్కటియనుట పురాణప్రవృత్తివిరుద్ధము. కావున నట్టి విషయ మేపురాణమునందైన నుండదగినదికాదు. కాన నీశ్లోకములభేదవాదకల్పితములే.

ప్రతి—సర్వము కల్పితమేఅని యంగీకరించినవారికి నీశ్లోకములు కల్పితములైనచో నేమిబాధకము ?

అన్నం—మితగాయించానడుమ మాగొడవయేల? ఆరాధ్యులవారూ మీరు త్రిమూర్తులకు మీద నొకసగుణతత్త్వమున్నదని యొప్పి తీరవలయునందురు. ఇంతియెగాదా ?

పండి—అగును.

అన్నం—అట్లొప్పిన నేమిలాభము ?

పండి—అట్లొప్పిననేజగమున కీశ్వరుఁడేర్పడును. లేనిచో నిరీశ్వరవాదమోనా నేశ్వరవాదమో, అంగీకరింపవలసివచ్చునని నిరూపించితిమిగాదా ?

అన్నం—అగుగాక త్రిమూర్తులకుపైన సగుణతత్త్వ మున్నదనుటకు ప్రమాణమేమి ?

పండి—తాపనీయోపనిషత్తునందు॥ అకారంబహ్మణానాథా | ఉకారం విష్ణుహృదయే | మకారం రుద్రంభూమధ్యే | ఓంకారం సర్వేశ్వరం ద్వాదశాస్తే॥ అని యుండుటచే బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులకుపైన సర్వేశ్వరు డున్నాడని తెలియుచున్నది. మఱియు మైత్రీయోపనిషత్తునందు॥ తమోవా ఇదమేకమాస | తత్పరేణేరితం విషమత్యంప్రయాతి॥ అని యారంభించి॥ తస్యప్రోక్తా అగ్ర్యాస్తనవో బ్రహ్మరుద్రోవిష్ణుః॥ అని త్రిగుణాతీతునియొక్క యంశములు బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులనుటచే త్రిమూర్త్యతీతమగు తత్త్వమున్నదని తెలియుచున్నది.

ఇదిగాక యోగయాజ్ఞ్యవల్క్యుడు॥ అక్షరత్రయమేతత్తు కారణత్రయమిష్యతే | త్రయాణాంకారణం బ్రహ్మభారూపం సర్వకారణం॥ సర్వకారణమగు బ్రహ్మము త్రిమూర్తులకు కారణమైనదనుటచేతను, బ్రహ్మవిష్ణుశివాబ్రహ్మ ప్రధానాబ్రహ్మశక్తయః బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు ముఖ్యములైన పరబ్రహ్మంశములు అను వచనముచేతను సర్వకారణమైన పరతత్త్వము బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రులకంటె నతీతమైనదని యేర్పడుటలేదా ? అదియే శివతత్త్వము కావున శివుడే సర్వదేవప్రకృష్టుఁడు.

అన్నం—త్రిమూర్త్యతీతమైన యాతత్త్వమే నారాయణమూర్తి అని యేల యుంగీకరింపరాదు ?

పండి—ఆతత్త్వము నారాయణమూర్తియనుటకు ప్రమాణములేదు.

అన్నం—అది శివతత్త్వమేయనుటకు ప్రమాణముకలదా ?

పండి—చాల ప్రమాణములున్నవి॥ మాంఢూక్యోపనిషత్తునందు॥ శివమద్వైతం చతుర్థంవన్యస్తే॥ శివుడే తురీయతత్త్వమని స్పష్టికరింపఁబడియున్నది.

ఇదిగాక, అధర్వశిఖయందు॥ సర్వమిదం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేంద్రాస్సం ప్రసూయంతే॥ సర్వజగంబును బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రేంద్రులును శివునిచే సృజింపబడుచున్నారు॥ అని యీశ్వరునకు త్రిమూర్తి కారణత్వము చెప్పబడియున్నది.

నారాయణునకు కారణత్వము చెప్పఁబ్రతియుండు॥ నారాయణాద్బ్రహ్మజాయతే॥ నారాయణాద్విదోజాయతే॥ నారాయణునివలన బ్రహ్మరుద్రులు మాత్రమే సృజింపబడుచున్నారనియున్నది. నారాయణమూర్తి త్రిమూర్తులకు నతీతుఁడే యగునని అచ్చట త్రిమూర్తి కారణత్వము చెప్పబడియే యుండును॥ అట్లు చెప్పబడి యుండలేదు. గావుననే వైష్ణవులు విష్ణుని త్రిమూర్తులలో శ్రేష్ఠునిగా నంగీకరించిరిగాని త్రిమూర్త్యతీతునిగా నంగీకరించి యుండలేదు. ఈ కారణమున విష్ణువు త్రిమూర్తులలో చేరినవాడనియు, శివుఁడు త్రిమూర్తులకు నతీతుఁడనియు, దాననే సర్వకారణుఁడనియు వేదశాస్త్రములచే నేర్పడుచున్నది.

అన్నం-ఆచార్యులవారూ, త్రిమూర్త్యతీతమైన తురీయ తత్త్వము నారాయణమూర్తియే యని ప్రమాణము చూపగలరా?

సతి-త్రిమూర్త్యతీతమైన తత్త్వముండినంగదా అది నారాయణమూర్తియే అని వాదించుటకు. అట్లెందును లేనేలేదు.

అన్నం-ప్రమాణములంబట్టి తురీయతత్త్వము కలదని యేర్పడుచుండగా నది లేదనుట యెట్లు?

సతి-త్రిమూర్త్యంతర్గతమైన నారాయణతత్త్వమే కొన్ని సమయములందు త్రిమూర్త్యతీతముగా స్తుతింపబడి యుండవలయు. గాని యది నిజముగా నట్లు లేదు. దాననే మాసిద్ధాంతమునందు త్రిమూర్త్యతీతమైన తత్త్వ మంగీకరింపబడదయ్యెను.

అన్నం—ఈ చర్చవలన నొక్కటి తేలినది. ఏమందు రేని, శైవసిద్ధాంతమునందు శివతత్త్వము త్రిమూర్త్యతీతముగాను వైష్ణవసిద్ధాంతమునందు విష్ణుతత్త్వము త్రిమూర్త్యంతర్భూతముగాను నంగీకరింపఁబడియె ననియు, దానికి కారణమేమనిన, శివతత్త్వము త్రిమూర్త్యతీతమనుటకు దగు ప్రమాణములు కలవుగానివిష్ణుతత్త్వము త్రిమూర్త్యతీతమనుటకు దగు ప్రమాణములు లేవనియు, దాననే వైష్ణవులు నారాయణమూర్తిని త్రిమూర్త్యంతర్భూతునిగానె యంగీకరింపవలసి వచ్చెననియు స్పష్టమైనది.

ప్రతి—అగుగాక? అంతమాత్రమున శైవులకుగల్గిన లాభమేమి?

అన్నం—అంతమాత్రమున శైవులకు వడిలోపడినదేమియు లేదు. కాని త్రిమూర్త్యంతర్భూతునికన్న త్రిమూర్త్యతీతునకు నాధిక్యము న్యాయసిద్ధముకాదా?

ప్రతి—ఇట్లుమీరనుట కేవలమన్యాయమే

అన్నం—ఎట్లైనయగుగాక మధ్యాహ్నమైనది. ఇప్పటికి చర్చముగిరిము. అని యందఱునిష్క్రమింతురు.

పథమాహ్నికము ముగిసెను.
శివము.

ద్వితీయాహ్నికము.

మరునాడందఱు తిరిగినమావేళమైరి.

అన్నం—కేవలము శ్రుతులచేత పరత్వ మేదేవునకు సిద్ధించును?

ప్రతి—కేవలము శ్రుతులచేత పరత్వము శ్రీనారాయణమూర్తికిగాక వేరొక దేవతకు సిద్ధింపదు.

శరిణి—ఇట్లు మాటమాత్రము చెప్పవచ్చుగాని దీనిని నిలుపుకొనుట
యసభంవము.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ? ఆరాధ్యులవారిమూట వినుచున్నారా?

ప్రతి—వినుచుండుటయే గాదు. నేచెప్పినమాట నిదిగో సాధించు
చున్నాను.

అన్నం—శ్రుతులలో నారాయణుడనిలేదు. రుద్రుడనియులేదు. ఏక
మేవా ద్వితీయం బ్రహ్మ. బ్రహ్మ పదార్థ మొక్కటియేయని
యున్నది.

ప్రతి—ఏకమేవఅన శ్రుతియందుఁజెప్పబడిన బ్రహ్మపదార్థము శ్రుత్యం
తరమున నారాయణుడనియే నిర్ణయింపబడియున్నది.

అన్నం—ఆశ్రుతియేదీ?

ప్రతి—ఏకోహవైనారాయణ ఆసీత్ అనునది.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ? ఇక్కడ మీయభిప్రాయమేమి? సెలవిండు.

పండి—ఏకోహవైనారాయణః అనుశ్రుతి ఏకమేవాద్వితీయంఅనుశ్రుతి
వాక్యమునకు సమానార్థముగాదు.

ప్రతి—ఏకమేవాద్వితీయం అనుశ్రుతికి సమానార్థకమైన శ్రుతివాక్య
మింకొక్కటి వినిపింపఁగలరా?

పండి—సెలవైనచో నభ్యంతరమేమి?

అన్నం—ఆలస్యమెందునకు?

పండి—ఏకఏవరుద్రోన ద్వితీయాయతస్థే॥ అనువాక్యము ఏకఏవఅను
శ్రుతివాక్యమునకు సమానార్థకమగునో లేక, ఏకోహవైనాను
వాక్యమగునో విమర్శింపుడు.

అన్నం—ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ అనువాక్యమునందు ఏకం, ఏవ,
ఆద్వితీయం అని భేదమును నిషేధించుపదములు మూఁడుకలవు

ఇట్లే, ఏక ఏవరుద్రోస ద్విత్వీయాయతన్థే అనువాక్యమునందును, ఏకః, ఏవ, నద్విత్వీయాయ అని భేదమును నిషేధించు పదములు మూడు గలిగియున్నవి. కాని, ఏకోహ వై అనువాక్యమునందు ఏకః అనుపద మొక్కటియే భేదమును నిషేధించుపదముగలదు గాని రెండవదిలేదు. ఇట్లుండ, ఏకోహ వై అనువాక్యము ఏక మేవాద్విత్వీయం అనువాక్యమునకు సమానార్థక మెట్లుగును?

ప్రతి—ఏకోహ వై అనువాక్యమునందును, ఏకః, హ, వై అనిమూడు పదములుగలవు. ఈమూడును భేదమును నిషేధించునవియే కాబట్టి, ఏకోహ వై అనువాక్యంబును ఏక మేవాద్విత్వీయం అనువాక్యమునకు సమానార్థక మే యగును.

అన్నం—హ, వై అనుపదములు భేదమును నిషేధించునవియని యెందున్నది?

ప్రతి—సందర్భమునుబట్టి యట్టియర్థము గ్రహింపవలయు.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ? హ, వై అనుపదములకు ఏకత్వరూపార్థము కలదా?

పండి—ని! తుహించస్మహ వై పాదపూరణే॥ అనునిఘంటువునుబట్టి యీ పదములకు పాదపురాణమునందే శక్తిగలదు. అని తెలియుచున్నది.

ప్రతి—హ, వై అనుపదములు నిరర్థకములేయగునా?

పండి—పాదపూరణార్థకములగుటచే సార్థకములే యగును.

అన్నం—హ వై పదముల నిరర్థకత్వ సార్థకత్వవిచారము అనవసరము. ఏక మే వాద్విత్వీయం అనుశ్రుతికి సమానార్థక మైనది. ఏక ఏవ రుద్రోస ద్విత్వీయాయతన్థే అనువాక్యమా? లేక, ఏకోహ వై నారాయణ ఆసీత్ అనువాక్యమా అనునది విచుర్మనీయము. ఇందు ఏక ఏవరుద్రోస ద్విత్వీయాయతన్థే అనునదియే భేదనిషేధక పదములు మూడుగలదియగుటచే సమానార్థమని తెలియు.

చున్నది. దీనినిబట్టి ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మఅను శ్రుతి
యందు నిరూపింపబడిన బ్రహ్మపదార్థము రుద్రేశబ్దితమేయని
స్పష్టమగుచున్నది.

ప్రతి—మీరు చేసినతీర్మానము కేవల మన్వాయ్యమే.

అన్నం—ఏకమేవ అనుశ్రుతి వాక్యమునకు సమానార్థకమైన శ్రుతి
వాక్యమును నారాయణ ప్రతిపాదకమైనదానిని మీరు కను
పించలేక పోయితిరి. ఏకఏవ రుద్రోనద్వితీయాయతస్థే అను
శ్రుతినిబట్టి మేముచేయు నిర్ణయము కేవల మన్వాయ్యమను
చుంటిరి. ఈయన్వాయ్య మెవ్వరుచేసినది?

పండి—ఈయన్వాయ్యము సంతను శ్రుతులే చేసెను. గాని మతెవ్వరు
చేయలేదు.

ప్రతి—అగుగాక, ఏకఏవ రుద్రో అనుశ్రుతినిబట్టి బ్రహ్మపదార్థము
రుద్రుడని శ్రుతులు తెలిపినను ఆశ్రుతులే పరబ్రహ్మము నారా
యణుడేయని నిర్ణయించినవి.

అన్నం—అదియెక్కడ?

ప్రతి—మంత్రపుష్పమునే మీరెఱుంగరా? అందు నారాయణ పరం
బ్రహ్మ, నారాయణ పరంజ్యోతిః, అని మొదలుగానుండలేదా?
దానికి నారాయణుడే పరంబ్రహ్మఅని యర్థము కాదా?

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ? దీనికిమీరేమి చెప్పుదురు?

పండి—ఇది అర్థవాదవాక్యము గాదండీ?

ప్రతి—అదిగో ఇది అర్థవాదమట ? ఇది అర్థవాదవాక్యమని మీరు
ధ్రువపరచగలరా ?

పండి—దేవుడే ధ్రువపరచెను.

అన్నం—ఇది అర్థవాదవాక్యమని దేనినిబట్టి ధృవపరతురు?

పండి—స్తుతిలింగమునుబట్టియే

అన్నం—ఇందు స్తుతిలింగ మేమున్నది ?

పండి—నారాయణుండే పరబ్రహ్మము, నారాయణుడే పరంజ్యోతి,
నారాయణుడే పరతత్త్వముఅనుట స్తుతిగాక మతేమిటి ?

ప్రతి—స్తుతివాక్యమైనంతమాత్రమున దానికి స్వార్థమునందు తాత్పర్యములేదనుట యెట్లు ?

పండి—దీపంజ్యోతిః పరబ్రహ్మ దీపంజ్యోతిః పరాయణం | అనువాక్యము స్తుతి వాక్యముగాదా? దానికి స్వార్థమునందు తాత్పర్యము గలదా? అట్లుగలదేని దీపమే పరంబ్రహ్మమని నిర్ణయమెట్లు గాదు?

ప్రతి—హరి హరీ ఈమాటలు వినగూడదు. దీపంజ్యోతిః పరంబ్రహ్మ అను శ్లోకమునకు నారాయణ పరంబ్రహ్మ అనుశ్రుతికిసామ్యము గలదా?

పండి—శ్రుతి వాక్యమైననేమి? స్మృతివాక్యమైననేమి? రెండును స్తుతి వాక్యములే, స్తుతివాక్యము వేదమునందున్నను దానికిస్వార్థము నందు తాత్పర్యములేదనియే పూర్వ మీమాంసయందు నిర్ణయింపబడి యున్నది కాదా?

ప్రతి—పోనిండు. భట్టాచార్యులవారూ? రుద్రుడు పరబ్రహ్మమని శ్రుతివాక్యము నొక్కదానిని కనబరుపమనుడు?

పండి—ఇదిగో వినుడు. శ్రు॥ ఋతేగ్ం సత్యం పరంబ్రహ్మపురుషం కృష్ణ పింగళం ఊర్ధ్వరేతల విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమో నమః॥ అనుమంత్రమున విరూపాక్షుడు పరంబ్రహ్మము, అని నిరూపింపబడియున్నది.

ప్రతి—ఇదియు స్తుతివాక్యమే!

పండి—దేనినిబట్టి?

ప్రతి—స్తుతిలింగమునుబట్టియే

పండి—అదియేది?

ప్రతి—నమోనమఃఅని యందు నమస్కారములు కనబడుటలేదా?

అని స్తుతిలింగములుగావా?

పండి—అట్లేన్నటికిగావు.

ప్రతి—అదియేల?

పండి—శ్రుతి, నమస్కారముచేయక రుద్రుని ప్రస్తావము నెత్తుటకు భయపడును. దానంజేసి, నమఃపదములేక రుద్రుని ప్రస్తావము శ్రుతియందు నుండదు. దీనికి నమస్తేరుద్రమన్వన ఈ మొదలగు శ్రీ రుద్రాదులే నిదర్శనములు. దానంజేసి యందు నమఃపదము లుండుటచే నీవాక్యము రుద్రుని యుత్కర్షణాతిశయమును తెలుపునుగాని యదియర్థవాదరూపమైన వ్యర్థవాక్యమని తెలుపునా? కాబట్టి శివుడే పరబ్రహ్మమనుట శుత్యభిప్రాయము.

అన్నం—శ్రుతియందు ఒక్కచో నారాయణుడు పరబ్రహ్మమనియు వేరొక్కచో రుద్రుడు పరబ్రహ్మమనియు నున్నది. ఇద్దరు పరబ్రహ్మములుందురా? ఉండరు. కావున నారాయణుడన్నను విరూపాక్షుడన్నను ఒక్కడేయని యంగీకరింపరాదు.

పండి—సిద్ధాంతమునందు నారాయణమూర్తి శక్త్యంశముగాన మీరు వీరలనిద్రలను నొక్కటిచేసినను మాకు సమ్మతమే. కాని యాచార్యులవారు మీయద్యమమునకు సమ్మతింతురేమో అడిగి చూడుడు.

ప్రతి—ఈసిద్ధాంతవిచారము నడుమ పేడ బెల్లము రెండు నొకటియే.

అను మీసిద్ధాంతముగొడవదేనికి?

అన్నం—అట్లేని నిద్రలు పరబ్రహ్మమనియేమి మిరొప్పుకొందురా?

ప్రతి—అంతగ్రహచారమేమివచ్చెను?

అన్నం—శ్రుతియందు నారాయణుడు రుద్రుడను పరంబ్రహ్మములే
యని యున్నదానికి మీరేమి చెప్పదురు?

ప్రతి—న్యాయమును ఒట్టి శ్రుతివాక్యములను సమన్వయము చేసికొం
దుముగాని అది కుదుర్చుకొనలేక యంత యొక్కటెయని
యొప్పుకొందుమా?

అన్నం—ఆరెండు వాక్యములకు సమన్వయ మెట్లో కుదుర్చుడు.

ప్రతి—వీనిలో ఋత్విగ్సత్వంపరంబ్రహ్మ అనునది స్తుతివాక్యము కావున
రుద్రుడు పరంబ్రహ్మమని శ్రుతిభిప్రాయముగాదు. ఇక నారా
యణుడు పరంబ్రహ్మమనుటయే శ్రుతిభిప్రాయమని నిస్సంశ
యముగా నేర్పడుచున్నది.

అన్నం—ఇక్కడ నారాయణ పరంబ్రహ్మ అన్నదే అర్థవాదవాక్యమని
ఆరాధ్యులవారు ఇదివరకే చెప్పియుండిరిగా? ఇందు నిర్ణయ
మెట్లు?

ప్రతి—మామతాచార్యులట్లే నిర్ణయముచేసిరి.

అన్నం—అది నిజమేకాని మామతాచార్యుల నిర్ణయమునారాధ్యులవా
రంగీకరింతురా? ఇదియుండినండు.

ఆరాధ్యులవారూ? ఈరెండువాక్యములకు మీరెట్లు సమ
న్వయముచేయుదురు?

పండి—నారాయణ పరంబ్రహ్మ అనునది అర్థవాదవాక్యముగాన
రుద్రుడే పరంబ్రహ్మమనియే,

అన్నం—ఇట్లులంగీకరింపదగినంత కారణముగలదా?

పండి—ఉండిననె యంగీకరింపుడు.

అన్నం—ఆవిధమును బాగుగా దెలుపుడు.

పండి—నారాయణమునందు ద్రవ్యాంవిపాకం అనిమొదలుగా ద్రవ
విద్యనిరూపింపబడియున్నది. అచట యత్పండితకంపురమధు
స్గంధం అని వృద్ధయత్పండితకము ఉపాసనాస్థానముగా జెప్ప
బడియెను. తస్మిన్వదం తస్మదపాసితవ్యం అని యుపాస్య వస్తు

వును నిరూపించి యుపాస్య వస్తు స్వరూపము దెలుపుటకై ఋతగ్ మే సత్యంవరంబ్రహ్మ పురుషంకృష్ణపింగళం । అనుమం త్రిము ప్రవర్తించెను. తరువాత ఉపాసకుని స్వరూపము దెలుపు టకై నారాయణవరంబ్రహ్మ అను నీమొదలగు వాక్యములు ప్రవర్తించెను. గావున ఉపాసకుని దెలుపు నర్థవాదములె నారాయణవరంబ్రహ్మ మొదలైనవి,

ప్రతి—ఎచటనైన శ్రుతి ఉపాస్యుని పరబ్రహ్మముగాఁ జెప్పనుగాని యుపాసకుని పరబ్రహ్మముగాఁజెప్పనా ?

అన్నం—ఉపాస్యుఁడు ఉపాసకుడునందఱు పరబ్రహ్మమెగాన నట్ల చెప్పినదేమో ?

ప్రతి—ప్రతివాక్యసందర్భమునను మీయభేదవాదము దూర్పుచుండ వలసినదేనా? ఇద్దరు పరంబ్రహ్మములని యారాధ్యులవారంగీక రింతురా ?

అన్నం—మీరు ఉపాసకుని పరంబ్రహ్మముగా నంగీకరింపరా?

పండి—అంగీకరింపము.

అన్నం—అట్లేని నారాయణవరంబ్రహ్మ అనువాక్యము మీకు ప్రాణాంతకరమే. నారాయణుఁడు ఉపాసకుడు అనుచుంటిరి. పరబ్రహ్మత్వము నొప్పరైతిరి. ఇకమీకు నారాయణవర బ్రహ్మ యనువాక్య మెట్లుకుదురును ?

పండి—ఉపాసకుఁడు జీవుఁడైయైనను ఉపాసనయందు నేనేపరబ్రహ్మము నని పరమేశ్వరు నుపాసింపవలయునని వేదాంతములు బోధించు చున్నవి. అహంబ్రహ్మస్మి మొదలగు వేదాంత వాక్యములు అభేదోపాసనమునె బోధించుచున్నవిగదా: వేదాంతములు ఉపాసనావిధిపదములుగావున తత్త్వమసి అహంబ్రహ్మస్మి మొద

లగు నుపనివత్తులు దెలిపిన యద్వైతభావము ఉపాసనాకాలిక మేయని శ్రీ నీలకంఠభగవత్పాదులవారు బ్రహ్మమీమాంసా భాష్యమునందు నిర్ణయించియున్నారు. దాననె శ్రీహరదత్తాచార్యులవారును శ్లో॥ అద్వైతమాగమశిరోభిరుపాసనాయాముక్తంతిదేవ పరమార్థతియూనవాచ్యం । ఉపాసనాకాలమునందు ఉపాస్యపాసకులకు భేదములేదని వేదాంతములు తెలుపుచున్నవి. అంతమాత్రమున నాయద్వైతము పారమార్థికమని చెప్పగూడదు. అని తెలిపియున్నారు. సూ॥ ఆత్మేతితూపగచ్ఛంతి గ్రాహయంతిచ॥ అను సూత్రమునకు వ్యాఖ్యానము చేయునప్పుడు ఉపాసకుడు నేను పరబ్రహ్మమునెయని యుపాసింపవలయునని భాష్యకారులవారు నిర్ణయించిరి.

అన్నం—ఇదిగో అద్వైతము పారమార్థికముగాదూ? ఈచర్యకాగానే కుత్తుక పిసుకుదునునుమా? అదియుండనీ! ఉపాసనాకాలమునందు సభేదభావమున్న నేమి? దానింబట్టి యుపాసకుడు నేను పరబ్రహ్మమునని యుభిన్నముగానుపాసించుట విహితమైననేమి? నారాయణపరబ్రహ్మ అనువాక్యము మీకెట్లుకుదిరినది?

పండి—నారాయణమూర్తి నేను పరబ్రహ్మమునెయని పరమేశ్వరునుపాసించునప్పుడు ఉపాసకుడు గౌణముగా పరబ్రహ్మము గాలేదా? సిద్ధాంతమునందు “నారుద్రోరుద్రమర్పయేత్, తాను రుద్రుడుగానిది రుద్రుని నారాధింపగూడదు. అనికలదు. కావున పరమేశ్వరు నారాధించునప్పుడుగాని ధ్యానించునప్పుడుగాని యేను పరమేశ్వరుడననియే భావించి ధ్యానించుచుండవలయు. దాననె శ్రీహర దత్తాచార్యులవారు,

శ్లో॥ బ్రహ్మహ్మచ్యతేపరమసా పరమంచతిత్త్వం
జ్యోతిఃపరంచ పరమేశ్వర పద్మనాభః ।

త్వద్భావనైకర సిక స్వదనన్యభావా
న్యంత్రీయథాగరుడభావనయా గరుత్మాన్ ॥

గరుడమంత్రోపాసకుడు గరుడుని భావించుటచే తానేగరుత్మంతుడగును. గరుత్మంతుడగుననగా తెక్కలు వచ్చుననిగాదు. సర్పములు గరుడునిజూచి భయమొందినట్లు గరుడమంత్రోపాసకుని గాంచుచు భయమొందుట యనుభవసిద్ధము. అట్లే శ్రీమన్నారాయణమూర్తియు నేను పరబ్రహ్మమునయని పరమేశ్వరు నుపాసించుటచే పరబ్రహ్మమనియు పరంజ్యోతిమనియు పరతత్త్వమనియు చెప్పబడుచున్నాడు. ఇట్లు నారాయణమూర్తికి శ్రుతిచెప్పిన పరబ్రహ్మత్వాదులు ఉపాసనాసిద్ధములని యేర్పడుచున్నవి.

అన్నం—నారాయణునకు పరబ్రహ్మత్వాదులు పరబ్రహ్మధ్యానము వలననే వచ్చినవనుటకు దగుప్రమాణమేమి

పండి—నారాయణమూర్తి పరమేశ్వరోపాసకుడనుటకు ననేక ప్రమాణములు గలవు.

ప్రతి—ఇతర ప్రమాణములతో పనిలేదు. నారాయణమునందు నారాయణమూర్తి యుపాసకుడని చూపింతురేమో యడుగుడు

పండి—వలయుచో నందె కనబరుతును.

అన్నం—అట్లు కనవరచెదరేని మీరుచెప్పినది సిద్ధాంతమే

పండి—ఆయను వాకమునందె నారాయణ పరోధ్యాతా పరనారాయణుడు ధ్యానము చేయువాడు అనియున్నదిగాని ధ్యేయుడని చెప్పబడియుండలేదు. అట్లుపరమేశ్వరుని ధ్యానము చేయుటనే పరమేశ్వర ధర్మములగు పరబ్రహ్మత్వాదులు నారాయణమూర్తికి గలిగినని శ్రుత్యభిప్రాయము విశేషమగుచున్నది.

ప్రతి—హి హి హి! ఈ వాక్యమేనా? నారాయణునకు నుపాసకత్వము నిరూపించునది. దీనియర్థమిదికాదు.

అన్నం—అదియేదో త్వరగా జెప్పడు.

ప్రతి—నారాయణ పరోధ్యాతా అనుచోట నారాయణాత్పరోధ్యాతా అని పంచమీ సమాసము. దీనింబట్టి నారాయణుని కంటే పరుఁడు అనగా నితరుఁడే ధ్యానముచేయువాఁడు అనియర్థము. నారాయణమూర్తి యుపాసకుఁడని యెట్లుతేలును?

పండి—నారాయణ పరంబ్రహ్మ ఈమొదలగు వాక్యములయందు నారాయణుఁడే పరబ్రహ్మమని సమానాధికరణ సమాసము చేసి, నారాయణ పరోధ్యాతా, అనువాక్యమునందు నారాయణునికంటే పరుఁడే ధ్యానిముచేయువాఁడని పంచమీ సమాసము చేయునెడ శ్లో॥ యత్ప్రాయే శ్రూయతేయచ్చ తత్తద్భగవగమ్యతే॥ అను న్యాయమునుబట్టి ప్రాయశాఠ విరోధమవచ్చును. కనుక, నారాయణుఁడే ధ్యానముచేయువాఁడఁజెప్పితిరవలయు. ఇదియిష్టములేక నారాయణునికంటే నితరుఁడే ధ్యానముచేయువాఁడని పంచమీసమాసమే చెప్పఁదలచినచో నారాయణ పరంబ్రహ్మ, ఈమొదలగు వాక్యములయందును నారాయణునికంటే పరమైనదెబ్రహ్మము నారాయణునికంటే పరమైనదె తత్త్వము ననిమొదలుగానే యంగీకరింపక విధిలేదు. ఇందేయర్థము నంగీకరించినను మాకిష్టమే.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ, ఈ రెండర్థములు మీకు ననుకూలముగ లేవు. ఈశ్రుతికి మూడనయర్థమేమైన గలదా? నారాయణ పరంబ్రహ్మ అన్నశ్రుతియే మీకు సాధకము కాదయ్యెనేమి?

ప్రతి—ఇంకెన్నో శ్రుతులుగలవు.

అన్నం—వానిని జమవుడు.

ప్రతి—ఏకోహవై నారాయణఆసీత్॥ నబ్రహ్మ, నేశానః, నేమ
ద్యావా పృథివీ, శక్రశ్చ నారాయణః, సూర్యశ్చనారాయణః,
ఈవిధమున నెన్నోగలవు. ఇందు ఏకోహవై అను శ్రుతిసృష్టికి
పూర్వము నారాయణమూర్తి యొక్కడె యున్నాడను సర్థమును
బోధించుచున్నది. దానింబట్టి నారాయణుడె సర్వజగత్కార యుడని
స్పష్టమగు చున్నది.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ, ఏకోహవై అనుశ్రుతికి మీరేమి చెప్పు
దురు?

పండి—ఏకోహవై అనుశ్రుతి అచార్యులవారికి సాధకముగాదని
చెప్పుదును.

అన్నం—అదియెట్లు?

పండి—ఏకోహవై అనువాక్యమున, ఆసీత్ అనియున్నది. ఆసీత్ అను
పదమునకు, సదేవసోమ్యేదమగ్రాసీత్ ఈమొదలగుచోట్ల
ఉండెను అని యర్థము గ్రహింపబడుచున్నది. శక్తేరాసీత్
రాశరః ఈమొదలగు స్థలములందుండు శక్తికి పరాశరుడు
పుట్టెనని యర్థము గ్రహింపబడుచున్నది. దీనింబట్టి ఏకో
హవై అను శ్రుతివాక్యములోని ఆసీత్ అనుపదమునకు ఉండె
ననియర్థమూ లేక పుట్టెననియర్థమూ అనిమర్చింప శ్రుత్యంత
రములనుబట్టి పుట్టెనను సర్థమే గ్రాహ్యమగును.

అన్నం—ఆశ్రుత్యంతరములెవ్వి ?

పండి—“జాతోబృహన్నభి సాతిత్వతీయం” నమోవిష్ణవేబృహతేకరోమి
యామొదలగుచోట్ల బృహత్పదము విష్ణునందు వినియోగింప
బడుచున్నది. బృహత్ బృహత్పదవాచ్యుడగువిష్ణువు జాతః=

పుట్టినవాడై, తృతీయం = మూడవలోకమును, అభిసారి =
 పాలించుచున్నాడు. బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రేంద్రాస్సంప్రసూయస్తే,
 బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రేంద్రులు పుట్టంపబడుచున్నారు. ఈ మొద
 లగు శ్రుతులయందు విష్ణువు పుట్టినట్లు ప్రవచడియున్నది.
 దానింబట్టి ఏకోహవైనారాయణఆసీత్ = ముందుగానారాయ
 ణుడొక్కడు పుట్టెను. నారాయణాద్భ్రహ్మజాయతే = తరు
 వాత నారాయణునివలన బ్రహ్మపుట్టెను. నారాయణాద్రుద్రో
 జాయతే = నారాయణునివలన రుద్రుడు పుట్టెను. అనియర్థము.

ఏకల్పమునందు పరమేశ్వరునివలన మొదట నారాయణ
 మూర్తి జన్మించి తాను బ్రహ్మరుద్రులబుట్టించెనో ఆకల్పముయొక్క
 వృత్తాంతమును శ్రుతి చెల్పుచున్నది.

ఏకల్పమునందు పరమేశ్వరునివలన త్రిమూర్తులుజన్మించిరో
 ఆకల్పవృత్తాంతమును బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేంద్రా స్సంప్రసూయస్తే! అ
 యధర్వశిఖ చెలువుచున్నది. పరమేశ్వరునివలన త్రిమూర్తులు నెప్పుడ
 బుట్టిరో అది ఆదిసర్గమనియు,

నారాయణమూర్తితాను బ్రహ్మరుద్రులకంటె నధికుండగు
 నట్లు పరమేశ్వరునివలన పరముగైకొని యేకల్పమునందు తాను మా
 త్రము పరమేశ్వరునివలన ముందుబుట్టి తానె బ్రహ్మరుద్రులబుట్టించెనో
 అది అవాంతరకల్పమనియుపురాణములయందునిర్ణయింపబడియున్నది

పరమేశ్వరుని వలన త్రిమూర్తులు జన్మించినదియే ఆదిసృష్టి
 యనియు, పరమేశ్వరుని వలన ముందుగా నొక్కరుబుట్టి యాయొక్క
 వలన కడమ యిద్వరు జన్మించినది, అవాంతరసృష్టియనియు న్యాయ
 సిద్ధంబు నగుచున్నది.

నారాయణమూర్తివలన బ్రహ్మరుద్రులు మాత్రమే పుట్టినట్
 శ్రుతిచెప్పినదికాని త్రిమూర్తులు జన్మించినట్లు లేందును చెప్పియుం

లేదు. కావున శ్రుత్యంతరములను బట్టియు, పురాణోప బృంహణములను బట్టియు, “ఏకోహమై నారాయణ ఆసీత్” అనుచోట నారాయణమూర్తియొక్క డే పుట్టెనను అర్థమే సిద్ధించుచున్నది.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ? ఇచ్చట మీరేమి చెప్పెదరు.

ప్రతి—విరుద్ధవాదమున నేమి చెప్పవలయు

అన్నం—గోవిందు వేదమునందెచ్చట నేని మీ దేవతల రూపమెట్లు చెప్పబడియున్నదో తెలుపుడు.

ప్రతి—నామములను దెల్పు శ్రుతులను విమర్శించినది చాలదా.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ? ఆచార్యులవారు విసుకుజెంది యున్నారు. గాన ముందు మీరు తెలుపుడు.

పండి—కైవల్యమునందు 1 ఉమానహాయం పరమేశ్వరం ప్రభం త్రిలోచనం నీలకంఠం ప్రకాంతం పార్వతీదేవితో గూడినవాడనియు, మూడుకన్నులు గలవాడనియు నల్లని కంఠము గల వాడనియు చెప్పబడియున్నది.

ప్రతి—కైవల్యము దశోపనిషత్తులలో జేరదు గాన దానిని ప్రమాణముగా మేమంగీకరింపము.

పండి—దశోపనిషత్తులలో జేరని వానిలోన నారాయణమూర్తి రూపమును దెల్పువాక్యము నొక్కటి వినిపింపుడు.

ప్రతి—అనేకమున్నవిగాని యట్టివాక్యము మాకుపస్థితిలో లేదు.

పండి—వాడుకలోనున్న యుపనిషత్తులలో నారాయణుని రూపము చెప్పవాక్యము లేనట్లేదా?

అన్నం—అట్లేని దశోపనిషత్తులలో మీమీ దేవతారూపములను వివరించు వాక్యములను దెలుపుడు.

వండి—అట్లే తెలుపుచును. నారాయణమునందెఱుఁగఁగల సత్వం వరం
బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగళం । ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వ
రూపాయ వై నమోనమః ॥

కృష్ణపింగళుండు ఊర్ధ్వరేతస్కుండు, విరూపాక్షుండు, నని పర
మేశ్వర దివ్యవిగ్రహ ముపదేశింపబడియున్నది.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ, ఊరకున్నారేమి ?

ప్రతి—ఉపాసకునియొక్క స్తోత్రార్థమై గురునిరూపము వివరింపబడి
యెను. గాని ఉపాస్యుండగు నారాయణమూర్తి యొక్క
దివ్యవిగ్రహమైననో ప్రసిద్ధమైన దానిని వివరింప నవసరము
లేదుగాన నది యిచ్చట చెప్పబడలేదు.

అన్నం—ఇచ్చట చెప్పబడకపోనీ దశోపనిషత్తులలో మఱియొక్కచో
నెందేనింగలదా ?

ప్రతి—దశోపనిషత్తులలో లేకున్న నేమి ?

అన్నం—కడమయుపనిషత్తులలో లేకున్నమానెగాని నారాయణమున
లేకుంటయె విచారకరము.

ప్రతి—అదియేల ?

అన్నం—నారాయణము నారాయణపరమని మీవారభిమానించి
యున్నారగుదా. అందే నారాయణస్వరూపము వివరింపబడ
లేదేమి ?

వండి—దేవుని సడుగవలసిన యాప్రశ్నము నాచార్యులవారినడిగి
నేమిలాభము ?

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారి ప్రశ్న సరియైనదిగాదు. ఏలన, వేదము
లన్నియు నారాయణపరములేయని మామతమున సంగీకరిం
యున్నారు. నారాయణరూపము.

వివరింపనిమాత్రన నారాయణ పరముగాక పోవుననుట యొక్క మగునా?

అన్నం—నారాయణుని నామరూపములు లేకుండనే వేదములన్నియు నారాయణ పరములేయని మీలోమీరు మురియుచుందురు గాబోలు?

ప్రతి—నారాయణమునందు నారాయణ నామములు కలవుగదా? నారాయణ పరమనుటకు సంశయమేమి?

పండి—నారాయణమునందు నారాయణుని నామములుమాత్రమున్నవి పరమేశ్వరుని నామములు రూపంబును గలదు. దీనింబట్టి నారాయణము నారాయణపరమనుట న్యాయ్యమో పరమేశ్వరపరమనుటన్యాయ్యమో విమర్శింపుడు.

అన్నం—అందుపరమేశ్వరుని నామంబులు రూపంబును రెండును కలవుగాన పరమేశ్వర పరమనుటయే నాయ్యమని స్పష్టమగుచున్నది.

ప్రతి—ఉపాన్యరూపము ప్రసిద్ధమేగాననది యందుదెలుపలేదనియ్య, ఉపాసక రూపము స్తోత్రార్థమై యావశ్యకముగాననది యందు వివరింపఁబడియెననియు లోగడనే తెలిపియుంటిని గదా?

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ, ఆచార్యులవారు చెప్పినది సహేతుకమగునా?

పండి—శ్రుతియందు స్తోత్రార్థమై యుపాసక రూపమే దెలుసనావశ్యకమనియు, యుపాన్యఁడగు నారాయణునిరూపము ప్రసిద్ధమేగాన నదిదెలుప నావశ్యకము లేదనియు వీరుచెప్పుచున్నారు. ఇదియెంతయు తృప్తికరముగాలేదు. ఏలన, సాధకులుపాసించుటకై యెందైన నుపాన్యరూపమే దెలుప నావశ్యకమగు గాని యుపాసకుని రూపమావశ్యక మెన్నటికిగానేరదు. నారాయణ

స్వరూపము ప్రసిద్ధమని మాటమాత్రము చెప్పుచున్నారుగాని ప్రాత్యక్షములైన శ్రుతులలో నొక్కచోనైన నారాయణ రూపమును చెలుపు వాక్యమును వీరు కనబరచి యుండలేదు. దీనినిబట్టి నారాయణరూపము శ్రుతిప్రసిద్ధముగాదు. ఇది యుపాస్యరూపముగాదు గాననే నారాయణమునందు వివరింపఁబడలేదు. ఉపాస్యరూపముగాననే పరమేశ్వరుని దివ్యవిగ్రహమందు నుపదేశింపఁబడియెను. కాబట్టి నారాయణము పరమేశ్వరునే సర్వోపాస్మ్యునిగా నిర్ణయించుచున్నదని స్పష్టమగుచున్నది.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ, నారాయణోపనిషత్తు ఈశ్వరపరమగుచున్నది. నారాయణ పరమనుటకేమైన సాధకమున్నచో త్వరితముగా చెలుపుడు.

ప్రతి—ఇతరకారణములతో నేమి? అది నారాయణపరము గాననే దానికి నారాయణమని పేరుగలిగెను. అది కాదన నేరితరము.

అన్నం—బో, ఆచార్యులవారూ, చెప్పినచో నిట్టి గట్టిహేతువునే చెప్పవలయు. ఆచార్యులవారి శక్తి యివ్వడుగదా చూడవలయు. ఆచార్యులవారూ, ఆచార్యువారు చెప్పినది విన్నారుగదా? దీనికి సరియైన సమాధానముకలదా? లేక, వారి సిద్ధాంతమున గ్రహింతురా?

వండి—సమాధానములేనిచో సంతకన్న చేయునదేమిగలదు? నారాయణమను సంజ్ఞకుఁ గారణమువినుడు. సూత్రకారులు, నారాయణ దృష్టేన పురుషసూక్తే నోపచితాంచితి మభ్యర్థమాన ఇహజన్మని పురుషోభవతి॥ అనుటచే నాయుపనిషత్తునకు నారాయణుడు దృష్టయని తెలియుచున్నది. ఆమంత్ర భాగమున గనిపెట్టినవాడు నారాయణుడుగాన దానికి నారాయణమని పేరువచ్చెనని ఋషులు నిశ్చయించియున్నారు గాన నింద

ప్రతిపాద్యుడు నారాయణమూర్తి యయినందున దీనికి నారాయణమని పేరువచ్చెననుట ఋషిసమ్మతముగాదు. కావున, నారాయణమని పేరున్నమాత్రమున నారాయణ పరమను కొనుట కేవలము భ్రాంతియేయగును.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ? నారాయణోపనిషత్తే నారాయణపరము కాదయ్యెను. వేదములన్నియు నారాయణపరములనుటయెట్లు?

ప్రతి—అదియెట్లుగాదు? శ్లో॥ వేదాదిర్వేద మాతాచ పౌరుషంసూక్త మేవచ | తథాభాగవతం చైవద్వాదశాక్షర ఏవచ॥ అని ప్రణవము. గాయత్రి, పురుషసూక్తము, శ్రీభాగవతము, ద్వాదశాక్షరము మొదలగునవి నారాయణపరములని పెద్దలు నిర్ణయించియున్నారు. ప్రణవము, గాయత్రి మొదలగునవి నారాయణపరములుగాన దానింబట్టి వేదములును నారాయణ పరములేయని యేర్పడితీరును.

అన్నం—ప్రణవము, గాయత్రియు నారాయణపరములని నిర్ణయించి నారా?

ప్రతి—అవును.

అన్నం—ముందు ప్రణవము నారాయణపరమని యెట్లు నిర్ణయించిరో దెలుపుడు.

ప్రతి—వారాహమునందు॥ యస్తంపందే విష్ణుమోంకారవాచ్యం॥ అని యున్నదిగాన విష్ణువే ఓంకార వాచ్యుడని యేర్పడుచున్నది.

అన్నం—ఆరాధ్యువారూ? మీయభిప్రాయము చెప్పుడు.

పండి—శివపురాణమునందు ప్రణవో వాచకస్తస్య శివస్య పరమాత్మనః॥ ప్రణవము శివునకు వాచకమనియున్నది గానశివునినే చెప్పునని యేర్పడుచున్నది.

అన్నం—ప్రణవము నారాయణుని జెప్పనని విష్ణుపురాణముననున్నది.
శివుని జెప్పనని శివపురాణమున నున్నది. ఇక దేనినిబట్టి నిర్ణయము తేలవలయును? శివ కేశవులిద్దరు ప్రణవ వాచ్యులేయని యొప్పుకొనరాదా?

ప్రతి—సదుమనదుమ మీసిద్ధాంతము దేనికి? నిర్ణయమునకు దగిన సాధనములు లేకపోలేదు.

అన్నం—అట్లేని యదియెట్లో నిరూపింపుడు.

ప్రతి—వేదము నారంభించునపుడు 'హరిః ఓం' అని యారంభించుచున్నారు. కావున, ఓమనునదియు హరినామమేయని యేర్పడుటలేదా?

పండి—హరిః ఓం అని కొంగలు వేదమునారంభించినను మఱికొండలు హరిః ఓం అనియే ఆరంభించుచున్నారు. కావున నదిసాధకముగాదు. వేదారంభమున హరిః అనుడని యెందున్నది?

ప్రతి—వేదము చదువువారందరు హరిః యనియే అనుచున్నారు. ఇట్టి శిష్టాచారమునకు ప్రమాణము దేనికి?

పండి—అశాస్త్రీయమగు విధిననుష్ఠించువారు శిష్టులనుట యెట్లు?

అన్నం—మేమందఱము 'హరిః ఓం' అనియే వేదారంభము నేయచున్నాము. ఇది యశాస్త్రీయమా! అశిష్టాచారమా?

పండి—అట్టులారంభింపుడని యెందున్నదో మీరెఱిచెప్పుడు.

అన్నం—ఏమని యారంభింపుమని యున్నదో మీరుచెప్పరాదా?

పండి—శ్లో॥ వేదస్య ప్రణవంకుర్యాందాదావంతే చసర్వదా॥ వేదమునకు నాదియందును సంతనమునందు ప్రణవము నుంచుముననియున్నదికాని హరిః అనిమని యెందున్నది?

అన్నం—వేదారంభమున హరిః అనుమనువిధిలేకపోనీ? హరిభక్తులు హరిః అనియు, హరిభక్తులు హరిః అనియు నుచ్చరింతురు గాక. దీనం దప్పేమి?

పండి—ఇదితప్పని యెవ్వరు చెప్పిరి? వేదారంభమునందు 'హరిః ఓం' అనుటంబట్టి ప్రణవము హరినామమని యాచార్యులవారు సాధింపఁ జూచుటచే నదిప్రమాణ సిద్ధము కాదంటిని.

అన్నం—ప్రణవము విష్ణువాచకమనుటకు నది సాధకముగాదు. శివ విష్ణు పురాణవచనములు పరస్పరవ్యాఘాతము నొందెగాన నవియు సాధకములుగావు. కాన మీసిద్ధాంతములకు సాధక మగు ప్రమాణాంతరము నెద్దానివేని కనఁబరుచుడు.

పండి—ఛాలంజల యోగసూత్రమునందుః క్లేశకర్మవిచారకాశయైరపరా మృప్తః పురుషవిశేష ఈశ్వరః॥ తస్యవాచకః ప్రణవః॥ అను సూత్రములయందు ప్రణవమీశ్వరవాచకమని నిర్ణయింపఁబడి యున్నది. దానింబట్టి ప్రణవము శివవాచకమేయని నిర్ధారణ మగుచున్నది.

ప్రతి—ఈశ్వరశబ్దము భాగవతాదులయందు శ్రీ మహావిష్ణునందును ప్రయోగింపబడియున్నది. లోకమున రాజునుగూడ దెలుపును. ఇట్లుండ నీశ్వరవాచకమన్నమాత్రన శివునిబోధించుననుటయెట్లు?

అన్నం—ఈశ్వరశబ్దము కేవలము శివునినే బోధించుననుట యంత యుక్తియుక్తముగాదు,

పండి—అదియేల? యస్మిన్నీశ్వరఇత్యనన్య విషయశ్చబ్దోయధార్థాక్షరః అనియు, ఈశ్వరఇత్యుచ్చై స్సార్థచంద్రం బిభర్తియః॥ అనియు మహాకవి కాళిదాసుడు ఈశ్వరశబ్దము శివునిదప్ప వేరొక నిబోధింపదనినిర్ణయించియున్నాడు. ఈశ్వరశ్చర్వ ఈశానః

అని మొదలుగా నిఘంటుకారులును సీశ్వరపదము శివునందు రూఢమని నిర్ణయించియున్నారు. ఇట్లుండగా సీశ్వరపదము శివ వాచకమనుటకు సంశయమేమి ?

అన్నం—ఈశ్వరపదము శివునందు రూఢమేయగుచో భాగవతాదుల యందు విష్ణునందు, ప్రభావదులయందును నెట్లుప్రయోగింప బడును? అది వారి నెట్లు బోధించును?

వండి—అదియేమియు బాధకముకాదు. ఈశ్వరపదము ప్రకరణాదులను బట్టి కొన్నిచోట్లయోగికముగా నారాయణాదులను బోధించినను అంతమాత్రమున లోకవేద సిద్ధమగుశివవిషయక రూఢిని విడువనేరదు, అట్టి రూఢిని విడిచినేని కాళి దాసాది మహా కవులు, నిఘంటు కర్తలును సప్రామాణికులై కావలసి వత్తురుగదా?

అన్నం—ఈశ్వరపదము శివవాచకమే యగుగాక, ఇంత మాత్ర మున ప్రణవార్థమెట్లు నిర్ణీతమగును?

వండి—తస్యవాచకః ప్రణవః॥ ప్రణవమీశ్వర వాచకమని పతంజలి మహర్షి చెప్పెను. ఈశ్వర పదము శివవాచకమగు నెడ ప్రణ వము శివవాచకమే యని యేర్పడదా?

అన్నం—ఇదిగాక శ్రుతి యందెక్కడనైన ప్రణవార్థము నిర్ణయింపఁ బడి యుండలేదా?

వండి—నిర్ణయింప బడకేమి? అధర్వశిఖియందు॥ మహేశ్వర మహా దేవాది నామములతో బాటు ప్రణవంబును శివవాచకమేయని నిర్ణయింపఁబడి యున్నది.

వ్రతి—అధర్వశిఖి దశోపని షత్తులలోనిది కాదు, కావున నది ప్రమాణము కాదు, కాబట్టి దానిని మేముంగీకరింపము.

అన్నం—దశోపనిషత్తులలో చేరని యుపనిషత్తులోనే ప్రణవము విష్ణువాచకమని మీరొక ప్రమాణము కనబరుపుడు.

పతి—దశోపనిషత్తులలో చేరని యుపనిషత్తులో ప్రమాణమును వారు జూపించిన నెంతలాభమో నేనుజూపకున్న నంతయెలాభము. ప్రమాణము కానిదానిని జూపిస్తనుజూపకున్నను నొక్కటేగదా?

అన్నం—వీరు చెప్పినది ప్రమాణము కాదనుచున్నారు. అట్టిదానిని మీరు చెప్పడనిన చెప్పజాలకున్నారు. ఇదియెట్లున్యాయము? దశోపనిషత్తులలో చేరనివి ప్రమాణముకావా?

పండి—దశోపనిషత్తులలో చేరనివి ప్రమాణముకావనుట తప్ప. శ్రీ శంకరాచార్య విద్యారణ్య ప్రభృతులు అధర్వ శిఖాదులకు భాష్యములు చేసియుండిరి. అధర్వ శిఖాదులు పురాణములలో నుపబృంహితములై యున్నవి. దశోపనిషత్తులలో చేరనివి ప్రమాణము కావనునెడ వైష్ణవులకు పరమప్రమాణములైన సాఖాలోపనిషత్తు మొదలగునవి యెట్లు ప్రమాణములగును; ఇవియు గంగలో గలియుగదా?

అన్నం—ఆచార్యులవారూ? ప్రణవము విష్ణువాచకమని దశోపనిషత్తులలో నొక ప్రమాణవచనము దెలుపుడు.

పతి—ప్రణవము శివవాచకమని దశోపనిషత్తులలో ప్రమాణవచనము నారాధ్యులవారు కనబరచినారా?

అన్నం—మీకువారితో వంటేమి? ఆరాధ్యులవారు దశోపనిషత్తులలో చేరనివియు ప్రమాణములేయని యొప్పుదురుగాన దశోపనిషత్తులలో చేరనివానిలో చూపించినారు. మీరైననో దశోపనిషత్తులు మాత్రమే ప్రమాణమంటిరిగాన దశోపనిషత్తులలోనే కనబరచవలయు.

మతవిరోధచర్చ.

ప్రతి—ఇతరోపనిషత్తులలో ప్రమాణవచనము చూపినను చూపకున్న నొక్క టేయని చెప్పియుంటిని. దశోపనిషత్తులలో ప్రమాణవచనమును మేమిరువురము కనబరువజాలము గాన నీవిషయమున మాయద్వందానిధాంతము సమానమే,

అన్నం—ఆరాధ్యులవారు ప్రణవము శివవాచకమని దశోపనిషత్తులలో జూపజాలినది లేనిది తేలలేదు. ప్రణవము విష్ణువాచకమటకు సాధకమైనవచనమును దశోపనిషత్తులలో మీరు జూపజాలరనుట ధృవమేకదా ?

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారు చూపజాలరన్నదియు ధృవమే.

అన్నం—అదియెట్లు ?

ప్రతి—వారికి సాధకమగు వచనము దశోపనిషత్తులలోనుండియున్నది లేదితరోపనిషత్తులలో నేలగనబరతురు?

అన్నం—వారికి నన్నియు ప్రమాణములేగాన వారి యిష్టమువచ్చినచోట జూపించిరి.

ఆరాధ్యులవారూ? ప్రణవము శివవాచకమని దశోపనిషత్తులలో ప్రమాణవచనము కనబరతుగా ?

పండి—అట్టియవసరమేమి? కనబరచిన ప్రమాణములు చాలవారు.

అన్నం—మూకుచాలును. ఆచార్యులవారు తృప్తి నొందుటకైయట్లగిరి.

పండి—ప్రణవము శివవాచకమని దశోపనిషత్తులలోనను గనబరననుకొనుడు. అద్దాని నాచార్యులవారొప్పికొందురా ?

అన్నం—అభ్యంతరమేమి ?

పండి—వారినడిగిచూడుడు.

అన్నం—అట్లు మీరు కనబరచినచో వారేల వప్పుకొనరు?

పండి—నారాయణమునందే॥ యోవేదాదాస్వరః ప్రోక్తో వేదాస్తేచ
ప్రతిష్ఠితః । తస్యప్రకృతిలీనస్యయఃపరస్సమహేశ్వరః॥ అను
శ్చుతి ప్రణవము మహేశ్వరవాచకమేయని నిర్ధారణచేసినది.
ఇంకేమి కావలయు?

అన్నం—ఆచార్యులవారూ? ఇది మీకు సమ్మతమేనా?

ప్రతి—ప్రణవము మహేశ్వరపరమని శ్రుతి చెప్పినమాట నిజమే
కాని మామతస్థులు మహేశ్వరపదము నారాయణుని బోధిం
చునని యంగీకరించుచున్నారు.

పండి—మీరు తస్థులెట్లయిన నంగీకరింతురుగాక. అది మాత్రము
న్యాయ్యముగాదు.

అన్నం—అదియేల?

పండి—శ్లో॥ మహేశ్వరత్ర్యంబకవనాపరః॥ అని మొదలుగామహా
కవులును, ని॥ శివశ్చూలీమహేశ్వరః॥ అని మొదలుగా నిఘం
టుకారులును మహేశ్వరపదము శివునందు రూఢమని నిర్ణయిం
చియున్నారు.

అన్నం—ఆపదము యోగరూఢమేయగుగాక. అవసరమైనప్పుడాపద
మును యోగికముగా నారాయణపరమని యంగీకరించినం
దప్పేమి?

పండి—యోగరూఢమైనపదమునకు యోగశక్తి, రూఢశక్తి యను
రెండు శక్తులనుబట్టి శివుడను నర్థము సిద్ధించుచుండ నీయర్థ
మును గ్రహింపక ఒక్కయోగశక్తినిబట్టి యోగికముగా నారా
యణపరమని సాధించుట యన్యాయ్యము. శక్తిద్వయానుగ్రహ
లాభే ఏకశక్తిగ్రహణమన్యాయ్యం అని శాస్త్రకర్తలు నిర్ణ
యించియున్నారు.

అన్నం—ప్రణవము శివవాచకమేగానీ? ఎట్లయినను మాసిద్ధాంతమునకు బాధ యావంతయు లేదు. కాని యిందొక్క విశేషము స్ఫురించుచున్నది.

ప్రతి—అది యేది?

అన్నం—ప్రణవము శివవాచకము కావుననే కాబోలు? మావారు వేదారంభమున శివవాచకపదమును మాత్రమే యుచ్చరించిన జాలదని విష్ణువాచకపదమైన హరి పదమును గూడ జేర్చి హరిః ఓం అని యుచ్చరించుచున్నారు. దీనింబట్టి హరిహరు లిద్దఱు వేదారంభమున స్మరింపఁబడుట యుచితమేగదా?

పండి—మీరుచేయుపని మీకు నుచితముగా నెట్లు దోషకుండును ?

అన్నం—ఇది యనుచితమెట్లగును ?

పండి—వేదమునకు మొదట ప్రణవము నుచ్చరింపవలయునని విధి కలదు. అట్లుండ దానితో సమానార్థకమైన హరపదము నుచ్చరించుట యుచితమే యగుగాని, హరిః అని యనుట మీకు నెట్లైన దోషనీ? యవిహితము మాత్రముగాకమానదు.

అన్నం—ఆచార్యులుగారూ, ప్రణవము విష్ణువాచకమనుటకు శ్రుతి ప్రమాణము దేనిని కనఁబడువఁ జాలకపోయితిరి. ఆరాధ్యుల వారుకనబరిచిన శ్రుతిప్రమాణములనుబట్టి ప్రణవ మీశ్వర వాచకమెయని యేర్పడియెనుగదా ?

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారి సిద్ధాంతమునకు మీరుమెచ్చవలసినదె. కాని వీరే మాసంఘమున నిలిచిరేని వీరివాదమేమయియుండునో.

అన్నం—మీసంఘముతోనేల? రేపటిదినము నేనవీరిమతము ఖండించెద. చూచుదురులే. ఈనాడు మట్టమధ్యాహ్నముకావచ్చెను. ఇంతటితో సభ ముగింతములెండి. (అనియందఱు నిష్క్రమింతురు)

ఇది ద్వితీయాహ్నికము.

మతవినోదచర్చ.

తృతీయాహ్నికము,

అలలలల

(అందఱుతిరిగి సమావేశమగుదురు)

అన్నం—ఆచార్యులుగారూ, ఆరాధ్యులవారిని నేను కొన్ని ప్రశ్నలు
లడిగి వారిమతము బీభత్సరసాస్పదము గావించుగానిమాయీరు
వురకు మీరు మాధ్యస్థ్యము చేయవలయునుడి ॥

ప్ర—తనలో (ప్రీతిలో నెవరిమతము బీభత్సమైన మనకుమంచిదే అని
ఉబ్బిపడుచు) త్వరగా నుపక్రమించుడు,

అన్నం—ఆరాధ్యులుగారూ, మీమతమునందు దేవతాంతరమును
పూజించుట, దేవతాంతరనామము నుచ్చరించుట మొదలగు
నవి యంగీకరింపఁబడునా ?

పండి—అంగీకరింపఁబడవు.

అన్నం—దానికే గారణమేమి ?

పండి—వేదవిధియట్లుండుటయే గారణము.

అన్నం—వేదమున నెందేని దేవతాంతరమును బూజింపరాదని, దేవ
తాంతరము నుచ్చరింపరాదనియున్నదా?

పండి—అధర్వశిఖియందు, శివశిరోధ్యేయశ్శివంకర స్సర్వమన్య త్పరి
త్యజ్య అనియున్నది. దేవతాంతరమును వదలిపెట్టి శివుని మా
త్రమే యపాసింపవలయునని యర్థము. ఇట్లుండ, శివేతరదేవ
తల నెట్లుఁ బూజింపనగును?

అన్నం—అట్లేని, నిత్యనైమిత్తిక కర్మములయందు దేవతాంతర భజ
నము గలదుగాన మీమతమున నిత్యనైమిత్తిక కర్మములు
లోపింపవా?

పండి___వనియు లోపింపవు.

అన్నం___నిత్యనైమిత్తికములలో విగ్రహమునకు విరుద్ధముగు దేవతాంతరభజనము ప్రాపింపదా?

పండి___ప్రాపింపదు.

అన్నం___ఎట్లు?

పండి___వేదము లీశ్వరాజ్ఞారూపములె. గాన వానిలో నిత్యనైమిత్తికములయందు దేవతాంతరమును సేవింపుమని చెప్పిన యీశ్వరాజ్ఞ నాచరింపగా నది యీశ్వరోపాసనముననె చేరుగాని యన్యదేవతోపాసమునఁ జేరదు.

రాజునుమాత్రమే సేవించునను వీరభృత్యు నుద్దేశించి, నాకుమారునెత్తుకొనుము, నామంత్రి చెప్పినపని యొనరింపుమని ప్రభువానతియిచ్చినప్పుడు వానికి రాజకుమారాదుల పరిచర్య చేయక తీరదు, అయిన నాపని రాజసేవయందే చేరునుగాని అట్లు చేరకపోదు.

ఎందైన మొదట రాజు భృత్యునుద్దేశించి నామంత్రి చెప్పిన పనిసేయుమని నియోగించి తరువాత నీవు నానౌకరి చేయలేదని వానియందు లోపమునెంచునా? ఎంచడు. అట్లుండగా, ఈశ్వరుడు వేదమునందు నగ్నాదుల పరిచర్య చేయుమని యానతిచ్చి నీవు వేరొకని సేవించితివిగాన నాభక్తుండవుగావని దూరముసేయునా? చేయఁడు, కాఁబట్టి, నిత్యనైమిత్తిక కర్మములయందు దేవతాంతరము నుద్దేశించి, అగ్నయేస్వాహా అని మొదలుగా నాహుతులిచ్చినను వాఁడీశ్వరభక్తుఁడయని పించుకొనును గాని దేవతాంతర భక్తుఁడనిపించి కొనఁడు. దానంజేసి భక్తికి లోపంబునురాదు. కావున నది మామతమునకు విరుద్ధంబునుగాదు.

అన్నం—దేవతాంతరనామోచ్ఛారణాదికమును నిత్యనైమిత్తికముల యందంగీకరించినప్పుడు కడమసమయములయందంగీకరించినం దప్పేమి ?

పండి—రాజు తన భృత్యునుద్దేశించి యొరునిపని దీర్చుమని చెప్పిన ప్పుడు చేసినది రాజసేవయందె చేరుగాని తన యేలిక చెప్పు కయె తనయిచ్చచొప్పున చేసిన యితరకైంకర్య మెన్నడైన రాజసేవలోచేరునా? చేరదు. కావున కడమ సమయముల యందు దేవతాంతర భజనమంగీకార్యముగాదు.

అన్నం—దేవతాంతరములఁ దలంపమనుట కతినవృత్తిగాదా? దాననె వీరశైవము పాషండమతమని పేరుగన్నది.

పండి—పతివ్రత పరపురుషుని ముఖము కన్నెత్తిచూడ దనుటయు నితరులకు కతినవృత్తిగానె దోచును. దానికై పతివ్రత యేమిచేయగలదు ?

భట్టాచార్యులవారూ! పాషండపదమునకు నర్థమేమో విచారిం చినారా?

అన్నం—అదియె నాకుఁ దెలియదా? పాషండులనగా వేదములను ఖండించువారని యర్థముగాదా?

పండి—అట్లేని సర్వము వదలిపెట్టి శివునినే యుపాసింపవలయునను వేదవిధి నుల్లంఘించినకతన మీరు, మేము వైదికులమనియు వేదవిధిని శిరసావహించిన కతన శైవులు పాషండులనియు సిద్ధాంతము సేయుచున్నారేమి?

అన్నం—మీరు వైదికులనుచున్నారు. మేమెట్లును వైదికులమే. మా మతము వైదికముగాన ననాదిగా వైదికులను సంజ్ఞ మాకే చెల్లినది.

పండి—మీరుతము వైదికమగుటనే మీకు వైదికులను సంజ్ఞ యేర్పడినదా?

ప్రతి—లోకప్రసిద్ధమైన విషయమును గూర్చి వీరిని నిప్పుడడుగ నేల?

అన్నం—లోకప్రసిద్ధమైనదేది?

ప్రతి—మీరు వైదికులనుటయే.

పండి—వీరి మతము వైదికమగుటనె వీరికి ననాదిగా వైదికులను పేరుగల్గినదా?

ప్రతి—లేదు. లేదు. వృత్తినిబట్టియె. వీరు చాలకాలమునుండి గ్రామపాఠోహిత్యమును వైదికవృత్తి నవలంబించి యున్నవారగుటనె వీరికి వైదికసంజ్ఞ యేర్పడియెను.

అన్నం—అట్లనుటకు గారణమేమి?

ప్రతి—పాఠోహిత్యము మీనడవడిలోనుండుటె గారణము.

అన్నం—మావారిలో నాగ్రహారికులు మొదలగువారెందఱు లేరు. పాఠోహిత్యవృత్తి యుండఱకు గలదా?

ప్రతి—ఆగ్రహారికులె గాదు. నేడు లోకీకవృత్తి నవలంబించి మీసలు దువ్వవారును పెక్కురున్నారు. అట్టివారికి వైదికసంజ్ఞ వారి పెద్దలనాటిదిగదా?

అన్నం—ఎట్లైననేమి? మావైదిక సంజ్ఞయొక్క విచారమిప్పుడు దేనికి?

ప్రతి—మీరుమితిదప్పి గర్వపడినదానికి.

అన్నం—ప్రకృతము విచారింపుడు.

పండి—పాపండులు వేదవిధి నవలంబించినవారా? లేకదాని నుల్లంఘించిన వారా?

అన్నం—వేదవిధినుల్లంఘించినవారెయని యొప్పుకతీరదు.

పండి—చేసినవిచారమునుబట్టి శ్రైవులు వేదవిధి నుల్లంఘించినట్లుగాని మీరలవలంబించినట్లుగాని తేలినదా?

ప్రతి—ఈ రెండును వ్యతిరేకముగా నె తేలినవి.

పండి—భట్టాచార్యులవారూ, నిఘంటుకారులు పాపండుపదమునకు నేమని యర్థము వ్రాసిరో గమనించినారా?

అన్నం—పాపండుస్వర్వ లింగినః అని చెప్పియున్నారు.

పండి—సర్వలింగినః అనగా సర్వమేమి?

అన్నం—సర్వేచతేలింగినశ్చ సర్వలింగినః, లింగధారులందఱు నని యర్థము.

పండి—లింగి అని యున్నచో నెల్ల లింగధారియని యర్థము నంగీకరింతురా?

అన్నం—అట్లే యంగీకరింతుము.

పండి—మనుస్మృతి యందున్నట్టి

శ్లో॥ అలింగీ లింగివేషేణ యోవృత్తి ముపజీవతి ।

సలింగనాం వహత్యేనస్తిర్యగ్యో నాచజాయతే॥

అను శ్లోకమునందు, లింగిపదమునకు లింగధారియని యర్థము గ్రహింతురా?

అన్నం—ఆశ్లోకమునందు లింగియనగా బ్రహ్మచారియని యర్థము గ్రహించితిమి. బ్రహ్మచారిగానివాఁడు బ్రహ్మచారివేషముతో జీవించునెడ బ్రహ్మచారులయొక్క దోషమును పొందునని వ్యాఖ్యాత వ్రాసియున్నాఁడుగదా?

పండి—ఎవరైన వ్రాయిన? అర్థముచిత్రముగా నుండిననేగదా గ్రహింపవలయును.

అన్నం—ఆశ్లోకమునందు లింగి పదమునకు బ్రహ్మచారియనియర్థము గ్రహించినచో నందేమి యనాదిత్య మున్నది?

పండి—బ్రహ్మచారి కానివాఁడు బ్రహ్మచారి వేషము ధరించుటదేనికి?

అన్నం—జీవనము కొరకు. 'భిక్షాభ్రమణాదినాజీవతి' అని వ్యాఖ్యాత వ్రాసెను. భిక్షావృత్తితో జీవింపనెంచి బ్రహ్మచారి కాని వాఁడు బ్రహ్మచారివేషము ధరించుట యేల సంభవింపదు?

పండి—ఇట్లు వృత్తికై బ్రహ్మచారివేషము నవలంబించువాడు ఇతర వర్ణస్థుడా? లేక ఇతరాశ్రమస్థుడా?

అన్నం—ఇతర వర్ణస్థుడనుట యుచితముగా లేదు. ఏలన, బ్రహ్మచారికానివాడు బ్రహ్మచారి వేషముతో ననుటంబట్టి యితరాశ్రమస్థుడనియే గ్రహింపవలయును.

పండి—అట్లేని ఇతరాశ్రమస్థులలో నెవడుగా నుండవచ్చును.

అన్నం—గృహస్థుడు, వనస్థుడు, యతి యని మువ్వురు గలరు. వారిలో నెవడో యొకడు అని గ్రహించిన నేమి?

పండి—వనస్థుడని గ్రహింపవచ్చునా?

అన్నం—అడవిలోనుండు వాడేల వచ్చును? గృహస్థుడో లేక యతియో అని గ్రహించుట యుచితము.

పండి—గృహస్థుడుగాని, యతిగాని బ్రహ్మచారివేషము నవలంబించుటకు గృహస్థునికన్నను, సన్యాసికన్నను వృత్తివిషయమై బ్రహ్మచారికి నెక్కుడు లాభమేమి గలదు?

అన్నం—భిక్షావిషయమున బ్రహ్మచారికి నధికారమెక్కుడుగాదా?

పండి—భిక్షాధికారము యతికి మాత్రము లేదా? అదిగాక,
'కాషాయదండమాత్రేణ యతిః పూజ్యో నసంశయః' అను ప్రమాణమునుబట్టి యతిని చూడగానే పూజించి భిక్షనొసగుదురుగాన యతియగువాడు వృత్తికై బ్రహ్మచారి వేషము ధరింపనవసరము కన్పట్టదు.

అన్నం—గృహస్థుడు కాగూడదా?

పండి—గృహస్థుడు నిజవేషముతో రాగానె అతిథిపూజ గావించి సంతృప్తిగా భోజనము పెట్టునప్పుడు ఇల్లిల్లు భిక్షమెత్తికొనుటకై బ్రహ్మచారివేషము దాల్చవలసిన గ్రహచారమాతనికేమి?

అన్నం—అతిథిపూజ నందఱు చేయుదురా? అది సంభవింపనప్పుడు గృహస్థుడేమి చేయవలయు?

నవలంబింపక బ్రహ్మచర్య వృత్తిమాత్రముననే జీవించునట్టి
బ్రహ్మచారియే యగునా?

అన్నం—ఇతరాశ్రమస్థుడని యెంతమాత్రమంగీకరింపము. స్వాశ్రమ
ధర్మరహితుడై బ్రహ్మచారికిఁ జెప్పినవృత్తిమాత్రమవలంబించిన
బ్రహ్మచారియే అని యంగీకరింతుము. ఇందేమి బాధకలదో
చెప్పుడు.

పండి—భట్టాచార్యులవారూ, ఇప్పుడు అలింగీలింగివేషేణ అనుశ్లోక
మునకు నర్థము చెప్పుడు.

అన్నం—అలింగీ = బ్రహ్మచారికానివాఁడు, లింగివేషేణ = బ్రహ్మ
చారి వేషముతో

పండి—కొంచెమూగుడు.

అన్నం—దేనికి?

పండి—అలింగీ అను శ్లోకమునకు ప్రతిపాద్యుడు ఇతరాశ్రమస్థుడు
గాఁడు. బ్రహ్మచారియేయని యింతకుముందుఁ జెప్పితిరి. ఇప్పుడు
శ్లోకమునకు నర్థము చెప్పనారంభించి బ్రహ్మచారి కానివాఁ
డని యారంభించితిరి. ఇందేది నిజము?

అన్నం—ఇట్లు చెప్పినంగాని యాశ్లోకమునకునర్థము కుదరదు. ఏమి
చేయవలయు?

పండి—మీసిద్ధాంతమున నాశ్లోకమునకు నర్థమెట్లో కుదుర్చుడు.

ప్రతి—ఆశ్లోకమునకు భట్టాచార్యులవారి మతమున నర్థము కుదురనే
లేదు. బ్రహ్మచారియనినను కుదురలేదు. బ్రహ్మచారి కాని
వాఁడన్నను కుదురలేదు. భట్టాచార్యులవారూ, ఈరెం
డును కానివాఁ డెందేనిం గలదా?

అన్నం—ఆశ్లోకమునకు మీయిచ్చవచ్చినట్లే యర్థముచేసికొనుఁడు.

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారి సిద్ధాంతముసంతమైనది. కుదరనప్పుడేమి

మనుకొనుడు. ఇందు గ్రంథకర్తకు నొక్క యర్థమే సమ్మతమై యుండునా? లేక మూడర్థములు సమ్మతములైయుండునా?

అన్నం—ఒక్కయర్థమే గ్రంథకర్తకు సమ్మతమనుకొనుడు. గ్రంథకర్తకు నిం దేయర్థముసమ్మతమో దానిని కనిపట్టు నుపాయమేది?

పండి—నిజమైన యర్థమునే గ్రహింపవలయునను న్యాయ్యదృష్టియున్నచో నద్దానికీ దగు నుపాయమేలదొరకదు?

అన్నం—మనము మువ్వరము న్యాయ్యదృష్టితో నిజమైనయర్థమునె గ్రహింతము. దానిందేల్చు నుపాయమేదో త్వరగాదెలుపుడు.

పండి—ఏయర్థమునెడ బాధ యావంతయు నుండదో, ఏయర్థము క్లిష్టముగాక స్పష్టముగనుండునో అదియే గ్రంథకర్తకు సమ్మతమని గ్రహింపవలయు.

అన్నం—అట్లేని ప్రకృతవచనము కపటబ్రహ్మచారి పర మనుటకు బాధయావంతయు లేదుగాన నదియే గ్రంథకర్తకు సమ్మతము.

ప్రతి—ఆవచనము కపటచక్రాంకుని పరముగా గ్రహించుటకు మాత్రమేమి బాధయున్నది?

అన్నం—అందేమి బాధకలదో ఆరాధ్యులవారి నడుగవలసినదే.

పండి—కపటచక్రాంకుని పరమగునా? కాదా యను విచారమటుండి నిండు. భట్టాచార్యులవారూ, కపటబ్రహ్మచారి యను సర్థము గ్రహింప నేమిబాధయు లేదా?

అన్నం—అది మీకు దెలియవలసినదే.

పండి—అట్లేని నిండు కొంచెమవధాన మొందుడు. వృత్తికై కపటబ్రహ్మచారిగానున్నవాడు గృహస్థుడు మొదలుగా నితర శ్రేమస్థుడా? లేక బ్రహ్మచారికి విహితములగు ధర్మాతరము

ములు. మిథ్యానుష్ఠాన వంతుడను లింగాభట్టు నాశయము
రెండర్థములకు ననుకూలమే. ఇంతగాక, యేమియున్నది?

ప్రతి—లింగవృత్తి అను పదంబును అలింగీ లింగివేషేణ అను వచ
నంబును కపట బ్రహ్మచారి పరములని యేల యంగీకరింప
గూడదు?

పండి—కపట లింగధారిపరములని యేల యొప్పుకొనఁ గూడదు?

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారూ, ఇందు మీ యభిప్రాయమేమి?

అన్నం—నాయభిప్రాయమిదివఱకే యారాధ్యులవారికి తెలిపితిని.

ప్రతి—ఏమిని?

అన్నం—మేము వానిని కపటబ్రహ్మచారి పరముగా నంగీకరింతుము.
మీరు కపటలింగధారిపరముగా నంగీకరించుడని

ప్రతి—అట్లేని కపటచక్రాంకునిపరముగా మేమేల సిద్ధాంతము చేసి
కొనఁగూడదు?

అన్నం—కూడదని యెవ్వరు చెప్పిరి? మీరట్లే సిద్ధాంతము సేసికొ
నుడు.

ప్రతి—బాధకమేదియు లేదా?

అన్నం—ఏమియు లేదు.

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారూ, ఈయెడల నెవరికి వీలైనట్లు వారలర్థము
చెప్పికొన మీరంగీకరింతురా?

పండి—ఆచార్యులవారూ, అట్లు చెప్పికొనవద్దని నేను మిమ్ము నిర్భం
ధించినచో మీరు మానుదురా?

అన్నం—బాధకము లేనప్పు డెవరికి వీలైనట్లు వారు గ్రహించునెడ
దోషమేమి?

పండి—బాధక మున్నదో లేదో అను విచారమవ్వలనుండనిండు.
మనము మువ్వరము మూడువిధములుగా నర్థము గ్రహించుద

మతవిరోధచర్చ.

కడమ ధర్మములను నాచరింపనివాడు కపట బ్రహ్మచర్య-
గలవాడుగాన, వీనికి, లింగవృత్తియని యమరసింహుడు
మిథ్యానుష్ఠాన వంతుడని లింగాభట్టును, 'లింగివేషేణ ఆ-
మనువును, నిశ్చేతద్వ్యాఖ్యాతయు దెల్పియున్నారు. ఈయ-
ము న్యాయముగాదా?

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారూ, మీరుచెప్పినది చాల యుక్తియు-
ముగా నున్నది. ఈనిర్ణయమునకు తిరుగులేదు. ఆరాధ్యులవా-
లింగవృత్తి పదమునకు కపట లింగధారియని యర్థముచెప్పి
బ్రహ్మచారికానివాడు గృహస్థుడా? లేక యతియా? కప-
టబ్రహ్మచారి వేషము ధరించునని యసందర్భ వికల్పముగావించి
కొనకు మను వచనమునకును లింగధారి కానివాడు లింగ-
ధారివేషముతో నెవడు జీవించునో అని యర్థముచెప్పి 'మ-
యిర్వరనుగూడ తలక్రిందుసేయు సంకల్పముతో నున్నట్లు
కనబడెను. కాని యిప్పుడు మీరుచేసిన యర్థనిర్ణయమున
బట్టి వారి సంకల్పము కొనసాగదని ధ్రువమైనది. ఆరాధ్యుల-
వారూ, లింగవృత్తి పదము మొదలైనవి కపట బ్రహ్మచారి ప-
ములైనవని యనేక గ్రంథకర్తల యాశయమునుబట్టి స్పష్ట-
మైనది. ఈయర్థమును మీరంగీకరింతురా? లేదా?

పండి—ఆపదములకు నాయర్థము సహేతుకముగా నున్నచో నేను
మాత్రమేల యంగీకరింపను?

ప్రతి—ఇందఱు గ్రంథకర్తలు నిర్ణయించినను మీచిత్తమునకు సహే-
తుకముగా నుండనియట్లే గోచరించు చున్నదా?

పండి—మనుస్మృతి వ్యాఖ్యాత యొక్కఁడుదక్క కపట బ్రహ్మచారి-
యని తెల్పినవాడు వేరొక్కఁడెవ్వఁడు?

ప్రతి—అంతియే?

పండి—మనుస్మృతి వచనము, అమరసింహుని వచనము ననుసారముగా

శైవరహాస్యబోధిని.

శి—లింగవృత్తిపదమునకు కపటలింగధారియును సర్థము నంగీకరింపక తీరనట్లు తోచుచున్నది. ఆపదమునకు నిజమైన లింగధారియును సర్థ మెట్లుగును? అప్పుడు వృత్తిపదము వ్యర్థముగాదా? వృత్తిపదమునుబట్టి జీవనముకొఱకు కపటముగా లింగము ధరించినవాఁడని యర్థముగాదా?

స—లింగవృత్తియనఁగా జీవనము కొఱకు కపటముగా బ్రహ్మచర్యము నవలంబించినవాఁడని యర్థమేల కాఁగూడదు. అప్పుడు కపటవేషధారియును సర్థమును వ్యక్తీకరించిన లింగాభట్టు మేము చెప్పిన యర్థమునకు ననుకూలుఁడేయగుగదా?

శి—అలింగీలింగివేషేణ అను మనుస్మృతి వచనము కపటబ్రహ్మచారి పరమైనట్లే యిచ్చట లింగవృత్తిపదంబును కపటబ్రహ్మచారిపరమేయనిగదా మీయభిప్రాయము.

స—అగును.

శి—అట్లేని వృత్తికై కపటబ్రహ్మచారి వేషమును ధరించినవాఁడు గృహస్థుఁడా? లేక సన్యాసియో? అని వికల్పించి వారెవ్వరును జీవనముకొఱకు బ్రహ్మచర్యము నవలంబింపదగు విశేషము లేదని లోగడ నారాధ్యులవారు చెప్పినదానికి మీరేమి సమాధానము చెప్పియుంటిరి?

స—అప్పుడు చెప్పకున్న నేమి? ఇప్పుడు చెప్పఁగూడదా?

—ఇవ్వడే చెప్పుడు.

స—లింగవృత్తి యనగా, ఇతరాశ్రమస్థుఁడు వృత్తికై బ్రహ్మచర్యము నవలంబించినవాఁడని కాదు.

—ఏమని?

స—బ్రహ్మచారియేతానుబ్రహ్మచర్యమునువృత్తియందుమాత్రమే యుపయోగించు కొనుచు, బ్రహ్మచర్యమునకు విహితములైన

మతవినోదచర్య.

ప్రతి—బాగుగా వినుచునే యున్నాను, సింద్యార్థకమైనచో లింగమునకు లింగధారియనియు, పూజ్యార్థకమైనచోట నాపదనకే బ్రహ్మచారియనియు సర్థము చెప్పుచున్నారు.

పండి—భట్టాచార్యులవారూ, ఆపదమునకు సిందా బోధకమైనచోటన బ్రహ్మచారి యనియు, పూజావహమైనచోటనే లింగధారియనియు నేల గ్రహింపరాదు?

అన్నం—మీరట్లే నిర్ణయించు కొనుడు.

ప్రతి—పదమునకు న్యాయ్యమగు సర్థమేదో అదియే గ్రహింపవలయుగాని మీయిష్టమువచ్చినట్లు మీరును, వారియిష్టమువచ్చినట్లు వారును గ్రహించుటయుచితమగునా?

అన్నం—ఆపదమునకు న్యాయ్యమగు సర్థమిది యేయని యెట్లు నిర్ణయమగును?

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారూ, లింగవృత్తి పదమునకు మీరేమని యముచెప్పుదురు?

పండి—లింగవృత్తి, అనగా, లింగమును వృత్తికై ధరించినవాడేవనార్థము లింగము ధరించిన కపట లింగధారియని యేర్పచున్నది.

ప్రతి—లింగవృత్తి పదమునకు నాఖ్యాత యేమని యర్థము వ్రాసెను?

పండి—లింగాభిప్రీయమునందు ధర్మధ్వజేలింగవృత్తిః । ఈపదమున వ్యాఖ్యానము మిథ్యానుష్ఠాన లక్షణవికావతోనామాని, వ్రాయఁబడియున్నది. జీవనార్థమై కపట వేషము ధరించినవాడేర్లని యర్థము. దీనింబట్టి లింగవృత్తిపదమునకు కపటలింగధారియను సర్థము నాఖ్యాతకు సమ్మతమేమని స్పష్టమచుండలేదా?

పండి—అట్లేని, శంకరాచార్యులవారు బ్రహ్మచర్యమునుండియే సన్న్యాసాశ్రమము నెట్లు గ్రహించిరి?

అన్నం—సన్న్యాసని పేథప్రకరణమునందు లింగి యనగా లింగధారి యని యర్థము గ్రహింతుము.

పండి—ఇదియుండనిండు. మహాభారతమున ఆనుశాసనికపర్వమునందు శ్లో॥ కిమాహుర్భరతశ్చేవ్యవిప్రాః పాత్రం సనాతనం।

లింగినం బ్రాహ్మణంచైవ బ్రాహ్మణంచాప్య లింగినం॥

లింగిబ్రాహ్మణుడు, అలింగిబ్రాహ్మణుడు నను నిర్వ్వరలో దాన పాత్రుడెవ్వడని ధర్మరాజు భీష్ముని నడిగినప్పుడు,

శ్లో॥ సద్వృత్తిమపి విజ్ఞాయ లింగినే చేతరాయచ।

దేయమాహుర్మహారాజఉభావేతౌ తపస్విన్సా॥

సత్త్వవర్తనమునుగూడ దెలిసికొని లింగికిగాని, అలింగికిగాని యిర్వ్వరకును దానము చేయనగునని యున్నది. అచట లింగి పదమునకు నేమి యర్థము గ్రహింతురు?

అన్నం—అందు లింగి యనగా బ్రహ్మచారియని గ్రహింతుము.

పండి—బ్రాహ్మణులలో బ్రహ్మచారి, తదితరుడునని రెండుభేదములె గలవా? బ్రహ్మచారియెడ దానపాత్రతకై సంశయము గలిగినప్పుడు గృహస్థునియెడ నేల గలుగకుండును?

అన్నం—అచ్చట నట్లే గ్రహింతుము.

పండి—అది యుండనిండు. నామలింగాను శాసనము, బ్రహ్మవర్తమున శ్లో॥ ధర్మధ్వజీ లింగవృత్తి రవకర్ణీ క్షత్రవ్రతః॥ అనుచోట లింగ వృత్తిః అనగా నేమియర్థము?

అన్నం—అచట లింగవృత్తిః లింగధారి యని యర్థము.

పండి—ఆచార్యులు వారూ, లింగిపదమునకు వీరెట్లులర్థము చెప్పుచున్నారో వినుచున్నారా?

పండి—భిక్షుముమాత్రము నందఱు పెట్టుదురా? అదియు దొరకనిచో నేమిచేయును? ఇదిగాక, సంకటము వచ్చినప్పుడు గృహస్థుఁడు మాత్రముభిక్షౌవృత్తి నేల యవలంబింపరాదు? భిక్షౌవృత్తియె గదా బ్రహ్మచారికిగల మహాభాగ్యము. మధుకరవృత్తియను నీమహాభాగ్యము సాధింపనెంచి గృహస్థాదులు కపటబ్రహ్మచారి వేషము నవలంబితురనుటకన్న పరిహాసావహ మేమి యుండును?

అన్నం—మను వట్లు చెప్పెను. దాని నధిక్షేపింపనగునా?

పండి—మనువు చెప్పిన శ్లోకమునకు మీరట్టి యపార్థముచెప్పి యట్లు మనువుచెప్పెననుట యుచితమగునా?

అన్నం—లింగమనగా, బ్రహ్మచర్యంబునునగుగాన నది కలవాఁడు లింగి=బ్రహ్మచారియని వ్యాఖ్యాత వ్రాసెను. అట్లేల గ్రహింపఁగూడదు?

పండి—లింగమనగా బ్రహ్మచర్యమని యెందేని గలదా? లేదు. అట్లు లేనప్పుడు ఆపదమునకు గార్హస్థ్యమని మొదలగు నర్థమేల గ్రహింపరాదు.

అన్నం—లింగి అను పదమునకు బ్రహ్మచారి యను నర్థమును మా మతమున సంగీకరింతుము.

పండి—అట్లేని, సన్న్యాసవిధిని చెప్పనప్పుడు లింగి అని లింగిశబ్దవాచ్యుఁడు సన్న్యాసము గ్రహింపనర్హుఁడు కాఁడనియున్నది. అచ్చట లింగి యనగా బ్రహ్మచారియని గ్రహించుదురా?

అన్నం—గ్రహించిన నేమి?

పండి—బ్రహ్మచారి సన్న్యాసము నవలంబింపఁగూడదు. అనుట మీకు సమ్మతమగునా?

అన్నం—అగుననుకొనుడు. అప్పుడు బాధకమేమి?

చేయుదుగు? కాబట్టి కపటచక్రాంకుని పరమనుటకు బాధ
యేమియు గోచరించుటలేదు

పండి—కపటశూలాంకుని పరమని యేల జెప్పగూడదు.

ప్రతి—ఆవచనార్థమవ్యక్తముగా నున్నదిగాననట్లును చెప్పనగునేమో?

పండి—ఆవచనము వ్యక్తార్థముగా నెయున్నది. అయినను, దానిని
మీరేయవ్యక్తము గావించుచున్నారు.

ప్రతి—మేమేమి యవ్యక్తార్థముగావించితిమి?

పండి—అలింగీ=లింగధారి కానివాఁడైన, యః=ఎవ్వఁడు, లింగివే
షేణ = లింగధారివేషముతో, వృత్తిం=బ్రదుకు దెరువును,
ఉపజీనతి=ఆధారముగాఁజేసికొని జీవించుచున్నాఁడో సః =
వాఁడు, లింగినః = లింగధారిదగు, ఏనః = పాపమునంతను,
వహతి = భరించు చున్నాఁడు, ఇట్లు మోసము చేసిన
కారణమున తిర్యగ్యోనాచ = పశుపక్ష్యాది జన్మమునం
దును, జాయతే = పుట్టుచున్నాఁడు. అనియర్థము. భక్తులు
లింగధారుల నధికముగాఁ బూజింతురనివిని యలింగులైన
వారు కపటలింగధారివేషముతో జీవించుటనేటికిని సంభవి
తముగా నెయున్నది. ఈనడుమ దాక్షిణాత్యుండగు నొక
ధూర్తవిప్రుఁడు లింగకాయధరించి ముదిగొండ వీరభద్రయ్య
అనుపేరుతోఁ బెక్కుకాలము పశ్చిమదేశమునఁ బర్యటనము
చేసినది. పలువురకు దెలిసియున్నది. గాని, బ్రహ్మచారి
కానివాఁడు బ్రహ్మచారివేషముతో జీవించినట్లేకాలమున నైన
నున్నదేమో తెలుపఁగలరా? ఇచట, లింగీ, అనుటచే స్పష్ట
ముగా లింగధారియని కనఁబడుచున్నను, దానికి నసంగత
ముగా బ్రహ్మచారియని కొందఱును, విరుద్ధముగా చక్రాంకి
యని మఱికొందఱును నర్థముచెప్పట యెట్లులుచితమో
ఇందు న్యాయ్యమగు నర్థమేదోమీర నిర్ణయించుడు.

అన్నం—ఇప్పుటివిమర్శముంబట్టి మీరు చెప్పినది కొంత సహేతుకముగానె యున్నట్లుగవడుచున్నది. కాని, ఇంతకుఁ బైయుక్తిచెప్పవారు సంభవించినప్పు డీవిర్ణయము మారిపోఁగూడదా?

పండి—ఇంతకుఁ బైయుక్తిచెప్పవారు సన్నద్ధమైనప్పుడు అంతకుఁ బైయుక్తిచెప్పవారలొనఁ గూడుదురేమో? అట్లులొనఁగూడరని మీరు చెప్పఁగలరా?

ప్రతి—ఎప్పటి సంగతియో మనకు నిస్సంశయమే? స్రవ్యత మనుసరింపుడు.

అన్నం—అలింగీ లింగివేషేణ అను మనువచనము కపట బ్రహ్మచారి పరమనుటకు కొంతబాధయున్నట్లు కనఁబడినను, ధర్మధ్వజలింగవృత్తిః, అని యమరసింహుఁడు చెప్పిన లింగవృత్తి పదమునకు కపట బ్రహ్మచారియని యర్థము సెప్పుటకు బాధయేమియులేదు.

ప్రతి—ఈరెంటిలో నేమివిశేషము?

అన్నం—మనువచనమునందు, అలింగీ, అనియొక్కటియున్నది.

దానికి మాపక్షమున, బ్రహ్మచారి కానివాఁడు అని చెప్పక తీరదు. అట్లు చెప్పనారంభింపగానె, వాఁడు, బ్రహ్మచారియేగాని యితరాశ్రమస్థుఁడు కాఁడంటివే. ఇప్పుడు బ్రహ్మచారి కానివాఁడని యెట్లు చెప్పచున్నావని యారాధ్యులవారు కుతికె పట్టుకొనుచున్నారు. లింగవృత్తిః అనుచోటనట్టిబాధలేదు. కాఁబట్టి యాపదము కపట బ్రహ్మచారి పరమని సాధింపననువుగానున్నది.

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారూ, భట్టాచార్యులవారు చెప్పినది వింటిరా?

పండి—వింటిని.

ప్రతి—అదియచితమేనా?

పండి — వారికి నుచితముగానె తోపవచ్చును.

పతి — ఇందు మీయభిప్రాయమేమి?

పండి — లింగవృత్తిపదమైనను కపటబ్రహ్మచారిని బోధింపదు.

నిన్నం — అదియేల?

పండి — ఈపదము మనువచనమునకు సమానార్థకమేగాన

నిన్నం — ఆనిర్బంధము దేనిని బట్టి?

పండి — మనుస్మృతియందు ధర్మధ్వజస్సదాల్పభ్రూఃఛాద్వికోలోకడంభకః
అని నిందులను పరిగణించిన తరువాత నా ప్రకరణమునందే
అలింగీలింగివేషేణ అను వచన ముండియున్నది.

అట్లే, నామలింగానుశాసనమునందును, ధర్మధ్వజోలింగవృత్తిః
అని యొక్కచోటనే చెప్పబడియున్నది. ఇట్లు సమానప్రకర
ణమునందె యున్న లింగవృత్తిపదము మనుస్మృతిలోని అలింగీ
యను వచనమునకు సమానార్థకమెట్లుగాకుండును?

నిన్నం — దానింబట్టి మనువచనమునకు సమానార్థకముగావచ్చునని
తోచెడిని. అంతమాత్రన అట్లే చెప్పవలయునను నిర్బంధ
మేమి?

పండి — లింగవృత్తిపదము మనువచనముతో సమానార్థకమనుటకు
గారణము కనబరిచితిని. అట్లే చెప్పుడని మిమ్ము నిర్బంధిం
చితివా? అదిగాక, మీపక్షమునందు లింగవృత్తిపదమునకు
వృత్తికై బ్రహ్మచర్యము నవలంబించినవాడు అని చెప్పక
తీరదు. ఇతరాశ్రమస్థుఁడట్లు అవలంబించుట యసంభవమని
తెలిపియుంటిని. గాన నాపదంబును కపటలింగధారినే బోధిం
చుననుట కడమయార్థములకన్న సమంజసముగాదా?

నిన్నం — అట్లే యనుకొనుదు. అట్లే సద్వృత్తమపివిజ్ఞాయలింగినేచేత
రాయచ! అనుభారతవచనమునందును లింగిపదమునకు లింగ
ధారి యనియే చెప్పుదురా?

పండి—ఎద్దిన్యాయమో? అద్దియె గ్రహింతుము

అన్నం—అచట లింగియనఁగా బ్రహ్మచారియని యేల గ్రహింపరాదు?

పండి—సద్వృత్తమపి అను ను తరమునకు ప్రశ్నభూతమైన శ్లో! కిమాచూర్భరతశ్రేష్ఠ దానపాత్రం సనాతనం । లింగినం బ్రాహ్మణంచైవ బ్రాహ్మణాచాప్యలింగినం॥ అను చోటనున్న లింగిపదమునకు నేమియర్థమగునో అదియే లింగినేచేతరాయచ అనుచోటనున్న లింగిపదమునకును నర్థమని చెప్పవలయు గదా?

అన్నం—లింగినం బ్రాహ్మణంచైవ అనుచోటనె లింగి యనఁగా బ్రహ్మచారియని యేల గ్రహింపరాదు?

పండి—అట్లేని, పశ్చిమచనమునకు దానపాత్రుఁడు బ్రహ్మచారియగు బ్రాహ్మణుఁడా? లేక బ్రహ్మచారికాని బ్రాహ్మణుఁడా? తెలుపుమని యర్థము చెప్పవలయు. ఆయర్థమెట్లు సమంజసమగును?

అన్నం—ఏల కాదు?

పండి—బ్రాహ్మణులలో బ్రహ్మచారి, తదితరుఁడు నని రెండు భేదములే గలవా? గృహస్థుఁడు, యశీ మొదలుగా ననేకముగా గలవుగదా? బ్రహ్మచారి దానపాత్రుఁడగునా కాడా యసంశయము గలుగునెడ నట్టిసంశయము గృహస్థాదులయొక్క మాత్రమేలకలుగదని లోగడ నడిగియుంటినిగానా? ఇదియెట్లు కురురునో తెలుపును.

అన్నం—బ్రాహ్మణులలో లింగధారి. తదితరుఁడుననిమాత్రము రెండు భేదములేగలవా?

పండి—ఈరెండుగాక, మూడవదేదోచెప్పును. కావున. నాశ్లోకమలోని లింగిపదము లింగధారి పరమనుటయే యుచితము.

౧—లింగియని యున్నచో నెల్ల లింగ ధారియని చెప్పబూనితివేని, పాపండా సర్వలింగినః, అనుచోటను లింగిపదమునకు లింగ ధారియేయని గ్రహించుటయుచితమే.

౨—ఆయర్థమచ్చట కుదురు నెడ గ్రహింపక చేయునదియేమి?

౩—అచ్చటమాత్రమాయర్థమేలకుదురదు?

౪—యెట్ల? కుదుర్చుడు.

౫—నేను కుదుర్చునదేమి? దేవుడేకుదిర్చెను. సర్వలింగినః = లింగధారులందఱును, పాపండాః = పాపండులు అను నర్థము కుదిరియుండలేదా?

౬—ఆపార్శ్వలవారూ, ఈవచనమునకు వీరు చెప్పనర్థమున బాధ కనబడుటలేదా?

౭—మీకు నగపడినచోదానిని మాకును నగపరుపరాదా?

౮—ఏకాగ్రతతో చూడుడు.

౯—అట్లే

౧౦—అచట సర్వపదమునకేమి ప్రయోజనమో గమనింపుడు.

౧౧—అందఱు ననుటకు

౧౨—బ్రాహ్మణుడు శ్రేష్ఠుడనగా నందఱు బ్రాహ్మణులు శ్రేష్ఠులని యర్థమగుచుండునుగాన నందఱుననివేరఁజెప్పవలయునా?

౧౩—లేదు.

౧౪—అట్లే లింగి=లింగధారియనఁగానె అందఱు లింగధారులునని మాత్రమేల యర్థముగాదు?

౧౫—బ్రాహ్మణపదము జాతివాచకముగాన నట్టియెడల నాయర్థము సిద్ధమైనను, లింగియనుచోట నట్టియర్థము గ్రాహ్యమగుటకు లింగిపదము జాతివాచకమగునా?

పండి—జాతివాచకములె సకలజాతిని బోధించుగాని గుణవాచకము లట్లు సకలగుణమును బోధింపవని నియమ మెందేసింగలదా? స్మార్తుడు పాత్రుడనిన నందఱు స్మార్తులని యర్థముగాదా? కాబట్టి మీరు చెప్పు సర్థమున సర్వపదమెట్లు సార్థకమగునో తెలుపుడు.

ప్రతి—స్మార్తపదమేమి? చక్రాంకితపదమేమి? ఇవి యన్నియు నా యాసంఘమును బోధించునవియే. అట్లే లింగిపదంబునుగాన నీయర్థమున సర్వపదము సార్థకమనుటకు సాధకము కన్పట్టుట లేదు.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ, ఈవచనమునకు మీరేమని యర్థము చెప్పుదురు?

పండి—సర్వలింగినః = సర్వమతస్థులయొక్క చిహ్నములను ధరించిన వారని చెప్పుదుము.

అన్నం—ఇచట నీయర్థ మసలే కుదురదు.

పండి—ఏల?

అన్నం—ఇచట సర్వమతచిహ్నములు గలవారని యర్థము గ్రహించునెడ సర్వలింగ అనుకర్మధారయసమాసముమీద ఇనిన్ ప్రత్యయము నంగీకరింపవలయును. అట్లు లంగీకరింపనైన నకర్మధారయాన్మత్వద్వీయః, కర్మధార య సమాసముమీద మత్వర్థకమైన ప్రత్యయముండఁగూడదని వైయాకరణులు నిర్ణయించిరిగాన నీయర్థము వ్యాకరణశాస్త్రసమ్మత మెంత మాత్రముగాదు.

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారూ, శాస్త్రవిరోధము గమనింపవలసినదే కదా!

పండి—కాదని యెవ్వరు చెప్పిరి?

అన్నం—ఇందు మీరు చెప్పనట్టి యర్థము శాస్త్రసమ్మతమని ధృఢపరుచుడు.

పండి—సర్వలింగినః=సర్వమతచిహ్నధారులనునది శాస్త్రవిరుద్ధము గాదు. ఎట్లనిన,

సకర్మభారయాన్మత్స్వరీయః అను పరిభాషను ప్రాచీనులు పఠించినను, ఇదిలాఘవమూలముగాన దీనిని బఠింప నవసరములేదని చెప్పి నవీనులంగీకరింపలేదు. దాననే భట్టోజదీక్షితుఁడు ప్రాథమనోరమయందు, నీలరూపవత్ అని ప్రయోగించి, యున్నాఁడు. అనుబ్బతః, అని భాష్యకారుఁడు నుడివి యున్న కారణమున నీపరిభాష యనిత్యమేయని శబ్దరత్నకారుఁడు నిర్ణయించియున్నాఁడు. ఆకారణముననే శైశవ శేషవాసయం, అని శ్రీహర్షుఁడు ప్రయోగించెను. ఇట్లెందఱో మహాకవులు ప్రయోగించియున్నారు. ఇట్లు భాష్యకారుఁడు మొదలగు శాస్త్రకర్తల చేతను, భట్టోజ మొదలగు వైయాకరణులచేతను, శ్రీహర్షుఁడు మొదలగు మహాకవుల చేతను సనిత్యమని యంగీకరింప బడిన సరిభాష యిచట నీయర్థమును బాధించుననుట యెట్లోమిఁగారే నిర్ణయించుడు.

అన్నం—సర్వలింగినః అనుచోట నేనుచెప్పిన యర్థము నందు సర్వపదమత సార్థకముకాదు. మీరుచెప్పినయర్థమునందు శాస్త్రవిరోధముగలదు గాన, మనయిద్దఱయర్థములు సమానముగానె యున్నవని యేల యంగీకరింపరాదు?

ప్రతి—వారుచెప్పిన యర్థమునందు శాస్త్రవిరోధమేదియు లేదని యారాధ్యులవారుధ్రువవరుచుకొనిరి. గాని మీరు చెప్పిన యర్థమునందు సర్వపద మెట్లుసార్థకమో తెలుపరైతిరి. ఈ రెండర్థములు నెట్లు సమానములగును?

అన్నం—ఇచట, సర్వపదము సార్థకమని సాధించుటకేమి. అదియెట్లైన సాధింపవచ్చును.

పండి—అట్లేని నాలస్యము దేనికి?

అన్నం—లింగినః = అనగా చిహ్నధారులు. చిహ్నములన లింగధారణము, చక్రాంకనము మొదలైనవి. ఇయ్యవి గలవారందఱు పాపండులనియర్థము. ఇప్పుడు సర్వపదముసార్థకముకాలేదా?

పండి—ఆపదమిప్పుడైన నిరర్థకమే.

అన్నం—ఎట్లు?

పండి—చిహ్నధారులు పాపండులనగానె యందఱు చిహ్నధారులునని యర్థమగుగాని కొందఱుమాత్రమే యని యేర్పడదు. ఇట్లుండ నందఱు నని దేనికి?

ప్రతి—భట్టాచార్యులుగారూ, ఇచ్చట చిహ్నధారులందఱునని చెప్పితిరే. మీరు మాత్రము చిహ్నధారులుగారా?

అన్నం—మాకు లింగధారణమున్నదా? చక్రాంకనమున్నదా? ఏమి చిహ్నమున్నది?

ప్రతి—మీరు విభూతి, రుద్రాక్షములు మొదలైనవానిని ధరించుట లేదా? అవి మాత్రము చిహ్నములుగావా?

అన్నం—వాని నిష్ఠమైనచో ధరింతుము. లేకున్న లేదు. వానిని ధరించిననేగాని వీలులేదను నిర్బంధము మాకెక్కడిది?

ప్రతి—అవిలేకున్నబోనిండు. యజ్ఞోపవీతము చిహ్నముకాదా? దానినైన ధరింపవలయునను నిర్బంధము మీకున్నదాలేదా?

అన్నం—యజ్ఞోపవీతము చిహ్నములలో నెట్లుచేరును?

ప్రతి—ఎట్లుచేరదో చెప్పుడు.

అన్నం—యజ్ఞోపవీతము చిహ్నమని యంగీకరింపము.

ప్రతి—మీరుచ్చవచ్చినదే సిద్ధాంతమా? ఆరాధ్యులవారూ, వీరు తాముచెప్పిన యర్థమునందు సర్వపదమునకు సార్థకతను

సాధింపనేలేదు. కావున సర్వలింగినిః అనుపదమునకు మీరు చెప్పినదే సదర్థము.

అన్నం—మీలో మీరు కుదుర్చుకొనినంతన సదర్థమగునా ?

ప్రతి—ఇందు దోష మున్నచో మిమ్ముల నెవరైన నాక్షేపింప వలదనిరా ?

అన్నం—వెదకినచో దోషమే దొరకదా?

ప్రతి—బాగుగా వెదకుడు.

అన్నం—సర్వలింగినిః, అనగా, సర్వమతచిహ్న ధారులనిగదా యారా ధ్యులవా రర్థము చెప్పిరి. ఇప్పుడు సర్వమతచిహ్న ధారు లెవ్వరలున్నారు? ఎవ్వరలు లేరు. దానింబట్టి యావాక్యమంతయు నిరర్థకమైనది. ఇది దోషముకాదా ?

ప్రతి—అట్టివార లేకాలముననైన నుండియుండగూడదా ? దానంజేసి యావాక్యము సార్థకము గాదా?

అన్నం—సర్వమతచిహ్న ధారు లేకాలముననైన నుండుట యసంభవము. దానంజేసి యట్టియర్థము నంగీకరించినప్పు డావాక్యము వ్యర్థముగాకమానదు.

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారూ, ఇయ్యడ మీయభిప్రాయము సెలవిండు.

పండి—అవాక్యమునందున్న సర్వపదమునకు బహుత్వమర్థము. దానింబట్టియనేకమతములయొక్క చిహ్నములు గలవా రని యర్థమగును, అట్టివార లిప్పుడును పెక్కురున్నారు గాన నావాక్యము సార్థకమే.

అన్నం—ఇప్పుడు బాగుగాఁ జిక్కితిరి. సర్వపదమునకు బహుత్వమర్థమంటిరి. ఈయర్థము లాక్షణికము గాదా ? లక్షణయే దోషము.

పండి—శ్లో॥ వరహా వాక్యవైయర్థ్యా త్పదమాత్రస్యలక్షణా॥ అనగా వాక్యమేవ్యర్థమగుటకంటె నెక్కుపదమునకు లక్షణ సంగీకరించుట మంచిదని పూర్వమిమాంసకు లంగీకరించియున్నారు. కావున, మీరు చెప్పినచొప్పున వాక్యము వ్యర్థమగుటకంటె సర్వపదమునకు లక్షణ సంగీకరించుట యుచితము, శాస్త్ర సమ్మతంబును కాదా?

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారు చెప్పినయర్థమునందు సర్వపదము నిర్వర్థకమైనది. ఆరాధ్యులవారి పక్షమునందు నాపదము లాక్షణికమైనది. కొంచెమెచ్చుతగ్గుగా రెండుపక్షములు సమానములుగా నెయున్నట్లు తోచెడిది.

అన్నం—మాధ్యస్థ్య మనగా నిట్లు బుండవలయు. ఆచార్యులవారూ, న్యాయ్యమును బాగుగా గమనించితిరిగదా?

పండి—రెండును సమానము లనుట యెట్లున్యాయ్యము?

ప్రతి—ఎట్లు న్యాయ్యము గాదు?

పండి — నేను చెప్పినయర్థమునందు, వాక్యము వ్యర్థము కావలసివచ్చినప్పుడు ఒక్కపదమునకు లక్షణ సంగీకరింపవచ్చునని పూర్వమిమాంసకులసమ్మతిని కనబరిచియుంటిని, భట్టాచార్యులవారు చెప్పినయర్థమునందు సర్వపదము వ్యర్థమగుటకు నేనాస్త్రోక్తల సమ్మతినైనా కనబరిచియుండిరా? ఇట్లుండమే మిద్దఱుము చెప్పినయర్థములు సమానము లెట్లగును?

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారూ, ఊర కున్నా రేమి?

అన్నం—రెండును సమానము లని తీర్మానముచేసినవారు మీరే గాన దానికి సమాధానము చెప్పవలసినభారము మీదే.

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారూ, మీరును సర్వపదమునకు లక్షణ సంగీకరింపక తీరదయ్యెనుగాన నట్లంటిని, కాని, యీరెండు సమానములనుట ముఖ్యాభిప్రాయము గాదు.

0డి—అభ్యుపేత్యవాదమునుబట్టి లక్షణ సంగీకరించితినికాని దాని సంగీకరించిన నేగాని కుదరదనుట మాపక్షమున లేదు. సర్వ మతములనఁగా ప్రమాణసిద్ధములుగా నున్నమతము లాఱు. ఆయాఱుమతములయొక్క చిహ్నములు గలవారలని యర్థము, సర్వనామ్నాం ప్రకృతపరామర్శకత్వం, అను న్యాయ్యమును బట్టి ప్రామాణికములైన యార్యమతము లాతెగ్రహింపఁబడు నుగాని కైస్తవాదిమతములు గ్రహింపఁబడవు, ఇప్పుడు లక్షణ దేనికి?

00—ఆఱుమతములవిగాని, యనేకమతములవిగాని యగుచిహ్న ములెవ్వి? అయ్యవి గలవార లెవరు?

01—ఇది యడుగ నేల? శైవులు పూజించులింగము వైష్ణవు లర్పించు సాలగ్రావము, శాక్తు లారాధించు శ్రీచక్రము మొదలగునవి యన్నిమతములవారి చిహ్నములుగావా? అవి గలవారు మీరే కాదా?

02—దాననె, శ్లో॥ లింగినం చక్రిణం దృష్ట్వా సచేలస్నానమాచ రేత్ ॥ లింగధారిని, చక్రాంకనపరుని చూడగూడదని యున్నది.

03—ఈశ్లోకమెందున్నది. ఇది యెవరో ధూర్తస్మార్తుఁడు చెప్పినది గాదా?

04—ఎవరైనఁ జెప్పనిండు. దాని కర్థమేమో చెప్పుమనుచు.

05—లింగధారిని, చక్రాంకనముగలవానిని చూడగా నె స్నానము చేయవలయునని యర్థము. కనఁబడుటలేదా?

06—ఇద్దఱును సనియర్థము చెప్పునెడ నందు సముచ్చమునుదెలుపు శబ్ద ముండఁబనిలేదా? అదిలేక యాయుర్ధమెట్లువచ్చును?

07—ఇందు మీరేమి యర్థము చెప్పుదురు.

పండి—లింగినం=మొదట లింగ ధారియై. చక్రిణం=తరువాత చక్ర
కనము నొందినవాడని యర్థము. అట్టివానిని చూడగా
స్నానము చేయవలయునని శ్లోకాభిప్రాయము.

అన్నం—అట్టివాఁ డెందునుండడుగాన నాయర్థము వ్యర్థమే.

పండి—అట్టివాఁ డేల లేడు. తెనాలిరామలింగకవి మొదట లిం
గధారియై, తరువాత రాయలవారి యనుగ్రహముగోరి లింగమ
దీసివైచి చక్రాంకనము నొంది రామకృష్ణుడని తనకు మా
పేరునుగూడ పెట్టుకొన్నది ప్రసిద్ధమేగాదా? అట్టివారలింక
నున్నారు. గాన నట్టివారివిషయమున నాశ్లోకము సార్థకమే
యగు.

ఇప్పుడట్టివాడు తేకున్నను, లింగమును, చక్రమునుగూడ
గ్రహించిన బహుదేవపూజాపరులే దానికి విషయ మగుదురు.
శ్లోక మెట్లు వ్యర్థమగును.

ప్రతి—చశబ్దము లేనందున భట్టాచార్యులవారు చెప్పిన యర్థము
సరిగాలేదు.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ, లింగధారణము శాస్త్రసమ్మతమున
సాధించుకొనఁగలరా?

పండి—ఇది శాస్త్రసమ్మత మెట్లుగాదో మీరు తెలుపుడు.

ప్రతి—లింగధారణముసంగతి యుండనిందు. లింగము పూజనీయ
మనుట యెట్లో ముందు తేల్చుడు.

అన్నం—లింగము పూజనీయ మగునా? కాదా యనుచర్చ యనవ
సరము. ఏ మనగా, కాశి మొదలుకొని రామేశ్వరము దను
సకలదేశములయందును నందఱచే లింగము పూజింపఁబడు
చున్నది. మే మందఱము లింగమును పూజించినను పూజింప

కున్నను దాని సంగీకరించియున్నాము. కావున లింగము పూజనీయ మనుట నిరాశ్చర్యము.

ప్రతి—లింగపూజను మీ రంగీకరింతురుగాక, మే మంగీకరింప లేదు. మీ రంగీకరించినమాత్రమే నేదైన నిరాశ్చర్యమును. శాస్త్ర సమ్మతమును, సర్వజనాంగీకృతమును నగునా? అటులేని, వా రంగీకరించిన లింగధారణముమాత్రము సట్టిదని యేల గ్రహింపరాదు.

అన్నం—ఇచట నున్న మనమూడు మతములవారిలో నిద్దఱు అంగీకరించినదానివిచారణ మనవసరము. ఇద్దఱు అంగీకరింపక యొకరుమాత్రమే యంగీకరించినదాని విచారణ మవసరము. లింగపూజ మేమిద్దఱును సంగీకరించినది, లింగధారణము మన మిద్దఱును సంగీకరించినది గాదు, కావున, లింగధారణచర్చ యావశ్యకము.

ప్రతి—అట్లేని, మే మిద్దఱును సంగీకరింపని మీపంచాయతనంబును చర్చార్థమేకదా?

అన్నం—మీ రిద్దఱు సంగీకరింపని మీపంచాయతన మేమి? మేమిద్దఱును సంగీకరింపక మీచక్రాంకన మేమి? యన్నియు చర్చార్థములై కానిండు. ఆరాధ్యులవారూ, లింగధారణము శాస్త్ర సమ్మత మనుటను దెలుపుడు.

పండి—లింగధారణము శాస్త్రసమ్మత మెట్లుగాదో ఇదియే శాస్త్రమునకు విరుద్ధముగా నున్నదొ నిర్ధారణము సేయుడు.

అన్నం—ఈప్రశ్నము సరిగా లేదు. ఏలన, శాస్త్రసమ్మతమని మీరు నిర్ధారణము సేయలేనప్పుడు దానంతన నదియే శాస్త్రవిరుద్ధమని సిరపడును. ఇట్లుండ, లింగధారణము శాస్త్రవిరుద్ధమని నిర్ధారణము సేయవలసిన యవసరము నా కేమి?

పండి—అది శాస్త్రసమ్మత మని నేను సిద్ధాంతము సేయలేనిచో పెద్దలింకెవరేని జేయఁజాలుదురు. నేను సిద్ధాంతము సేయఁమాత్రని నది శాస్త్రవిరుద్ధమని యెట్లు దేలును ?

ఇదిగాక, గ్రంథాదియందు మంగళాచరణము శాస్త్రసిద్ధమగునను ను శాస్త్రవిరుద్ధముగామిచే ననుష్ఠింపఁబడుచున్నది. ఇట్లేలింగధారణము శాస్త్రసిద్ధమని యంగీకరింపఁబడకున్నచో శాస్త్రవిరుద్ధమని దేలినచో ననుష్ఠింపఁగూడదు.

మంగళాచరణము శాస్త్రవిహితము గానంత మాత్రము శాస్త్రవిరుద్ధమైనదని యంగీకరింపనగునా ? కాదు. శాస్త్రవిహితము కానంతన శాస్త్రవిరుద్ధమే యని మీరుచెప్పినది యుచితముగాదు.

ప్రతి—ఈయెడ నారాధ్యులవారు చెప్పినదే యుచితము.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ, అట్లేని, లింగధారణము మంగళాచరణదులవలెశిష్టాచార సిద్ధమేగాని శాస్త్రప్రతిపాదితముగాదయేగదా మీయభిప్రాయము ?

పండి—ఇట్లని నేను చెప్పియుంటినా? శాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడనంత నేదైన శాస్త్రవిరుద్ధమే యగునని మీరు చెప్పినందున అంతమాత్రముననే శాస్త్రవిరుద్ధము గానేరదనిగదా చెప్పితి. అవసరమేని శాస్త్రమున గనఁబరుపఁగలను.

అన్నం—ఏశాస్త్రమునందు కనఁబరుపఁగలరు ?

పండి—ఏశాస్త్రమునఁ గనఁబరుపమనిన నాశాస్త్రముననే కనఁబరుతును.

అన్నం—శ్రుతులయందుఁ గనఁబరుతురా?

పండి—సర్వలింగగ్త స్థాపయతి. అనుశ్రుతి లింగధారణమును విధించున్నది.

అన్నం—ఈశ్రుతికి నర్థమేమి?

పండి—సర్వలింగం=సర్వరూపమును శివలింగమును స్థాపయతి= ధరింపవలయును. అని యర్థము.

అన్నం—స్థాపయతి, అనగానే లట్టురూపముగా కనబడుచున్నది. దీనికి ధరింపవలయును, అనివిధ్యర్థకత్వమెట్లు?

పండి—స్థాపయతి అనునది లట్టు గాదు. లేటోడాటా, అనుసూత్రముచే అడాగముము వచ్చినలేట్టయొక్క రూపము, లేట్టుకు విధ్యర్థము గలిగియేయున్నదిగదా?

అన్నం—అట్టెనను, స్థాపయతి అనగా, స్థాపింపవలయును, అని యర్థమగునుగాని ధరింపవలయునని యర్థ మెట్లగును?

పండి—ఎట్లన్నను నొక్కటేగదా?

అన్నం—అది యెట్లు?

పండి—ధరించుట యన, శరీరమునందు స్థాపించుటేగదా?

అన్నం—ఇప్పుడు బాగుగాఁ జిక్కితిరి, శరీరమునందు స్థాపింపవలయునని యాశ్రుతియందు గలదా?

ప్రతి—ఇదియే గట్టిగా విమర్శింపవలసినయంశము.

పండి—ఇందు మీకు సంకోచమేమి? మీయిచ్చవచ్చినట్లు విమర్శింపుడు. ఆయర్థ మాశ్రుతియందున్ననే యంగీకరించుడు.

అన్నం—ఆయర్థ మాశ్రుతియం దెచ్చట నున్నది.

పండి—స్థాపయతి=స్థాపింపవలయుననగా నెచ్చటనని యాకాంక్ష పొడమును, అప్పుడు భూమియందా? శరీరమందాయని శంక గలుగగా కర్తకుశరీరము సన్నిహితమైన దగుటంబట్టి శరీరమునందే స్థాపింపవలయునని యేర్పడుచున్నది.

అన్నం—స్థాపింపవలయు ననగానే ఎచ్చటనని యధికరణాకాంక్ష గలుగుటయొక్కమే, అట్టియాకాంక్ష గలుగగా, భూమియం

దనియో, వీతమందనియో ఏర్పడుట న్యాయముగాని, ఉ
స్థితియే లేనిది శరీరమునందు అని యెట్లు లర్థ మగును?

పండి—కర్త శరీరధారియగునా కాదా? అట్టియెడ శరీరమునకు ను
స్థితి యెట్లు లేకుండును?

అన్నం—శరీరమునకు నుపస్థితి యుండుగాక, భూమిమాత్ర ముపస్థి
ముగాదా? అట్టియెడ శరీరమునందేయని నిర్ణయ మెట్లగును?

పండి—భూమి, శరీరము ననువానిలో కర్తకు సన్నిహితమైన దేది?
శరీరమెగదా? ఇది నిచ్చుట శరీరమునందేయనుట యెట్లు నిర్ణ
యము గాదు?

అన్నం—శరీర ముపస్థితముగాని, సన్నిహితముగాని యగుగాక, అయి
నను శరీరము అపవిత్రమైనదిగాన శివలింగమును ధరింప
నర్హముగాదు.

పండి—భూమిమాత్రము పవిత్రమైనదేయగునా? ఇది మధుకైటభు
లను రాక్షసులయొక్క వసామాంసాదులచే నేర్పడినదిగాన
నపవిత్రమని సర్వప్రమాణములయందుఁ జెప్పఁబడి యుండ
లేదా? దీనింబట్టి, భూమిమాత్రము ఎట్లు శివలింగప్రతిష్ఠా
మగును?

అన్నం—భూమి అపవిత్రమైనదేఅయినను, భూశుద్ధి మొదలగు సం
స్కారములచేతను, కర్షణాది సంస్కారములచేతను దానిని
పవిత్రము గావించి యందు శివలింగమును ప్రతిష్ఠింపవచ్చును.
గాని శరీరమెట్లు పవిత్రమగును?

అన్నం—భూమికి కర్షణాది సంస్కారములు చేయు నగును. అవిశరీర
మునకు నెట్లుచేయవలయును?

పండి—భూమికి కర్షణాదులవోలె శరీరమునకును గొన్ని సంస్కార
ములు గలవు.

అన్నం—అసంస్కారము లెవ్వి?

పండి—శరీరమునకు పవిత్రతను గలిగించుసంస్కారములు క్రియాదీక్షయం దున్నవి. షడధ్వశుద్ధి మొదలగుసంస్కారములు శరీరమును పరమపవిత్రము గావించును. దానింబట్టి శరీరము శివలింగధారణమునకు నర్హమే యగునుగదా?

అన్నం—సర్వలింగగ్ధ స్థాపయతి, అనుశ్రుతి మాపంచాయతనమును విధించును.

ప్రతి—అది యెట్లు?

అన్నం—సర్వ=సకలదేవతలయొక్క, లింగం=చిహ్నములను, అనగా, శివలింగ శ్రీచక్ర సాలగ్రావాదులను, స్థాపయతి = పీఠముమీద స్థాపింపవలయును. అని యర్థము. కుదురుట లేదా?

ప్రతి—సకలదేవతలయొక్క చిహ్నము లనగా, పంచాయతన మెట్లు గును? ఏలన, పంచాయతనము సకలదేవతలచిహ్నమా? అయిదుగురుదేవత లనియొకదా యర్థము. పంచాయతనమునందు నైదుగురు దేవతలు చేరుదురుగాని దేవతలచిహ్న మేమికలదు? ఇట్లుండ, నది సకలదేవతలచిహ్న మనుట యెట్లు?

అన్నం—సకలదేవత లనగా, సకలదేవతలలో ప్రధానమైనవారు ఆయిదుగురేగాన నైదుగురుదేవతలచిహ్నములు గ్రహింపబడి యెను. ప్రధానమైనవారిని గ్రహింపగా నందఱను గ్రహించినట్లే యగుగాన సకలదేవతాచిహ్నములునని యర్థము విరుద్ధముగాదు.

ప్రతి—ఇచట మీరు చెప్పినయర్థము గ్రహించినను, స్థాపయతి = పీఠముమీదనో, నేలమీదనో స్థాపింపవలయుననికదా యర్థమగును. అంతమాత్రమున నేమి తేలినది? పంచాయతనమును పూజింపవలయుననికదా యుండవలయును. ఇచట నాయర్థము లేనేలేదు. ఇకమియిష్టార్థ మెట్లు సిద్ధించును?

అన్నం—మూయిస్తార్థము బాగుగానె సిద్ధింతును. ఎట్లన, పంచాంశ తనమును పీతముమీద నుంచవలయునని తేలగానె పూజించవలయునని తేలును. పీతముమీద నునుచుట పూజింపనగా ఇంక దేనికి?

ప్రతి—స్థాపింపవలయు ననియున్నది. పీతముమీదనే స్థాపింపవలయుననునర్థ మెట్లు లేర్పడును?

అన్నం—దేవతలను పూజింపవలసినవచ్చినప్పుడు పీతముమీదగాని నింకెందు నుంతురు? పీతముమీదనే యనునర్థ మిప్పుడే తేలలేదా?

ప్రతి—భట్టచార్యులవారూ, మీరు సెలవిచ్చినయర్థము ఎంతసేపై బంధయుక్తముగా నున్నదండి?

అన్నం— ఇందు గలదోషమేదో సెలవిండు.

ప్రతి—పంచాయతనమును పూజింపవలయునని యెందున్నదని యడుగగా, పీతముమీద నునుచుట పూజింపనేగాన పూజింపవలయునని యేర్పడియె నంటిరి. పీతముమీద నుంచవలయునని యెట్లు లేర్పడియెనని యడుగగా పూజింపవలసినప్పుడు పీతముమీదగాక నింకెందు నుంతురు? దీని బట్టి పీతముమీద నుంచవలయునని సిద్ధించె నంటిరి. ఆశ్రుతియొక, పీతముమీదననియు లేదు. పూజింపవలయుననియు లేదు. ఇట్లుండి పూజించుట పీతమునందుంచియెగాన పీతమున నుంచియనియు పీతమునందుంచుట పూజింపనెగాన దానింబట్టి పూజింపవలయుననియు సాధించుచున్నారగాన ఇది అన్యోన్య్యాశ్రయముగాదా? దాననే మీరు చెప్పినయర్థమున నన్యోన్య్యాశ్రయ సంబంధము బాగుగాగలదని మనవి చేసితిని.

అన్నం—అట్లేని, ఈశ్రుతివాక్యమునకు నారాధ్యులవారు చెప్పినయర్థమును మీరంగీకరింతురా?

ప్రతి—ఈశ్రుతివాక్యమునకు నారాధ్యులవారు చెప్పినయర్థమును గాని, మీరు చెప్పినయర్థమునుగాని దేనిని గ్రహింపము,

అన్నం—మీ రాశ్రుతివి ప్రమాణముగా గ్రహింతురా లేదా?

ప్రతి—ప్రమాణముగా నె గ్రహింతుము,

అన్నం—అట్లేని దానికి నర్థమేమి చెప్పుదురు?

ప్రతి—ఆవాక్యమును చక్రాంకనపరముగానె సమన్వయింతుము.

అన్నం—ఇది చాల చమత్కారకరమైన విషయము. ఆరాధ్యువారు ఏశ్రుతియందు లింగధారణము సాధింతురో ఆశ్రుతియందే చక్రాంకనముగూడ నేర్పడుటకన్న కావలసిన దేమున్నది?

ప్రతి—ఆశ్రుతి పంచాయతనపరముగాదని ధ్రువపడియెను. ఇక, దానియందు లింగధారణము, చక్రాంకనము ననురెండును ప్రతిపాదింపబడినను మీ కేమిలాభము? ఈరెండును మీకు ననిష్ఠములె గదా?

అన్నం—ఇచ్చట మాకుగలుగులాభము అనంతము. దానిని చివరకు గాని తెలుపను.

ప్రతి—దానిని కొంచె మిప్పుడు తెలుపుడు. ఏమును సంతసింతుము.

అన్నం—ఈశ్రుతికి లింగధారణము, చక్రాంకనము ననురెండర్థము లేర్పడునేని మాపంట పండినట్లే, పరస్పరవ్యాఘాతమువలన రెండర్థములును నిలువనేరవుగదా? దీనింబట్టి లింగధారణము చక్రాంకనము ననురెండును నెగిరిపోవుటకన్న మాకు కావలసిన దేమి?

ప్రతి—ఇచట నెదిరివారి లింగధారణచక్రాంకనములు నిలువకపోయే నేని మీపంచాయతనము నిలిచినట్లే సంతసింతురా? దీనికి, సంభివానిగేదె చనిపోయేనేని తంబళవానికి పాడ్చిదాననింత సంతోష మనుసామెతయెగదా మూలము.

పండి—ఈశ్రుతికి రెండర్థములును కుదిరినప్పుడుగదా? అట్లులైన వీరు సంతసించుట అట్లు నిలిచినప్పుటికి చూతము.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ, సర్వలింగశ్రుతికి చక్రాంకనపర మగునర్థ మెట్లో సెలవిండు.

ప్రతి—ఆలకించుడు, విశ్వం నారాయణః కరః అని మంత్రపుష్పము నందు విశ్వము నారాయణుడని యున్నది. విశ్వమన్నను సర్వమన్నను నొక్కటియే. దీసింబట్టి, సర్వ = విశ్వరూపుడైన నారాయణమూర్తియొక్క, లింగం = చిహ్నములను, అనగా, శంఖచక్రములను, స్థాపయతి = ధరింపవలయును, ఎచ్చట ననగా, శరీరమునందనుట యారాధ్యులవారికి మాకును సమానమే, దీసింబట్టి శంఖచక్రాంకనపర మగునర్థము సిద్ధింప లేదా?

అన్నం—సర్వపదమునకు నారాయణమూర్తి యనియర్థము చెప్పుటయే యొకవిధముగా నున్నది. దాని నంగీకరించినను, ఆయన యొక్క చిహ్నము అనగా శంఖచక్రములని యెట్లు లేర్పడును. నారాయణమూర్తికి శంఖచక్రములేగాక గద, ఖడ్గము, శార్ఙ్గము ననునవియు గలవు. ఇట్లుండ శంఖచక్రములని యెట్లు సిద్ధించును.

ప్రతి—నారాయణమూర్తియొక్క చిహ్నములలో గదాఖడ్గదులున్నను శంఖచక్రములు ప్రధానములుగాన నవియే యిచ్చట గ్రాహ్యము లగును.

అన్నం—అట్లే గ్రహింపఁబడుగాక, ఈశ్రుతి యట్లు లింగధారణ చక్రాంకనములను బోధించుచున్నదిగాన పరస్పర వ్యాఖ్యాతమువలన సీరెండర్థములును బాధితములైనవి దీసింబట్టి లింగధారణచక్రాంకనములు రెండును నిష్ప్రమాణములు,

పండి—రెండర్థములును నిలిచినప్పుడుగదా? మీఁబట్టి చూచును.

అన్నం—రెండవది యేయర్థము నిలువదు?

పండి—సర్వలింగశ్రుతికి శివలింగధారణరూపమగు సర్థ మొక్కటియే నిలుచునుకాని యిదికాక, మీరు చెప్పినపంచాయతనపర మగుసర్థముగాని, అచార్యులవారు చెప్పినశంఖచక్రాంకనపర మగుసర్థముగాని యేదియు నిలువదు.

ప్రతి—ఈశ్రుతికి శంఖచక్రాంకన పరమగుసర్థ మెట్లునిలువదో తెలుపును.

పండి—భట్టాచార్యులవారూ, అవధాన మొందుడు. సర్వపదము నకు నారాయణుడనియర్థము నాచార్యులవారు సెలవిచ్చి యుండిరి. దీనికి 'విశ్వంనారాయణపరః' అనుశ్రుతిని ప్రచూణ ముగా సెలవిచ్చిరి. సర్వోవై రుద్రః అనియు, ఆపోవా ఇదగ్ంసర్వం అనియు ప్రశంసావాక్యములలో నెవ్వరిప్రశంస వచ్చినను, వారు సర్వమని శ్రుతి చెప్పచుండుట సహజము, ఇట్లుండ, సర్వపదమునకు శ్రుతినిబట్టియే రుద్రుడనియు, జల మనియుగూడ చెప్పనగునుగదా, ఇక, సర్వపదమునకు నారాయణుడనుసర్థ మెట్లు నిర్ధారణమగునో, అది నిర్ధారణ ముకానిది నారాయణునియొక్క చిహ్నము లైనశంఖచక్రము లను ధరింపవలయునని యెట్లు సిద్ధించునో విమర్శించుడు.

అన్నం—ఈశ్రుతి చక్రాంకనపర మనుటకు బాధకము లేవ్వియో సెలవిండు.

పండి—సర్వపదమునకు నారాయణుడని యర్థము కుదరకపోవుట మొదటిది, నారాయణుని చిహ్నము లనగా, నవి యింకెన్నో గలవుగాన శంఖచక్రములని యేర్పడకుండుట రెండవది, వాని నేయని యంగీకరించినను నిందు వానిని ధరింపవలయుననియె యున్నదిగాని వానితో గాల్చుకొమ్మని లేకుండుట మూడవది, ఇట్టింకెన్నియో గలవు.

అన్నం—మఃకీ కొన్నిటి సెలవిండు,

పండి—సర్వలింగశ్రుతి యుపక్రమమునందు, ధనపతయః మః,
నిధనపతాంతికాయనమః, ఊర్ధ్వాయనమః, ఊర్ధ్వలింగాయ
నమః, హిరణ్యాయనమః, హిరణ్యలింగాయనమః,

అన్నం—ఆపుడు, ఆపుడు.

పండి—ఏమి?

అన్నం—మీరు, లింగశబ్దోచ్ఛారణ జనితపరమానంద పారవశ్య
మున మనవాక్యములను నెదిరివారు వినుచున్నారా = లేదా?
లేక లేచిపోవుచున్నారా, అనిగూడ గమనించుట లేదు.
ఈవాక్యములను వినగానే ఆచార్యులవారు ప్రయాణోన్ముఖు
లగుచున్నారు. సందులేకుండ లింగశబ్దములను ప్రయోగించి
యాచార్యులవారిని సాగ నంపునెడ దిగ్విజయము నొందనగు
నని యూహించితిరి గాబోలు.

పండి—ఈశ్రుతికి పూర్వవాక్యములనుబట్టి శివలింగధారణ మనున
ర్థమే న్యాయ్యముగాని, నారాయణుని చిహ్నములనుట
న్యాయ్యము గాదనుటకు, బూర్వవాక్యముల నుదాహరించితి
గాని యాచార్యులవారినిగాని, మిమ్ములనుగాని సాగనంపుటకు
గాదు,

అన్నం—సర్వలింగవాక్యమునకు పూర్వవాక్యములయందు శివలింగ
ప్రశంసయుండుగాక, దానింబట్టి సర్వలింగవాక్యము లింగస్థా
పనపరమే యగుగాక, అయినను నీవాక్యము శివలింగప్రతి
ష్ఠను విధించునని యేర్పడును. అంతియగాని లింగధారణ
మును విధించుననుట యెట్లు?

పండి—ఈశ్రుతి లింగప్రతిష్ఠాపరమైనను, శరీరమునంగుఁజేయు లింగ
స్థాపనము లింగధారణమే యగుగాన లింగధారణపరమే
యగును.

అన్నం— శరీరమునందు లింగమును స్థాపనము చేయవలయుననుసర్థ మెట్లు వచ్చెను?

పండి—సర్వలింగం = శివలింగమును, స్థాపయతి = నిలుపవలయును అనగానే, ఎక్కడ ననునాకాంక్ష కలుగగా, కర్త శరీరధారియే గాన శరీరమునందు ననుసర్థ మేర్పడుటలేదా? అని లోగడ తెలిపియుంటినిగాదా?

అన్నం—భూమియందని యేలగ్రహింపరాదు?

పండి—భూమియందనుసర్థముకంటె శరీరమందనుట న్యాయసిద్ధము

అన్నం—అది యెట్లు?

పండి—కర్తకు భూమికంటె శరీరము సన్నిహితమైనదిగాన శరీరము నందు నుంచుటయే న్యాయ్యమని యేర్పడుచున్నది.

అన్నం—శరీరమునందు ధరింపవలయునని యర్థము గ్రహింప సాధ నాంతర మేదేనింగలదా?

పండి—వలయుచో వేరొకసాధనంబును గలదు.

అన్నం—అది యేది?

పండి—శివలింగమును నిలుపవలయు ననగానే, ఎచ్చటనని యాకాంక్ష కలుగును, దానింబట్టి భూమియందనియో, లేకశరీరమంద నియో గ్రహింపవలయును. ఇచట తిరిగి. భూమియందా? లేక శరీరమందా? అని సంశయము గలిగినప్పుడు, సూ॥ సంది గ్ధేతు వాక్యశ్చేషాత్॥ అనున్యాయమునుబట్టి వాక్యశేషము వలన నిర్ణయ మగును,

అన్నం—ఆవాక్యశేష మెద్ది?

పండి—పాణిమంత్రం పవిత్రం, అనువాక్యము వాక్యశేష మగును.

అన్నం—ఈవాక్యమునకు సర్థమేమి?

పండి—పాణిమంత్రం—పాణౌ మననా త్పూజనా త్రాయతఇతి

పాణిమంత్రం—చేతియందుంచుకొని పూజించుటవలన రక్షింపబడును.

అన్నం—దీనివలన నేమి లభించినది?

పండి—సంజేహానివృత్తి లభించినది.

అన్నం—ఎట్లు?

పండి—లోకమునందు శరీరమునందు ధరించిన లింగమే చేతియందుంచుకొని పూజింపఁబడు చున్నదిగాని వేరొకటి గాదు ఇట్లుండ గ్రు|| సర్వలింగగ్రాహయతి—శివలింగమును నిలువలయును అని చెప్పగానే భూమియందా? శరీరమునందా? అని శంకగలుగునని యెంచి 'పాణిమంత్రం' అని చెప్పి అనగాఁ జేతియందుంచుకొని పూజించుటవలన రక్షించునని యనుటచే శరీరమునందు ధరింపని లింగము చేతియందుంచుకొని పూజింపబడదుగాన శరీరమునందే ధరింపవలయునని యేర్పడుచున్నది. ఈయర్థము గ్రహింపనిచో, పాణిమంత్రం అనువిశేషణము వ్యర్థముగాక మోసము,

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ, హి, హి, హి, మీ రెంతచమత్కారమైన యర్థము చెప్పితిరండీ?

పండి—చమత్కార మేమి?

అన్నం—పాణిమంత్రం అనుదానికి నింకొకయర్థము కుదరదా?

ప్రతి—ఇచట నారాధ్యులవారు చెప్పినయర్థము సర్వవిరుద్ధము,

పండి—ఇచట మీరేదైన నింకొకయర్థము నెలవిండు.

అన్నం—పాణిమంత్రం, అనుచోట చేతియందు, అని సప్తమ్యర్థము దేనికి?

ప్రతి—పాణిచేతనని తృతీయార్థమే చెప్పి తీరవలయు.

పండి—ఆచార్యులవారూ, దీనియర్థము పూర్తిగా నెలవిండు

ప్రతి—చేతితో పూజించుటవలన రక్షించునదియని చెప్పెకతప్పదు

పండి—ఈయర్థమును మీ రంగీకరింతురా?

అన్నం—(నవ్వుచు) ఆచార్యులవారూ, ఎంతలో పొరపడితిరండీ?

ప్రతి—నాపొరబాటు ఏమిటి?

అన్నం—లింగమును చేతితో పూజింపనగునని మీరంగీకరింపగానే మీసిద్ధాంతము మునిగి పోలేనా? అదియే ఆచార్యులవారడుగుచున్నారు.

ప్రతి—ఇదియేనా? నేను మీసిద్ధాంతమునుబట్టి యెట్లు చెప్పితిని. ఇంతమాత్రాన మీసిద్ధాంతమున కేమిలోపము?

అన్నం—అట్లేని, ఇచట మీసిద్ధాంతమునుబట్టి యెట్లు చెప్పుదురు?

ప్రతి—సర్వలింగశ్రుతియే ప్రమాణము గాదని చెప్పుదుము.

అన్నం—మీసిద్ధాంతమునందు శ్రుతులుగూడ ప్రమాణముకావనుట కలదా?

ప్రతి—ప్రాత్యక్షిక శ్రుతులను నప్రమాణమని నుడువము. మారు మూలలోనివి కల్పిత శ్రుతులెన్ని లేవు! వానినన్నిటి నెట్లు ప్రమాణముగా గ్రహింప నగును.

అన్నం—ఈవాక్యము నారాయణములోనిదే కదా? ఇదియు కల్పితమే యగునా?

పండి—నారాయణములోనిదానినేకాదు, ప్రత్యక్ష్యవేదమైన సంహితలోని శ్రీరుద్రాధ్యాయమునుగూడ రామానుజమతస్థులు కల్పితమనియే నుచువుదురు. నడుమ వారిసంగతి మనకేల! అది యప్రస్తుతముకదా?

అన్నం—అగును.

పండి—పాణిమంత్రం, అనుచోట మీరేమి యర్థము చెప్పుదురు?

అన్నం—ఆచార్యులవారు చెప్పినట్లే చేతితో పూజించుటవలన రక్షించునదియని చెప్పుదుము. ఇట్లేల చెప్పగూడదు.

పండి—చెప్పటకేమి? బాగుగ నె చెప్పవచ్చును. కాని మీరు చెప్పి యర్థమునందు పాణి పదమునకు నేమి ప్రయోజనమో నె విండు.

అన్నం—ఇచట, పాణిపదము లేనిచో చేతితోఁ బూజింపవలయునను నర్థ మెట్లు వచ్చును?

పండి—పాణిపదము లేదనుకొనుదు, అప్పు డేమియర్థ మగును?

అన్నం—పూజించుటవలన రక్షించునదియని యర్థ మగును.

పండి—ఇప్పుడు వచ్చినలోప మేమి?

అన్నం—చేతితో అనుమాట లోపింపలేదా?

పండి—ఆలోచించు నెడ నదిలోపించినట్లు కనఁబడదు.

అన్నం—అది యెట్లు?

పండి—పూజించుటవలన రక్షించునది యనియున్నదిగదా? పూజించుట చేతితోనెగాక ఇంక దేనితోనైన సంభవించునా?

అన్నం—అట్ల యనకొనుదు.

పండి—నే నట్లనుకొనిన నేమి? మీ రెట్లనుకుందురో నెలవిండు,

అన్నం—చేతితోనె కావలయు,

పండి—పూజించుట చేతితోనె యనుట ప్రసిద్ధమేగాన పూజించుట వలన ననగానె చేతితో పూజించుటవలన ననియర్థము లభించుచుండగా నిచట తిరిగి చేతితోనని యేల చెప్పవలయు? దీనింబట్టి పాణిపదము మీరు చెప్పినయర్థమునందు నెట్లు సార్థక మగును?

అన్నం—ఇది కూడరనిచో నింకొకయర్థము చెప్పదును.

పండి—చెప్పుడు,

అన్నం—పాణిమంత్రం = పాణి=చేతితో, మంత్రం=అభిమంత్రం=బడునది అని యేల చెప్పఁగూడదు?

పండి—కుదిరినచో బాగుగా నె చెప్పనగును.

అన్నం—ఏల కుదరదు?

పండి—అభిమంత్రించుట చేతితో నెట్లో సెలవిండు,

అన్నం—ఇంక దేనితోనో మీద సెలవియ్యరాదా?

పండి—లోకమున నెందుఁజూచినను మంత్రించుట నోరితో నెయని నాదృష్టికి తోచుచున్నది,

ప్రతి—ఇది నిజమే, మంత్రించుట యెందైన నోరితోనగుగాని చేతితో నెట్లగును?

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ, అట్లేని, చేతియం దిడుకొని పూజించుట వలన రక్షించునది యనికదా మీయభిప్రాయము,

పండి—నాయభిప్రాయమును మీరుగ్రహింపవద్దు, ఇంకొకవిధమున నిచట పాణిపదము సార్థక మెట్లగునో యోజించుడు.

అన్నం—మీరు చెప్పినయర్థమునందు సంశయము లేదా?

పండి—ఉన్నచో సెలవియ్యరాదా?

అన్నం—మీరు చేతిలో నిడుకొని పూజించుటవలన రక్షించునది యని యర్థము చెప్పితిరి. దీనింబట్టి, ఒక చేతియందుంచుకొని వేరొకచేతితో పూజింప వలయునని యేర్పడుచున్నది. రెండు చేతులలో నేచేతియందుంచుకొని యేచేతితోపూజింపవలయునో ఆసంశయము తీరినదా?

పండి—ఒకచేతియం దుంచుకొని యింకొకచేతితో పూజింప సంగీకరించిన తరువాత ఏచేతియం దుంచుకొని యేచేతితో పూజింపవలయునను సంశయము తీరుట శ్రమకర మగునా?

అన్నం—ఆసంశయ మెట్లుతీరును?

పండి—ప్రమాణాంతరములనుబట్టియు, శిష్టాచారమునుబట్టియు నివర్తింప నగును గదా?

అన్నం — ఆసంశయము వ్రమాణాంతరమునుబట్టి తీరవలసినదే గాని
యీశ్రుతినిబట్టి తీరదుగాదా?

పండి—అన్ని సంశయములు ఒక్కశ్రుతినిబట్టియే తీరవలయుననుట
యొడునులేదు. ఇదిగాక, ఒకచేతియందుంచుకొని వేరొక
చేతితో పూజింపవలయు ననగానే యెడమచేతియం దుంచు
కొని కుడిచేతితోనే పూజింపవలయు ననునర్థము జౌచిత్యము
వలననే లభించుచున్నది.

అన్నం—అట్టియర్థము లభించి యీసంశయము నివర్తించినను ఇచ్చట
నింకొక పెద్దసంశయము బాధింపక మానదు.

పండి—అది యేది?

అన్నం—ఎడమచేయి యపవిత్రమైనదికదా? ఇందు లింగము నెట్లుంచు
కొనవలయునో ఈసంశయము నివర్తించు మార్గ మేది?

పండి—శ్రుతిచెప్పిన యర్థమునందును మీకుసంశయము నివర్తింప
కున్నచో దాని తొలగింప మా కెట్లు శక్య మగును?

అన్నం—శ్రుతి యేమని చెప్పెను? ఎడమచేయి పవిత్ర మైనదని
చెప్పెనా?

పండి—అట్లే చెప్పెను. ఇం కేమిచెప్పవలయు?

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ, మీరు చెప్పనదంతయు విపరీతమే. శ్రుతి
యందు ఎడమచేయి పవిత్ర మైనదనునర్థ మెక్కడ నున్నదో
కనఁబరచుడు.

పండి—బాగుగా చూడుడు, యెడమచేతియం దుంచుకొను మని
చెప్పెనా? లేదా?

అన్నం—ఏదే నొకచేతియందుంచుకొమ్మని చెప్పెను. అది యెడమ
చేయియే యనుట యెట్లు?

పండి—అట్లేని, కుడిచేతియం దుంచుకొని యెడమచేతితో పూజింప
వలయునని మీ రంగీకరింతురా?

అన్నం—ఎడమచేతియం దుంచుకొనవలయుననుటే యుచితముగా నున్నది. ఏలన, ఎడమచేతితో పూజించుట మరియు ననుచితముగదా?

పండి—దీనింబట్టి, ఎడమచేతియం దుంచుకొనవలయుననుట శ్రుత్యర్థమని యంగీకరింపక తక్కుదుగదా?

అన్నం—అట్లే యనుకొనుడు,

పండి—ఇట్లు శ్రుతి శివలింగమును ఎడమచేతియం దుంచుకొని పూజింపుమని చెప్పినప్పుడు ఎడమచేయి యపవిత్రమైనదిగదా? దీని యందు నెట్లుంచు కొనవలయునని మనము సంశయించినచో శ్రుతిని ప్రమాణముగా నంగీకరించినవారల మగుదుమా?

అన్నం—సందిగ్ధ మైనవిషయము చెప్పినప్పు డేమిచేయవలయు?

పండి—శ్రుతి, ' అగ్నిహోమయం పశుమాలభేత ' యజ్ఞమునందు పశువును జంపవలయునని శ్రుతి చెప్పెను. ఇది హింసగాదా? ఇది యెట్లు చేయవలయునని సంశయము పెట్టుకున్నవారు శ్రుతిని ప్రమాణముగా నంగీకరించినవా రగుదురా?

అన్నం—అది యజ్ఞవిషయము. ఆవిషయమున సంశయింపఁగూడదు,

పండి—యజ్ఞవిషయము శివలింగపూజా విషయముకన్నను శ్రేష్ఠమా? అదిగాక, వేదమునఁ జెప్పఁబడుట నెగదా యజ్ఞమునకు శ్రేష్ఠత వచ్చెను. అట్లే దీనికిమాత్ర మెట్లు శ్రేష్ఠత కలుగదు.

అన్నం—ఆవిచారముతో పనిలేదు, లింగమును ఎడమచేతియం దుంచుకొమ్మని చెప్పెను, సరే, ఎడమచేయి యపవిత్రముగాదా అని సంశయము బాధించుచునే యున్నది, ఇటులుండ తప్పక ఎడమచేతియం దుంచుకొమ్మన్నంతన నెటులుంచు కొననగును?

పండి—కొండలు కీట్టిసంశయము గలుగునను నూహనె భగవతి యగు శ్రుతి, పాణిమంత్ర పవిత్రం, అనిచెప్పెను, సర్వసంశయములను శ్రుతియే దీర్పకున్నచో వానిందీర్ప నెవ్వరితరము?

అన్నం—ఈసంశయమును శ్రుతి యెట్లు దీర్చెనో తెలుపుడు.

పండి—సర్వలింగస్థావయతి, శివలింగమును నిలుపవలయుననగానే భూమియందా? శరీరమునందా? అని సంశయము కలిగెను. ఆసంశయము దీగ్నినె, పాడిమంత్రం అనిచెప్పెను. చేతియందుంచుకొని పూజించుటవలన రక్షించునది యనుటచేత శరీరమునందు ధరించిన లింగమేగాని తదితరము చేతియందుంచుకొని పూజంపబడమిచే నిచట శరీరమునందె ధరింపవలయునను సర్థమును స్పష్టపరిచెను. చేతియందుంచుకొని పూజంపవలయుననగా నెడమచేతియందని యేర్పడుచుండుటం బట్టి యెడమచేయి యపవిత్రముగదా? దానియందు దెట్లుంచుకొనవలయునని తిరిగి శంక కలిగెను, ఈశంకను దీర్చినె, పవిత్రం అని చెప్పెను,

అన్నం—పవిత్రం, అనగా, ఎడమచేయి పవిత్రమని యర్థమా?

పండి—నే నట్లు చెప్పియుంటినా? శివలింగమే పవిత్రమని యర్థము.

అన్నం—శివలింగము పవిత్రమగునా? కాదా? అని సంశయము కలిగినప్పుడుగదా? ఇది పవిత్రమని చెప్పవలయు, అనవసరముగా లింగము పవిత్రమని యేల చెప్పవలసివచ్చెను?

ప్రతి—శివలింగము పవిత్రమనుట నిరాక్షేపణమా?

అన్నం—శివలింగము పవిత్రము గాదని యాక్షేపించువారెవరు?

ప్రతి—మేము.

అన్నం—శ్రుతియే ప్రమాణముగాదని చెప్పినమీరు చేయునాక్షేపణములు మమ్ముల నెట్లు బాధించును?

పండి — పండిజోలి యుండనిండు. శివలింగము పవిత్రమని తిరిగి యేల చెప్పవలసివచ్చె నని యడుగుదులేని, మీకు గలిగినశంకను దీర్పనై, యని యెంచుడు,

అన్నం — ఎడమచేయి యపవిత్రముగాదా? అని మాకు శంక గలిగెను, నిజమే, దీనికి శివలింగము పవిత్రమనుట సమాధానమగునా? ఈసమాధానము, చింతపండున్నదా? అని యడిగగా, ఉలవ లున్నవని సమాధానము చెప్పిన ట్లుండలేదా? లేక ఎడమచేయియే శివలింగమని మీయభిప్రాయమా? అట్లుగానిచో శివలింగము పవిత్రమని చెప్పగానె, ఎడమచేయియపవిత్రముగాదని యెల్లు తేలును?

పండి — భట్టాచార్యులవారూ, వేగిరపడకుడు. అపవిత్ర మగునెడమ చేతియందు శివలింగము నెట్లుంచుకొనవలయు ననిగదా మీకు శంకగలిగెను. ఈశంకను దీర్ప నెంచి, ఎడమచేయి యపవిత్రమైనను శివలింగము పవిత్రమైనదిగాన చేతిదగు నపవిత్రత లింగము నెంతమాత్రము నంటకు, లింగముయొక్క సంబంధముచేత చేయియు పవిత్రమే యగునని గ్రహించుకొందురు గాక యని యిచట నిట్లు గలిగినశంకను దీర్పనై 'పవిత్రం, అనిశ్రుతి దెప్పెను. ఇట్లు శివలింగము నునుచుటకు యోగ్యమగుటనె వామహస్తమును, అయమ్యేహస్తో భగవాన్, అను శ్రుతి స్తోత్రము చేయుచున్నది ఇచట పాణిమంత్రం అనుచోట చేతియందుంచుకొని అని పాణిపదమునకు సప్తమ్యర్థము సంగీకరింపనిచో వెనుక చెప్పినచోప్పున పాణిపరము వ్యర్థమగుటయెగాక, పవిత్ర మనుపదంబును నిరర్థకమే కావలసివచ్చును, కావున, సర్వలింగశ్రుతి, లింగధారణమును విధించుచున్నదనుట సిద్ధము, ఇట్టివి యింకను నెన్నియో గలవు, కావున, శివలింగధారణము వేదవిహితము,

అన్నం—వేదమునం చెన్నియో విధింపఁబడియున్నవి అవి యన్నియ నందఱకు నావశ్యకము లగునా? కొందఱ ఆధికారులను గూర్చి యట్లు విధింపఁబడియుండ నగును.

వండి—వేదమునందుఁ జెప్పినవిధులు వైదికులకు నావశ్యకములు. గాని యవైదికులకు నావశ్యకములు గావు. కావున వైదికుల నుద్దేశించియే యట్లు విధింపఁబడియెనని గ్రహింపక తీరదు.

అన్నం—వేదమునందుఁ జెప్పఁబడియున్నవానిని నన్నిటిని వైదికులు చేయగలరా? మేము వేదమునందుఁ జెప్పిన పంచాయతన మును పూజించుచున్నామా, దీనిని మీరు పూజించుచు న్నారా? లేదు, లేనందున మీకు నవైదికత్వము వచ్చెనా? అట్లే, వేదోక్తమగు లింగధారణమును మేము గ్రహింపనందున మీకును నవైదికత్వము రాదని గ్రహించుడు.

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారూ, కొంచె మిటుజూడుడు, మీపంచాయతనము వేదమునఁ చెప్పఁబడియెనా?

అన్నం—సందేహ మేమి?

ప్రతి—ఏవేదమునందు గలదో కొంచెము నెలవిండు,

అన్నం—ఇదియు నొకప్రశ్న మే యగునా?

ప్రతి—తమదృష్టికి గాదనియే యెంచుడు, అయినను మాదృష్టినిబట్టి ప్రశ్నముగానే గ్రహించి, పంచాయతన మేవేదమునందు గలదో వినిపింతులేని సఃతంతును?

అన్నం—అచార్యులవారూ, మీరు విష్ణువు నారాధింతురా? లేదా

ప్రతి—తప్పక యారాధింతుము.

అన్నం—అట్లేని, విష్ణువు నారాధింపుమని వేదమునఁ గలదా? లేనిదా? మీర లారాధించుచున్నారా?

ప్రతి—వేదమున నుండుటనే యట్లు లారాధించుచున్నారము.

అన్నం—విష్ణువును పూజింపుమని వేదమున నున్నమాట నిస్సంశయ మేగదా?

ప్రతి—నిస్సంశయమే

అన్నం—విష్ణుపూజ వేదమున నున్నదనుట మీకు నిస్సంశయము. శివ పూజ వేదమున నున్నదనుట ఆరాధ్యులవారికి నిస్సంశయము. ఇట్లే దేవీపూజ వేదమున నున్నదనుట శాక్తులకును నిస్సంశయము గదా? ఇట్లుండ, మీరందఱు పూజించు విష్ణాదులనే మేము పూజించుచుండఁగా. మీరు పూజించునప్పుడు మీకుగలగలి యీసందేహము వారినే మేము పూజించునడ నెట్లు గలిగెనో మొదట తెలుపుడు.

ప్రశ్న—విష్ణాదులను పూజింపనగునా? కాదా? అనియేనా? నేను మిమ్ము నడిగినది. ఈయెదుగురు జేర్చి మొక్కచో పెట్టి పూజింపుచుని యేవేదమున నున్నదో అవిధిని గనఁబరుపు డని గదా? అడిగి యుంటిని. నే నడిగిన దానికి మీరు చెప్పినది సమాధాన మెట్లుగును?

అన్నం—ఇది సమాధాన మెట్లుగాదు? ఏమన, ఈ యెదుగురిలో మొక్క రొకరిని పూజింపుచుట వేదవిహితమేమని యన్ని మతములవారు సంగీకరించియున్నాడు గదా? ఈ యెదుగురను పూజించుట వేదవిహితమైనప్పుడు పంచాయతనము పూజనీయమనుట వేదవిహితమని యేర్పడుటలేదా? అయిదుగురను పూజించుట యన్నను, పంచాయతనమును పూజించుట యన్నను, నొక్కటిగాదా?

ప్రశ్న—అయిదుగురను పూజింపుమని వేదమున నున్నదనుటయే విచారణీయము. ఏలన, ఆయామతములనా రవలంబించిరిగాన శివలింగారాధనాదులు వేదవిహితములని యనుమాన ప్రమాణముచే మీరు సాధించుచున్నారు. ఇంతియగాని యీ యెదుగురను పూజింపుమని యే వేదమున నెచట నున్నదో కనఁబరిచితిరా? లేదు. అది యటుండ ఐదుగురను మొక్కచో పెట్టి

పూజింపుమనియైన నెందున్నదో యిదియైన కనబరుపజాల
రైతిరి. అయినను, పంచాయతనము వేదవిహితమేయని పలు
కుచున్నారు. మీవాద మెట్లు సహేతుకమో దెలుపుడు.

అన్నం— ఆచార్యులవారూ, మీ విష్ణుపూజ వేదవిహితమను
నెడ సంశయము లేదనియు, శివలింగాదులు పూజనీయము
లనుట విచారణీయమనియుఁ బలుకుచున్నారు. శివలింగము
పూజనీయమనుట వేదవిహితమగునో, కాదో, ఆరాధ్యులవారి
నడుగుదమా?

ప్రతి—ఇప్పుడు మీసామర్థ్యము వెల్లడియైనది. ఎట్లన, ఆరాధ్యుల
వారికి నాకును వివాదము గల్పించి మీరు తప్పుకొనఁ జూచు
చున్నారు. అట్లుగానిచో, వారి నడుగుట దేనికి? మీకు
దెలిసియున్నచో మీర చూపరాదా?

అన్నం— పంచాయతనము వేదశాస్త్రవిహితమని శ్రీవిద్యారణ్య
స్వాములవారు సిద్ధాంతము సేసియున్నారు,

ప్రతి—ఏ గ్రంథమునందు?

అన్నం—పరాశరమూఢవీయమునందు.

ప్రతి—అచట, పంచాయతనమునకు ప్రమాణవచన మేమిగనబరిచిరి?

అన్నం—శ్లో॥ ఆదిత్య మంబికాం విష్ణుం గణనాథం మహేశ్వరం॥
అను వచనము నుదాహరించిరి.

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారూ! మీరు చదివిన శ్లోకము దేనిలోనిదో అడు
గుడు.

పండి—మీరలె యడుగరాదా?

అన్నం— ఈ మాత్రమునకు మీలోమీరు కొట్లాడుకొనుట దేనికి?
నేనె చెప్పుచున్నాను. వినుడు. ఈ వచనము పరాశరమూఢ

వీయములోనిది? దీనింబట్టి పంచాయతనపూజ శ్రుతిస్మృతి
పురాణవిహితమని స్పష్టము కాలేదా?

పండి—పంచాయతనము శ్రుతిస్మృతి పురాణవిహితమనుట పరాశర
మాధవీయములో నుండుటం బట్టియే విశ్వసింపవలెనా? లేక
పరాశరమాధవీయమునందు పంచాయతనపూజకు శ్రుతిస్మృతి
పురాణములలోని ప్రమాణవచనముల నుదహరించియుండుటం
బట్టి నిశ్చయింపవలెనా?

అన్నం—పరాశరమాధవీయమున నుండుటంబట్టియేయని యేల విశ్వ
సింపరాదు?

పండి—అట్లేని, పరాశరమాధవీయము శ్రుతియా? స్మృతియా?
లేక, పురాణ మగునా?

శ్రుతి—వీనిలో నిదియేదియుగాదుగదా?

అన్నం—పరాశరమాధవీయము వీనిలో నేదియుగాదా? ఆహా!
ఏమిదిత్రయ? స్మృతియనుట ప్రసిద్ధము గదా? స్మృతులలో
నను కతా పరాశరస్మృతిః అనుటచే పరాశరమాధవీయము
సర్వస్మృతులలోనను గరిష్ఠమని స్పష్ట మగుటలేదా? ఇట్లు
పంచాయతనపూజ ప్రసిద్ధ స్మృతియందు విధింపబడుటంబట్టి
స్మృతి విహిత మయ్యెను. శ్లో॥ శ్రుతే రివార్థం స్మృతి రన్వ
గచ్ఛత్ ॥ అనుటచే శ్రుత్యర్థమే స్మృతులయందు దెలుపం
బడు చుండుగాన శ్రుతివిహిత మనియు, శ్రుతిస్మృతివిహితమే
పురాణములయందును, విధింపబడుచుండుగాన పురాణవిహి
తమనియు, విశదమగుట లేదా?

శ్రుతి—భట్టాచార్యులవారూ, ఎంత కల్పనాకథ పన్నితి రండీ?

అన్నం—ఇందు గల్పనాకథయేమి యున్నది?

పండి—భట్టాచార్యులవారూ. పంచాయతనవిధి పరాశరస్మృతిలో
నున్నదా? లేక దానివ్యాఖ్యాన మైన మాధవీయములో
నున్నదా?

అన్నం—ఆరెండును చేరి యొక్కటై గ్రంథము. మూలములో నుండిన నేమి? దానివ్యాఖ్యానములో నుండిన నేమి? ఎచటకున్న నొక్కటై మూలములోనున్నచో వ్యాఖ్యానకర్త యంగీకరించినట్లుగాదా? వ్యాఖ్యానములో నున్నది మూలకర్త యభిప్రాయమే కాదా? నేను తగినంత ప్రమాణములు కనబరిచినప్పుడుగూడ నిరర్థకపు వికల్పములు చేయవలసినదేనా?

పండి—భట్టాచార్యులవారూ? వేగిరపడకుడు. నున మిప్పుడు సజమును విమర్శింప నుద్యమించితిమి. ఇట్టిచో వేగిరపడుట యేల?

అన్నం—తొందరయేమి? మీయిచ్చవచ్చినట్లే విమర్శింపుడు.

పండి—పరాశరుడు స్మృతిని చెప్పిన తరువాత మూలవాచార్యుల వాగు దానికి వ్యాఖ్యానము చేసినది యె తకాలమునకు?

అన్నం—అది మీకు దెలియవలసినదెగాని మాకు దెలియదు. మూలము వ్రాసినతరువాత యంతకాలమునకు వ్యాఖ్యానము వ్రాయఁబడియెనని మావారెవరును వ్రాసిపెట్టలేదు.

పండి—ఆరెంటికి కొన్ని వేల సంవత్సరములకాలము నడుమ వ్యవధి యుండునని మీరంగీకరింతురా లేదా?

అన్నం—నావికేమి? అంగీకరింప నగును.

పండి—మూలమున్ననాటికి వ్యాఖ్యానము లేదుగదా,

అన్నం—లేదు.

పండి—అట్టిచో మూలము, వ్యాఖ్యానము రెండు మొక్కగ్రంథమే యెట్లుగును?

ప్రతి—మూలము వ్యాఖ్యానము రెండును చేర్చియొక్కగ్రంథముగానే యున్నవిగదా యనిగూడ యీమహానుభావుఁడు చెప్పునేమో.

అన్నం—అట్లు చెప్పుటకు నేనంత వెట్టివాఁడనా? మూలమునకు వ్యాఖ్యానమునకును నభిప్రాయ మొక్కటేగాని వాని

నెందున్న నొక్కటేయని పలికిరిగాని మూలగ్రంథము వేరు, వ్యాఖ్యానగ్రంథమువేరు ననుట స్పష్టమైన విషయమేకదా?

పండి—మూలమునకు, వ్యాఖ్యానమునకును నభిప్రాయము ఒక్కటగునా? కాదా? అనుట ప్రకృతముకాదు. ఇకపంచాయతన పూజావిధి మూలమైన పరాశరస్మృతిలో నున్నదా? లేక దానివ్యాఖ్యానమైన కూథవీయములో నున్నదా? అని తెలిసికొనుట ప్రకృతము.

అన్నం—పరాశరస్మృతికి వ్యాఖ్యానమైన కూథవీయమునందేకలను.
పండి—అందేమనియున్నది?

అన్నం—శ్లో॥ ఆదిత్యమంబికాం విష్ణుం గణనాథం మహేశ్వరం ॥ అని యీయైదుగురను పూజింపవలయునని యున్నది.

పండి—ఈశ్వరము దేవిలోనిదని యందుఁ జెప్పఁబడియెను?

అన్నం—స్మృత్యంతరములో నున్నదని పేర్కొనఁబడియున్నది.

పండి—ఈస్మృత్యంతరము మూలగ్రంథమా? లేక, నిబంధనగ్రంథమా?

అన్నం—నిబంధనగ్రంథమే

పండి—ఆగ్రంథము చేసినవా రెవ్వరు?

అన్నం—ఎవ్వరు చేసిననేమి?

పండి—కర్తనుబట్టిగాదా యాగ్రంథమునకుఁ బ్రామాణ్యము నిలువవలయును.

అన్నం—ఆగ్రంథమునందు గ్రంథకర్తయొక్క స్వకపోలకల్పితమేదియు నుండదు.

పండి—అందేమైననుండుగాక. ఆగ్రంథమును రచించినవాఁడెవ్వరనిది?

అన్నం—మాస్మార్తమతస్తుండే,

పండి—గ్రంథకర్త స్మృత్యంతరమునందు పంచాయతనపూజకు విధిని కనఁబరచునప్పుడు తానువ్రాయుక్లోకము లేస్మృతిలోనివో ఆ స్మృతిపేరు చెప్పియుండెనా?

అన్నం—ఆక్లోకము లేస్మృతిలోని దైనది వ్రాయనంతమాత్రమున నవి యప్రమాణము లగునా?

పండి—ప్రమాణమునంగతి వేరు. అట్లుచెప్పెనా? లేదా?

అన్నం—చెప్పియుండలేదు.

పండి—స్మృత్యంతరకారుఁడు పంచాయతనవిధాయకమైన మూలస్మృతి పేరు చెప్పకపోయి? పంచాయతనపూజకు విధిని నదాహరించిన మాధవాచార్యులవారైన నేదేని మూలగ్రంథముపేరెత్తియుండిరా?

అన్నం—అవసర మేమి,

పండి—మాధవాచార్యులవారు పరాశరవ్యాఖ్యానమునందు శ్రుతి స్మృత్యాదివచనములచే బెక్కువిషయములను నిర్ణయించి యున్నారు. అట్టియవసరము వారికిఁ బంచాయతనము నుద్ధరించునెడ నేలలేకపోయెను? పంచాయతనము శ్రుతిస్మృతి సమ్మతమని చెలుప నవసరము వారికి లేదా?

అన్నం—ప్రసిద్ధవిషయములను గూర్చి శ్రుత్యాదివచనోదాహరణము దేనికి?

పండి—పంచాయతనము ప్రసిద్ధవిషయంబును, శ్రుతిస్మృత్యాదివచనోదాహరణములచే నందుబ్రతిపాదించిన సంధ్యావందనాది విషయము లప్రసిద్ధవిషయములని యిది మీయభిప్రాయమా? లేక, మాధవాచార్యులవారి యభిప్రాయమా?

శ్రుతి—ఇది వీరియభిప్రాయమే కావలయుగాని మాధవాచార్యులవాదముట యుచితముగాదు. మాధవాచార్యులవారు తాను

చూచిన శ్రుతిస్మృత్యామలముందు నెట్లనైన పంచాయతన విధికి బహుళావశ్యము కనబడియున్నచో నేలయదాహరింపరు? స్మృతంతరము వేదశాఖలకన్నను సప్తాదశస్మృత్యున స్మృతి పురాణములకన్నను నెక్కుడని యదాహరించి యుండిరా? వానియందు బెటను కనబడమనే స్మృత్యంతరమును దాహరింపవలసివచ్చెను. ఇట్లుపంచాయతనిపూజావిధిస్మృత్యంతరమునుబట్టి సిద్ధాంతము నేనువలసివచ్చుటజేసి శ్రుతిస్మృతి పురాణములలో నొందును లేదనియు, దానింబట్టి యిది నిర్ములమనియు స్పష్టమైనది.

అన్నం—చూధవాచామ్యులవారు పంచాయతనమునకు మూలవచనములను నుదాహరించనిమాత్రన విది నిర్ములమే యగునా? పంచాయతనవిధియేగాక పంచాయతనమునందు శివునిగను నుంచునెడ కడను దేవతల నేయేదిశలయందుంచవలసివదియు, ఇట్లే విష్ణుగూలలో నెవ్వరిని నడుమనుంచినప్పుడు కడమవారి నేయేదిశలయందు నిలువవలసివదియు సర్వము స్మృతులయందున్నది ఇట్లు ప్రత్యక్షముగా స్మృతులయందు నగపడుచుండగా విది నిర్ముల ముచుట మీకే తెగును.

పండి—చూధవాచామ్యులవారనేకశ్రుతులకు న్యాఖ్యానము గావించి యున్నారు. వారు చూడనివిద్యాస్థానము ప్రాయశముగా నెందునులేదు. దాననెకదా? విద్యారణ్యులని వారికినన్వర్థనామముగలిగెను, అట్టివారికిపంచాయతనమునకు మూలవచనమే యేస్మృతియందును గోచరము గాదయ్యెను. దాననెకదా స్మృత్యంతరములోని యర్థశ్లోకముతో పంచాయతనమును సిద్ధాంతము నేయవలసివచ్చెను. అట్లుండ నీనడుమ ననతరించిన మహాపండితుల దివ్యదృష్టికి పంచాయతనమునందమయిష్టమైనవారిని నడుమనుంచినప్పుడు కడమవారి నే

యేదిశయం దుంచుటకుగూడ ప్రమాణవచనములు పెక్కులు
గోచరించెనుగదా? దీనింబట్టి ప్రమాణవచనములకు లోప
మేమి?

ప్రతి—వీరిసిద్ధాంతమునందు సర్వము కల్పితమేగాన ప్రమాణవచన
ములును కల్పితములగుటనింతయగునా? భట్టాచార్యులవారూ!
మీసిద్ధాంతము నందు తత్వమొక్కటియేగదా? అట్లుండ
పూజావిధియందు నైదుగురుదేవతల నెట్లుగ్రహించితిరి.

అన్నం—మాకు సద్వైతము భావమునందే క్రియయందైననోద్వైతమే
దీనింబట్టి యైదుగురు దేవతల బూజించినది దప్పేమి?

ప్రతి—అయిదుగురను పూజించినను దప్పులేదు. ఏబదిమందిని పూ
జించినను దప్పులేదు. తాని యియైదుగురను గ్రహింపనేమి
కారణము.

అన్నం—ఈయైదుగురననగా నీయభిప్రాయమేమి?

ప్రతి—వీరినిగాక మరియెవరలైన నైదుగురిని గ్రహించియుండగూ
దా, ఐదుగురనేగాక నింకిద్రునుగూడ పరిగ్రహించియుం
గూడదా, వీరి నైదుగురనె గ్రహింపనేల?

అన్నం—ప్రమాణబలమునుబట్టి.

ప్రతి—సంచాయతనమునకు గలప్రమాణబల మిప్పుడు తేలినదెగదా
పండి—నిజ మైనసంగతి వారు చెప్పురు.

అన్నం—నిజమైన దేది?

పండి—శంకరాచార్యులవారు శైవ వైష్ణవాదిమతములను జయి
యాయామతస్థులను గొందఱగొందఱచేర్చి యాసంఘమున
స్మార్తమతమని పేరునెట్టినతరువాత యామతమునకు పు
నీయ మగుదేవతను నిర్ణయించుట కష్టతర మయ్యెను. ఏ
శివుని పూజింపుడనిన వైష్ణవమతమునుండి వచ్చికలిసినవా

వప్పుకొనలేదు. విష్ణుని పూజంపుమనిన కడమవార లంగీకరింప
రైరి. ఈతగవును పరిష్కరింపనె అన్ని మతములవారు పూజం
చు దేవతలను పంచాయతీగాఁ జేర్చి పరిష్కరించిరి.

ప్రతి—అట్లేని, అర్హురు దేవతలను జేర్చి షడాయతీగదా చేయవలసి
యుండెను.

పండి—నిజమే, అయినను, షడాయతీ, వ్యవహారసిద్ధాయకముగా
ధర్మశాస్త్రసంకేతము గానందునను, ఆటవవారైన కొమార
మతస్థులకు ప్రాబల్యము కొరవపడియున్నందునను నాట
వదియగు స్కందవిగ్రహము పరిగ్రహింపఁబడదయ్యెను

అన్నం—పంచాయతనమునకును, పంచాయతీకే నేమిసంబంధము?

పండి—పంచాయతన మను సంస్కృతపదమే తెలుంగున పంచాయ
తీపద మయ్యెనుగాన రెండు నొక్కటియే.

అన్నం—మాయాచార్యులవారు పంచాయతనము నేర్పరిచినది పంచా
యతీకొఱకే యగునా?

పండి—సందేహ మేమి?

అన్నం—దేనినిబట్టి మీరిట్లు నిర్ణయింపగలరు?

పండి—ఏకమే వాద్వితీయం బ్రహ్మ అనుశ్రుతినే ప్రధానముగా
గ్రహించి బ్రహ్మతత్త్వ మొక్కటియే యని సిద్ధాంతము సేయు
చున్నమీరు ఇందఱ దేవతలను పూజయింపఁ బరిగ్రహించు
టంబట్టియే యట్లు నిర్ణయింపఁబడుచున్నది.

అన్నం—ఈపంచాయతీ శైవవైష్ణవాదిమతములలోనుండి వచ్చికలిసిన
వారి వ్యవహారపరిష్కారమునకే గానింపఁబడియెనని యెట్లు
తెలియును.

SRI JAGADGU RU VISHNUPADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY.

Jangamwadi Math, VARANASI.

Acc. No.....3986

పండి—మీమతమునకు పూజనీయ మగుదేవత శైవవైష్ణవాదులు పరిగ్రహించినదానికన్న వేరొక్కటిలేక వారివారిదేవతలనే గ్రహించి యొక్కచో చేర్చుటంజేసి శైవవైష్ణవాదిమతముల నుండి పరిచ్యుతులైనవారిసంఘమే స్మార్తసంఘ మనియు, ఆసంఘమునకు పూజనీయమైనదేవతయెడ వివాద మేర్పడినందున నద్దానింబరిష్కరింపనే యీపంచాయతీ యేర్పడియె ననియు స్పష్ట మగుచున్నది.

అన్నం—పూర్వము స్మార్తమతమునుండి తొలగినవారె శైవవైష్ణవాదులై రనియేల యంగీకరింపరాదు?

పండి—శైవవైష్ణవాదులయొక్క దేవతలను భస్మరుద్రాత్మోదిలాంఛనములనుగూడ స్మార్తులు గ్రహించియున్నకారణమునను, శంకరాచార్యులవారు మతప్రచారము చేయునాటికి శైవవైష్ణవాదిమతములు ప్రబలముగా నున్నట్లును, వానిని జయించి యాచార్యులవారు శిష్యులనుగా జేసికొనినట్లును ఆనందగిరి కృతశంకరవిజయమున నుండుటంబట్టియు శైవవైష్ణవాదిమతములే ప్రాచీనములని యంగీకరింపక తీరదు.

అన్నం—స్మార్తమతమువారి దేవతలలో నెక్కుకరిని మాత్రము గ్రహించి కొందఱుకొందఱు శైవాదిమతస్థులుగా మారినయేల యంగీకరింపరాదు?

పండి—తగినకారణ మున్నచో నట్లుబాగుగనె గ్రహింపనగును.

అన్నం—దీనికేల కారణము లేదు,

పండి—శైవులకు శివుఁడు దేవతయనియు, వైష్ణవులకు విష్ణువు దేవతయనియు ప్రసిద్ధమైనట్లు స్మార్తమతమునకు :ది దేవతయని

ప్రసిద్ధి లేదు, అట్లుండగా, స్మార్తుల దేవతలనె శైవవైష్ణవాదులు గ్రహించిరనుట యుక్త మెట్లగును?

అన్నం—స్మార్తులదేవత యేల ప్రసిద్ధముగాదు?

పండి—అట్లు ప్రసిద్ధముగా నున్నచో నాదేవతయేదో చెప్పుడు.

అన్నం—ఈయైదుగురును మాదేవత లనుట ప్రసిద్ధముగాదా?

పండి—అట్లేని, మీయాచార్యులవారు హరిహరరూపుడు దేవుడని యేల చెప్పును?

అన్నం—హరిహరులు నీయైదుగురిలోనివారేకదా?

పండి—మీమతమునకు నైదుగురును దేవతలైనచో నైదుగురని యేల చెప్పలేదు?

ప్రతి—అద్వైతము సిద్ధాంతమునుచు మాకు దేవతలైదుగురనినచో వినినవారు నవ్వుదురని చెప్పలేదు.

పండి—ఎట్లైన నేమి? భట్టాచార్యులవారూ, మీమతము శైవవైష్ణవాదులకన్న వేరైనచో మీమతమునకు దేవుడెవడైనది తేలి యుండవలయును, అది స్పష్టముగా లేనందునను శైవవైష్ణవాదిమతములపారిదేవతలనే పంచాయతీగా గ్రహించిరని యేర్పడుచున్నది.

ప్రతి—ఈపంచాయతీవలన తగవు పరిష్కార మైనదా?

పండి—ఇంతమాత్రమునతగవు పరిష్కారమైనచోనీయైదుగురిలో నెవరియిష్టమువచ్చినవారిని వారువారు మధ్యభాగమున నుంచవచ్చునని యేల యంగీకరింపవలయును?

అన్నం—ఇట్లేల యంగీకరింపవలసివచ్చినని మీయూహ?

పండి—ఇట్లు లంగీకరింప నేమికారణమో మొదట మీయద్దేశం
దెలుపుడు.

అన్నం—మనసు కుదరమినే

పండి—మనసు కుదరపోవుటకు గారణమేమి?

అన్నం—లోకోభిన్నరుచిః అనుసామేత గలదుగదా?

పండి—మీమతము లోకచిత్తానుసారముగా గల్పింపబడిన
యగునా?

అన్నం—ప్రమాణమునుబట్టియే.

పండి—మొదట పంచాయతనమునకే ప్రమాణము లేనప్పుడు, తమ
యిష్టమువచ్చినవారిని నడుమనునిచి కడమవారిని చుట్టు నును
చుట యెట్లుప్రమాణసిద్ధ మగును?

అన్నం—తమయిష్టమువచ్చినవారిని నడుమ నునుపవలయుననుటకు
మీరేమి కారణము చెప్పుదురు?

పండి—అవధానముతో వినుడు.

శైవనైష వాదిమతములనుండి తొలగి కొందఱొకసంఘముగా
జేరినను వారివారికి కొంతకొంతపూర్వాభిమానము విడువ
నందున నీయైదుగురనుదేవతలను సమానముగా భావిం
పూజింప మనసు కుదుర దయ్యెను. దానంజేసి మీకుమీకు
నిష్టమైనదేవతను నడుమ నునిచికొని కడమవారిని పరివా
ములోఁజేర్చి పూజింపుడని యాచార్యులవారు బోధింపవల
వచ్చెను. దానింబట్టి యెవరియిష్టమువచ్చినవారిని మద
నునిచి కడమవారిని పరివారములోఁజేర్చుట యవసరమయ్యెను

తెలియుచున్నది. లేనిచో నీకల్పనయు నిష్ప్రయోజన మగును. ఇట్లు, శైవవైష్ణవాదిమతదేవతలనే పరిగ్రహించి యందుజేరిన వారి చిత్తసమాధానమునకై యీసామరస్యము కల్పింపఁబడుటంజేసి శైవవైష్ణవాది ప్రాచీనమతసంఘములనుండి తొలఁగిన పెద్దసంఘమే స్మార్తమత మనుపేరు గాంచెనని స్పష్ట మగుచున్నది.

ప్రతి—ఈయుపాయము మాసంఘములోనను లోకవ్యవహారముకొఱకు నుపయోగింపఁబడుచున్నది.

అన్నం—ఎట్లు?

ప్రతి—మాలోఁ గొందఱు తమశిష్యసంచారమునకై పోవునప్పుడు వేరొక్కని దనకుఁ బరిచారకునిగాఁ జేసికొనుటయు, ఇతరుఁడు శిష్యులయొద్దకు నేగునప్పుడు వానికి గాము పరిచారకులుగా నుండుటయు గలదు. అట్లే వీరిపంచాయతనమునందును ఒకప్పుడు నడుమనుండి కడమ నల్వరదేవతలచే నూడిగముసేయిం చుకొనిన ప్రతిదేవతయు నింకొకయదనున నితరదేవతలకు నూడిగము సేయుచుండుట విహిత మయ్యెను, ఇదిచూడగా వీరు దేవతలకు లోఁబడినవారుగాఁ దోచుట లేదు. దేవతలె వీరి సెలవుచొప్పున మెదలవలసినవారుగా దోచెడిని, కాన వీరిగౌరవము ప్రశంసనీయము,

అన్నం—ఇందు రహస్య మొక్కటి గలదు. అది దెలి యమిచే మీ రిట్లు పలుకుచున్నారు.

పండి—దానిం గొంచెము సెలవిండు,

అన్నం—మాకు సందలు దేవతలు సమానమైనను వ్యవహారమునకై వారిలో నొక్కొకరిని నధ్యక్షునిగా భావించుట యుచితము గాన నిష్ఠమువచ్చినదేవతను నడుమనుంచినం దప్పేమి?

పండి—ఇది తప్పని యెవ్వరనిరి? ఒప్పే యగును. లోకమున నాయా సమయములందు నధ్యక్షుని నెన్నుకొనుచుండుట ప్రసిద్ధమే. ప్రజాప్రభుత్వములయందు నిది ముఖ్యవశ్యకము నగును. కాని, ఈప్రజాప్రభుత్వ మదివరకే దేవతలయందు గలదా? లేక, శంకరాచార్యులవారవతరించినతరువాత వారిచే దేవతల కిట్టిప్రభుత్వము వ్యవస్థాపింపబడియెనా? యని సంశయము బాధించుచున్నది.

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారూ! మీకు దేవతలుమాత్రమే యందలు సమానమా, మనుష్యులు మొదలగు జీవరాసులు సమానము కావా?

అన్నం—జ్ఞానముయొక్క సంప్రదాయము మీలో నెక్కడ శ్లో! శుని చైవ శ్వపాకేచ పండితా సమదర్శినః, అని గీతాచార్యుల వారు చెప్పియుండిరిగాదా?

ప్రతి—మీకు సందలు సమానమేయైనచో వైదిక యోగి సమానమని యొప్పుకొనిదురా?

అన్నం—భావమునందు సందలుసమానమని తప్పకయంగీకరింతుము.

ప్రతి—శునిచైవ శ్వపాకేచ అను శ్లోకమునకు సమదర్శిని భావము నందె యుంచికొని క్రియయందుఁ బక్షపాతము వహింపవలయుననియె యాశయమా?

పండి—అనవసర ప్రసంగములతోఁ బనిలేదు. పంచాయతనము నీవిధమున వ్యవస్థాపించినది పూర్వశైవ పూర్వవైష్ణవాదుల సామరస్యమునకే గానిచో నింక దేవికని మీయభిప్రాయము.

అన్నం—పూర్వశైవులు, పూర్వవైష్ణవులు ననగా నెవరు?

పండి—పూర్వము శైవులుగాను, వైష్ణవులుగానునుండి యాయామతములను వదలిపెట్టి యన్యమతము నవలంబించినవారు.

అన్నం—ఈవ్యవస్థ వారినిమిత్తమైనది కానేరదు.

పండి—ఇంకెవరినిమిత్తము?

అన్నం—ధర్మశాస్త్రములయందు సాలగ్రావముతోఁగూడిన శివలింగతీర్థమునెగాక, కేవలలింగతీర్థమును గ్రహింపగూడదని యున్న కారణమున సాలగ్రావాదులును జేర్పఁబడియెను.

పండి—ఇట్లనియెం దున్నది?

అన్నం—స్మృతులయందున్నది.

పండి—ఈయర్థమును జెప్పిన స్మృతులు వేదసమ్మతములేయగునా?

అన్నం—సంశయ మేమి?

పండి—అట్లే, శివలింగ ప్రశంసను వేదములయందుఁ గనఁబరుతును మీసాలగ్రావముయొక్క పేరుగాని ప్రస్తావముగాని వేదమునం దెట్లనైన గనఁబరువఁగలరా?

ప్రతి—సాలగ్రావము ప్రస్తావము వేదమున లేనేలేదా?

పండి—ఉన్నచో నెవరైన నేమి కనఁబరుచుడు. ఆలస్యము దేని?

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారూ! సెలవిండు

అన్నం—సాలగ్రావము మీకును పూజనీయమేగదా? మీరేలవేదమునఁ గనబడుపఁగూడదు?

ప్రతి—ఈవాదమును నిలుపుకొనవలసిన భారము మీది.

అన్నం—మీకు సాలగ్రావముతోఁ బనిలేదా?

పండి—వేదమున నామమాత్రంబునులేని సాలగ్రావముతో జేర్చినం గాని సర్వవేదసిద్ధ శివలింగతీర్థము గ్రాహ్యము గానేరదని చెప్పుస్మృతి యెట్లు వేదసమ్మతమగునో దాని నవలంబించిన మీవైదికత్వ మెట్లు లస్వర్థకమగునో నిరూపించుకొను భారము మీయది.

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారూ, ఇప్పుడు మట్టమధ్యాహ్న మయ్యెను. కావున నేటి కీవాదము నుపసంహరింతము.

అని యందఱు నిష్క్రమించిరి.

శ్రీశివాయగురవేనమః

మత వినోద చర్చ,

చతుర్థాహ్నికము.

(అందఱు సమావేశమైరి.)

అన్నం—ఆచార్యులవారూ! వైష్ణవమతములలో వేదసమ్మతమైన
మత మేది?

ప్రతి—వైష్ణవమతమే వేదసమ్మత మైనది.

అన్నం—దేనినిబట్టి యీయర్థము విశ్వాసార్హ మగును?

ప్రతి—ద్విజులకు సావిత్రిమహామంత్రము ముఖ్యమైనది. ఇయ్యది సకల
వేదములకును సారభూతమనిగూడఁ జెప్పఁబడుచున్నదిగదా?
ఈమహామంత్రము కేవలము నారాయణునిపరమేయగునుగాని
దేవతాంతరపరము గాదు. కావున, వైష్ణవమతమే వేదసమ్మత
మని యంగీకరింపక తప్పదు.

అన్నం—సావిత్రిమహామంత్రము నారాయణపర మనుట యెట్లు?

ప్రతి—శ్లో॥ వేదాది ర్వేదమాతాచ పౌరుషం సూక్తమేవచ॥ ప్రణా
వము, గాయత్రి, పురుషసూక్తము మొదలైనవి నారాయణునే
బోధించునని పెద్దలు నిర్ణయించియున్నారుగదా?

పండ్లి—ఇయ్యవి నారాయణపరములని యెవరిపెద్దలు నిర్ణయించిరి?

ప్రతి—పెద్దలనగా పూర్వికులగు మహావిద్వాంసులు. వార లందఱకును
పెద్దలె యగుదురు. ఇంతియెకాని ఎందైన మాపెద్దలు వేరు.
మీపెద్దలు వేరుగా నుండురా?

పండ్లి—నిర్ణయించినవారు నిష్పక్షపాతబుద్ధులే యగుచో వారు అంద
ఱకును పెద్దలే యైయుందురు. అట్లుగాక, పక్షపాతబుద్ధితో
వ్రాసినచో వారు ఎల్లరకు పెద్ద లెట్లుగుదురు?

ప్రతి—వారు పక్షపాతబుద్ధితో వ్రాసినది యెట్లు నిర్ణయింపనగును?

పండి—విమర్శనమునందు నిలువనివి ప్రమాణవిరుద్ధములు నగువానిని నిర్ణయించినప్పుడు వారు పక్షపాతబుద్ధిగలవారని యేల నిర్ణయింపబడరు? అదిగాక, ప్రణవము మొదలైనవి నారాయణ పరములని వ్రాసినవారు వైష్ణవపండితులూ, లేక శైవపండితులూ

ప్రతి—ఎందైన శైవపండితు లట్లు వ్రాయదురా?

పండి—కావున, వారు వైష్ణవపండితు లనియేకదా యేర్పడుచున్నది. వారు మీపెద్దలే యగుదురుగాన నానింబట్టియే యెవరిపక్షమున లని యడుగవలసినచ్యేను.

ప్రతి—ఎవరిపెద్దలైన నేమి? న్యాయము చెప్పినప్పుడుగ్రహింపవలయు గదా?

పండి—న్యాయము చెప్పినచో బాగుగనే గ్రహింపవలయు.

ప్రతి—వారు న్యాయము చెప్పలేదని మీరెట్లు భ్రవపరుపగలరు?

పండి—విమర్శమున నిలువనియర్థములు సెప్పటనే న్యాయము చెప్పలేదని భ్రవపడుచున్నది.

ప్రతి—వారు చెప్పినయర్థములు విమర్శమున నిలువ ననుట యెట్లు?

పండి—ప్రణవము నారాయణపరమని వారుచెప్పినది విమర్శమున నిలిచెనా? దానింబట్టి వారుచెప్పినది న్యాయమని యెట్లు గ్రహింపనగును?

అన్నం—వారు చెప్పినవానిలో నేదేనొకటి నిలువనంతన యన్నియ నట్లేయని యెట్లు నిర్ణయింపనగును?

పండి—అట్లేని సావిత్రియెడను మీకుగల సందియము దీర్చుకొనుచు.

అన్నం—సావిత్రి మహామంత్రము దగునర్థమునెడ మాకేమియు దియము లేన లేదు. ఈ మహామంత్రము శివపరముగా

విష్ణుపరముగాదు. ఇతనిది కేవలము బ్రహ్మపరమేయని మాకు దృఢనిశ్చయము గలిగియె యున్నది.

ప్రతి—అట్లేని మీరంగీకరించినది చతుర్ముఖబ్రహ్మమా? లేక నిర్ముఖ బ్రహ్మమా? ఏదియో సెలవిండు.

అన్నం—మేము చెప్పెడు బ్రహ్మ మెద్దియైనది మీవాదములు తేలికమీదఁ జవరకు సిద్ధాంతము చెప్పెదను. ముందు మీమీ యర్థములె సాధించుకొనుడు.

ప్రతి—మమ్ముల నేమి సాధించు మనుచున్నారు?

అన్నం—సావిత్రి మహామంత్రము నారాయణపరమని మీరు చెప్పిన దానిని బాగుగా సాధించుడు. దాని ధ్యాన శ్లోకముదగు సర్థ మెవరికి సాధకమో అదియు చర్చించుడు.

ప్రతి—గాయత్రీధ్యాన శ్లోకంబును మాకే సాధక మగును.

పండి—అదియెట్లో? సహేతుకముగా డెలుపుడు.

ప్రతి—శ్లో. ముక్తా విద్రుమ నీల హేమ ధవళ చాప్యైర్ముఖైః ప్రీక్ష్యతైః
ర్యుక్తామిందునిబద్ధ రత్నమకుటాం తత్త్వాద్ధవన్తాత్మికాం
గాయత్రీం పరదాభయాంకుశకశా శ్శుభ్రాంకపాలంగదాం
శంఖం చక్ర మథారవిందయుగళం హస్తై ర్వహ స్తీంభజే.

ఇది గాయత్రీధ్యానశ్లోకము దీనియర్థ మేమనిన,

క్రమముగా, తెలుపు, ఎఱుపు, నలుపు, పసిమి, తెలుపు వన్నెలుగలవియు, మూడేసి కన్నులుగలవియు నగు నైదు ముఖములు గలదియు, చంద్రునితోగూడిన రత్నకిరీటము గలదియు, పరమాత్మను డెలుపు ప్రణవస్వరూపమైనదియు, పరము, అభయము, అంకుశము, కొరడ, కపాలము, గద, శంఖము, చక్రము, రెండు తామరపూవులు ననువానిని పది చేతులలో ధరించుచున్నదియు, నగు గాయత్రీమంత్ర ప్రతిపాద్యునిగు దేవతను సేవించుచున్నాను. అనియర్థము, దీనిలోని

కొన్ని ముఖ్యవిశేషములనుబట్టి యీశ్లోకముచే ధ్యానము చేయదగిన వాడు నారాయణమూర్తియే యని యేర్పడుచున్నది.

పండి—ఆముఖ్యవిశేషము లెవ్వియో సెలవిండు.

[ప్రతి—గద, శంఖము, చక్రము ననునవి యీ దేవతచేతులలో నున్నట్లు తెలియుచున్నదిగదా? ఈయాయుధములు నారాయణమూర్తికే గాక, ఇంక నేదేవతకును లేవు. గావున నీయాయుధములు గలదిగా ధ్యానముచేయదగిన దేవత నారాయణమూర్తియే యని స్పష్టమగుటలేదా?

అన్నం—ఆచార్యులవారూ? మీరుసెలవిచ్చినది. కొంతవరకు సహేతుకముగానె యున్నదిగాని పైనఁజెప్పఁబడిన విశేషణములు నారాయణునందు నెట్లు సమన్వయించునో అదిగూడ కొంచెము సెలవిండు.

[ప్రతి—ఈశ్లోకములోని యన్ని విశేషణములునొక దేవతయందు సమన్వయించుట నాకెగాదు, ఆరాధ్యులవారికె గాదు, బ్రహ్మకై న సలవిగాదు. కావున. వీనిలో ముఖ్య విశేషములను బట్టి నారాయణమూర్తియే యని నిర్ణయింపఁబడుచున్నది. కడను విశేషము లెట్లు కుదురుననిన, అచింత్యాదృశత శక్తియగు శ్రీమన్నారాయణమూర్తికి అనంతములగు లీలాహాసము లుండునుగాన వానిలో నేదేనొకరూప మిట్టి విశేషములు గలదిగా నుండుట యసంభవముగాదు. కావున, ఈగాయత్రీ ధ్యానశ్లోకము నారాయణపరమనుట నిస్సంశయము.

అన్నం—ఆచార్యులవారు చెప్పినది చాలబాగుగానున్నది. ఆరాధ్యులవారూ! దీనిని మీర లంగీకరింతురా? లేక యేదెన్నెన చెప్పుదురా?

పండి—సెలవైనచో సభ్యంతరము లేదు.

అన్నం—ఈశ్లోకమునకు మీరేమి యర్థము చెప్పుదురో సెలవిండు.

పండి—గాయత్రీధ్యానశ్లోకము కేవలము శివపరమనియె చెప్పుదుము.

అన్నం—అది యెట్లు?

పండి—ఈశ్లోకమునందు దేవతకు అయిదుముఖములు, మూడుకన్నులు నున్నట్లు ఆచార్యులవారే చెప్పియున్నారుకాదా?

అన్నం—అగును. అంతమాత్రమున నేమి?

పండి—అయిదుముఖములు, మూడు నేత్రములు పరమేశ్వరునకుగాక నింక నెవ్వరికి గలవు?

అన్నం—శంఖచక్రములు, గద యను నాయుధములు శివునిచేతిలో నుండునని యెట్లనె ననున్నదా?

పండి—అయిదు ముఖములు, మూడుకన్నులు, శిరమున చంద్రుడు నివియన్నియు నారాయణమూర్తికిఁగలవని యెందైననున్నదా?

అన్నం—ప్రధానలక్షణములనుబట్టి కడమలక్షణములు గౌణముగా సమన్వయము చేసికొనవలయునుగాన శంఖచక్రాదిలక్షణములను బట్టి యీశ్లోకమునఁ జెప్పఁబడినది నారాయణమూర్తియే యని యేర్పడుచున్నదిగాన పంచముఖత్వాదిలక్షణములు నారాయణమూర్తికి లీలారూపమున నుండనగునని నిశ్చయింపఁబడుచున్నది.

పండి—ఈన్యాయమునుబట్టి చూచిననె అయిదుముఖములు, మూడు నేత్రములు మొదలగు లక్షణములనుబట్టి శ్లోకప్రతిపాద్యమగు తత్త్వము పరమేశ్వరుడే యని యేర్పడుచున్నదిగాన, శంఖచక్రాదిలక్షణములు, శివుని లీలావిగ్రహమున గౌణముగా సంధించునని యే విశ్వసింపఁగూడదు?

అన్నం—ఈ న్యాయము రెండిటికి ననుకూలముగానెయున్నది. కాని యిందు ప్రధానలక్షణము లెవ్వియో గౌణలక్షణము లెవ్వియో ముందు నిర్ణయించుట యుచితము.

ప్రతి—శంఖచక్రాదులు అసాధారణములుగాన ప్రధానలక్షణములని నేను చెప్పియుంటిని.

పండి—అయిదు ముఖములు, మూడునేత్రములు మొదలైనవి యసాధారణము లెట్లు గావు? దానింబట్టి యవియే ప్రధానలక్షణము లని యేల గ్రహింపఁగూడదు?

అన్నం—ఇందుఁజూడగా, రెండును ససాధారణములెగాన ప్రధానములు గానె కన్పట్టు చున్నవి. కావున నిది నారాయణరూప మనియైన జెప్ప వచ్చును. లేక శివరూపమనియైన సంగీకరింపవచ్చును. నాకు జూడ రెండులక్షణములనుబట్టి హరిహరరూప మనుటయే న్యాయముగా కన్పట్టుచున్నది.

పండి—భట్టాచార్యులవారూ? మీరుసెలవిచ్చినట్లు పంచవక్త త్వాదులును, శంఖచక్రాదులును సీరెండును ప్రధానములేయెనచో ఈ శ్లోకమునకు మీమతమును బట్టి హరిహరరూప మనుట న్యాయమగును. మామతములను బట్టి పరస్పర వ్యాఘాతము వలన నేయర్థము నిలువకపోవును.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ? ఇందు రెండును ముఖ్యముగా కన్పట్టుచుండ వీనిలో నొకటి ముఖ్యముగా డనుట యెట్లు?

పండి—న్యాయమునుబట్టియే.

అన్నం—ఇందు ఏన్యాయమునుబట్టి పంచవక్త త్వాదులు ముఖ్యము లగునో తెలుపుడు.

పండి—అయిదుముఖములు, మూడునేత్రములు ననునివి స్వరూపలక్షణములు, గావున ముఖ్యములు శంఖచక్రాదులైననో తటస్థలక్షణములు ఇయ్యవి స్వరూపమున చేరుసవిగావు, స్వరూపలక్షణములు ముఖ్యము లెట్లందురేని,

స్వరూపలక్షణ మేలాటిదనిన, ఇది ఉన్నది తీసివేయవగాని, లేనిది చాల్చువగాని వీలైనది గాదు. తటస్థలక్షణ మైననో ఉన్నది తీసివేయవగును. లేనిది చాల్చును నగును. శూలమును తీసి శంఖమునో శంఖమునుమాని ఖడ్గమునో ధరింపనగుగాని అయిదుముఖములను దీసి యొక్కముఖమునో, రెండుకన్నులను దీసి మూడుకన్నులనో చాల్చు నలనుగాదు.

కాబట్టి పంచవక్తత్వాదులు స్వరూపలక్షణములుగాన ముఖ్యములనియు, శంఖచక్రాదులు తటస్థలక్షణములుగాన గాణములనియు నేర్పడియెను. ప్రధానలక్షణములనుబట్టి యిది శివరూపమేయని నిర్ధారణ మగుచున్నది.

ఇదిగాక పూర్వమీమాంసాయందు అనుపసంజాతవిరోధిగావున ఉపక్రమమునకు ప్రాబల్యము అంగీకరింపబడియున్నది. ఈధ్యానశ్లోకమునందు, పంచవక్తత్వ, త్రిణేత్రత్వాదులు, ఉపక్రమలక్షణములై యున్నవి. శంఖచక్రాదివై శిష్ట్యమైననో ఉపసంహారమైయున్నది. ఉపసంహారము నుపక్రమమునకు ననుకూలముగనె యన్వయించుకొనవలయు ననుట పూర్వమీమాంసానిర్ణీతముగావున ఉపక్రమమునందున్న పంచవక్తత్వాదులనుబట్టి శంఖచక్రాదులును నీశ్వరరూపముననె యన్వయించుననుటయు న్యాయమైయున్నది.

మఱియు, విప్రక్షేపే భూయసాం స్యా త్స్వ ధర్మత్వం అనియు న్యాయము గలదు. వాక్యములలో పరస్పరవిరోధమువచ్చినప్పుడు అధికవాక్యములకు ననుకూలముగా నల్పవాక్యముల నన్వయింపవలయునని యర్థము. ప్రకృతమునందు, పంచవక్తత్వము, త్రిణేత్రత్వము, చంద్రశేఖరత్వము మొదలగు ననేక విశేషణములు శివుని ప్రతిపాదించుచున్నవిగావున శంఖచక్రాదివై శిష్ట్యంబనునొకవిశేషణంబును వానికి ననుకూలముగానె సమర్థించుటయు న్యాయ్యం బగును. కావున గాయ

త్రీధాన్యశ్లోకమున బ్రతిపాదింపబడిననాడు పరమేశ్వరుడే యగుగా
దేవతాంతరము గానేరదు.

అదిగాక, పరమేశ్వరు నైదుముఖములలో నేముఖ మేవనై
గలదిగా నుండునో ఈశ్లోకమునందును నల్లైవర్ణింపబడియెను. ప
నిన, సద్యోజాత, వామదేవ, అఘోర, తత్పురుష ఈశానములని ప
మేశ్వరున కైదుముఖములు గలననియు, వీనిలో సద్యోజాత ముఖమ
తెలుపనియు, వామదేవముఖ మెఱుపనియు, అఘోరముఖము నలు
నియు, తత్పురుషముఖము పసిమియనియు, ఈశానముఖము తెలు
నియు, ఉపనిషత్తులు, శివాగమములు, శివపురాణములును నేకవి
ముగా బోధించుచున్నవి.

ఈధాన్యశ్లోకమునందును నైదుముఖములును సద్యోజాతా
ముఖముల వర్ణములు గలవిగానె తెలుపబడి యున్నవి. దీనింబట్టి
యియ్యవి సద్యోజాతాది ముఖములనియె నిర్ణయమగుచున్నది.

ఇట్లు, సద్యోజాతాది పంచబ్రహ్మ ముఖములు గలవనియు
మూడునేత్రములు గలవనియు, చంద్రశేఖరుడనియు వర్ణింపబడియు
డగను, వీనిని బట్టి యిందుఁ జెప్పబడినది శివతత్త్వమేయని యేర్ప
చుండగను, ఈశ్లోకము దేవతాంతర పరమనిగాని, శంఖచక్రములు
బట్టి నారాయణుడని గాని వచింపఁ బూనుట సాహస మెట్లుగా
వచింపుడు.

అన్నం—ఇదంతయు బాగానేయున్నదిగాని, ఈశ్లోకమునందు గా
త్రీం అని స్త్రీలింగము నిర్దేశింపబడియున్నది. దీనింబట్టి శై
యని యేర్పడుచుండగా, శివుండనుట యెట్లో యనుసంశయము
బాధించుచునెయున్నది.

పండి—గాయత్రీయని స్త్రీలింగముమాత్రమునుబట్టి దేవియని చె
టకు సవకాశము లేదు. ఏలన, దేవతాశబ్దము స్త్రీలింగము

గానను, గాయత్రీ ఋక్కుగానను నిచట స్త్రీలింగము శబ్ద నిష్ఠమైన శాస్త్రీయలింగముగాని యర్థనిష్ఠమైన లాకికలింగము కానేరదు. గాయత్రీమంత్రార్థమునుబట్టియు గాయత్రీప్రతిపాద్యము పులింగవాచ్యమే యగుగాని స్త్రీత్వవిశిష్టము గానేరదని స్పష్టమగుచున్నది.

అన్నం—గాయత్రీమంత్రార్థమునుబట్టి గాయత్రీప్రతిపాద్య మగు దేవత పులింగవాచ్యమే యంటిరిగదా? అది యెట్లు తెలుపుదు.

పండి—గాయత్రీమంత్రార్థమును విమర్శించునెడ నందుఁజెప్పఁబడు దేవత పులింగ విశిష్టమేయని యప్పుడే తెలుసు,

అన్నం—గాయత్రీమంత్రార్థము శ్రీవిద్యాఽఽఽది మహావిద్యాఽఽఽ లచే నిర్ణయింపఁబడి జగత్ప్రసిద్ధమై యుండగా దాని కిప్పుడు తిరిగి విమర్శము చేసికీ?

పండి—గాయత్రీమంత్రమునకు నర్థ మేదో దానిని శ్రీవిద్యారణ్యాదు లెట్లు నిర్ణయించిరో తెలుపుదు.

అన్నం—దానియర్థ మిందఱలో నిప్పుడెట్లు చెప్పవలయు?

ప్రతి—చెప్పకున్నచో నదియెట్లు తెలియును?

అన్నం—మంత్రమున పదవిభాగము.

తత్ సచితుః వరేణ్యం భర్గః దేవస్య ధీమహి ధియః యః సః ప్రచోదయాత్ ॥

అర్థము.

యః=ఏసూర్యుఁడు, సః=మాయొక్క, ధియః=బుద్ధులను, ప్రచోదయాత్=ప్రేరణచేయునో, తస్య=ఆ, సచితుః=సూర్యుడనే, దేవస్య=దేవునియొక్క, వరేణ్యం=శ్రేష్ఠమైన, భర్గః=తేజస్సును, ధీమహి=ధ్యానము చేయుచున్నాము.

ప్రతి—ఇట్టియర్థము చెప్పటకు ప్రమాణవచన మేదేని కలదా?

అన్నం—లేకీమి? మహర్షులట్లే నిర్ణయించిరి. ఎట్లన,

శ్లో॥ యోదేవ సవితా అస్మాకం ధియో ధర్మాదిగోచరాః |
ప్రేరయే తస్య యత్ఫలం సద్వర్ణేణ ముపాస్మహే॥

పదవిభాగము.

యః దేవః సవితా అస్మాకం ధియః ధర్మాదిగోచరాః |
ప్రేరయేత్ తస్య యత్ ఫలం తత్ వర్ణేణ ఉపాస్మహే॥

అర్థము,

సవితా=సూర్యుడనీ, యః=ఏ, దేవః=దేవుడు, అస్మాకం
మాయొక్క, ధర్మాదిగోచరాః=ధర్మము మొదలగు పురుషార్థవిషయము
లైన; ధియః=బుద్ధులను, ప్రేరయేత్=ప్రేరణచేయునో, తస్య=ఆసూర్యు
నియొక్క యత్=ఏ, ఫలం=తేజస్సు, అస్తి=కలదో, వర్ణేణ=
శ్రేష్ఠమైన, తత్=ఆ తేజస్సును, ఉపాస్మహే=ఉపాసనచేయుచున్నాము
అనుటచే మంత్రార్థము స్పష్టీకరింపబడినది.

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారూ! మీరు చెప్పిన మంత్రార్థము మీకేమైన
సాధక మయ్యెనా?

అన్నం—సాధక మేల కాదు?

ప్రతి—తప్పక బాధకమే యయ్యెను.

అన్నం—ఎట్లు?

ప్రతి—గాయత్రీధ్యానశ్లోకార్థము విమర్శించునప్పుడు ఎచ్చటనో దేవి
యున్నదంటిరి. మీరు చెప్పిన మంత్రార్థమున నెచ్చటను నాదే
కనబడదయ్యెను. మంత్రార్థమున లేని దేవిధ్యానశ్లోకములోని
కెట్లు వచ్చెను? మంత్రార్థమేకదా ధ్యానము చేయవలయు
మీరు చెప్పిన యర్థమునుబట్టి మంత్రమున సూర్యుడు ప్రధాన
దేవతగా కనబడుచుండ నామంత్రముదగు ధ్యానశ్లోకమున దేవి

ధ్యానము చేయవలయుననుట యేమైన సందర్భయు క్తముగా నున్నదా?

ఇదిగాక, మీకు సమ్మతమైన స్త్రీత్వవిశిష్ట దేవత మంత్రార్థమున నేర్పడగపోగా, సూర్యుడే పృథానదేవతగా నేర్పడుటంజేసి యారాధ్యులవారు చెప్పినట్లు పుం స్త్వవిశిష్టమైనదే మంత్రప్రతిపాద్యమని స్పష్టమయ్యెను.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారి సిద్ధాంతమే గలిచెనందురా?

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారి సిద్ధాంతములో గాయత్రీమంత్రప్రతిపాద్యము పుం స్త్వవిశిష్ట మనునంశముమాత్రము నెగ్గెను. అంతమాత్రమున నారాధ్యులవారిసిద్ధాంత మంతయు నెగ్గెననఁ దగదు. అందు, శివునిపేరు లేకపోగా సూర్యనారాయణుడు పృథానదేవతగా నేర్పడుటజేసి గాయత్రీమంత్రప్రతిపాద్య మగుతత్త్వము నారాయణమూర్తియే యనుటచే మాసిద్ధాంతమే జయించెను.

అన్నం—సూర్యుడనగానే సూర్యనారాయణమూర్తి యనియెంచి మీరు సంతసపడుచున్నారు. అది మాకు బాధకము గాదు. మంత్రార్థమునందు దేవి యెచటనున్నదని మీరు నన్నడిగిన దానికిఁ జెప్పుచున్నాను వినుడు.

మంత్రార్థమునందు, సూర్యుని తేజస్సు అని యున్నదికదా? సూర్యుని తేజస్సు అనగా, సూర్యునియందుండు బ్రహ్మతేజమని భావము. ఆ తేజస్సు చిద్రూపమైనది గావున, చిచ్ఛక్తియే సావిత్రిదేవి యని తెలియుచున్నది. ఇట్లు గాయత్రీదేవి మంత్రార్థమునందు సూక్ష్మదృష్టిగలవారికిఁ గన్పట్టుచునేయున్నది.

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారూ! సూర్యునితేజస్సు అనగా, సూర్యునియందుండు బ్రహ్మతేజ మనియు, ఆ తేజము చిద్రూపమైనదే గాన నయ్యది చిచ్ఛక్తి యనియు, దానంజేసి దేవియని యేర్ప

దుచున్న దనియుఁ జెప్పుచున్నారు. కాని యందేదియు సహితముగా లేదు.

ఏలన, మొదట సూర్యుని తేజమనగా సూర్యునియందుండు బ్రహ్మతేజ మనుట చెల్లదు. బ్రహ్మతేజము సర్వమునందు నుండుగాని సూర్యునియందుమాత్ర ముండదుగదా? ఇదిగాక ఆతేజము చిద్రూపముగాన చిచ్ఛక్తి యనుటయు సుచితముగాదు ఎట్లన, బ్రహ్మతేజ మనునప్పుడు బ్రహ్మముశక్తి యనిగాని, శక్తి మంతమనిగాని యంగీకరింపబడియెనా? లేదు. ఇట్లుండ, ఆతేజము శక్తి యనియు, అది దేవత యనియు నెట్లు చెప్పనగును?

అన్నం—పరమార్థదశయందు నిర్గుణతత్త్వమే వాస్తవముగాన నిట్లు చెప్పఁగూడదు. కాని, వ్యవహారదశయందు సగుణతత్త్వమంగీకరింపబడియెగాన శక్తి నంగీకరించినచో బాధకమేమి?

ప్రతి—వ్యవహారదశయందే శక్తి నంగీకరించినప్పుడు శక్తిమంతులయే యంగీకరింపఁగూడదు?

అన్నం—అంగీకరింపవచ్చును.

ప్రతి—అట్లేని, సూర్యుని తేజమును ప్రధానముగా గ్రహించుటకన్న తేజోవిశిష్టఁడగు సూర్యనారాయణునే ప్రధానముగా గ్రహించుట యుచితముగాదా?

అన్నం—ఇట్లేని, తేజోవిశిష్టఁడగుసూర్యుని ధ్యానము చేయుచున్నామని చెప్పక సూర్యుని తేజమును ధ్యానము చేయుచున్నామని మంత్ర మేల చెప్పెను?

ప్రతి—మంత్ర మెట్లుచెప్పినను, కౌచిత్యమునుబట్టి అర్థము గ్రహించవలయు. ఇదిగాక, సూర్యుని తేజమును ధ్యానము చేయుచున్నామనినను, తేజోవిశిష్టఁడగు సూర్యుని ధ్యానము

చేయుచున్నామని నను నొక్కటే యగును. దీనింబట్టి సావిత్రి మహామంత్రము నారాయణునే తెలుపుచున్నది,

అన్నం—ఈమంత్రము శివునినే తెలుపునని యారాధ్యులవారు వచింపకుందురా?

ప్రతి—ఈమంత్రమున శివునిజెప్పువదమే లేనప్పుడు శివునినే యీ మంత్రము బోధించునని యారాధ్యులవా రెట్లు వచింపఁబూనుదురు?

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ? ఇందు శివుని జెప్పువదమేదైనఁ గలదా?

పండి—అట్టిపద మిందున్నచో నీమంత్రము శివపరమని యంగీకరింతురా?

ప్రతి—తప్పక యంగీకరింతుము.

అన్నం—ఇం దట్టిపదమున్నను సంతమాత్రముననే యామంత్రము శివపరమని యెట్లు లంగీకరింప నగును?

ప్రతి—అట్టిపదము జూప నిండు.

పండి—ఈమంత్రముననే భర్గః అనుపద మున్నది. ఈపదము శివునకు పర్యాయపదమని నిఘంటుకారు లందఱును జెప్పియున్నారు. దీనింబట్టి యీమంత్రము శివపరమే యగును.

ప్రతి—అకారాంతభర్గపదమునకు శివుడే యర్థము. కాని, యిది సకారాంతభర్గపదముగదా? దీనికి, రేతసీ భర్గలలోకా, అను వైజయంతీ నిఘంటువునుబట్టి తేజమని యర్థ మేర్పడుచున్నది.

అన్నం—గాయత్రిలోని భర్గఃపదము సాంతమే యగుగాని యకారాంతమెన్నటికి గాదు.

పండి—దేనినిబట్టి,

అన్నం—శ్రీవిద్యారణ్య శ్రీకృష్ణపండితాదు లందఱును నిది సకారాంతమనియె నిర్ణయించియున్న కారణమున,

పండి—గాయత్రిలోని భర్గపదము అకారాంతమే యగుగాని సకారాంతమెన్నటికిని గాదు.

అన్నం—దేనినిబట్టి?

పండి—శ్రీనీలకంఠ, శ్రీహరదత్త, శ్రీమదప్పయదీక్షితాదు లందఱును నిది యకారాంతమేయని ముమ్మాటికి నిర్ణయించి యున్న కారణమున,

ప్రతి—ఇతరులు చేసిననిర్ణయములతో పనిలేదు. ఇప్పుడు తగునంత విమర్శము గావించి యిది యకారాంతమే యని తేలినచో శివపరమనియు, సకారాంతమే యని యేర్పడినచో నారాయణపరమనియునంగీకరించుట న్యాయము.

అన్నం—భర్గపదము అకారాంతమేయని తేలినచో నాపదము శివవాచకముగాన నీమంత్రము శివుని బోధించుననుట యుచిత మగుగాని అట్లుగాక, యదినకారాంతమని తేలినచో నారాయణపరమెట్లగును?

ప్రతి—ఏదైనను? శివపరమైనను. కానిచో నారాయణపరమైన నగుగాని యీ రెండుగాక, నామరూపములులేని మీనిర్గుణబ్రహ్మపరమెన్నటికి గానేరదు.

పండి—ఈమంత్రములోని భర్గపద మకారాంతముగాదని యేర్పడిన నాటికి మీయిర్వురును మీలోమీరు విమర్శించుకొందురుగాక, అది యేర్పడుదనుక నిర్వురు నేకగ్రీవముగా నుండి విమర్శింపుడు,

అన్నం—అచార్యులవాహా? ఆరాధ్యులవా రెంత పట్టుదలతో నున్నారో చూచితిరిగదా?

ప్రతి—గాయత్రిలోని భర్గపద మకారాంతమని మన మంగీకరింపనే కూడదు సుదీ?

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ? సావిత్రిలోని భర్త; అను పదము అకారాంతమని దేనినిబట్టి మీరు జెప్పుచున్నారు?

పండి—ఇది సకారాంతమని దేనినిబట్టి మీరంగీకరించుచున్నారు?

అన్నం—రేతసీ భర్త ఆలోకా అనువై జయ స్త్రీ కోశమునుబట్టి యట్లు మావారంగీకరించిరి.

పండి—ని॥ భర్త శ్రృంగిబక శ్రీపురాంతకః॥ అనునమరకోశమునుబట్టి యిది అకారాంతమని మే మంగీకరించు చున్నాము.

ప్రతి—సకారాంత భర్తపదమునకు తేజము అర్థ మనుటకును, అకారాంత భర్తపదమునకు శివుడర్థమనుటకును మాత్రమే యీ నిఘంటువులు ప్రమాణము లగునుగాని యిందున్నభర్త; అను పదము సకారాంతమా? లేక, అకారాంతమా? అని సంశయము కలిగినప్పుడు ఇయ్యవి సాధకములుకాజాలవు. కావున, ఈమంత్రములోని పదముల పూర్వోత్తరపరామర్శమునుబట్టి భర్త; అనుపదము సకారాంత మనుట న్యాయ్యమో? అకారాంత మనుట న్యాయ్యమో? విమర్శింపవలయు.

అన్నం—మంత్రపదముల సారస్యమునుబట్టి యిది సకారాంత మనుట యే న్యాయ్యము.

పండి—అదియెట్లు?

అన్నం—మీమతమున మంత్రార్థ మెట్లొ మొదటఁ జెప్పుడు.

పండి—చెప్పుచున్నాను వినుడు.

మంత్రార్థము.

యః=ఏ భర్తః=శివుడు, సః=మాయొక్క ధియః=బుద్ధులను, ప్రచోదయాత్=ప్రేరణజేయునో, సవితః=సూర్యుడనీ, దేవస్య=దేవు

నకు, వరేణ్యం=ఉపాస్యమైన, తత్=అబ్రహ్మత త్వమును, ధీమహి=
ధ్యానము చేయుచున్నాము అని,

అన్నం—ఇది దూరాన్వయము గాదా?

పండి—ఏల,

అన్నం—గాయత్రీ రెండవపాదములోనున్న 'భర్గః' అను పదమును
మూడవపాదములోనికి లాగితిరిగదా?

పండి—గాయత్రీలోన నేపాదములోనిపదము లాపాదముననె యన్వ
యింపవలయుగాని వేరొకపాదములోనికి దీసికొనిపోగూడదని
నియమము కలదా?

అన్నం—అట్టినియమము నేలయంగీకరింపరాదు?

పండి—ఈనియమము నంగీకరించినచో మంత్రార్థము కుదురునా?

అన్నం—ఏల కుదురదు?

పండి—మీరుచెప్పినమంత్రార్థమునందు, రెండవపాదములో నున్న
'దేవస్య' అనుపదము మొదటిపాదములోనికిని, మొదటిపాద
ములోనున్న 'తత్', అను పదము రెండవపాదములోనికిని
వచ్చెనుగదా? ఇదియెట్లు కుదురును?

అన్నం—వేరొకవిధమున నన్వయము కుదురనందున నట్లు చెప్పవలసి
వచ్చెను.

పండి—రెండవపాదములోని 'భర్గః', అను పదమును మూడవపాదము
లోనికి లాగుటకును నదియేకారణమని యేల యంగీకరింపగూడదు?

అన్నం—ఈపదము నట్లు లాగకయే యన్వయము కుదురునప్పుడు
దూరమునఁ జేర్చుట దోషము కదా?

పండి—ఒకపాదములోని పదమును వేరొకపాదములోనికి నన్వయిం
గూడదను నియమమును మొదటి రెండుపాదములలో నం
రింపనప్పుడు మూడవపాదములో మాత్ర మట్టి నియమము
నేమి?

అన్నం—భర్గపదమును పుంలింగముగా సంగీకరించుటకు మొదటి పాదములో నున్న 'తత్' అను నపుంసకలింగపదము బాధకము గాదా!

పండి—భర్గపదమును నపుంసకలింగముగా సంగీకరించుటకు చివర పాదములో నున్న 'యః' అను పుంలింగపదము బాధకము గాదా?

అన్నం—'యః' అను పుంలింగపదమునుబట్టి 'భర్గః' అనుదానిని పుంలింగముగా సంగీకరించినచో 'తత్' అను నపుంసకలింగ పదమునకు గతి యేమి?

పండి—మీరు చెప్పినట్లు భర్గపదమును నపుంసకలింగముగా సంగీకరించినచో 'యః' అను పుంలింగపదమునకు గతియేమి?

అన్నం—'యః' అను పదమును నపుంసకలింగముగా మార్పుకొనవచ్చును. అట్లు మార్పుకొనకయు, యః=ఏసూర్యుడు, అని చెప్పుటచే కుదుర్చుకొనవచ్చును. గాని 'తత్' అను నపుంసకలింగపదమును మార్పక భర్గపదమును పుంలింగముగా నన్వయింప వీలులేదు.

పండి—'తత్' అను పదమును మార్పవలసినపనిలేకయే భర్గపదమును పుంలింగముగా నన్వయింపవచ్చును.

అన్నం—అది యెట్లు?

పండి—తత్, అనునది అవ్యయము, బ్రహ్మవాచకము. గావున, తత్=అబ్రహ్మమును, ధీమహి=ధ్యానము చేయుచున్నాము. అని యన్వయము కుదురును. తరువాత, యః=ఏ, భర్గః=శివుడు, అనియుబాగుగా నన్వయము కుదురును.

అన్నం—భర్గపదమును పుంలింగముగా నన్వయించినచో నవితుః=అను షష్ఠి యన్వయింపదు.

పండి—ఎట్లు?

అన్నం—సవితుః=సూర్యునియొక్క, భర్గః=తేజస్సు అని చెప్పినచో
బాగుగా నన్వయము కుదురునుగాని, భర్గపదము పుంలింగమున
చెప్పి, సవితుః=సూర్యునియొక్క, తత్=ఆబ్రహ్మమును అని
చెప్పినచో నన్వయ మెట్లు కుదురును?

పండి—సవితుః=సూర్యునకు, వరేణ్యం=ఉపాస్యమైన. తత్=ఆబ్రహ్మ
మును, అని యన్వయింపవచ్చును,

అన్నం—రెండువిధములను సర్థము కుదురుచున్నది గాన నెట్టివి
చెప్పుకొనవచ్చును.

ప్రతి—ఈరెండుపక్షములలో నేది నిర్దోషమో ఆయర్థమే న్యాయము
మగునుగాని రెండును నెట్లు న్యాయము లగును?

అన్నం—ఈరెండర్థములలో నిర్దోష మేది? సదోష మేది?

ప్రతి—భర్గపదమును సకారాంతముగా గ్రహించి చెప్పిన యర్థము
నిర్దోషంబును, అకారాంతముగా గ్రహించి చెప్పినయర్థము
సదోషంబు నగును.

అన్నం—అదియెట్లొ తెలుపుడు,

ప్రతి—భర్గః, అనుపదంబును, ధీమహి, అనుపదంబును రెండు నొక్క
పాదములో నున్నవి, భర్గః=తేజస్సును, ధీమహి=ధ్యానము
చేయుచున్నాము, అని చెప్పినచో నులువుగా నుండును, ఇట్లు
చెప్పక, మొదటిపాదము యొక్క మొట్టమొదటనున్న తత్,
అనుపదమును, రెండవపాదము చిట్టచివరనున్న 'ధీమహి' అను
దానితోను, రెండవపాదము మొదటనున్న భర్గః, అనుపదమును,
మూడవ పాదములోనున్న, యః, అనుదానితోను
నన్వయించుట దూరాన్వయముగాదా? దీనింబట్టి భర్గః, అను

పదము సకారాంతమని గ్రహించుటయే న్యాయమని తెలియుట లేదా?

అన్నం—దీనికి సమాధానము నారాధ్యులవా రిదివరకే చెప్పియున్నారు.

ప్రతి—ఏమని,

అన్నం—ఏపాదములోని పదముల నాపాదములోననే యన్వయింపవలయునను నియమము సంగీకరింప వీలులేదని,

ప్రతి—ఎందుచేత,

అన్నం—భర్గః, అనుపదమును సకారాంతముగా సంగీకరించిన పక్షమునందును, రెండవ పాదములోనున్న దేవస్యను మొదటి పాదములోనున్న సవితుః, అనుపదముతోను, మొదటి పాదములోనున్న, తత్, అనుదానిని, రెండవపాదములోనున్న భర్గః, అనుదానితోను సన్వయింపక తక్కిని కారణమున, ఆరాధ్యులవారూ, రెండును నిర్దోషముగానున్నవిగాన రెండు సంగీకరించినం దప్పేమి?

పండి—మంత్రమునకు నేదే నొకయర్థము న్యాయమై యుండును గాని రెండర్థములును సరియగుటకు నిది శ్లేషకావ్యమా?

అన్నం—వీనిలో నొకటియే న్యాయమని దేనినిబట్టి నిర్ణయింపవలయు?

పండి—నిర్దోషతను బట్టియే,

అన్నం—ఈయర్థములలో నిర్దోషమేది? సదోషమేది?

పండి—భర్గపద మకారాంత మనుపక్షమే నిర్దోషము,

ప్రతి—వీరిట్లు చెప్పుదురని నాకు ముందుగనే తెలియును,

అన్నం—దేనినిబట్టి,

ప్రతి భగవద మకారాంతమైననే యీమంత్రము శివవరమగును.
గాన దానినిబట్టి,

అన్నం—అది యుండుగాక భగవదము సకారాంతమును పక్షమున
నేమిదోషము కలదో అది తేలవలయును,

పండి—భగవదము సకారాంత మనుపక్షమునందు, ఏసూర్యుడు
మాబుద్ధులను ప్రేరణచేసెనో, ఆసూర్యునియొక్క తేజమును
ధ్యానము చేయుచున్నామని యర్థమగును, ఇదియే దోష
యుక్తము,

అన్నం—ఇందు దోషమేది?

పండి—బుద్ధులను ప్రేరణచేయున దెవరు?

అన్నం—సూర్యుడు.

పండి—మీరు ధ్యానము చేయునది ఎవరిని?

అన్నం—తేజమును,

పండి—ఇది వ్యధికరణముగాదా?

అన్నం—ఇందేమి వ్యధికరణము?

పండి—బుద్ధులను ప్రేరణచేయు వస్తు నొక్కటి, ధ్యానము చేయబడు
వస్తు వింశొకటి?

అన్నం—ఇది మీపక్షమున నెట్లు లేదు?

పండి—ఏభర్గుడు మాబుద్ధులను ప్రేరణచేసెనో ఆభర్గునినే ధ్యానము
చేయున్నామని చెప్పనవ్వుడు, బుద్ధులను ప్రేరణచే
వాడును, ధ్యానింపఁ బడువాడును నొక్కభర్గుడేకదా? ఇం
వ్యధికరణదోష మెక్కడిది?

అన్నం—యోదేవ స్సవితాస్మాకం, అను స్మృతివచనము మేము చెప్పనర్థమునకు సాధకముగా నున్నది. గాన నిందు వ్యభిచరణ దోష మున్నను నంగీకరింప దగినదే.

పండి—ఆస్మృతివచనమున జెప్పబడిన యర్థమునందు క్లిష్టాన్వయము మఱియొకగొప్పదోషంబును గలదు.

అన్నం—అది యెట్లు?

పండి—యచ్చబ్రహ్మమునకు, తచ్చబ్రహ్మమునకును నిత్యసంబంధముగలదని శాస్త్రజ్ఞు లందఱు నంగీకరించియున్నారు. గాయత్రిమంత్రము నందు, తచ్చబ్రహ్మమొక్కటియు, యచ్చబ్రహ్మమొక్కటియు గలదు గాన నీరెంటికి మాత్రమే సంబంధముగలిగి యన్వయించుట యుచితము. గావున మేము చెప్పినసమన్వయమునందు ఏభర్గుడు మాబుద్ధులను ప్రేరణచేయునో, ఆబ్రహ్మమునే ధ్యానము చేయుచున్నామని వచింపబడియెను.

ఇక, యోదేవ స్సవితాస్మాకం అను శ్లోకమున జెప్పబడు నర్థమునందైననో, ఏసూర్యుడు మాబుద్ధులను ప్రేరణచేయునో, ఆసూర్యునియొక్క యనుటకై మూలములోనున్న యచ్చ బ్రహ్మమునకును మూలములోలేనిదే కల్పింపబడిన తస్య, అను తచ్చబ్రహ్మమునకును, మూలములోనున్న తత్, అను, తచ్చబ్రహ్మమునకు, ఆసూర్యునియొక్క యేతేజస్సు గలదో, ఆతేజమును, అనుటకై యదభర్గుః, అను మూలములోలేనిదే కల్పింపబడిన యచ్చబ్రహ్మమునకును సంబంధము గలిగియన్వయింపబడియున్నది, మంత్రమూలమున నున్న యత్తచ్చబ్రహ్మములకు సంబంధము తెచ్చించివేయుటయెగాక, మూలమున లేని పదముల సభ్యాహారము చేసి యన్వయించుటంబట్టి యాయర్థము క్లిష్టము, గౌరవము మొదలగు దోషములు గలదై యున్నది.

అన్నం—యోదేవ స్సవితాస్మాకం అనునది స్మృతివచనము. స్మృతులు మహర్షులు చెప్పినవి. శ్లో॥ ఋషిభి ర్నిశ్చితేత్వర్థే కాశంకాస్యా స్మహాత్మనాం॥ మహర్షులు నిర్ణయించి చెప్పిన యర్థమునందు సంశయ ముండ గూడదు. గావున, భర్గశబ్దమును సకారాంతముగా గ్రహించి, స్మృతివచనము ననుసరించి మేము చెప్పిన యర్థము నిర్దోషమే యగును. గాన దీని యందు క్లిష్టత్వాదిదోషములు గలవని శంకింపగూడదు.

ప్రతి—గాయత్రిలోని భర్గశబ్దము సాంతమని తేలినది. దీనింబట్టి శైవసిద్ధాంతంబును సాంతమైనట్లే.

పండి—వేగిరపడకుడు. భట్టాచార్యులవాచా! మీరు చెప్పినట్లు 'యోదేవస్సవితా' అను శ్లోకము స్మృతివచనమే అయినను, ఇది శ్రుతివిరుద్ధముగా నున్నదిగాన, ఇది ప్రమాణము గానేరదు.

అన్నం—శ్రుతివిరోధమేదో తెలుపుడు.

పండి—తలవకారి బ్రాహ్మణమునందు, ద్వితీయో భర్గమయః పాదః అని యున్నది. గాయత్రిలోని భర్గపదము సకారాంతమే యగునెడ 'భర్గోమయః' అని యుండవలెనుగాని భర్గమయః అని యుండగూడదు.

ఇదిగాక మైత్రాణ్యమునందు॥ బుద్ధయో వైధియస్తా యోస్మాకం ప్రచోదయా దిత్యాహుః బ్రహ్మవాదినోఽభభర్గఇతియో హవా అస్మిన్నాదిత్యే నిహిత స్తారకేఽక్షిణి చైషభర్గాఖ్యః భాభిర్గో రస్యహీతి భర్జః, భర్గయతీతిన్వైష భర్గఇతి, రుద్రః అనియు, త్రిపురా తవనమునందు॥ భర్గోదేవస్యధీమహీ త్యాధారరూపశివాక్షరం గమ్యై భర్గోదేవస్యధీమహీ త్యేనం వ్యాఖ్యాన్యాయః అని యారంభించి భగవాన్పరమేశ్వరో భర్గోదేవః, అని నిర్ణయింపఁబడియున్నది. దీనింబట్టి

పెక్కు శ్రుతులయందు భగ్గశబ్దము అకారాంతమే యనియు, దానికి నర్థము శివుఁడే యనియు నిర్ధారణము చేయఁబడియున్నది.

ఇట్లు శ్రుతులయందు, గాయత్రీమహామంత్రములోని భగ్గశబ్దము అకారాంత మనియు, దానికినర్థము శివుఁడేయనియు నిర్ణయింపఁబడి యుండగా, భగ్గశబ్దము సాంతమనియు, దానికి నర్థము తేజమనియుఁ జెప్పిన స్మృతివచనము శ్రుతివిరోధమువలన నప్రమాణమగునని స్పష్ట మగుచున్నది. ఎట్లన,

శ్రుతియందు, ఔదుంబరీం స్పృష్ట్యైద్దాయేత్, మేడికొమ్మను దాకి సామగానము చేయవలయునని యుండగా, ఔదుం బరీ సర్వా వేష్టయితన్యా, మేడికొమ్మకు నంతకును వస్త్రముచుట్టవల యునని స్మృతియందుగలదు. మేడికొమ్మకు నంతకు వస్త్రము చుట్టు నెడ సామముపాడునప్పుడు దానిని దాకుట సంభవింపదు. దీనింబట్టి యీస్మృతివచనము శ్రుతివిరుద్ధ మనియు, శ్రుతివిరోధమువలన నీ వచన మప్రమాణమనియు పూర్వమీమాంసయందు నిర్ణయింపఁబడి యున్నది. అన్యాయనుబట్టి యోజన స్సవితాలను స్మృతివచనంబును శ్రుతివిరోధమువలన నప్రమాణమేయని యేర్పడుచున్నది. ఈవిమర్శ ముంబట్టి భగ్గశబ్దము సాంతమనువాదమే సాంతమైనది,

అన్నం—కచార్యులవాచా! భగ్గశబ్దము సాంతమని తేలిన దనియు, దానింబట్టి శైవసిద్ధాంతమే సాంతమయ్యెననియు నంటిరే. దానిని మీరు సాధించుకొనుడు.

ప్రతి—భగ్గశబ్ద మేయంతమైన నగుగాక, శైవసిద్ధాంతము సాంతము నేయు తెంతపని?

అన్నం—అదియైన నొకటి తేలనిండు.

ప్రతి—గాయత్రీ శివపరమనుట యెట్లును సంభవింపదు,

అన్నం—భగ్గశబ్దమునుబట్టి శివపరమేయని తేలలేదా?

ప్రతి—అంతమాత్రమున నెట్లు తేలును?

అన్నం—ఎట్లు తేలదు?

ప్రతి—మైత్రాయణీయమునందే, భర్గాఖ్యం విష్ణునంజం అని యున్నది
దీనింబట్టి భర్గపదమకాంతమైనను నది విష్ణువాచకమేయ
స్పష్టమగుచున్నది,

అన్నం—ఆచార్యులవానూ? ఇట్టిప్రమాణములను దాచియుంచుకొని
నేమిలాభము? ఈవచనము చాలబాగుగా నున్నది, ఆరాధ్యు
వానూ? భర్గపదమునకు నర్థము విష్ణువేయని మైత్రాయణీయ
మునందే కలదట, ఆబ్రాహ్మణమునందే ఒకచోట భర్గశబ్ద
మునకు శివుడనియు, వేరొకచోట విష్ణువనియు నర్థ మిన్ని
విధములఁ జెప్పియుండగా నిందేది ప్రమాణమగును? దానిం
బట్టి, శివుడు, విష్ణువుగూడ భర్గశబ్దమునకు వాచ్యులే యు
యొప్పికొని గాయత్రీ యుభయవరమునని చెప్పట న్యాయ్య
ముగా గన్పట్టుచున్నది, దీనింబట్టి మాసిద్ధాంతమే ప్రామా
ణికముగా నేర్పడుచున్నది, నిజ మిట్లుండ గాయత్రీ శివపరమని
యొక్కరు, విష్ణుపరమని వేరొక్కరు కలహించుచుంట యుచిత
మగునా?

పండి—మాసిద్ధాంతములు నిల్చినప్పుడు మాసిద్ధాంతమే గ్రహింప
వచ్చును,

అన్నం—మాసిద్ధాంతము లింకను నిల్చునను నాశమికు గలదా?

పండి—ఆశ యున్న నేమి? లేకున్న నేమి? కొంచెము నేపు మామా
వాదములు వినుటకు మికు సుతాహములేదా?

అన్నం—వినుటకేమి? బాగుగా విందును, ఇచట నిర్ణయ మెట్లొ
తేల్చుదు,

పండి—ప్రమాణవచనములలో నెట్లునైన చూడగానె పరస్పరవిరోధము
కనుపించుట సంభావితము, అంతమాత్రమున నేదియు తేలదని

చెప్పి అంత యొక్కటె యనుట శాస్త్రసమ్మతము గాదు. ఇక నిచట 'భర్గాఖ్యం విష్ణుసంజ్ఞం' అనుదానికి సమాధాన మేమి యనిన వినుడు.

భర్గాఖ్యం విష్ణుసంజ్ఞం అనువాక్యము ప్రాత్యక్షీకములైన శ్రుతు లయందు గన్పట్టట లేదు. దానింబట్టి యీవచనము గాయత్రి విష్ణుపరమని సాధించుకొనుటకు గొండఱచే గల్పింపబడినట్లే విశద మగుచున్నది.

అన్నం—అట్లేని, గాయత్రి శివపరమనుటకు మీరు కనబరిచిన శ్రుతు లును కల్పింపబడినవే యని వారు వచింపరా?

పండి—ఉన్న నిజము చెప్పితిని, ఆవాక్యము నున్నదానిగా సంగీకరించి నను బాధకము లేదు.

అన్నం—అది యెట్లు?

పండి—భర్గాఖ్యం అనువాక్యమునర్థము విమర్శించునెడ నది తేలును.

అన్నం—విమర్శించుడు.

పండి—భర్గాఖ్యం అనువాక్యమునకు నర్థమేదో చెప్పుమనుడు.

ప్రతి.—ఈవాక్యమునకు నర్థము స్పష్టముగా గనబడుచుండ దీనిని విమర్శించున దేమున్నది? భర్గుడనే ఆఖ్యగలవాడు విష్ణుసంజ్ఞఁ జే యనియర్థము. ఇందేమి చిక్కుగలదో చెప్పనిండు.

పండి—భర్గాఖ్యం విష్ణుసంజ్ఞం అనురెండుపదములలో అనువాద మేది? విధేయ మేది?

ప్రతి—ఈరెంటిలో నేది యెఱ్ఱైన నేమి?

పండి—ఈరెంటిలో మొదటిది అనువాదమైనచో భర్గుడనే ఆఖ్యగల వానికి విష్ణుసంజ్ఞ విధేయ మగును. దీనింబట్టి శివునకు విష్ణువను పేరుగూడ నున్నదనియే యేర్పడును.

ప్రతి—ఇందు రెండవదియె యనువాదమని యొప్పి విష్ణుసంజ్ఞగలవా
నికే భర్గుడనే పేరు విధింపఁ బడుచున్నదని యంగీకరింతుము.
పండి—అట్లే మీరంగీకరింతురగాక అదిమాత్రము శాస్త్రసమ్మతము
గాదు.

ప్రతి—అది యేమి?

పండి—అనువాదవిధేయములలో నెట్లనైన మొదటిది యనువాదం
బుగాను, చివరది విధేయబుగాను నుండును. ఏలన, ఏదే నొక
దాని ననూదించి దానికి వేరొకటి విధింపఁబడును. దీనింబట్టి
యనువాదము ముందును విధేయము తరువాతను నుండుట
యుచితము.

ప్రతి—ఇదియంతయు లోకములోని సంగతి. వేదమునం దైననో,
ఛందసి బహుళం అనుటచే సర్వము వ్యత్యస్తముగానె యుం
డును. గాన చివరదే యనువాదమని యంగీకరింపనగును.

పండి—ఛందసి బహుళం॥ అనగా వేదమునందు విభక్తులు కొన్ని
యొకదాని కింకొకటి వచ్చునని యర్థముగాని సర్వంబును తల
క్రిందేయని యర్థమా? కాసిండు. ఆవచనమునకు తలక్రిందు
గానె యర్థము గ్రహించి భర్గుడనగా విష్ణువేయని మీకు
విపరీతార్థము చెప్పఁబూనినను పూర్వమిమామాంస మీకు బాధ
కముగాక మానదు.

ప్రతి—పూర్వమిమామాంస మాకెట్లు బాధక మగును?

పండి—పూర్వమిమామాంసయందు, వివ్రతిపేధే భూయసాం స్యా త్వ్యక్ష
ర్మత్యం॥ అని న్యాయము కలదు. రెండర్థములకు పరస్పర విరో
ధమువచ్చినప్పుడు ఎక్కువవాక్యములచే జెప్పఁబడునదియే
న్యాయమని నిర్ణయింపఁబడియున్నది. భగ్నాభ్యం విష్ణుసంజ్ఞః
అను వాక్యము మీకు సాధకమని యెంచినను నది మొదటి

చెప్పబడిన త్రిపురాతపన, తలవకారబ్రాహ్మణాది బహువిధ ప్రమాణములకు విరుద్ధముగా నున్నది గాన నీవాక్యమునకు బహిష్కరవాక్యములకు ననుకూలముగా భర్తాఖ్యునకే విష్ణుసంజ్ఞయు గలదని యర్థము గ్రహించితిరవలయు. లేనిచో నీవాక్యమునకు ప్రామాణ్యమే లేకపోవును. కావున, భర్తశబ్దమునకు శివుడే యర్థమనుటయు, దానింబట్టి గాయత్రి శివపరమనుటయు వారింపతరము గానేరదు,

అన్నం—అచార్యులవారూ! మీరింక నేమైన జెప్పవలసినదియున్నదా? లేదా?

ప్రతి—లేకేమి? అనంతముగా కలదు. గాయత్రి శివపరమైనచో సర్వము శివపరమే యగునుగాన నది యెంతమాత్ర మంగీకరింపఁ దగినది గాదు,

అన్నం—ప్రమాణబలమునుబట్టి శివపరమేయని యేర్పడుచుండగా మన మంగీకరింపకున్న నేమి?

ప్రతి—గాయత్రి శివపరము గాదనుటకు నెన్నోప్రమాణములు గలవు,

అన్నం—అటులేని త్వరగా వెల్లడించును,

ప్రతి—గాయత్రి శివపర మెన్నటికి గానేరదు,

పండి—ఏల?

ప్రతి—గాయత్రికి సావిత్రియని పేరుగలదు, సావిత్రియనగా, సవిత్తు దేవతకు సంబంధించినది యనియర్థము, దాననే దీనికి సవితా దేవతా, అని చెప్పబడియెను, సవిత్తు ద్వేషస్య అని యీమంత్రమునందే కలదుగదా?

పండి—ఇదంతయు నుండిననేమి?

ప్రతి—సూర్యపరమనిగదా తేలుచున్నది,

పండి—సూర్యుడే పరతత్త్వమని మీ రంగీకరించినారా,

ప్రతి—లేదు, లేదు.

పండి—ఇకమీ కేమిలాభము?

ప్రతి—సూర్యునకు సంతర్వామియైనవాడు నారాయణుడే కావున,
శ్లో॥ ధ్యేయస్సదా సవితృమండలమధ్యనర్తీ నారాయణస్సరసి
జాననస్సన్నివిష్టః కేయూరవా నృకరకుండలవా నిగ్ధీటీహరి
హిరణ్మయఃపపుర్ధృతశంఖచక్రః॥ అని స్మృతికర్తలు చెప్పి
యున్నారు. దీనింబట్టి సావిత్రీ నారాయణవరమని స్పష్టము
గాలేదా?

పండి—ఈశ్లోకమున, నారాయణమూర్తిని సూర్యమండలమునందు
ధ్యానముచేయవలయునని చెప్పబడియున్నది. ఇంతమాత్రమున
సూర్యునకుసంతర్వామి నారాయణమూర్తియేయని
యేర్పడదు.

ప్రతి—ఏల యేర్పడదు?

పండి—ఉపాసనాప్రకరణమునందు సర్వదేవతలను సూర్యమండలము
సందే ధ్యానముచేయవలయునని యున్నది. ఇంతమాత్రమున
నీదేవతలండఱు సూర్యునకు సంతర్వామి లగుదురా? కాదు.
సూర్యునిమండలమైననో చాలపెద్దది. దానియందు నొకమూల
నారాయణమూర్తియు ధ్యానింపబడనీ! దానిచే నేమిలాభము?

ప్రతి—సూర్యునకు సంతర్వామిని దేనినిబట్టి నిర్ణయింప వలయు?

పండి—సౌరమండలప్రస్తావమునందు సూర్యునకు సంతర్వామియగు
దేవతకు నేమిలక్షణములుగలవో చెప్పబడియుండెనో దానిని
బట్టి నిర్ణయింపవలయు.

ప్రతి—ఆదేవతకు నేమిలక్షణములు చెప్పబడియెను?

పండి—నవజోస్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషః, అనియు, హిరణ్య
శృంగుర్హిరణ్యకేశ ఆపరీణఖాత్సర్వదేవ సువర్ణః అనియు మొద

లుగా, సూర్యమండలాంతర్వర్తిపురుషుడు హిరణ్మయుడని చెప్పబడియున్నది, ఈలక్షణము నారాయణునందు నెట్లు పొసగును?

ప్రతి—ఏల పొసగదు?

పండి—నారాయణమూర్తి నీలవర్ణుడని ప్రసిద్ధముగాదా? నీలవర్ణుడు హిరణ్యవర్ణుడనుటయెట్లు,

ప్రతి—శివునకుమాత్రము హిరణ్యరూపత్వ మెక్కడిది? ధవళదేహుడనికదా? ప్రసిద్ధి కలదు,

పండి—శ్రీపంచాక్షరీధ్యానమునందు॥ ద్వితకనకనిభం, అనియున్నది, అనగా, కరగినబంగార మేవన్నెతోనుండునో అట్టివన్నెగలవాడని యర్థము, దీనింబట్టి సూర్యమండలాంతర్వర్తి పురుషుడు పరమేశ్వరుడని యేర్పడుచున్నది,

ప్రతి—అంతరాదిత్యవిద్యయందు॥ కప్యసం పుండరీకమేవ మక్షిణీ॥ అనియున్నది. అనగా, సూర్యమండలమందున్న పురుషునకు సూర్యునిచే వికసించిన పుండరీకముతో తుల్యములగు రెండు నేత్రములు గలవని తెలియుచున్నది,

పుండరీకాక్షుడనుట శ్రీమన్నారాయణమూర్తి కేగాక శివునకుఁ బ్రసిద్ధిలేదు, ఇదిగాక, రెండునేత్రములు గలవాడనియు సూర్యమండలాంతర్వర్తి పురుషుడు వర్ణింపబడియెను, శివునకు మూడునేత్రములు గలవని ప్రసిద్ధిగలదుగదా? ఇట్లుండ అంతరాదిత్యవిద్య శివునందు నెట్లు సమన్విత మగును,

అన్నం—ఆచార్యులవారూ! గొప్పపూర్వపక్షము చెప్పితిరి. ఆరాధ్యుల వారి సిద్ధాంతము దీనితో సాంతమగుననియె తోచెడిని, ఆరాధ్యులవారూ! ఆలస్యము చేయుదున్నారేమి?

పండి—మీసంభాషణవలననే ఆలస్య మయ్యెను. కాని కారణాంతరము

లేదు, శివస్వరూపం అనువాక్యము . శివపరత్వమునకు బాధకము గాదు.

ప్రతి—ఏకాగ్రమున,

పండి—పుండరీకాక్షత్వము నారాయణునకు ససాధారణలక్షణ మైనప్పుడుగదా? ఇది శివపరము గాకపోవును.

ప్రతి—ఇది నారాయణునకు ససాధారణలక్షణ మేలకానేరదు?

పండి—పుండరీకాక్షః పుమాన్, పుండరీకాక్షీనారీ, అనియిట్లు పుండరీకాక్షత్వము బహుజనసాధారణలక్షణముగా న్యవహరింపబడుచున్నది. ఇట్లుండ నిది పరమేశ్వరు నం దేలవిరోధించును?

ప్రతి—అక్షిణీ అని అపట ద్వివచనము గలదు. దీనింబట్టి సూర్యమండలములోని పురుషుడు రెండుకన్నులుగలవాడని స్పష్టముగా తెలియుచుండగా సత్యము మూడుకన్నులుగల శివుడేయని యింత వివరీతముగా నెట్లు చెప్పగలరు?

పండి—సూర్యమండలములోని పురుషుడు శివుడనుట యెంతమాత్రము వివరీతము గాదు.

ప్రతి—అది వివరీతమెట్లుగాదో మీకు తెలియమనినదే.

పండి—అచ్చటిసందర్భము నాలించినచో మీకును బాగుగా తెలియును.

ప్రతి—అలించుచున్నాను. తెలుపుకు.

పండి—అచట 'అక్షిణీ' అని ద్వివచన మున్నమాటనిజమే. వికసించిన పుండరీకములంబోలు రెండునేత్రములు గలవాడనియె దాని కర్థమా, అయినను నింతమాత్రమున మూడవకన్న లేదని యోర్పడదు. ఒక బ్రాహ్మణునకు నిద్దఱుకొమరులు నిష్పవంతి వాగు కలరు. అనగా మూడవవాడు లేడనియర్థము గాదు. ఇద్దఱు మాత్రము నిష్పవంతివారనియు, కడమవాడు మేదకుడనియు నేర్పడును, ఇట్లే రెండుకన్నులు వికసించిన పుండరీకములు

బోలియుండు ననుటచే మూడవకన్న మూయబడియున్నదని యేర్పడు చునె యున్నది, ఇట్లు లేర్పడుచుండగా సూర్యునకు నంతర్యామి యగు పురుషుడు శివుడనుట యెట్లువిపరీత మగును?

అన్నం— సూర్యునారాయణుడని లోకప్రసిద్ధి యుండగా, సూర్యునకు నంతర్యామి శివుడనుట విపరీతము కాకుండునా?

పండి— సూర్యునారాయణుడను ప్రసిద్ధి వైష్ణవలోకముననో లేక శ్లో॥ సభామధ్యేతు వైష్ణవం॥ అనియున్నదానింబట్టి మీదగు సభా వైష్ణవలోకముననో యుండిన నుండునేమోకాని వైదిక లోకమునమాత్రం మిట్టి ప్రసిద్ధి యెంతమాత్రము లేదు,

ఇదిగాక, ఎంతేని నట్టిప్రసిద్ధియున్నను- సూర్యునారాయణుడనగా, సూర్యుడే నారాయణుడని యర్థమగుచున్నదిగాన నాప్రసిద్ధి సూర్యునారాయణునకు నంతర్యామి శివుడను వేదప్రసిద్ధిని బాధింపనేరదు,

అన్నం— సూర్యునకు నంతర్యామి శివుడని వేదమువలన నెట్లు తెలియుచున్నది,

పండి— నారాయణమునందు శ్రు ఆదిత్యోవై తేజఃబలం, అని యారంభించి, బ్రహ్మైతదమృతవష పురుషవష భూతానామధిపతి, అని యుపసంహారము చేయబడియున్నది, శ్రు॥ ఈశాన స్వర్వవిద్యానా మీశ్వర స్వర్వభూతానాం, ఈమొదలగు శ్రుతులనుబట్టి భూతాధిపతిత్వము పరమేశ్వరలింగమే గావున, ఈలింగమునుబట్టి, ఆదిత్యునకు నంతర్యామి పరమేశ్వరుడేమని నిర్ధారణమగుచున్నది. భూతాధిపతిత్వము నారాయణలింగమని శ్రుతియం దెచటను లేదుగదా?

ఇదిగాక, ఉపసంహారముచందె శ్రు॥ నమోహిరణ్యబాహవే హిరణ్యవర్ణాయ హిరణ్యరూపాయ హిరణ్యవతియే॥ ఇకాపతయ

ఉమాపతయే పశుపతయే నమోనమః, అనియునున్నది, హిరణ్యబాహుత్వము, హిరణ్యనర్జత్వము నీలవర్ణుడగు నారాయణునకు నుండుట యసంభవము గావునను ఆదిత్యునకు నంతర్యామి పరమేశ్వరుడేమని యేర్పడుచున్నది.

ప్రతి—ఈశ్రుతివాక్యమును మావారు నారాయణ పరముగాను వ్యాఖ్యానము చేసియున్నారు.

అన్నం—అదియెట్లొ తెలుపుదు.

ప్రతి—హిరణ్యబాహవే= హిరణ్మయములైన యాభరణములు బాహుపులయందు గవాడుగాన హిరణ్యబాహువు నారాయణుండగును.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ! ఈయర్థము చాలబాగుగానున్నది. ఏలన, నారాయణమూర్తి బాహుపులయందే హిరణ్మయాభరణములు గలవుగాబోలు? లోకమునఁ జూడగా, కోమటికుర్రవాండ్రొ చేతులయందును దఱుచుగా నవికనఁబడుచున్నవి. కావున వీరలును నీమంత్రమునకు వాచ్యులగుదురా? లేక, సూర్యునకు నంతర్యామి లగుదురా? అట్లుపైన సెలవిండు.

ప్రతి—మీరు పరిహసించు చున్నారుగాన నింకమీద నేనుచెప్పజాలను.

అన్నం—మీరుచెప్పినయర్థము పరిహాసార్థముగా నున్నదా లేదా?

ప్రతి—మీకు నెట్లున్నను సరియే.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ! మీరు సెలవిండు.

పండి—హిరణ్యవర్ణుడని చెప్పుటయెగాక, అంబికాపతి, ఉమాపతి, పశుపతియునని చెప్పుచున్నది. ఈలక్షణములు శివునకుగాక నారాయణునకు కల్పాంతమునకైన సంభవించునా? సంభ

వింపవు. ఇట్లుండ సూర్యునకు సంతర్వాని శివుడగునో కేశవుడగునో యాలోచించుడు.

అన్నం— ఈమహామంత్రమునకు సావిత్రీయని పేరుగలదుగానను, సవితా దేవతా ఈమంత్రమునకు సూర్యుడు దేవతయనిచెప్పబడుటను సూర్యుడే మంత్రప్రతిపాద్యుడని యే గ్రహింపఁ గూడదు?

పండి— ఈమంత్రమునందు సవిత్రుఁ అని సవితృశబ్దము గలదుగాన దీనికి సావిత్రీయని పేరు వచ్చెను, 'ఉద్భవ్యస్త్వ' అను మంత్రమునందు బుధదాతువున్న మాత్రముననే ఆమంత్రమునకు బుధుడు దేవత యాయెను, శమగ్ని, అను మంత్రమునందు 'శం' అనియున్న మాత్రముననే యామంత్రమునకు శని దేవత యాయెను, మంత్రలింగములవలన నాయామంత్రములకు శన్యాదులు దేవతలైనను నాయామంత్రములకు ముఖ్యప్రతిపాద్యులు శన్యాదిగ్రహములేయని నిర్ణయింప నశక్యము, అట్లే గాయత్రికిని సూర్యుడు దేవతయైనను నతడు ముఖ్యప్రతిపాద్యుడని గ్రహింప నుచితముగాదు,

అన్నం— గాయత్రికి సూర్యుడే ముఖ్యప్రతిపాద్యుడని గ్రహించిన నేమి?

పండి— బ్రహ్మగాయత్రియని దీనికి వ్యవహారము గలదు, ఇట్లుండ నీమంత్రమునకు ముఖ్యార్థము పరబ్రహ్మమనుట యుచితము గాని సూర్యుడనుట యెట్టులుచితమగును?

అన్నం— సూర్యుడే పరబ్రహ్మమని యంగీకరించిననేమి?

పండి— సూర్యుడే పరబ్రహ్మమని సాధింపజాలినచో నట్లే యంగీకరింపవచ్చును,

అన్నం— సూర్యుడే పరబ్రహ్మమని యేలసాధింపఁగూడదు?

పండి—సౌరమతస్థులట్లే సాధించుకొని యుండిరిగదా?

అన్నం—చునమట్లేల యంగీకరింపఁగూడదు?

పండి—ఆమతము నంగీకరించినచో నటే గ్రహింపవచ్చును,

అన్నం—సూర్యుఁడు పరబ్రహ్మమనుటకు బాధకమేమి?

పండి—సూర్యుఁడు పరబ్రహ్మమనుటను శ్రీవేదవ్యాసమహిర్షి యంగీకరింపలేదు,

అన్నం—ఆయన యంగీకరింపనట్లు దేనిబట్టి తెలియుచున్నది,

పండి—బ్రహ్మమీమాంస, అంత స్తద్ధర్మోపదేశాత్, అను సధికరణమునందు, సూర్యునకు సంతర్వామిగా నున్నవాడే పరబ్రహ్మముగాని సూర్యుఁడు పరబ్రహ్మము గానేరడని నిర్ణయించి యున్నాఁడు,

అన్నం—ఈయర్థము నేభాష్యకర్త చెప్పియున్నాఁడు?

పండి—భాష్యకర్త లందఱును నిట్లే చెప్పియున్నారు, ఇంతియెగాని సూర్యుడే పరబ్రహ్మమని యేభాష్యకర్తయు నంగీకరించి యుండలేదు,

అన్నం—సూర్యుఁడు పరబ్రహ్మమని పూర్వాచార్యు లంగీకరింపకుండనీ? ఈమంత్రమునకు సావిత్రినామము గలిగియుండుట మొదలగు కారణములనుబట్టి సూర్యసంబంధము గనబడుచున్నది. సూర్యునకు నారాయణునకును సంబంధమున్నట్లు ప్రసిద్ధికలదు. కావున దీనికి ముఖ్యప్రతిపాద్యుఁడు సూర్యుడైన కావలయు? లేనిచో నారాయణమూ రియైన కావలయు? ఇట్లు గాక, శివుఁడు ముఖ్యప్రతిపాద్యుఁ డెట్లగును?

పండి—సావిత్రి నామము మొదలగునవి సాధకములుగావని చెప్పియుంటిని. సూర్యునకు నారాయణునకును సంబంధమున్నట్లు ప్రసిద్ధి

గలదంటిది. అది మూర్ఖచరిత్రాని పండితప్రసిద్ధి గానేరదు. వలన, ఋగ్వేదమంత్రములు సూర్యుని పరమేశ్వర సంబంధి గానె తెలుపుచున్నవి.

అన్నం—అదియెట్లు?

పండి—ఋగ్వేదమునందు శ్రేష్ఠాంతం పూర్వణం పయమనప్తవేదన మీశానం రాయకమహే రథీతమం కపర్దిసం ఈశానం రాధ సేమహః॥ ఇందు, ఈశానఃడనియు, కపర్ది యనియు, జెప్పబడి యున్నది. మఱియు, రాయస్సఖాయ మీమహే దీనింబట్టి కుబేరసఖత్వము స్పష్టమగుచున్నది. ఇదిగాక, ఉదన్యదేవ స్సవితా హిరణ్యయా బహూఅయస్త సవనాయసుక్రతు॥ దీనిచే హిరణ్యబాహుత్వము గలదని తెలుపబడియెను. సూర్యప్రస్తా వమునందె॥ ఇమా రుద్రాయస్థిరధన్వనే గిరః॥ అని రుద్రుడు ప్రశసింపబడియుండెను. ఈప్రమాణములనుబట్టి సూర్యునకు సంతర్యామి శివుడేయనియు సూర్యుడు శివునిసంబంధియే యనియు స్పష్టమగుచున్నది.

ఇదిగాక, అష్టమూర్తియగు పరమేశ్వరునకు శ్లో॥ సూర్యోముఖ్య శరీరం యచ్చినస్యపరమాత్మనః అనువచనమువలన సూర్యుడు ముఖ్య శరీరమని తెలియుట సూర్యుడు పరమేశ్వర సంబంధియెయనుట విశదమగుచున్నది.

ఈచెప్పినకారణములవలన గాయత్రీలోని భర్గశబ్ద మకారాంతమే యనియు, ఈమహామంత్రమునకు ముఖ్యప్రతిపాద్యుడు పరమేశ్వరుడేయనియు సిద్ధాంతితమైనది.

అన్నం—భర్గః అనుపదమును సకారాంతముగానె గ్రహించి దానికి తేజమేయర్థమని గ్రహించునెడ నేమిదోషము?

పండి—భర్గః, అనుపదము శివవాచకమని యమరసింహాది సకలనిఘంటువులనుబట్టి విశదమగుచుండగా, వైజయంతీనిఘంటువున

నెచటనో సకాస్తభర్గః పదమొకటియున్నదని వెదకి యిదియదె
యనుటచే క్లిష్టత్వదోషము మొదటిది,

ఏభర్గుడు మాబుద్ధులను ప్రేరణ చేయునో ఆభర్గునినే ధ్యానము
చేయుచున్నారమని సమానాధికరణముగా నన్వయింపక, ఏసూర్యుడు
మాబుద్ధులను ప్రేరణ చేయునో అసూర్యుని తేజమును ధ్యానము
చేయుచున్నారమని వ్యధికరణార్థము గ్రహించుటచే వ్యధికరణదోషము
రెండవది,

ఏభర్గుడు మాబుద్ధులను ప్రేరణచేయునో ఆబ్రహ్మమునే
ధ్యానముచేయుచున్నారమని మంత్రములోని యత్తచ్ఛబ్దములకు సులు
వుగా నన్వయము గలిగియుండగా 'నీచున్వయము గ్రహింపక' ఏసూ
ర్యుడు మాబుద్ధులను ప్రేరణచేయునో అసూర్యునిననుటకై మంత్ర
మునలేని షష్ఠ్యంత తచ్ఛబ్దము నొకదానిని, సూర్యుని యేతేజము
గలదో ఆతేజముననుటకై ప్రథమాంతయచ్ఛబ్దము నింకొకదానిని
సన్ధ్యాహారము చేయవలసినచుటచే గౌరవదోషము మూడవది,

మైత్రాయణీయము మొదలగు శ్రుతులయందు 'భర్గాఖ్యః'
అనుటచే భర్గపద మకారాస్తమని స్పష్టమగుచుండగా నదియంగీకరిం
పక సకారాస్తమని యంగీకరించుటచే శ్రుతివిరోధము నాల్గవది,

మైత్రాయణీయము మొదలగు శ్రుతులయందు శ్రు॥ యఏష
రుద్రో భర్గాఖ్యః అనుటచే భర్గశబ్దమునకు రుద్రుడే యర్థమని నిర్ణ
యింపఁబడియుండగా నాయర్థము గ్రహింపక తేజమనియర్థము గ్రహిం
చుటచే బహుశ్రుతి విరోధ మైదవది,

శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తునందు, శ్రు॥ శివఏవకేవలః తదక్షరం
తత్సవితు స్వరేణ్యో, అనుటచే, గాయత్రీమహామంత్రప్రతిపాద్యుడు
శివుడేయని స్పష్టమగుచుండగా నీయర్థము సంగీకరింపని కారణమున
మంత్రోపనిషత్తుతో విరోధ మొకవది.

సిద్ధాంతమునందు, సవితుః = సూర్యునకు, వరేణ్యం = ఉపాస్యమైన యనియొక్కచోనున్నయీ రెండుపదములకు సన్వయము కుదురుచుండగా దీనిని వదలిపెట్టి, సరేణ్యం = శ్రేష్ఠమైన, సవితుః = సూర్యుడనే, దేవస్య = దేవునియొక్క, భర్తః = తేజమును ననియన్వయించుటచే దూరాన్వయ మేడవది

గాయత్రీలోని 'భర్తః' అనుపదమును అకారాంతముగా నంగీకరింపక సకారాంతముగా గ్రహించి దానికి, 'భర్తసీరేతలలోకా' అను వైజయంతీనిఘంటువునందు, రేతస్సు, వెల్లురునను రెండర్థములలో వెల్లురును సర్థముగ్రహించుటంజేసి, వెల్లురు అచేతనమైనదిగావున దీనికి చేతనుల బుద్ధిని ప్రేరణచేయుటగాని, చేతనులచే ధ్యానింపబడుటగాని సంభవింపదుగాన నీలక్షణములు సిద్ధించుటకై లక్షణచే వెల్లురునగా పరమేశ్వరప్రకాశమేయని కల్పింపవలయుగాన నీట లక్షణచే సర్థముగ్రహింపవలసివచ్చుట యెనిమిదవది.

విమతమునందు సూర్యునియొక్క వెల్లురునుచోట షష్ఠికి స్వస్వామిభావరూపసంబంధ మర్థముగా గ్రహింపవలయు. ఈయర్థము గ్రహించునెడ సూర్యుడు స్వామియు, తేజము సాత్తును నగును, తేజమనగా పరమేశ్వరప్రకాశమని యర్థముగదా? అది యన్యశేషముగాదుగాన సూర్యునిసాత్తు గానేరదు, కాబట్టి యిచట సూర్యుడనే తేజమని గత్యంతరములేనిచో గ్రహింపదగిన యభేదము స్వీకరింపవలసివచ్చుట తొమ్మిదవది,

ఇట్లు షష్ఠికి దిక్కుమాలిన యభేదరూపార్థమును గ్రహించి సూర్యుడనే తేజమని చెప్పినను సూర్యుడు పరమేశ్వరుడు గామింజేసి పరమేశ్వరతేజమని యేర్పడుదుగాన సవిత్పశబ్దమునకు రూఢ్యర్థమును వదలి లక్షణచేతగాని, కేవలయోగశక్తిచేతగాని పరమేశ్వరుడని యర్థము చెప్పవలసివచ్చుట పదియవది, ఇట్టింక నెన్నియో దోషములుగలవు.

ఈమహామంత్రమునందు, పరమేశ్వరవాచకమైన భర్గపదముండియున్నను, ఈభర్గపదమునకు రుద్రుడై యర్థమని మైత్రీయణీయము, త్రిపురాతపనము, శ్వేతాశ్వతరము మొదలగు నుపనిషత్తులు నిర్ణయించియున్నను, శుశ్రుులను లెక్కనేయక, మహాదోషశతములకు వెఱచక పరమేశ్వరద్వేషమునే ప్రధానీకరించుకొని, భర్గః అను పదమును సాంతముచేసి నకలవేదమాతయై ద్విజత్వస్యాప్తికి బరమసాధనమైన సావిత్రి మహామంత్రదేవతను విపరీతార్థములచే సాంతము నేయఁదలపడిన కలిపండితమండలిదగు శక్తివైభవ మచి త్యము నప్రమేయము నగును,

అన్నం—మేము గ్రహించినయర్థమును దెలుపు ధ్యానశ్లోకము శ్లో॥ యోదేవ స్సవితాస్మాకం అనిమొదలుగా నున్నది, కాని మీరు నిర్ణయించినయర్థమును దెలుపుశ్లో॥ మందేచి గలదా?

పడి—గాయత్రీ మంత్రార్థశ్లోకమును యోగయాజ్ఞ వల్క్రమహర్షి యిట్లు చెప్పియున్నాఁడు ఎట్లన,

శ్లో॥ దేవస్య సవితుర్మధ్యే యోభర్గో నోధియః కృమాత్

ప్రచోదయా తద్వరేణ్యం ధీమహీత్యన్వయకృమః॥

దేవుడగు సూర్యుని నమమ నున్న యేభర్గుడు మాబుద్ధులను ప్రేరణచేయునో, ఉపాస్యుడగు నద్దేవుని నుపాసించు చున్నాము, అని యర్థము,

అన్నం—ఆచార్యులవారూ! ప్రతివాది భయంకరంగారు! ఇయ్యెడ మీరేమైన చెప్పవలసినది యున్నదా?

ప్రతి—మిమ్ముల నెవ్వరైనఁ జెప్పవద్దనిరా? మాసంగతి దేనికి?

అన్నం—మధ్యాహ్నమైనదిగాన నేటికి సభ చాలింతము, అని యందఱు నిష్క్రమించిరి.

ఇది

చతుర్థాహ్నికము.

శ్రీశివాయ గురువేదనః

శ్రీ

శివాయ గురవేనమః

మతవిరోధచర్య

—

పంచమాహ్నికము.

—

తిరుగ నందఱు సమావేశమైరి.

అన్నంభొట్టు—శ్లో॥ భారతః పచమోవేదః॥ మహాభారతము అయి
దవవేదమని ప్రభాత్యతిని గ్రహించియున్నదిగదా? ఈగ్రంథము
శివపారమ్యమును చెప్పుచున్నదా? లేక విష్ణుపారమ్యమును
చెప్పుచున్నదా?

ప్రతివాది భయంకరుడు—ఈప్రశ్నము దేనికి?

అన్నం—శ్రుతులకు నెవ్వరియిచ్చుచోప్పున వారువారర్థములు చెప్పు
చున్నారు. ఆయావర్థములు పాండిత్య బలమునుబట్టి నిల్చు
చును, పాండిత్యలోపమునుబట్టి యెగిరిపోవుచును నుండును.
దానికి ॥శ్లో॥ బిభేత్సత్ప్రశ్నతాద్వేదో మామయం ప్రతివ్యతి
ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదా స్సముపబృంహయేత్
వేదార్థో యస్స్వయంజ్ఞాత స్తత్రాజ్ఞానం భవేదపి
ఋషిభిర్నిశ్చితే త్వర్ధే కాశంకాస్యా న్మహాత్మనాం॥

కొంచెము శాస్త్రము చదివినవానింజూచి, వేదపార్థములు
చేసినన్న బాధించునని వేదము భయపడుచుండును. గావున, పురా
ణములు నితిహాసములు వెదకి, వానియందు వేదార్థమెట్లు తెలుపఁ
బడియుండెనో అట్లు నిర్ణయింపవలయును, తమయంతన వేదార్థమును
చెలుసుకొనునెడ నందు ప్రమాదము సంభవింపనగును, మహర్షులు
నిశ్చయించి తెలిసినపు డాయర్థమునందు మహాత్ములకు నేమిసంశయ

ముందునని స్మృతికర్తల చెప్పియున్నారు. కావున, మహాభారతము నందు నేదేవతదగునాధిక్యము తెలుపబడియున్నదో అదియే వేదార్థమని గ్రహింపఁదగియుండును. దానింబట్టి యేనడిగినప్రశ్నము సార్థకమే యగును.

ప్రతి—భారతమునఁ బ్రతిపాదించబడినదియే వేదార్థమని మీరలంగీకరింతురా?

అన్నం—తప్పక యంగీకరింతుము

ప్రతి—దీని నారాధ్యులవా రంగీకరింతురా?

అన్నం—వారుమాత్రమేల యొప్పుకొనరు? ఆరాధ్యులవారూ! భారతమునజెప్పబడినదే వేదార్థమని మీరంగీకరింతురా?

పండి—మీరుభయులు నంగీకరించినప్పుడు నేనంగీకరింపకుండిన నెట్లు చెల్లును?

అన్నం—అట్లేసి నేనడిగినదానికి నదు త్తరము తెలుపుడు.

ప్రతి—భారతమునజెప్పబడునదే వేదార్థమనుటకును మీరుభయులు నంగీకరించితిరిగాన మాసిద్ధాంతముదగు విజయధ్వజము మిన్నం దెను.

అన్నం—(తనలో) భారతము పేరెత్తగాకే యాచార్యులవారికిమహాత్మాహము పెరిగిపోవుచున్నది. దీనితో నెన ఆరాధ్యగానిపొగరణగనీ? (ప్ర)కాశముగా) అంతగర్వించుచున్నారు? ఆరాధ్యులవారు సామాన్యులని తలంచితిరా? అది యెట్లు తెలుపుడు.

ప్రతి—సూతసంహితయందు శ్లో॥ కృష్ణద్వైపాయనంవ్యాసం విద్మీ నారాయణంస్వయం । కోహ్యస్యః పుండరీకాక్షా స్మహాభారతే కృద్భవేత్ ॥ శ్రీనారాయణమూర్తికన్న నితఃకుడునిట్టి మహాభారతమును నేయగలఁడా? నేయజాలడు. కావున శ్రీవేదవ్యా

సుడు శ్రీనారాయణమూర్తియే యగుననియున్నది. భారతము రచించిన వేదవ్యాసుడు శ్రీనారాయణమూర్తియే కాడా? అన్నం—ఆచార్యులవాచా! వ్యాసుడు నారాయణమూర్తియనుటను మీరంగీకరింతురా?

పండి—అంగీకరింపక సేయునదేమి? కూర్మపురాణమునగూడ నీయర్థము కలదు.

అన్నం—అంచేమని యున్నది?

పండి—శ్లో॥ వ్యాసో నారాయణస్సాక్షాద్విష్ణురేవ సనాతనః।
కోహ్యన్యస్తత్వతో రుద్రంవేత్తితం పరమేశ్వరం॥

వేదవ్యాసుడు సాక్షాత్తు విష్ణువేగాని నేరుగాదు. ఏలందురేని పురాణములయందు శివతత్త్వమునింత తేటగా చెలువ నింకొకడు శక్తుడెట్లుగు? అనియున్నది.

అన్నం—ఆచార్యులవాచా! వీరుచెప్పనది వింటిరిగదా! వ్యాసుడు నారాయణమూర్తిగాననే పురాణాదులయందు శివతత్త్వము నట్లు తెలుపజాలెనట. దీనింబట్టి వ్యాసుడు నారాయణమూర్తియైనంతమాత్రాన నాయనజెప్పినగ్రంథములు నారాయణపరములని విశ్వసింప వీలులేదని తేలినది.

ప్రతి—భారతగ్రంథమును విమర్శించునెడ నందు నారాయణపారమ్యమే యేర్పడును. ఎట్లనిన, పాండవచరితమునజెప్ప నారంభించి యందునంతటను శ్రీకృష్ణమాహాత్మ్యమునె చెలువుచు తన్మూలమున శ్రీవిష్ణుపారమ్యమునె వివరించుచుండెను, కావుననె,

శ్లో॥ వాసుదేవస్య మాహాత్మ్యం పాండవానాంచ సత్యతాం
దుష్టతాం ధార్తరాష్ట్రాణా ముక్తవాన్భగవాన్సృషిః॥
భగవంతుడగు వ్యాసమహర్షి శ్రీవాసుదేవుని మహిమమును,

పాండుపుత్రుల సౌజన్యమును, ధృతరాష్ట్రపుత్రుల దుష్టతను చెప్పెనని యున్నది. ఈగ్రంథము పాండవులను విషగానాయకులనుఁ జేసి వీరలను రక్షించునెడ జాగరూకుఁడుగానున్న శ్రీకృష్ణుని మహిమమును వర్ణింపనె స్రవర్తించినది, పాండవులకు రాజ్యలాభము శ్రీకృష్ణు ననుగ్రహముననెగదా? కలిగెను, ఆకారణమున, ఆరంభముననే సూతుఁడు,

శ్లో॥ సమోభగవతే తస్మై వ్యాసాయామి తతేజసే
యస్య ప్రసాదాద్వక్ష్యామి నారాయణకథామిమాం॥

ఎవ్వని యనుగ్రహంబున నీనారాయణకథను చెప్పుచున్నానో అమితమగు తేజముగల భగవంతుఁడైన యావ్యాసమహర్షిగొఱకు నమస్కారము నేయుచున్నాను, అని భారతము మొదటనే యిదినారాయణకథ అనగా హరికథయని చెప్పియున్నాఁడు, దీనింబట్టి యందుఁ జెప్పఁబడినది నారాయణపారమ్యమే యని తెలియుటలేదా?

అన్నం—ఇప్పు డారాధ్యులవాకుచెప్పినది సహేతుకముగా నున్నది. ఆరాధ్యులవారూ! దీనివిషయమై మీరు చెప్పన దేమైనకలదా?

పండి—వ్యాసు డారంభముననె హరికథయని యారంభించి యందు శ్రీకృష్ణుని మహిమమును దెలిపెననుట నిజమేకాని, యందింకొకవిశేషము గలదు. ఏమనిన, శ్రీకృష్ణునిమహిమమును దెలుపుచు శ్రీకృష్ణునకును పూర్వము పరిగ్రహింపబడిన యవతారములకును మూలముగు పరవాసుదేవునకును పూజనీయునిగా పరమేశ్వరు సచ్చటచ్చట తెలుపుటంజేసి పరమేశ్వరుఁడె పరంబ్రహ్మమని న్యక్షీకరించెను ఎట్లనిన సౌప్తికపర్వమునందు! అశ్వత్థామ నుద్దేశించి యీశ్వరుఁడు చెప్పినవచనము.

శ్లో॥ సత్యశౌచార్జవత్యాగై స్తపసానియమేనచ ।
తౌన్యాభక్త్యాచ ధృత్యాచ కర్మణామనసాగిరా ।

అహంయద్యనతా రాధ్యః కృష్ణేనా క్లిష్టకర్మణా
తస్మాద్విప్రతమః కృష్ణాదనోయమమ నవిద్యతే॥

సత్కర్మపరుండగు శ్రీకృష్ణమూర్తి సత్యము, శౌచము, నిష్కా-
పట్యము, త్యాగము, తపము, నియమము, ఓర్పు, భక్తి, ధైర్యము
ననువానితో మనోవాక్కాయ కర్మములచే నన్నెల్లపుడు పూజించు
చున్నాడుగాన నాకు సతనికంటె నింకొకఁ డతిప్రియుండు లేడు అని
చెప్పియున్నాడు,

ఆదిపర్వమున, సుభద్రాపరిణమ ప్రస్తావమునందు సముద్ర
మధ్యమున నొకానొక ద్వీపమునందు శ్రీకృష్ణుఁడు శివునిపూజకై
మహోత్సవము జరిపినట్లు వివరింపఁబడి యున్నది.

ఉపమన్యు సుపదేశముచే శ్రీకృష్ణుఁడు పండెండ్రెండులు పాశు
పతదీక్ష గ్రహించినట్లును, కైలాసయాత్రయందును, సమయాంతర
ములయందును పూజ, స్తుతి, తపము ననువానిచే శ్రీకృష్ణమూర్తి
శివుని మెప్పించినట్లు చెప్పఁబడి యున్నది.

దోణపర్వమునందు, దోణుని వధించిన తరువాత, కోర్క
ముతో తాను ప్రయోగించిన యాగ్నేయాస్త్రము కృష్ణార్జునులయెడ
విఫలమగుటను జూచి లజ్జపడి శత్రుసన్యాసము దీసికొని, దక్షిణ
దిశకు వెడలిపోవుచున్న యశ్వత్థామను జూచి వేదవ్యాసుఁడు చెప్పిన
పదన మేమనిన,

శ్లో॥ దేవదేవ స్వచింత్యాత్మా అజేయో విష్ణురవ్యయః
సర్వరూపం భవంజ్ఞాత్వా లింగేర్పయతియః ప్రభుం
తస్మిన్నభ్యధికాంప్రీతిం కరోతివృషభధ్వజః

అజేయుండును, అవ్యయుండును, దేవదేవుండునగు విష్ణుండు
శివుని సర్వాత్మునిగాఁ దెలిసికొని లింగమునందుఁ బూజించుచుండును,

దానంజేసి పరమేశ్వరుండును నావిష్టునందు నధికమగు ప్రేమగలిగి యుండునని చెప్పి, కృష్ణార్జునులు పూర్వజన్మమునందు సరనారా యణులను మహర్షు లగుదురు. వారు అటువదిలేల సంవత్సర ములు శివునారాధింపగా సద్దేవుండు వారలకు నమితమగుపరాక్రమ ము మొదలుగాననేకవరములొసంగియుండెనని చెప్పగావిని యశ్వ త్థామ నేనుశివుని పూజించువాడనుగానా? అని యడుగగా, వ్యాస మహర్షి,

శ్లో॥ జన్మకర్మతపోయోగా సయో స్తవచపుష్కలాః

తాభ్యాంలింగేఽర్చితో దేవ స్త్వయార్చాయాం యుగేయుగే॥

జన్మకర్మంబులు, తపోయోగంబులును వారివిసేయవి సమృద్ధంబు లెయగును. అయినను వారలుప్రతియుగంబునను పరమేశ్వరుని లింగము నందుఁబూజించిరి. నీవు విగ్రహమునందు సర్పించితివి. ప్రతిమార్చనము కన్న లింగార్చన మధికఫలప్రద మగును. అదిగాక, శ్రీకృష్ణుండు మైనాకపర్వతమున తపముచేసి పరమేశ్వరునివలన ననేకములగువరము లను గొనియుండెను. గాన కృష్ణార్జునులజయించుట నీకుశక్యముగాదని చెప్పియుండెను.

శ్రీకృష్ణుండు పారిజాతమును దేబోవునప్పుడు శివునిఁబూజించి స్తుతినేయుచుండగా పరమేశ్వరుడు, హరివంశమునందు,

శ్లో॥ ఇతినంత్రాయమానస్తు భగవాన్గోవుషధ్వజః॥

ప్రసార్యదక్షిణంబావళుం వాసుదేవమథాబ్రవీత్॥

మనీషితానామధానాం ప్రాప్తిస్తేస్తు సురోత్తమః॥

పారిజాతంచహర్తాసి మాభూ త్తేమససోవ్యధా॥

పురామైనాకమాశ్రిత్య తవ స్త్వమకరోర్యదా॥

తదామమవచఃకృష్ణ సంస్మృత్యస్థైర్యమాపుహి॥

అవధ్య స్వమజయ్య స్వం మ త్తశ్శూర తర స్తథా!
భవితాసీత్వోచంయ త్త త్తథానతదన్యథా॥

భగవంతుడగువరమేశ్వరుండు కృష్ణునిచే నిట్లుస్తవింపబడి పోన న్నుండె కుడిచేయిసాచి వాసుదేవునితో నిట్లనియె. నీకు నభీష్టము సిద్ధించును. పారిజాతముం గొనివత్తువు. విచారింపకుము. పూర్వము నీవుమైనాకమున తపము గావించినప్పుడు నేనుచెప్పినమాట తలంచుకొని ధైర్యమొందుము. నిన్ను వధించువాడుగాని, జయించువాడుగాని లేడనియు, అవసరమైనచో నాకంటెను శూరుడవగుదువనియు, నేఁజెప్పినమాట చెల్లునెగాని యది యెప్పుడు పొల్లుగానేరదు. అని చెప్పినట్లు వర్ణింపబడి యున్నది.

ఈకనఁబరిచిన వచనములవలన శ్రీకృష్ణమూర్తియెగాక, కృష్ణావతారమునకుఁ బూర్వరూపములచేతను నాశివుఁ నారాధించియున్నట్లు స్పష్టమైనది. అవతారములకు నన్నిటికి మూలమగు వరవాసుదేవుండును శివుని పూజించి బహువరముల పొందినట్లు అరణ్యవర్షమున తీర్థయాత్రావిధియందు గలదు, ఎట్లన,

శ్లో॥ తతోగచ్ఛేత్సుపర్ణాక్షం త్రిషులోకేషు విశ్రుతం
యతోవిష్ణుః ప్రసాదార్థం రుద్రమారా ధయన్పురా
వరాంశ్చసుబహునేభే దేవైరపిసుదుర్లభాః
దత్తాశ్చత్రిపురఘ్నేన పరితుష్టేనభారత

తరువాత మూడులోకములయందునుఁ బ్రఖ్యాతమైన సుపర్ణాక్షమను తీర్థమునకుఁ బోవలయును, అచట తొల్లి విష్ణుండు శివునారాధించి సకలదేవతలకును దుర్లభములైన వరములను పొందెనని యున్నది.

మఱియు నచటనే,

శ్లో॥ తీర్థంకుదుకులశ్రేష్ఠ త్రిషులోకేషు విశ్రుతం
ప్రమీతినామ్నావిఖ్యాతం సర్వపాపవిమోచనం

యత్ర బ్రహ్మదయోదేవా ఉపాసంతే మహేశ్వరం
తత్ర స్నాత్వార్చయిత్వాచ హయమేధమవాహ్నుయాత్
జహ్మోయత్ర మహాప్రాజ్ఞ విష్ణునాపభవిష్ణునా
పురాశౌచం కృతంరాజ్ఞ హత్వా దేవతకంటకాన్ ॥

నకలపాపములను పోగొట్టునదై ముల్లోకములనుండు బ్రసిద్ధ
మైన ప్రహితియను నొకతీర్థము గలదు, అచట బ్రహ్మదిదేవతలు
మహేశ్వరు సుపాసించుచుండురు. అందు స్నానముచేసి పరమేశ్వరుని
బూజించునెడ నశ్వమేధఫలము లభించును, పూర్వము మహావిష్ణువు
దుష్టులగు రాక్షసులను వధించి యచ్చట శివారాధన రూపమైన
ప్రాయశ్చిత్తమును చేసికొనియుండెను, అనియున్నది,

ఆనుశాసనికపర్వమునందు,

శ్లో॥ యస్య బ్రహ్మచవిష్ణుశ్చ త్వంచశక్రిసహామరైః
అర్చయద్ధ్వే సదాలింగం తస్మాచ్ఛ్రేష్ఠతమోహికః॥

ఓమహేంద్రా, బ్రహ్మ, విష్ణువు, నకలదేవతలతో నీవును
నేదేవుని లింగమును నెల్లపుడు బూజించుచుండురో, ఆదేవునికంటె
నధికుడనాడను సుపమమని వచనముచేత బ్రహ్మవిష్ణాది దేవత
లందఱును శివారాధన పరులెయని తెలిసెడిని,

ఇట్లు సాక్షికపర్వము మొదలుగా బెక్కుచోట్ల అవతార
రూపుడైన శ్రీకృష్ణుడు మూలభూతుడగు మహావిష్ణుండును శివుని
పూజించి నకలవరములను పొందిరని చెప్పటచేత భారతముననే నిరతి
శయ మహిమగలవాడనియు, సాక్షాత్తు భగవంతుడనియు నెలుపం
బడు మహావిష్ణునికన్న నద్దేవునకును బూజ్యుండగు శివుని పారమ్యము
వ్యంజనావృత్తిచేత వేదవ్యాసుండు భారతమును కావ్యమునందు
ధ్వనింపజేసెనని గ్రహింపవలయు, భారతము కావ్యమని దేనినిబట్టి

తెలియుచున్నదనిన, బ్రహ్మదేవు నుద్దేశించి వ్యాసమహర్షి నేనీకావ్యమును రచించితినిని చెప్పగా,

శ్లో॥ త్వయాచ కావ్యమిత్యుక్తం తస్మాత్కావ్యం భవిష్యతి।

నీవిగ్రంథమును కావ్యమని చెప్పితివిగాన నిదికావ్యమగునని బ్రహ్మదేవుడు చెప్పటచే నేర్పడుచున్నది. వాచ్యమునకుమించినవ్యంగ్యముండిననేగాని యుత్తమకావ్యమనిపించుకొనదు. కావున నిందు వాచ్యములగు శ్రీకృష్ణచూహత్యాదులకన్న నతిశయమగునీశ్వరపారమ్యము భవించుచున్నదిగాన నిదియుత్తమకావ్యమని గ్రహింపవలయు. పోతె—అనతారూపుడగుశ్రీకృష్ణమూర్తి శివునారాధించినట్లులున్నను మూలభూతుడగు పరవాసుదేవమూర్తి శివునిపూజించినట్లు ఎచటనున్నది?

పండి—లోగడచెలివిన తీర్థయాత్రావిధియందున్న వచనములలోనను ఆనుశాసనిక వచనమునందును నట్టియర్థము స్పష్టముగానె యున్నది. ఇదిగాక, ద్రోణశర్వమునందు నారాయణమూర్తి మైనాకమున తపమునేసినట్లు చెప్పబడియున్నది. ఎట్లన,

శ్లో॥ ధౌర్ధ్వబాహుర్మహాతేజా జ్వలనాదిత్య సన్నిభః ।

షష్ఠ్యర్థ సహస్రాణి తపత్యేవశతానితు ।

స్వశోషయ తదాత్మానం వాయుభక్షోఽంబుజేక్షణః ।

అథాపరం తపస్తప్తా ద్విస్తతోన్యత్సనర్మహత్ ।

ద్యావాపృథివ్యోర్వివరం తేజసా సమపూరయత్ ।

సతేనతపసాతత్ర బ్రహ్మభూతో యథాభవత్ ॥

సూర్యాగ్నులంబోలె మహాతేజస్వియగు మహావిష్ణుడు చేతులు పైనికెత్తికొని యటువదియాటువేల సంవత్సరములు తపముచేసెను. నిరాహారియై శరీరమును శుష్కింపఁజేసికొనెను. మఱియు సంతకాంబును, సంతకిమ్మడిగాను, దానికంటె నత్యధికంబుగాను తపము చేసి భూమ్యాకాశముల వివరమంతయు తనతేజంబున నింపెను. ఆతపంబుచే కఠంబు బ్రహ్మభూతుండాయెనని యున్నది. ఇట్లు లంతములేని

కాలము తపమునేయ నేయవతారంబున నింతకాలము నిలిచి యుండెనో తెలియదు. కాబట్టి యాదివిష్ణువే యిట్టి తపమునేసెనని స్పష్టమగుచున్నది. ఇట్టితపముచే నిద్దేవుండు బ్రహ్మభూతుండయ్యెనని చెప్పబడియును. బ్రహ్మభూతుండనగా బ్రహ్మభావము గలిగెననుట. ఇనట తపమునేయునప్పుడు శివుడనేనేనని భావించుటచే గల్గిన శివభావమే బ్రహ్మభావమని గ్రహింపవలయు. ఆకారణముననే శివుడు ప్రత్యక్షమైనప్పుడు నారాయణుడు పరంబ్రహ్మ భావముతోనే శివుని స్తోత్రమునేసెను. ఎట్లన,

శ్లో॥ సజ్జనుభ్యాం మహీంగత్వా కృత్వాశిరసిచాంజలిం
పద్మాక్ష స్తం విరూపాక్ష మభితుష్టావ భక్తిమాన్ ॥

త్వద్భూతానై భూతకృతోవరేణ్య
గోస్తారోయే భవనస్యగోపాః ।

ప్రవిశ్యేమాం ధరణీం యేహ్యరక్ష
పురాపురాణీ తవదేవసృష్టిః ॥

శక్త్యాలోకాయథాయాన్తి పృథక్త్వాం
తాభిశ్చైక్యం సంక్షయే యా నిభూయః ॥

ఏవంవిద్వాన్ ప్రభవంచాప్యయంచ
త్వత్సంభూతం తవసాయుజ్యమేతి॥

భూతంభవ్యంభావి యచ్చాప్యదృష్టం
త్వత్సంభూతాస్సప్తమేహి లోకాః॥

భక్తంచమాంభజమానం భజన్వ
వీర్యామాన్తై లోకపితర్మహేశ॥

ఆపద్మాక్షుండు భక్తితోమోకాళ్లునేలకుమోపి శిరముననంజలిఘటించుకొని విరూపాక్షునిట్లని స్తుతించెను.

ఓదేవా! జగమును సృజించినసృష్టికర్తలందఱును లోకముల రక్షించునందఱులందఱును సీచేసృజింపబడిరి. నీవనాదినుండియు సృష్టిచేయుచున్నాడవు. ఈలోకములు నీశక్తిచేసీవల్లనుండియే వెడలుచున్న

ననియు నవియన్నియు నీయందచేడుచున్న ననియు నిట్లుసృష్టియు లయం
బును నీవల్లజరుగుచున్న నని తెలిసినవాడు నీసాయుజ్యము నొందు
చున్నాడు. పుట్టినది, పుట్టబోవునది, కనబడనదియునగు సకలవస్తు
జాతంబును, సకలలోకంబులును నీచేతనసృజింపబడియెను. లోకజనకుండ
నగు నోహరమేశ్వరా! నిన్ను నేవించునన్నప్రేమచే భక్తునిగా పరిగ్రహిం
పుము. అని ప్రోత్సాహముచేసియుండుటంబట్టి పరమేశ్వరుడే పరంబ్రహ్మ
మని విశదమగుచున్నది.

మఱియు, శివుడు త్రిమూర్తులను సృజించెనని యానుశాసనిక
పర్వమునందు గలదు. ఎట్లన,

శ్లో॥ సమం భగవానీశః సర్వతత్త్వాది రవ్యయః॥

సర్వతత్త్వవిధానజః ప్రధానపురుషేశ్వరః॥

సోఽసృజద్దక్షిణాదంగా ద్బ్రహ్మాణం లోకసంభవం॥

వామపార్శ్వ్యాత్తతోవిష్ణుం లోకరక్షార్థమిశ్వరః॥

యుగా నేచైవ సంప్రాప్తే రుద్రంప్రభురథాసృజత్ ॥

సర్వతత్త్వంబులకు నాదిభూతుండును, సకలతత్త్వముల సృజించు
వాడును, ప్రధానపురుషులకు నీశ్వరుండును, భగవంతుండునగు పరమే
శ్వరుడు కుడిపార్శ్వమునుండి సృష్టికృత్యమునకై చతుర్ముఖుని ఎడమ
పార్శ్వమునుండి లోకరక్షకై విష్ణుని, సంహారమునకై రుద్రుని సృజిం
చెను. అనియున్నది,

వీరలకు సంభవించునాపదల దొలగించి వీరిని పరమేశ్వరుడు
రక్షించుననియు, శాంతి పర్వముననున్నది. ఎట్లన,

శ్లో॥ యంవిష్ణురింద్రోశ్శంభుశ్చ బ్రహ్మలోక పితామహః ॥

స్తువంతివిష్ణుఃప్రోద్ధేవదేవం మహేశ్వరం ।

తమర్చయంతియే శశ్వద్దుర్గాణ్యతితరంతితే ॥

బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రులును, ఇంద్రుడును నెద్దేవుని స్తుతిసేయు
చుండురో. ఆపరమేశ్వరుని నర్పించినవారు సకల సంకటములనుండి
విముక్తులగుదురు. ఇచట శివారాధనము కష్టముల దొలగించు నది

యనుటగజేసి బ్రహ్మవిష్ణాదులు స్తోత్రములు నేయుటయు నావన్నివారణమునకేయని యేర్పడుచున్నది.

పరమేశ్వరుడు బ్రహ్మవిష్ణాదుల సంహరించుననియు, శాంతి పర్వమునందె యున్నది. ఎట్లన,

శ్లో॥ ఈశ్వరశ్చైతనః కర్తాపురుషః కారణాంశివః ।

విష్ణుర్బ్రహ్మశశీసూర్య శృక్రోదేవాశ్చ సాన్వయాః ।

సృజ్యతేగ్రీన్యతేచైవ తమోభూతమిదం యదా ।

అపృజ్ఞాతం జగత్సర్వం తదాదేవో మహేశ్వరః ।

చేతనులలో నెల్ల చేతనుండును, నీశ్వరుండునునగు శివుండె సర్వమునకు కారణ భూతుండగును. విష్ణువు, బ్రహ్మ, చంద్రుడు, సూర్యుడు, ఇంద్రుడు సకల దేవతలును నద్దేవునిచేసృజింపబడుచును, రక్షింపబడుచును, సంహరింపబడుచు నుండును. ప్రళయమునందు నెల్లరను సంహరించి మహేశ్వరుండొక్కండు యుండుననుటచేనీయర్థము తెలియుచున్నది.

ప్రశ్న—భారతమునందు బెక్కుచోట్ల శివుడు బ్రహ్మదేవునికంటెను, నారాయణునికంటెను దక్కువయని చెప్పబడియున్నది. అది యెట్లుకుదురును?

పండి—త్రిమూర్తి కారణుడగుసాంబమూర్తియొక్క యంశములైన రుద్రులు కొండలుగలరు, ఎట్లన, సంహారదుర్ముఖులొకముల సృష్టికొఱకును, సంరక్షణకొఱకును స్వేచ్ఛచేత బ్రహ్మదేవుని వలననొకప్పుడును, అనా సరకల్పములయందు సంహారమునకై నిష్ణుదేవునిక్రోధమువలన నింకొకప్పుడును నావిర్భవించియుండెను నీలలోహితరుక్మిణు మొదలగువారు మఱికొండు రుద్రులును గలరు.

మహాభారతముననె.

శ్లో॥ అనాదినిధనోదేవ శ్చైతన్యాదిసమన్వితః ।

జ్ఞానానిచవశేయస్య తారకాదీన్యతేషతః ।

అణిమాదిగుణోపేత మైశ్వర్యం నచకృత్రిమం ।

సృష్ట్యర్థంబ్రహ్మణఃపుత్రో లలాటాదుత్థితః ప్రభుః ॥

నకలమగు జ్ఞానంబులు నెవ్వనియధీనంబున నుండునో, అణిమా
ద్యుష్మైశ్వర్యంబులు నెవ్వనికి నహజంబులకాని కృత్రిమంబులు గావో
అట్టివాఁడును, ఆద్యంతరహితుండును, నగు రుద్రుండు సృష్టినిర్వహ
ణార్థమై బ్రహ్మదేవునకుఁ - బుత్రుఁడుగా నతని లలాటంబుననుండి
యావిర్భవించెను. అని యున్నది, గాన దీనిచే రుద్రుఁడు బ్రహ్మాంగ
సంభవుఁ దాయెనని తెలియుచున్నది. అట్లే, కూర్మపురాణంబున,

శ్లో॥ అహంప భవతోవక్త్రాత్ కల్పాస్తే ఘోరరూపధృత్ ।

శూలపాణిర్భవిష్యామి కోధజస్తవ పుత్రీకః ।

కల్పాస్తమునందు నేను ఘోరరూపుండను, త్రిశూలధారినినై
నీముఖమువల్లనుండి నీకోధంబువలన నీకుఁ బుత్రుండనుగాఁజన్మింతు
నని విష్ణునుద్దేశించి రుద్రుండు చెప్పినట్లున్న దానింబట్టి హరి కోధంబు
వలనరుదుగి డొక్కమా రావిర్భవించినట్లు తెలియుచున్నది,

మహాభారతమున, కృష్ణార్జునులు కైలాసమునకు బోయిన ప్రస్తా
వమునందు,

శ్లో॥ తతః పార్శ్వే వృషాంకస్య బ్రహ్మచారీ వ్యవర్తత ।

సింగాక్షస్తపసా శ్రేష్ఠోబలవా న్నీలలోహితః ॥

బ్రహ్మచారియు, తపముచే శ్రేష్ఠుండును, బలవంతుండునగు
నీలలోహితుండను రుద్రుండు పరమేశ్వరుని పార్శ్వమున నుండెనని
చెప్పఁబడియున్నది.

లోకపాలరుద్రుఁ డీశానదిశయందు నుండునని కూర్మపురాణము
నందు,

శ్లో॥ తత్రేకానస్య భవనం రుద్రాద్యష్టతనోశ్శుభం ।

గణేశ్వరస్య విపులంత త్రాస్తేనగైర్వృతః ॥

ఈశానదిశయందు సప్తమూర్తియగు నీశానుని భవనంబు గలదు. అందు నాయీశానుండు ప్రమథ గణంబులంగూడి యుండును. అనియున్నది. దీనింబట్టి సంహారదుర్మనశములగు రుద్రు లనేకు లుండి యున్నట్లు భారతాదులనల్లనె తెలియుచున్నదిగాన మహాభారతమునందు బ్రహ్మ విష్ణువులకంటె దుర్మనకు నికర్షము చెప్పినప్పుడు, ఆయపకర్షము బ్రహ్మవిష్ణుదులవలన నుద్భవించినరుద్రులకు సంబంధించునని గ్రహింప వలయును. అట్లు గ్రహింపకుండునెడ బ్రహ్మవిష్ణువులకును, బూజనీ యుడని భారతమున చెప్పబడిన పరమేశ్వరునాధికృతము బాధింపఁ బడి యాగ్రంథమునకె యప్రామాణ్యము నాపాదించును.

కాబట్టి, మహాభారతమున సర్వోత్కృష్టుడుగాఁ జెప్పబడిన నారాయణునకును బూజనీయుడుగాఁ జెక్కుచోట్ల చెప్పబడిన పరమేశ్వరుడే పరబ్రహ్మమనియు, జగత్కారణమనియు నేర్పడుచున్నది.

అన్నం— ఈశ్వరుడే పరబ్రహ్మమనుటకు మహాభారతమున నిక నేమైన సాధకములు గలవా?

పండి— శ్రీకృష్ణార్జునులు పాశుపతాస్త్రమును పొందెడివిధమును దెలిసికొనుటకై స్వప్నమున కైలాసయాత్రకుఁ బోయినప్పుడు శ్రీవేద వ్యాసుడు శివమహిమము నిట్లు దెలిపెను. ఎట్లన,

శ్లో॥ స్తూయమానం నైవైర్ధ్వైః ఋషిభిర్భ్రహ్మవాదిభిః ।

గోపతారం సర్వలోకానామిష్టా సవరమన్యతాం ।

వాసుదేవస్తు తిం దృష్ట్వాజగముశిరసాక్షీతిం ।

పార్ధేనసహధర్మాత్మాగృణాత్ బ్రహ్మసహతనం ।

లోకాదివిశ్వకర్మాణాం సృషిమీశానమవ్యయం ।

తమనః పరమంజ్యోతిఃఖిం వాయుర్జ్యోతిషాంగతిం ।

సృష్టారంవారిధారాణాం భవశ్చ ప్రకృతింవరాం ।

దేవదానవయత్నాణాం మనుష్యాణాంచ శాసకం ।

యోగినాంపరమంబ్రహ్మ వ్యక్తంవేద విదానిధిం |

పరాపరస్యసృష్టారం ప్రతిహర్తారమేవచ |

కాలకేయం మహాత్మానం శక్తసూర్య గుణోదయం |

వవందతు స్తదాకృష్టే వాఙ్మనోబుద్ధికర్మభిః |

యంప్రపశ్యన్తి విద్వాంస సూక్ష్మాధ్యాత్మనిదర్శనాత్ ||

తమజంకారణాత్మానం జగ్గుతుశ్చరణంభవం ||

తా|| బ్రహ్మజ్ఞులగు దివ్యమహర్షులచే స్తుతింపబడుచున్నవాడును, సకలలోకములకు రక్షకుడును, ధనుర్ధరులలో సగేసరుడును చలనములేని పదవిగలవాడును సగు పరమేశ్వరుని దర్శించి ధర్మాత్ముండగు శ్రీకృష్ణుడు పార్థునితోగూడ శాశ్వతమగు నాబ్రహ్మమును సుతించుచు శిరముతో నేలవ్రాలెను.

మఱియు, లోకములకు మొదటి సృష్టికర్తయు, ఋషియు, ఈశానుండును, అవ్యయుండును, ప్రకృతికి బరుండును, పరంజ్యోతి స్వరూపుండును, వాయుగ్నాకాశములకు గారణుండును, జలములను భూమిని సృజించినవాడును, దేవదానవయక్షులకు మానవులకును శాసకుండును, యోగనిష్ఠులకు దెలియదగిన పరంబ్రహ్మతత్వమైన వాడును, వేదవిదులకు నిధియు, పరాపర పస్తుజాత ములకు సృష్టిసంహారముల జేయువాడును, కాలమునకు సధిస్తాతయు, మహాత్మయు, సూర్యేంద్రాదులకు నేజము నొసగినవాడును సగునదేవుని శ్రీకృష్ణార్జునులువాక్కుచేతను, చిత్తముచేతను, బుద్ధిచేతను, కాయముచేతను బ్రణమిల్లిరి.

ఇదిగాక, ఏదేవుని జ్ఞాననిష్ఠులు జ్ఞానముచేత నాత్మయందు గాంచుచున్నారో కారణరూపుండును పుట్టుకలేనివాడునుసగు నాభవుని శరణు జొచ్చిరి. అని యున్నది. ఇచ్చట యోగులకు పరంబ్రహ్మమని కంతరనమున చెప్పబడియుండుటచే శివుడే పరంబ్రహ్మమని తెలియుచున్నది.

మఱియు, వేదవిదులకు నిధియనుటచే పరమానందరూపత్వము తెలుపబడియెను. ఎట్లన, అతిదరిద్రునకు నాకస్మికముగా దొరకిన నిత్యము బ్రహ్మానందమునకు నుపమానముగా లోకమునఁ గ్రహింపబడుచున్నది. నిజమాలోచింప నిది బ్రహ్మానందమునకన్న నెంతో హీనమైనదేయగును. ఐనను లోకదృష్టియందు దీనికన్న నింకొకటి యెక్కువైనది లేమిం జేసి పెన్నిధియే బ్రహ్మానందమునకు నుపమానముగా గ్రహింపబడుచున్నది. ప్రకృతికి పరుడు పరంజ్యోతిస్త్వరూపుడు ననుటచే నిత్యము కత్వరూపమగు బ్రహ్మధర్మము దెలుపబడియెను. అకాశాదికారణత్వంబును నిందు గలదుగాన తటస్థమగు బ్రహ్మలక్షణంబు నిర్దేశింపబడియెను.

ఇట్లు, అధ్యాత్మవిదులకే తెలియువాడనియు, గోప్తమనియు శాసకుడనియు, బ్రహ్మధర్మగ్రంథము వివరింపబడియెను. దీనింబట్టి శివుడే పరంబ్రహ్మమని స్పష్టమగుచున్నది.

ఇదిగాక నింకొకచోట శ్రీకృష్ణుని వృత్తాంతముచేతను నీయర్థమేర్పడుచున్నది. ఎట్లన,

దోణపర్వమున మైనాకపర్వతమునందు నారాయణమూర్తి తపముచేసినట్లు పర్ణింపబడియెను.

శ్లో॥ ఊర్ధ్వబాహుర్మహాతే జాజ్వలనాదిత్య సన్నిభః ।
 వష్టివర్షనహస్రాణి తప త్యేనశతానితు ।
 వ్యశోషయత్తదాత్మానం వాయుభక్ష్యంబు జేతుణః ।
 అథాపరం తప స్తప్త్యాద్విస్తతో న్యత్పునర్మహత్ ।
 ద్వావాపుధివ్యోర్వివరం తేజసాసమపూరయత్ ।
 సతేనతపసాతత్ర బ్రహ్మభూతో యథాభవత్ ॥

తా॥ మహాతేజస్వియై అగ్ని సూర్యసన్నిభుడగు పుండరీకాక్షుండు వాయుభక్షుండై చేతులు వెనికెత్తికొని అరువదియాఱుపేట

వర్ణంబులు తపముచేసి శరీరమును శుష్కింపజేసి, మఱియు నంతకు నెన్నియో మడుంగులధికముగా తపముచేసి భూమ్యాకాశముల వివరమును తన తేజముతో నింపి, యాతపముచేబ్రహ్మభూతుండై యుండెను, అనియున్నది. నారాయణమూర్తికి పొందదగిన యింకొక బ్రహ్మభావము లేదుగాన నాయన తపమునేయునప్పుడు శివుడను నేనని భావించు శివభావమే బ్రహ్మభావమని గ్రహింపవలయును.

ఇట్లు తపమునేయగా శివుడు ప్రత్యక్షమైనప్పుడు నారాయణమూర్తి పరబ్రహ్మ ధర్మములతో బెక్కువిధముల స్తుతి చేసినట్లుగలదు ఎట్లన,

శ్లో॥ సజానుభ్యాం సుహీంగత్వా కృత్వాశిరసిచాంజలిం ।
పద్మాక్ష స్తం విరూపాక్ష మభితుష్టావభక్తిమా ॥
త్వద్భూతావైభూతకృతోవరేణ్య గోష్ఠారోయేభువనస్యగోపాః ।
ప్రవిశ్యమాంపుధివీం యేహ్యరక్షపురాపురాణీతవదేవసృష్టిః ।
శక్త్యానోకాయథాయాంతి పృథక్త్వాం
తాభిశ్చైక్యం సంక్షయేయాంతి భూయః ।
ఏవంవిద్వాన్నభవం చాప్యయంచ
త్వత్సంభూతం తవసాయుజ్యమేతి ॥

శ్లో॥ భూతం భవ్యం భావి యచ్ఛాస్త్యదృష్టం
త్వత్సం భూతాస్సప్తభిమేహిలోకాః ।
భక్తంచ మాం భజమానం భజస్య
ప్రీత్యామాంవైలోక పితర్మహేశ ॥

తా॥ ఆపద్మాక్షుండు మోకాళ్లు నేలమోపి శిరమున నంజలిని నిడికొని విరూపాక్షు నిట్లని స్తుతించెను.

ఓదేవా! సృష్టికర్తలగు ప్రజాపతులును, జగమును రక్షించు నట్టి లోకరక్షకులును నీవలననే సృజంపబడిరి. నీవొనరించినట్టి సృష్టి పురాతనమైనది. ఈలోకంబులు నీశక్తిచే నీనుండి వెల్వడుచు తిరిగి

నీయందుఁ బ్రవేశించుచుండును. సృష్టిలయముల నిట్లు లెఱింగినవాడు
నీసాయుజ్యమును పొందగలడు. పుట్టినది, పుట్టుచున్నది పుట్టబోవునది
సకలనస్తుజాతంబును, సకల భువనంబులును నీవలన జనించుచున్నవి.
సర్వలోకజనకుండవగు నోమహేశ్వరుడా! నీకు భక్తుడనై నేవించు
నన్ను ననుగ్రహించుము. అని యిట్లు పొగడినట్లును సద్దేవునివలన
సకలవరములఁ బొందినట్లును గలదు.

ఇదిగాక, శివుడు త్రిమూర్తులను సృజించుచున్నాడనియు
ఆసుశాసనికమునందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఎట్లన,

శ్లో॥ సోఽసృజద్దక్షిణాదంగా ద్బ్రహ్మాణం లోకసంభవం ।
వామపార్శ్వాత్తతోవిష్ణుం శాకరతార్థమీశ్వరః ।
యుగానేచైవ సంపాప్తే రుద్రంప్రభు రథాస్యజత్ ॥

తా॥ ఆపరమేశ్వరుడు తన శరీరము కుడిభాగమునండి లోక
సృష్టికై బ్రహ్మదేవుని సృజించెను. అట్లేయెడమభాగము నండి లోక
రక్షణమునకై విష్ణుదేవునిసృజించెను. కల్పాంత సమయమున లోక
సంహారమునకై రుద్రునిఁ బుట్టించెను, అని గలదు.

మఱియు నీశ్వరుడు ఆపదలను తొలగించి యీమువ్వరను
రక్షించుచున్నాడనియు శాంతిపర్వమునఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఎట్లన,

శ్లో॥ యంవిష్ణురింద్రీశ్వంభుశ్చ బ్రహ్మలోక పితామహః ।
స్తువన్తివివిధస్తోత్రైర్దేవ దేవంమహేశ్వరం॥
తమర్చయన్తి యేశశ్చ ద్దుర్గాణ్యతితదంతితే ॥

తా॥ దేవదేవుడగు నేమహేశ్వరుని విష్ణుండును, ఇంద్రుం
డును, రుద్రుండును బ్రహ్మదేవుండును పలువిధములగు స్తోత్రములచే
స్తుతించుచుండురో ఆదేవునిఁ బూజించునట్టివార లాపదలనుండి విముక్తు
లగుదురు. అనియున్నది. ఇచట శివారాధనమాపదలను బోగొట్టు
నని చెప్పుటచే బ్రహ్మవిష్ణాదులు పరమేశ్వరుని స్తోత్రముచేయుట

యావన్నివృత్తికొఱకేయనియు, వీరుచేయు స్తోత్రముచే ప్రీతినొందిన పరమేశ్వరుడు వీరల రక్షించుచుండెననియు నేర్పడుచున్నది. ఇది గ్రంథకర్తయాశయముగానిచో : స్వామిలు పరమేశ్వరుని స్తోత్రము చేయుచున్నారనుట నిరర్థకము గాకమానదు.

ఇదికాక, శివుడు త్రిమూర్తులను సంహరించుచున్నాడనియు శాంతిపర్వమున గలదు. ఎట్లన,

శ్లో॥ ఈశ్వరశ్చైతనకర్తాపురుషః కారణంశినః ।
విష్ణుర్బ్రహ్మశశీసూర్య శృకోదేవాశ్చసాన్వయాః ।
సృజ్యతేగ్రీవ్యతేచైవ తమోభూత మిదంయదా ।
అప్రజ్ఞాతం జగత్సర్వం తదాహ్యోకో మహేశ్వరః ॥

తా॥ ఈశ్వరుడును, జగమునకు చేతనకర్తయు, కారణ పురుషుండగు శివుడు విష్ణుని, బ్రహ్మను, ఇంద్రుని, సూర్యచంద్రులను సకలమును సృజించుచును ప్రళయకాలమున భక్షించుచుండును. సకల జగమును లయమునేసిన మహాప్రళయ కాలమున పరమేశ్వరు డొక్కడే యుండును. దీనింబట్టి సంహారద్రుండును భక్షింపబడుచున్నాడనియే గ్రహింపవలయు. కానిచో ఒక్కడేయుండుననుటవిరోధించును.

ఈవిధమున బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులకును సృష్టిస్థితిలయములనుజేయువాడని చెప్పినప్పుడు సర్వజగమునకు సృష్టిస్థితిలయకర్తయను నెడనేమి సంశయముండును ? దీనింబట్టి యెవ్వనివలన నీభూతములు సృష్టించున్నవో ఎవ్వనివలన జీవించుచున్నవో ఎవ్వనియందు లయించుచున్నవో అను సర్థముగల శ్రు॥ యతోవా ఇమానిభూతానిజాయంతే అనుశ్రుతిచేతః శివం బడినలక్షణములుగల బ్రహ్మతత్త్వముశివుడేయని నిర్ధారణము చేసెననియేర్పడుచున్నది. ఈయర్థమును దేనికై నిర్ణయింపవలసి వచ్చెననిన, శ్రీ వేదవ్యాసమహర్షి తానురచించిన బ్రహ్మమీమాంసయందు సూ॥ జన్మాద్యవ్యయతః : ఎవ్వనివలన నీజగమునకు సృష్ట్యాదులు గలుగుచున్నవో అది బ్రహ్మమని యతోవా అను

శ్రుతినే విషయవాక్యముగా గ్రహించి చెప్పియుండెను. గానియంత మాత్రమున నాబ్రహ్మమెప్పుడైనది యేర్పడుటలేదు. దానింబట్టి తానెరచించిన మహాభారతమునందు నాసంశయము దొలగింపనెంచి జగజ్జన్మాదికర్త శివుఁడేయని నిర్ణయింపవలసి వచ్చెనని స్పష్టమగుచున్నది.

ప్రతి—అట్లేని శ్రీభగవద్గీతలయందు శ్రీనారాయణమూర్తియే పరబ్రహ్మని చెప్పినది యెట్లుసరిపడును ?

అన్నం—ఇది ముఖ్యముగా నాలోచింపవలసినదే ? ఆరాధ్యులవారూ! శ్రీభగవద్గీత మీకు ప్రమాణమగునా ?

పం—కాదని యెన్నడైనఁ జెప్పినా ?

అన్నం—భగవద్గీతయందు శ్రీనారాయణమూర్తియే జగత్కారణమని నిర్ణయింపఁబడి యుండెదా? అదిమీకు సమ్మతమగునా?

పండి—నారాయణమూర్తి జగత్కారణమని భగవద్గీతయం దెచ్చట కలదు ?

అన్నం—ఆచార్యులవారూ ! ఊరకున్నారేమి? ఆరాధ్యులవారిడిగిన నికి సమాధానము చెప్పుడు.

ప్రతి—ఇదిగో చెప్పుచున్నానువినుడు. శ్రీభగవద్గీతయందు శ్లో॥ అహం సర్వస్య ప్రభవో మత్తస్సర్వంప్రవర్తతే ॥ నేన సర్వజగము నకు కారణమైనవాఁడను. నానలననే యీజగమంతయుఁ బ్రసరించుచున్నది యని శ్రీభగవానుఁడు ఉపదేశించియుండెను. దీనింబట్టి శ్రీనారాయణమూర్తియే జగత్కారణమని యేర్పడుటలేదా ?

పండి—ఇంతమాత్రమున నారాయణమూర్తి జగత్కారణమని యెట్లు లేర్పడును ?

ప్రతి—ఏల యేర్పడదు ?

పండి—అహం సర్వస్యప్రభవః అనుటకు గారణము భగవద్గీతయందే కలదు.

ప్రతి—ఎట్లు ?

పండి—వినుడు

శ్లో॥ ఈశ్వరస్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జునతిష్ఠతి
భ్రామయస్సర్వభూతానియంత్రాహానిమాయయా |
తమేవ శరణంగచ్ఛ సర్వభావేన భారత |
యోలోకత్రయమావిశ్యవిభర్త్యవ్యయ ఈశ్వరః ॥

అర్జునా! కర్మయంత్రము నధిష్ఠించియున్న సకల భూతములను మాయచే భ్రమింపజేయుచు సర్వభూతముల హృదయమునందును నీశ్వరుండు నసించియున్నవాఁడు. అవ్యయుండగు నేయీశ్వరుండు త్రైలోక్యము నావరించి భరించుచున్నాఁడో అప్పరమేశ్వరునే నీవన్ని విధముల శరణుజొచ్చుము. అని మొదలుగా నున్నది.

దీనింబట్టి పరమేశ్వరుండు సర్వాంతర్యామిగానుండుటచే నీశ్వర దృష్టితో నేనీ సర్వమునకు కారణభూతుడనని శ్రీకృష్ణమూర్తి చెప్పినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. గావున నారాయణమూర్తి జగత్కారణమని యేర్పడుటలేదు:

ప్రతి—శ్రీభగవానుడు నేన సర్వమునకు కారణభూతుడనని చెప్పుచుండగా దానికి నాకంతర్యామియైన యీశ్వరుండు జగత్కారణమని యర్థమును మీరు చెప్పుచున్నారు. ఇట్టి యన్యాయ్య మెందేని గలదా?

పండి—కౌషీతబ్రాహ్మణమునే యుపనిషత్తునందు ప్రతర్దను నుద్దేశించి 'ప్రాణోస్మిప్రజ్ఞాత్మాతంమామాయురమృతమిత్యుపాస్య' అని యింద్రుండు తన రూపమునే పరమాత్మనుగా భావించి యుపదేశించియుండెను.

ఇట్లే గర్భస్థ వామదేవుండును, అహంమనురభవం సూర్యశ్చ
నేనే మనువును, నేనే సూర్యుడనని యుపదేశించియుండెను. ఈయర్థ
మును బ్రహ్మమీమాంస,

సూ॥ శాస్త్రదృష్ట్యాతూపదేశోవామదేవవత్ ॥

అను సూత్రమునందు సంతర్యామిదృష్టితో నేన బ్రహ్మము
నని గురువు శిష్యునకు నుపదేశించుట కలదని నిర్ణయించబడియున్నది.

కావున, భగవద్గీతయందు శ్రీకృష్ణమూర్తి నేనే సర్వమునకు
గారణభూతుడనని చెప్పినదియు సంతర్యామి దృష్టితో చెప్పినదే
యగును. దానంజేసి యంతమాత్రమున నారాయణమూర్తికి జగ
త్కారణత్వము సంభవించుననుట కల్ల.

ప్రతి—అంతర్యామి దృష్టితో నేనే సర్వమునని యుపదేశించుట
యుపనిషత్తులలోనున్నను ఆన్యాయము భగవద్గీతలయందు
నెట్లు లుపయోగించును?

పండి—భారతఃపంచమోవేదః। మహాభారత మైదవ వేదమని చెప్పి,
భగవద్గీతాసూపనిషత్సు, భగవద్గీతలనే యుపనిషత్తులయందు
అని వ్రాసికొనుచుండనగునుగాని గురువు శిష్యునకు నుపదేశిం
చునప్పుడు నేనే సర్వమునని యంతరాత్మదృష్టితో చెప్పి
నుపనిషత్తులలోని న్న్యాయము భగవద్గీతలలో నుపయోగించుట
విరుద్ధమగునా? కాబట్టి భగవద్గీతలలో శ్రీకృష్ణమూర్తి నేనే
సర్వమునకు కారణమని చెప్పినది యంతరాత్మదృష్టితో చెప్పి
నదే యగును. దీనింబట్టి భగవద్గీతలలో జెప్పబడిన జగత్కా
రణత్వము శ్రీకృష్ణునకు సంతరాత్మయైన పరమేశ్వరునిదే గాని
నారాయణమూర్తిది గానేరదు.

అన్న—ఆరాధ్యులవారూ! మీరుచెప్పినది బాగుగనేయున్నది గాని
శ్రీకృష్ణసంతరాత్మ యీశ్వరుడని యేల గ్రహింపవలయు?
నారాయణమూర్తియే యని గ్రహించి యందు జెప్పబడిన

జగత్కారణత్వము నారాయణమూర్తిదేయని యేలగ్రహింప గూడదు ?

పండి—అది న్యాయమైనచో నట్లే గ్రహింపనగును.

ప్రతి—ఆయర్థము న్యాయమేలకాదు ?

పండి—శ్లో॥ ఈశ్వరస్సర్వభూతానాం, విభర్త వ్యయః ఈశ్వరః, సర్వ భూత మహేశ్వరం॥ ఈమొదలుగా భగవద్గీతలయందు ఈశ్వర మహేశ్వరాదిశబ్దములు ప్రయోగింపబడి యున్నవి. ఆశబ్దములు పరమేశ్వరునిదప్ప దేవతాంతరమును బోధింపనేరవు. అంతరాత్మను నారాయణునిగా గ్రహించునెడ నీశ్వరాది శబ్దములు బాధింపక మానవు, కావున సంతరాత్మ నారాయణుడని గ్రహింపననువుపడదు.

ప్రతి—ఈశ్వరాదిశబ్దములు నారాయణమూర్తిని బోధింపవనుట విరుద్ధము. విష్ణుపురాణములయందు నీశ్వరాది శబ్దములు నారాయణునియందు వ్యవహరింపబడుచున్నవికావా ?

పండి—విష్ణుపురాణములయందు ప్రకరణమునుబట్టి యీశ్వరశబ్దము విష్ణుని బోధించుట యుచితమేయగు. లోకమునందు ప్రకరణమునుబట్టి యీశ్వరశబ్దము రాజునుగూడ బోధించును. అంత మాత్రమున నీశ్వరశబ్దము రాజవాచకమగునా ? కానేరదు,

ప్రతి—విష్ణుసహస్రనామములయందు ఈశ్వరాదిశబ్దములు విష్ణునందు ప్రయోగింపబడియున్నవి. ఈశబ్దములు విష్ణువాచకములు గానిచో విష్ణు సహస్రనామములయందు నేల ప్రయోగింపబడి యుండును? కావున నీశబ్దములు విష్ణువాచకములనుట నిస్సంశయము.

పండి—శ్లో॥ స్తువన్నామసహస్రేణ॥ అని సహస్రనామములు స్తోత్రార్థమై వినియోగింపబడుచున్నవి. స్తుత్యర్థములైన యర్థవా

దములకు స్వార్థమునందు తాత్పర్యములేదని పూర్వమీమాంస
యందు నిర్ణయింపబడియున్నది. సహస్రీనామములను బట్టి
యర్థనిర్ణయము నేయదలంచినచో గణపత్యాది సర్వదేవతల
సహస్రీనామములయందును నన్ని దేవతల నామములును నుం
డియే యున్నవి, గాన నర్థనిర్ణయమే యశక్యమగును. కాబట్టి
స్తుత్యర్థముగాక లోకవేదసాధారణ నామార్థముల నిర్ణయింపఁ
బ్రవర్తించిన నిఘంటువులచేతనే శబ్దార్థము నిర్ణయింపవల
యును. అట్టి నిఘంటువులనుబట్టి యీశ్వరాది శబ్దములు
పరమేశ్వరునిదప్ప దేవతాంతరమును బోధింసనేరవని లోగడఁ
జెప్పియుంటిని, కావున సీశ్వరాదిశబ్దములు నారాయణ పరము
లగుననుట భ్రాంతియేగాని నిజముగా నేరదు.

ప్రతి—గీతలయందు శ్రీకృష్ణమూర్తి నేనె సర్వజగమునకు గారణ
భూతుడనని చెప్పియున్నదానికి నెచటనో యుపనిషత్తులలోని
న్యాయమును దీసికొని వచ్చి యంతరాత్మ దృష్టితోఁ జెప్పె
నని యర్థమునీయుట యుచితముగా గన్పట్టుటలేదు. గావున
నిందున్న నేననుమాట శ్రీకృష్ణభగవానునే బోధించునని
యెంచి శ్రీకృష్ణభగవానుడే జగత్కారణమని గ్రహించునెడ
నేమి భాధ కలదు?

పండి—శ్రీకృష్ణమూర్తి నేనని చెప్పినదానికి సంతరాత్మయని యర్థము
గ్రహింపనిచోఁ బెక్కు దోషములు గలవు. అని పదంపడి
తేటబడగలవు. శ్రీకృష్ణమూర్తి నేనంతకు గారణమునన్నదా
నికి శ్రీకృష్ణమూర్తియే యని యర్థము గ్రహించునెడ లోక
మున నెవరైన శాస్త్రీగారు గీతలను ప్రవచనము నేయుచు
శ్లో॥ అహం సర్వస్య ప్రభవఃనేనంతకు గారణ భూతుడనని
చెప్పగానే యీశాస్త్రీగారె అంతకు గారణమని గ్రహింప
వలసి వచ్చుగదా?

ప్రతి— అది యెట్లు వచ్చును? మొట్టమొదట నేనని చెప్పినవారె
యంతకు గారణమని యర్థమగుగాని నడుమనడుమ నేను
నేనని వ్రినచనము నేయుచున్నారెల్లరు జగత్కారణమని యర్థమ
గునా? కానేరదు, కావున నిచట మీరు చెప్పినది యుచితము
గాలేదు.

పండి— నేజెప్పినది యెట్లైన నగుగాక. గీతలలో నేననిన దానికి సర్థము
మొదట నేనన్నవారెగాక, తర్వాతివారు కానేరరనియెగదా?
మియుభిప్రాయము.

ప్రతి— అగును.

పండి— అట్లేని మొదట నేను జగత్కారణ మన్న వారెవరు?

ప్రతి— శ్రీకృష్ణభగవానుడేయని యందఱకు దెలియునుగదా?

పండి— అట్లుగాను మొదటనేనని చెప్పినది యీశ్వరుడే.

ప్రతి— అట్లని యెచ్చట నున్నది.

పండి— కూర్మపురాణమున నీశ్వరగీతయందు పరమేశ్వరుడు తన
మహిమమును సనత్కుమారాదులకు నుపదేశించినట్లు చెప్పుచు
వేదవ్యాసుం డిట్లు పలికియుండెను. ఎట్లన,

శ్లో॥ సనత్కుమారోభగవాన్సంవర్తాయమహామునిః।

దత్తవానైశ్వరం జ్ఞానం సోపి సత్యవ్రతాయతః।

సత్యశ్రీతోపి యోగీంద్రః పులస్త్యాయ మహర్షయే।

ప్రదదాగౌతమాయాథపులస్త్యశ్చప్రజాపతిః॥

అంగిరావేదవిదుషే భరద్వాజాయదత్తవాన్।

జైగీషవ్యాయ కపిలస్తథాపంచశిఖాయచ

పరాశరోపి సనకాత్మితామే సర్వతత్త్వవిత్।

లేభేతత్పరమం జ్ఞానం తస్మాద్వాల్మీకిరాప్తవాన్।

మామువాచపురాణేన సుతీదేహభవాంగజః।

వామదేవోమహాయోగీరుద్రః కిలపినాకధృత్।

నారాయణోపిభగవాన్దేవతనయోహరిః |
 అర్జునాయస్వయంసాక్షాద్దత్తవానిదముత్తమం |
 యదాహంబద్ధవానుద్వాద్యామదేవాదనుత్తమం |
 విశేషాద్గిరిశేభక్తిస్తస్మాదారభ్యమేభవత్ ||

తా॥ భగవంతుడగు సనత్కుమారు డీయాశ్వరగీతను సత్య
 వ్రీతునకు నుపదేశించెను. సత్యవ్రతుడగు యోగీంద్రుండును పులస్త్య
 మహర్షికిఁ జెప్పెను. ఆపులస్త్యవజ్రాపతీయు గౌతమునకు చెలిపెను.
 అంగిరుడు భరద్వాజునకు నొసగెను. కపిలుం డీగీతను జైగీషవ్యునకు
 పంచశిఖునకుఁ జెప్పెను. నాతండియగు పరాశరమహర్షి సనకునివలన
 నీగీతలను గ్రహించెను. నాతండివలన వాల్మీకి చెలిసికొనియెను.
 తొల్లి పివాకధారియగు రుద్రుండు నాగీగీతల నుపదేశించియుండెను.
 భగవంతుండును దేవకీతనయుండునగు వసుదేవుం డీగీతలను నర్జునునకు
 నుపదేశించెను. రుద్రునివలన నేనీగీతలను గ్రహించినది మొదలు
 కొని నాకు పరమేశ్వరునందు భక్తి ప్రబలియుండెను. అనుటంబట్టియు
 మహాభారతముననె,

శ్లో॥ జ్ఞానంతదైశ్వరం దివ్యం యథావద్విదితంత్యయా |
 స్వయమేవహృషీకేశః ప్రత్యువాచ సనాతనః ||
 గచ్ఛగచ్ఛస్వకంస్థానం నశోకంకర్తుమర్హసి |
 భజస్వపరయాభక్త్యా శరణ్యం శరణాశీవం ||

తా॥ అర్జునా! నీవు ఈశ్వరజ్ఞానమును బాగుగ చెలిసికొంటివి
 వాసుదేవుండె నీకు సనాతనయగు నీగీత నుపదేశించెనుగదా! నీయిం
 టికినేగుము, శోకింపకుము. పరమభక్తితో శరణ్యుండగు శివుని శరణు
 జొచ్చుము. అని వేదవ్యాసుండు చెప్పిన దానింబట్టియు, మహాభార
 తములోనిదగు భగవద్గీత యీశ్వరగీతకు ననువాదరూపమైనదే యని
 యేర్పడుచున్నదిగాన మొదటిదగు నీశ్వరగీతయందు నేనని చెప్పిన
 వాడు పరమేశ్వరుడేగాన తరువాతిదగు భగవద్గీతయందును నేను

పదమునకు సర్థ మీశ్వరుడేయని గ్రహింపకతీరదుగాన జగత్కారణము పరమేశ్వరుడేయని యేర్పడుచున్నది.

ప్రతి—భగవద్గీతలలోని నేనను పదమునకు సంతరాత్మయని యర్థము గ్రహింపక శ్రీకృష్ణభగవానుడేయని యర్థము గ్రహించునడ నేమి దోషము?

పండి—గీతారంభమునందు,

శ్లో॥ న త్వేవాహం జాతునాసంసత్వం నేమేజనాధిపాః

నచైవ నభవిష్యామస్య ర్వేవయమతఃపరం॥

నేను నీవు ఈరాజులును మనమండలము పూర్వములేనివారము గాము ముందు నుండకపోము అని యితరజీవులతోబాటు శ్రీకృష్ణమూర్తి తనకును కాలత్రయసంబంధమును జెప్పటచే జీవత్వమే స్పష్టమగుచున్నదిగాన నేనే అంతకు గారణము ననుచోట సంతర్యామి పరముగా నన్వయింపనియెడ నుపక్రమము విరోధించుట యొక దోషము. ఇదిగాక, శ్రీకృష్ణమూర్తి యీయోగమును సూర్యునకు నుపదేశించితి నని చెప్పగానె యర్జునుడు,

శ్లో॥ అవరంభవతోజన్మవరంజన్మవివస్వతః॥

వాసుదేవా! నీవీనడుమ నాతోబాటు పుట్టియుంటివి. సూర్యుం డెన్నడు పుట్టెనో యెఱుంగము. అట్టి సూర్యునకు నీవెట్లు గీతల నుపదేశించితివి అని యడుగగా శ్రీకృష్ణమూర్తి,

శ్లో॥ బహూనిమేవ్యతీతాని జన్మానితవచార్జున॥

తాన్యహంవేదనర్వాణి నత్వంవేత్థ పరంతప॥

తా॥ మనమిద్దలము మొన్న నె పుట్టినవారముగాము. నాకును నీకును పెక్కు జన్మములు గడచినవి. నేను వాని నన్నిటిని నెఱుంగుదును. నీవు వాని నెఱుంగవు. గాన నిట్లడిగితివి. నేను పూర్వజన్మమున నుపదేశించితి ననుటచే శ్రీకృష్ణమూర్తి తనకు బహుజన్మములు గతిం చినవని చెప్పిన జీవలక్షణము విరోధించుట రెండవదోషము. మఱియు,

నేనీయోగమును సూర్యునకు నుపదేశించితి ననగా నే సూర్యు
నకు నీవెట్లు చెప్పితి నని యర్జునునకు సంశయము గలిగినప్పుడు నేనంతకు
గారణమునని చెప్పినప్పుడు నీవెట్లు కారణముని యర్జునునకు సంశ
యము ఏలకలుగకుండును. గావున కారణమును దెలుపు నేననుచోట
నెల్ల సంతరాత్మవరముగానె యర్జునుడు గ్రహించి యుండెనని యంగీక
రింపక తప్పదు. గావున నేననుదానికి శ్రీకృష్ణమూర్తియేయని గ్రహిం
చుట పూర్వోత్తర సందర్భమునకు విరుద్ధమగుట మూడవదోషము
ఇదిగాక,

శ్లో॥ తతఃపరంతత్పరిమార్గితన్యం
యస్మిన్లతాసనివర్తంతిభూయః
తమేవచాద్యం పురుషం ప్రపద్యే
యతఃప్రవృత్తిః ప్రసృతాపురాణీ॥

ప్రకృతి కంటె పరమైనదియు, వెదకదగినదియు, దేనియందుఁ
జేరినవారు పునరావృత్తి నొందరో, ఎద్దానినుండి పురాతనమగు సృష్టి
వెడలె అట్టిదియు, ప్రకృతికంటె పరమైనదియునగు నీశ్వరతత్త్వమును
శరణు జొచ్చుచున్నానని శ్రీకృష్ణమూర్తి చెప్పియుండుటచే శ్రీకృష్ణ
మూర్తియేయీశ్వర తత్త్వమని చెప్పుట కృష్ణవచనవిరుద్ధమగుటగాల్గవ
దోషము. మరియు, ఈశ్వరాది శబ్దములకు యోగహాఢిచే ప్రాప్త
మగు సర్గమును విడువవలసి వచ్చుట యొకవదోషము. ఇదిగాక,

శ్లో॥ మన్మనాభవ మద్భక్తో మద్యాజీ మాంసమస్కురు ।

మామేవేష్యసి సత్యంతే ప్రతిజానే ప్రియోసిమే ॥

నాయంను మనసు సిలుపుము. నాకు భక్తుడవగుము. నన్ను
బూజింపుము. నన్ను సమస్కరింపుము. నీవు నన్నేపొందుదువు. నాకు
నీవు ప్రియుడవు గాన నిది నిజమని యొట్టుపెట్టుకొను చున్నానని
శ్రీకృష్ణమూర్తి యర్జునునితోఁ జెప్పియుండెను. నన్ను పొందుదువను
చోట నన్నుసనగా సంతరాత్మనని గ్రహింపనిచో సర్వమడప్పటికె
శ్రీకృష్ణుని పొందియున్నాడుగాన పొందుదువనుట విరుద్ధమగును.

నన్ను ననుపదమును సంతర్యామి పరముగా గ్రహింపక వక్తయగు శ్రీకృష్ణుని పరముగానె గ్రహించునెడ అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని పితృచ తనపుతో పొందవలయునె గాని యాయనను పొందుటకు వేరు మార్గము కన్పట్టదు. గావున గీతాసందర్భ విరోధ మాటవ దోషము, మఱియు,

శ్లో॥ మద్యాజీ మాంసమన్కరు ।

శ్లో॥ సర్వధర్మా స్పరిత్యజ్య మామేకం శరణంవ్రజ ।

నన్నే పూజింపుము, నన్నే నమస్కరింపుము, సర్వధర్మములను విడచి నన్ను నొక్కనినె శరణు జొచ్చుము. అని గీతలయందు నన్నే పూజింపుమని శ్రీకృష్ణుడు పలుమారు బోధించియున్నను అర్జునుడు శివునినే పూజించి నట్లు మహాభారతమును బట్టి స్పష్టమగుచున్నది. దీనింబట్టి శ్రీకృష్ణమూర్తి నేను నన్ను అని చెప్పినచోటనెల్ల శ్రీకృష్ణు నకు సంతర్యామియగు నీశ్వరుడనియె యర్జునుడు గ్రహించినట్లు దానికి శ్రీకృష్ణుడు సమ్మతించినట్లును విశదమగు చున్నది. గావున నేనను పదమును శ్రీకృష్ణమూర్తి పరముగా గ్రహించుట శ్రీకృష్ణుని తాత్పర్య విరుద్ధము ఏడవదోషము. ఇదిగాక,

శ్లో॥ వృష్టినాం వాసుదేవోస్మి

నేను యాదవులలో శ్రీకృష్ణుండనని చెప్పి యుండెను. నేనను పదము అంతరాత్మదృష్టితోఁ జెప్పబడినది గాక బాహ్యదృష్టితోఁ జెప్పినదే యగునేని తాను శ్రీకృష్ణుడనని యెల్లరకు చెలిసినదేగాన నట్లుచెప్పట హాసావహము గాక మానదు. నేననుపదము శ్రీకృష్ణ మూర్తి పరముగా నన్వయించుట గీతావచనమునకును విరుద్ధమగుట యెనిమిదవ దోషము.

మఱియు, పూర్వము చెప్పిన విధమున మహాభారతమునం దంతటను నీశ్వరునకే కారణత్వము చెప్పబడియున్నది గాన నదియం తయు విరోధించుట తొమ్మిదవ దోషము.

ఇదిగాక నేననుపదమునంతర్యామివరముగా నస్వయింపనిచో శ్రీకృష్ణ మూర్తి దేవకీగర్భమున జన్మించినవాడగుటను, జాతస్యహి ధృవో మృత్యుఃఅను న్యాయమునుబట్టి యాయనకు మరణంబును వర్ణింపంబడి యున్నదిగాన శ్లో॥ అచ్ఛేద్యోయమదాహర్యోయం॥ ఆత్మ ఛేదింపఁదగిన వాడుగాని, కల్పదగినవాడుగాని కానేరడని చెప్పిన ఆత్మలక్షణము విరోధించుట పదియవ దోషము.

ప్రతి—భగవద్గీతయందు నీశ్వరునకే కారణత్వము నంగీకరించునెడ శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు విశ్వరూపమును గనఁబరచుటచే నాయ నకు విశ్వాత్మత్వము గలదని యేర్పడుటనలన ప్రాప్తించు జగ త్కారణత్వము విరోధింపఁకుండునా?

పండి—విశ్వరూపప్రదర్శనముచే శ్రీకృష్ణునకు విశ్వాత్మత్వముగాని, విశ్వకారణత్వముగాని యేర్పడదు గాన నీశ్వర కారణత్వము నకు బాధకము లేదు.

ప్రతి—తనకు విశ్వరూపత్వము లేనియెడ శ్రీకృష్ణుఁడదైని నర్జునున కెట్లు కనఁబరిచెను?

పండి—విశ్వరూప మీశ్వరునిదే యగును. అయినను శ్రీకృష్ణుఁడు యోగశక్తిచే దానిని గనఁబరిచి యుండెను. అంతమాత్రమున విశ్వరూపము శ్రీకృష్ణునిదే యని భ్రమింపఁగూడదు.

ప్రతి—యోగశక్తిచేతనే శ్రీకృష్ణుఁడు విశ్వరూపమును కనఁబరిచెనట కేమి ప్రమాణము?

పండి—

శ్లో॥ సతుమాంశక్యసేదృష్టు మనే నైవస్వచక్షుషా
దివ్యం దదామి తే చక్షుఃపశ్య మేయోగమైశ్వరం

అర్జునా? నీవీప్రాకృతదృష్టితో విశ్వరూపమును జూడజాలవు గాన నీకు దివ్యదృష్టి నొసఁగుచున్నాను. నాయీశ్వర యోగమును చూడుము.

శ్లో॥ ఏవముక్తాత్వతతోరాజన్ మహాయోగేశ్వరో హరిః |

దర్శయామాసపార్థాయ పరమం రూపమైశ్వరం

అనిచెప్పి మహాయోగీశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణమూర్తి యర్జునునకు నీశ్వర రూపమును కనబరచెననుటచే యోగశక్తిచే తనకు గలిగిన యీశ్వర రూపమునే కనబరచెనని స్పష్టమగుచున్నది. ఇటు లంగీకరింపనిచో పశ్యమేయోగమైశ్వరం = నాయోగమును చూడుమనుచోట యోగశబ్దంబును, మహాయోగీశ్వరుండను విశేషాంబును వ్యర్థములుగాక మానవు. ఇదిగాక, ఆశ్వమేధికపర్వమున, అనుగీతోపకృమమునందు,

శ్లో॥ విదితం తే మహాబాహో సంగ్రామే సమువస్థితే |

మాహాత్మ్యం దేవకీపుత్రతచ్ఛతే రూపమైశ్వరం |

యత్తుతద్భవతాప్రోక్తం తదాకేశవసాహృదాత్ |

తత్సర్వం పురుషవ్యాఘ్రసప్తం మేవ్యగ్రచేతసః |

మమకౌతూహలంత్వస్థితే వ్యర్థేషు పునఃపునః |

భావాంశ్చద్వారకాంత్యానాచిరాదేవకేశవః

శ్రీకృష్ణా! యుద్ధము సంపాద్యమైనప్పుడు నీమహిమము దెలిసికొంటిని. నీయీశ్వరరూపమునుగాంచియుంటిని అప్పుడునీవునాయండు బ్రేమచే చెప్పినదంతయు వ్యాకులజిత్తుండనగుటచే మరచితిని. ఆయర్థంబుల దిరుగదెలిసికొన గోరుచున్నాడగాన దెల్పుమని యర్జునుండడుగగా,

శ్లో॥ శ్రావితస్త్యం మయాగుహ్యం జ్ఞాపితశ్చసనాతనం |

ధర్మస్వరూపిణం పార్థసర్వాత్ లోకాశ్చశాశ్వతాత్

అబుధ్యాయన్న గృహీధాస్తన్మే సుమహదప్రియం |

నూన మశ్రద్ధధానోసి నుర్మేధాశ్చాసి పాండవ |

సహిధర్మస్సు పర్యాప్తో బ్రహ్మణః పదవేదనే ||

అర్జునా! నీకు సనాతనమగు రహస్యమునంతను దెలిపియుంటిని. నీవద్దానిని గ్రహింపకుండుట శోచనీయము. నీవందు శ్రద్ధలేమిచే చిత్తంబు నిలుపవైతివి. పరతత్త్వంబు దెలిసికొన నదియ చాలియుండు గదా! అని చెప్పి,

శ్లో॥ నశక్యం తన్మయాభూయ స్తథావకుమ శేషతః ।

పరం హిధర్మం కథితం యోగయుక్తేన తన్మయా ॥

నేనప్పుడు యోగనిష్ఠుండనై పరమధర్మము నుపదేశించి యుంటిని గాన నిప్పుడది యంతయు దిరుగాఁ జెప్పఁజాలననుటచే గీతో వదేశమే యోగశక్తి చే గావించినట్లు విశదమైనది దీనింబట్టి గీతోవదేశం బును విశ్వరూప ప్రదర్శనంబును యోగశక్తి చేతనే కనఁబరిచెననియుఁ ఆవిశ్వరూపము పలుమరు విశ్వరం, ఈశ్వరుని దేయని చెప్పంబడుటచే త నది కాదనియు స్పష్టమగుచున్నది.

[ప్రతి—ఈవిశ్వరూపము శివునిదే యగునెడ, ఆవిశ్వరూపమున నగపడు వారిలో శివుఁడెట్లుండును? విశ్వరూపమునందు నొకచోట శివుఁడునున్నట్లు గీతలయందు నున్నదిగాన నాయాపము శివునిది గాదని గ్రహింపవలయు.

పండి—విశ్వరూపమున నొకచోట శివుఁడున్నాడని చెప్పుశ్లోకమేది,

ప్రతి— శ్లో॥ బ్రహ్మణమీశంకమలాననన్ధ
మృషీంశ్చసర్వాసురగాంశ్చదివ్యామ్ ॥

పద్మాసనమున నున్నబ్రహ్మదేవుని, ఈశ్వరుని, మహర్షులను, సర్పములను జూచుచున్నానని యర్జునుఁడుచూచి చెప్పియుండెగదా?

పండి—అర్జునుఁడుచూచినట్లు మీరు చెప్పుచున్నారు. గాని ఆశ్లోకమున నాయర్థము లేదు.

ప్రతి—ఈశబ్దమునకు నర్థమేమి?

పండి—ఈశ్లోకమునందు ఈశశబ్దము బ్రహ్మకు విశేషణమగును. గాన ప్రభువైన బ్రహ్మయని యాగికముగా గ్రహింపవలయు,

ప్రతి—నిందుచేత?

పండి—ఇట్లు గ్రహింపక యీశశబ్దమునకు శివుడని యర్థము గ్రహించినచో పెక్కుదోషములు ప్రాప్తించుగాన నీశశబ్దము బ్రహ్మదేవునకు విశేషణముగానె గ్రహింపవలయు,

ప్రతి—ఆదోషము లేవివి?

పండి—ఈశ్లోకమునందు॥ బ్రహ్మణం=బ్రహ్మదేవుని, ఈశం=శివుని అని యర్థము గ్రహించునెడ దానికి పైననున్న కమలాసనస్థం=అను పదము నెచట నన్వయింపవలయు? కమలాసనస్థం=పద్మాసనమున నున్నవాడని గదా యర్థము, ఇది బ్రహ్మదేవునియందు గదా యన్వయింపవలయు? విశేష్య విశేషణముల నడుచు దేవతాంతర వాచకమును ప్రయోగించునెడ, సందిగ్ధార్థమను దోషము కాదా? అదిగాక ఈశ్లోకమున బ్రహ్మణమీశం అని చెప్పిన తరువాత, ఋషీంశ్చసర్వానురగాంశ్చదివ్యా॥ అని ప్రతిపస్త్వంతరమునకును సముచ్చయమును దెలుపు చకారములు ప్రయోగింపబడి యున్నవి. దీనింబట్టి చకారముతో గూడినదే సముచ్చయమని యేర్పడుచున్నది. ఈశశబ్దమునకు దేవతాంతరమే యర్థమగునెడ నావిధమున నిచటను చకారము ప్రయోగింపబడియే యుండును. ఋషీంశ్చ, అని మొదలుగా ఈశంచ, అని చశబ్దము లేకుండుటను, ఈ యీశశబ్దము సుప్రసిద్ధ విశేష్యవిశేషణములైన బ్రహ్మణం కమలాసనస్థం, అను రెండుపదముల నడుమ నుండుటను నీశబ్దము బ్రహ్మకు విశేషణాంతరమే యగుగాని దేవతాంతర వాచకము గానేరదని స్పష్టమగుచున్నది.

ప్రతి—విశ్వరం అనుటచేగదా? విశ్వరూపము శివునిదని మీరు సాధించుచున్నారు. అట్లేని, ఆశ్వమేధిక పర్వమునందు,

శ్లో॥ ద్రష్టుమిచ్ఛామి తేరూపం వైష్ణవం తన్నిదర్శయ
విష్ణుసంబంధమైన నీరూపమును జూడగోరుచున్నాను దానిని
కనబరుపుమని యుదగకుఁ డడుగగా, శ్రీకృష్ణమూర్తి.

శ్లో॥ తతస్తస్మై ప్రసన్నాత్మా దర్శయామాస తద్వపుః॥
శాశ్వతం వైష్ణవం ధీమాద్దృశే యద్ధనంజయః॥

సుప్రసన్నుడై పూర్వము ధనంజయునకు గనబరిచిన శాశ్వత
మైన వైష్ణవరూపమును కనబరిచెను. అని యున్నదిగాన వాసుదేవుండు
పార్థునకు కనబరిచినది వైష్ణవరూపమేయని యేర్పడుచున్నదిగాదా?

పండి—ఆశ్వమేధికమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తి కనబరిచిన విశ్వరూపము
వైష్ణవమని యున్నచు అనుపసంజాత విరోధిన్యాయముచేత ఉప
క్రమము ప్రబలమని పూర్వమీమాంస యందుగలదుగాన భగ
వద్గీతలోని ఐశ్వరం అచుదానికే ప్రాబల్యము నంగీకరించి ఆశ్వ
మేధ పర్వములోని వైష్ణవశబ్దమునకే యాశ్వర సంబంధమని
యర్థము చెప్పక తప్పదు.

ఇదిగాక, త్రివిక్రమోపాసనచే హనుమంతుఁడు కనబరిచిన విశ్వ
రూపమునకు త్రైవిక్రమమనియు, హనుమతమనియు రెండు పేర్లును
గలిగియున్నవి. హనుమంతుఁడు త్రివిక్రమోపాసనచే సాధించిన కతన
నావిశ్వరూపము త్రైవిక్రమంబును, హనుమంతుఁడు సాధించినందున
హనుమతంబునగును. అట్లే శ్రీకృష్ణమూర్తి కనబరిచిన విశ్వరూ
పము ఈశ్వరోపాసనచే సాధింపఁబడినది గాన ఐశ్వరంబనియు, విష్ణు
నిచే సాధింపఁబడుటచే వైష్ణవంబనియు రెండు పేర్లతో వ్యవహరింపఁ
బడుట యుచితమేయగును.

ఇట్లు చెప్పిన నే,

శ్లో॥ తమేవచాద్యం పురుషంప్రపద్యే

ఆపరమేశ్వరునినే నేను శరణుజొచ్చుచున్నానని గీతలయందే
శ్రీకృష్ణమూర్తి చెప్పినది సరిపడుచున్నది. ఇట్లు గ్రహించిననే శ్రీమహా

భారతమున సకలపర్వములయందు శ్రీకృష్ణమూర్తియే గాక మూల
భూతుండగు మహావిష్ణుండును పరమేశ్వరు నారాధించినట్లు చెప్పినది
యనుగతమగును. లేనిచో మహాభారతమంతయు విరోధింపకమానదు.

ఈచేసిన విమర్శముంబట్టి శ్రీమహాభారతము శివుడే పరా
త్పరుడని ప్రతిపాదించుచున్నదని యేర్పడినది. శ్రీమహాభారతమైనచో
శ్లో॥ అష్టాశపురాణాని క్షత్వానత్యవతీసుతః ।

భారతాఖ్యాన మతులంచకే తదుపబృంహణం॥

పదునెనిమిది పురాణములను సంగ్రహించిన తరువాత సర్వ
పురాణార్థ సంగ్రహరూపముగా శ్రీ వేదవ్యాసునిచే రచింపబడియె
నని చెప్పబడియును. గాన శ్రీమహాభారతములో నిర్ణీతమగు సర్గము
సంజే సర్వపురాణముల ముఖ్యతాత్పర్యమని గ్రహింపవలయు. దీనిం
బట్టి,

శ్లో॥ ఇతిహాస పురాణాభ్యాం వేదాన్సముపబృంహయేత్ ।

పురాణేతిహాసములను బట్టియే వేదార్థమును నిర్ణయింప
వలయునని యున్నదిగాన పురాణేతిహాసములయందు నిర్ణీతమగు శివ
పరాత్పరత్వమునందె సకలవేదములకును మహాతాత్పర్యమని విస్పష్ట
మైనది.

అన్నం—ఆరాధ్యులవాచా? ఇస్పటికి మాధ్యాహ్నిక సంధ్యయతి
క్రమించుచున్నది గాన నేటికి సభముగింతము,

(అందఱు నిష్క్రమించిరి)

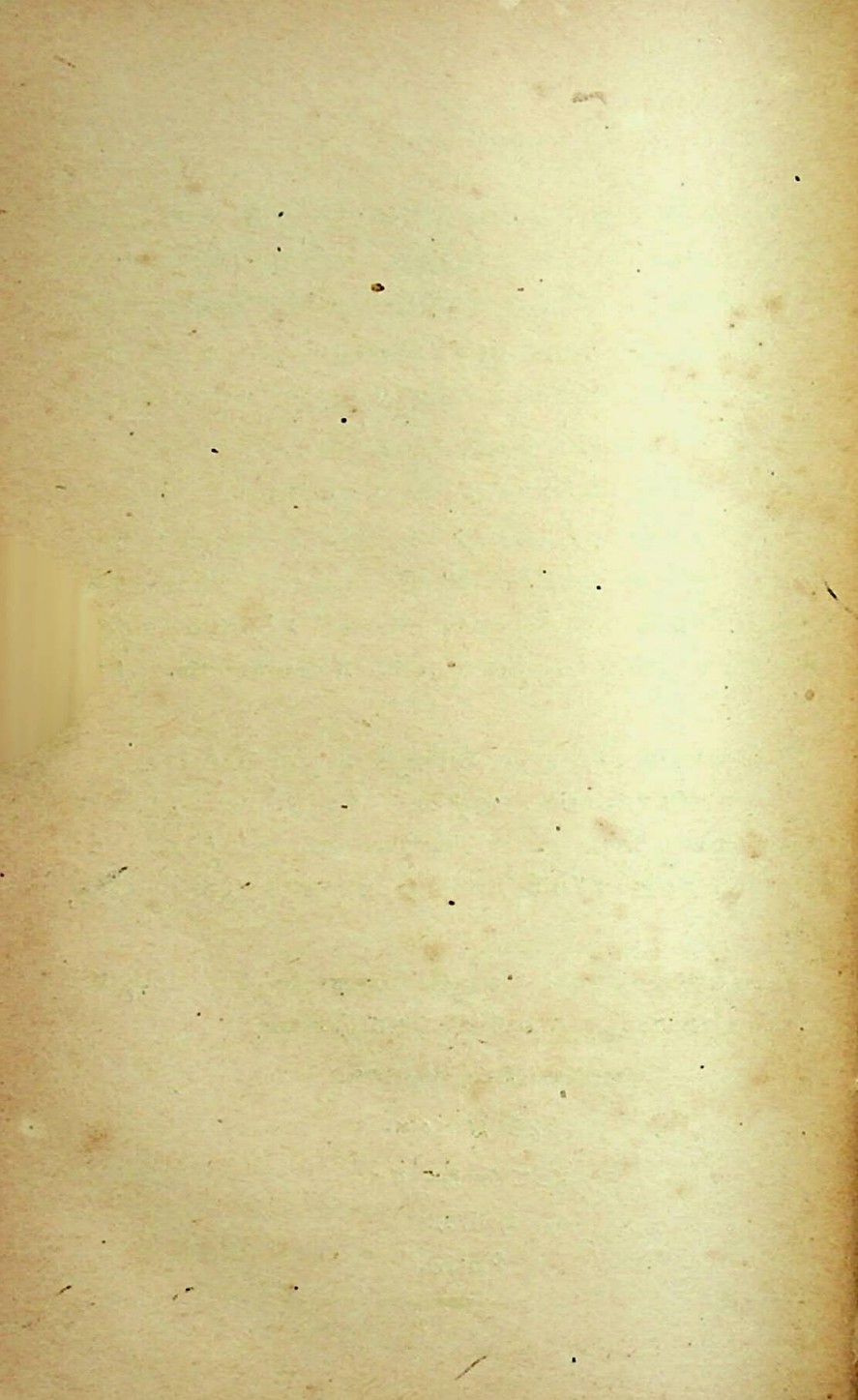
మతవినోదచర్చ

పంచమాహ్నికము

ముగిసెను

శివము.

—o—

శ్రీశివాయ గురవేనమః

మతవినోదచర్చ.

షష్ఠాహ్నికము.

తిరుగా నందలు సమావేశమైరి.

అన్నంభొట్లు—శ్రీరామాయణ మాదికావ్యము. ఆగ్రంథ మిరువది నాలుగువేలు గ్రంథసంఖ్యగలిగి, యొక్కొక వేయికిని మొదట వరుసగా గాయత్రీమహామంత్రములోని యొక్కొక యక్షరము గలిగియుండుటచే వేదసమ్మతమైయున్నది. ఆ మహాగ్రంథ మెవ్వరి పారమ్యమును జెప్పునో అద్వైతజ్ఞుడే పరాత్పరుడని నిర్ణయమగును. కావున నందెట్లు గలదో తేల్చుట యుచితము.

పృతివాదిభయంకరం—శ్రీమద్రామాయణము సంగతి ఆలోచింప వలసినదేమున్నది?

అన్నం—ఎందుచేత?

పృతి—ఆగ్రంథము శ్రీరామచంద్రుని మాహాశ్మయమును చెప్పటకై యేర్పడినది. రామచంద్రమూర్తి శ్రీమన్నారాయణ సవతారమేగదా. దానింబట్టి శ్రీమన్నారాయణమూర్తియే జగత్కారణమని స్పష్టమగుచున్నదిగదా!

అన్నం—ఆరాధ్యులవాచా! ఇది నిజమేనా?

సంక్షి—కడను సంగతులు నిజమే యగుగాని శ్రీరామాయణము వలన నారాయణమూర్తి జగత్కారణమని యేర్పడుచున్నదనుట నిజము గానేరదు.

ప్రతి—అది. యెట్లు?

పండి—నారాయణమూర్తి జగత్కారణమని రామాయణమున నెచట నున్నది?

ప్రతి—శ్రీరామచంద్రుని మాహాత్మ్యప్రకటనమునుబట్టి నారాయణ మూర్తియే పరాత్పరుడని యేర్పడును. సరాత్పరుఁ డెవరో వారే జగత్కారణమని స్పష్టమగునుగదా!

పండి—అదియైన నెచట నున్నది?

ప్రతి—బాలకాండమునందు పూర్వము దేవతలు హరిహరులకు కలహము కల్పించి యందు శ్రీనారాయణమూర్తి జయించుటచే, శ్లో॥ అధికంమేనిరేవిష్ణుం=విష్ణువే అధికుండని నిర్ణయించి నట్లు చెప్పబడియున్నది. దానింబట్టి పరాత్పరుఁ డెవరైనది యేర్పడుటలేదా?

పండి—మహావిష్ణువు శివు నుద్దేశించి పెక్కుకాలము తపమునేనుగా నీశ్వరుఁడు ప్రసన్నుడై సకలవరముల నొసఁగి, ఆపిచేత్సమరం ప్రాప్యభవిష్యసిమమాధికః॥ నీకు నాతో సంగ్రామము సంభవించినపుడు నీకే జయము గలుగునని యనుగ్రహించినట్లు ద్రోణపర్వమున చెప్పబడియున్న కారణమున నీశ్వరుఁడు తన వరమునుబట్టి తానోడినట్లు నటించియుండనగును. అంశమాత్రమున నారాయణునకు పరాత్పరత్వ మెట్లు లభించును?

ప్రతి—రామాయణ విచారము నడుమ మీరుభారతమును ప్రస్తావించుట యుచితమగునా!

పండి—భారతము ప్రమాణముకాదా? దానినేల యువాహరింప గూడదు?

అన్నం—భారతము ప్రమాణము కాదన నెవ్వరితరము? రామాయ

ణమున గలశంకలు రామాయణమునుబట్టియే సమాధానపరచుట యుచితము.

పండి—అట్లేని మీరుచెప్పినట్లు సమాధానము చెప్పెదనువినుడు. రామాయణము నుత్తరకాండమునందు శ్రీరామచంద్రుడు లవణాసురుని వధార్థమై శత్రుఘ్ను నంపునపు డాతనిచేతికి నారాయణాస్త్రమునిచ్చి లవణునిచేతియందు రుద్రదత్తమగు శూలమున్నపు డీయాస్త్రము ప్రయోగింపకుము. అదియున్నప్పు డిదియుపయోగపడదనిచెప్పి, 'అదియే' లని శత్రుఘ్నుడడుగగా శ్లో॥ శ్రీమతో నీలకంఠస్య కృత్యంహిదురతిక్రిమం॥ అత్యంత పూజ్యుడగు శ్రీనీలకంఠ నేర్పాటు సతిక్రమింప నెవ్వరికిని శక్యము గాదనిచెప్పెను. నారాయణాస్త్రము నారాయణమూర్తిరూప మైనదని దానిమహిమము రామాయణమున నెంతోవర్ణింపంబడియున్నది. దీంబట్టి శివుని మహిమంబధికమని తెలియుట లేదా?

అన్నం—బాలకాండమునందు విష్ణుడధికుడనికలను. ఉత్తరకాండమునందు నారాయణరూపమగు నారాయణాస్త్రముకన్న రుద్రదత్తమగుశూల మధికమనుటచే రుద్రుడే మధికుడని యున్నది. ఇందు దేనింబట్టి నిర్ణయము తేలవలయును?

పండి—బాలకాండలోని వచనము పరశురాముడు చెప్పినది. పరశురాముడైననో గర్వించి యున్నవాడెగాక గోపముచే మతిచెడియున్నవాడు. ఉత్తరకాండలోని వచనము శ్రీరామచంద్రునిది. శ్రీరామచంద్రుడన్ననో శ్లో॥ రామోవిగ్రహవాన్ధర్మః అను వచనమునుబట్టి ధర్మవిగ్రహుడని ప్రశస్తిచిగన్నవాడు. గావున శ్రీరామచంద్రుని వచనమునుబట్టి రుద్రుండధికుడనుటయే యధార్థము ఇదిగాక అశ్వమేధ సమయమునందు,

శ్లో॥ తేతు రామవచస్సుత్వా నమస్కృత్వా వృషధ్వజం॥
అశ్వమేధేన దేవేశం పూజయన్తిస్మ నిత్యశః॥

ఋత్విజులు శ్రీరామచంద్రుని మాటవిని వృషధ్వజునకు నమస్కరించి అశ్వమేధముచే నద్దేవునిఁ బూజింప నారంభించిరి. అనుటచే శ్రీరామచంద్రుఁ డశ్వమేధమును శివప్రీత్యర్థమే యాచరించినట్లు స్పష్టమైనదికదా. దీనికి ముందు రాజసూయము చేయనగునని లక్ష్మణుఁడు చెప్పగా రాజసూయము వలదు. అశ్వమేధమే చేయవలెనని చెప్పుచు శ్రీరాములనారు,

శ్లో॥ నాస్యం పశ్యామి భైష్యమంతరేణ వృషధ్వజం
నాశ్వమేధాత్పరోయజ్ఞః ప్రియశ్చైవ మహాత్మనః॥

వృషధ్వజునికన్న సంసారరోగ వైక్రుండు లేడు. అద్దేవునకు నిష్ఠమైనది యశ్వమేధముకన్న వేరొక కృతువులేదు. అని చెప్పటచేతను దీనిమీద లక్ష్మణుఁ డశ్వమేధముచేత పూర్వకాలమున నొకండు విష్ణునారాధించెనని చెప్పగా విని శ్రీరాముండు, అశ్వమేధముచే తొల్లియొకండు శివు నారాధించెనని చెప్పటచేతను శ్రీరామునకు పరమేశ్వరునందు భక్తి యధికముగా నున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది. దీనింబట్టి పూర్వము తనమూలరూపమగు విష్ణురూపమున నీశ్వరు నారాధించి యద్దేవునివలన సకలపరములు పొందెనని భారతమునఁ జెప్పినదియు సరిపడుచున్నది. దీనింబట్టి, శ్లో॥ అధికం మేనిరే విష్ణుం అను బాలకాండవచనముచే విష్ణుపారమ్యము శివదత్తపరమూలమయనిస్పష్టమగుచున్నది.

[పతి—శ్లో॥ బ్రహ్మాస్వయం భూశ్చితు రాసనో వా
రుద్రప్రిణేతిప్రిపురాన్తకోవా
అన్తో మహేస్త్రిస్సరనాయకోవా
తామ్రం శక్తాయుధిరామనధ్యం॥

నాల్గు ముఖములుగల బ్రహ్మదేవుడుగాని, మూడు కన్నులుగల రుద్రుడుగాని, దేవనాయకుడుగు మహేంద్రుడుగాని రాముడు జంపబూనినవాని రక్షింపజాలరని హనుమంతుడు చెప్పినదానిం బట్టి రుద్రునికంటె రామచంద్రునకు నాధిక్యము సిద్ధించుట లేదా?

పండి—ఈమాట రావణునకు భయము గలిగించుటకై హనుమంతునిచే నిట్లు పలుకబడియెగానను, పూర్వవచనములకు విరుద్ధమైనదిగానను, దీనికి స్వార్థమున తాత్పర్యము లేదు.

ప్రతి—ఇట్లెందేని గలదా?

పండి—సీతాదేవినిచూచి హనుమంతుడు చెప్పు మాటలలో

శ్లో॥ మత్తఃప్రత్యవరఃకశ్చిన్నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ
అహంతావదిహాప్రీప్తః కింపునస్తే మహాబలాః
సహిప్రకృష్టం ప్రేష్యస్తే ప్రేష్యస్తేహీతరంజనాః॥

సుగ్రీవునొద్ద నాకంటె దక్కువవాడొక్కఁడునులేదు. నేనయిచ్చటికి వచ్చితిని. ఆమహాబలులగు వానరులిచ్చటికి వచ్చునెడ సంశయమేమిగలదు? ఎవ్వరైనను తక్కువవాని సంపుమరుగాని యెక్కువవాని సంపుదురా? అని చెప్పియున్నాడు. సజయుగా వానరులలో హనుమంతునికన్న నెక్కువవాడొకఁడు లేకున్నను వానరులు తప్పక లంకకుఁ జేరి రావణుని జంపగలరని సీతాదేవికి నమ్మకముగలుగుటకై యిట్లు చెప్పియుండెను. ఇట్టిమాటలకు స్వార్థమునందు తాత్పర్యముండనేరదు.

ప్రతి—నుందరకాండమునందు రావణుడు హనుమంతునిజూచి,

శ్లో॥ కింవైష్ణవంవా కపిరూపమేత్య
రక్షోవినాశాయ పరంను తేజః।
అచింత్యమన్యక్త మనంతరూపం
స్వమాయయా సాంప్రతమాగతంవా।

అచింత్యము, అవ్యక్తము, పరమునగు వైష్ణవతేజము తనమాయా శక్తిచే రాక్షసులనశింసఁజేయ తానంతనే నెడలివచ్చెనా? అనువచనమునుబట్టి వైష్ణవతేజమునందు బ్రహ్మలక్షణములు సమన్వయించుటచే విష్ణువే పరబ్రహ్మమని యేర్పడుటలేదా?

పంక్షి—ఈశ్లోకమునుబట్టి విష్ణునకు పరత్వమేర్పడుటయు నసంగతమే యగును. ఏలన, ఈశ్లోకమునందు కింవైష్ణవంవా, అనుచోట నొకటియు, ఆగతంవా అనుచోట నేరొకటియు రెండు వా శబ్దములు గలవు. దీనింబట్టి యీశ్లోకమున రెండు వాక్యములుగా సమన్వయము చేయవలసినట్లు లేర్పడుచున్నదిగాన, వైష్ణవతేజముగాని, అచింత్యాది బ్రహ్మలక్షణలక్షితమగు పారమేశ్వరతేజముగాని రాక్షసనాశనమునకై తన మాయాశక్తిచేత నిట్లు కపిహావమునుపొంది వచ్చెనా అని యర్థమగుచున్నది. అచింత్యత్వాది లక్షణంబులైననో కై వల్యమునందు శ్రు|| అచింత్యమవ్యక్తమనంతరూపం శివం ప్రశాంతమమృతం బ్రహ్మయోనిం... స్వమాయయాకల్పిత విశ్వధామ|| అను శ్రుతివాక్యము ఈశ్లోకమున ననువాదింపఁబడియెను. దానింబట్టి యీశ్లోకముగాఁ చెప్పఁబడిన బ్రహ్మలక్షణములు శివునివేయనిస్పష్టమగుచున్నది

అన్నం—ఈలక్షణములు నిర్గుణబ్రహ్మమున సన్వయింపగూడదా?

పంక్షి—నిర్గుణబ్రహ్మమునగాని నిష్ప్రయోజనబ్రహ్మమునగాని మీరలన్వయించు కొనవలసినదె. నిర్గుణబ్రహ్మమునకు రాక్షసుల నశింపజేయవలయునని సంకల్పమెట్లు కలుగును? ఈలక్షణములను వేరు విధమున సన్వయింప నెంతమాత్రము వీలులేదు. ఏలన, విష్ణునందుగాని లేక శివునందుగాని గదా యన్వయింపవలయు. ఆశ్లోకమున రెండు వా శబ్దములుగలిగియుండుటచే విష్ణునకంటె నితరదేవతయందే యన్వయించవలయునని స్పష్టమగు

చున్నది. విష్ణునందే యన్వయించినచో నేకవాక్యమే యగు
గాన వా శబ్దము నిర్ధకమే యగును. దానందేసియు, కై వల్య
శ్రుతివాక్యమే యాశ్లోకమునననువాదింపఁబడియున్నది గానను
కై వల్యశ్రుతి శివపరత్వప్రతిపాదకమేగానను నీశ్లోకము శివపరా
త్పరత్వప్రతిపాదనముననే వినియోగించుచున్నదని స్పష్టమైనది.
ఇదిగాక ఈగ్రంథము మొదటనుండి శివపరమ్యమునేబోధించు
చున్నది. ఎట్లన, బాలకాండమున పుత్రకామేష్టియందు,
శ్లో॥ మహాతేదేవతా యాజ్యం జహావజ్వలితేఽనలే
ప్రజ్వలించుచున్న యగ్నియందు మహాదేవునద్దేశించి యాజ్య
మును హోమము చేసెననియున్నది.

ప్రతి—మహాదేవాయ అని సమస్తముగానుండిననే శివుడని యర్థమ
గునుగాని మహాతేదేవతాయ అనివ్యస్తముగానున్న పృథులవద
ములకు శివుడని యర్థము గాదని గోవిందరాజులుగారు సిద్ధాం
తము చేసియున్నారు.

పంశీ—అట్లేని మహాపురుషశబ్దమునకు నారాయణుడని యర్థము
గ్రహించు మీరు పురుషసూక్తమునందు॥ పురుషం మహాస్తం॥
అనుచోట వ్యస్తముగానుండుటయేగాక వ్యత్యస్తముగాగూడ
నున్న పృథు నారాయణుడే యర్థమని యెట్లు గ్రహించితిరి?
ఇదిగాక, మహాతేదేవతాయ అనుచోట మహాదేవుడని గ్రహిం
పనిచో నేదేవునికొఱకని యర్థము గ్రహింతురు! ప్రజ్వలించు
నగ్నియందు అని యున్నది గాన నగ్నియందు నగ్నికొఱకనుట
యుచితము గాదుగాన నింక నెవరికొఱకు తేల్పవలయును? అగ్ని
కొఱకని చెప్పినను మీకగులాభములేదు. కావున నీవచనము
నకు శివునికొఱకనుటయే యుచితమైయున్నది. మరియు, అయో
ధ్యకాండమునందు,

శ్లోః కృతాభిషేక స్మరరాజరాచు
 స్త్రీతాద్వితీయ సహలక్ష్మణేన
 కృతాభిషేకో గిరిరాజ పుత్రాః
 రుద్రస్సవిష్ణు ర్భగవాని వేశః

శ్రీరామచంద్రుండు స్నానముచేసి యొకవైపున సీతాదేవి
 తోను, నింకొకవైపున లక్ష్మణునితోను గూడి, ఒకప్రక్క సార్వభౌ
 దేవితోను వేరొకప్రక్కన విష్ణునితోను గూడిన భగవంతుడగు
 రుద్రునివలె ప్రకాశించెను. అనియున్నది.

ఇందు శ్రీరామునకు రుద్రుండు పమానముగా గ్రహింపబడియెను.
 ముఖమునకు చంద్రుని నుపమానముగా గ్రహించినపుడు ముఖము
 కన్న చంద్రుడై మునుగు లాహ్లాదకరుడుగా నుండునో రసికులకు
 దెలిసినదే. దానంజేసి యుపమేయముకన్న నుపమానము కోటి గుణా
 ధిక మని యాలంకారికు లంగీకరించి యున్నారు. దీనింబట్టి విష్ణునికన్న
 రుద్రుండెంత యధికుడైనది వ్యక్తమగు చున్నది.

మఱియు నిందు శ్రీరామునకు లక్ష్మణుడేస్థానమున నుండునో
 ఆస్థానమున రుద్రునకు విష్ణుండున్నట్లును సీశ్లోకమునుబట్టి విశదమగు
 చున్నది. దీనివలన లక్ష్మణునకు శ్రీరామచంద్రుండు పూజ్యుడైనట్లు
 విష్ణునకును రుద్రుండు పూజ్యుడని స్పష్టమగుచున్నది.

వ్రతి—రుద్రస్సవిష్ణుః అనుపాఠము సరియైన గోశములయందులేదు.
 రుద్రస్సనందీయనియె కలదని గోవిందరాజులవారు చెప్పి
 యున్నారు.

సండి—మీగోవిందరాజులవారు సవిష్ణుః అనుపాఠము నొప్పుకన్న
 పోనిండు. ఈశ్లోకమునైన నుండనిచ్చిరి. ఇందు సవిష్ణుః అను
 పాఠము గోవిందరాజులవారు రుద్రస్సనందీ, అనిదిద్దుటయగాక
 వ్యాఖ్యానమునందు రుద్రస్సవిష్ణురితిపాఠఃకుత్రాపికోశేనదృశ్యతే

రుద్రస్సవిష్ణుః అనుపాఠము దొరికిన పుస్తకములలో లేదని చెప్పెను. ఆయనకు దొరికిన పుస్తకములలో నీమాటలేనప్పుడు ఇదిలేదని యాయన యేలచెప్పవలసినచ్చెను? ఇది గుమ్మడికాయ దొంగయెనడన బుజము తడువుకొనినట్లున్నదిగదా? దీనింబట్టి ఆపాఠము మార్పుచేసినది యీతఁడెయని తెలియుచున్నది. ఈయనకుదొరికిన పుస్తకములలోలేనియెడ పూర్వము నన్నూరు సంవత్సరములనాడు శ్రీమదప్పయదీక్షితులవారి కెట్లుదొరకెను. ఇదిగాక, గోపీనాథ వెంకటకవి వ్రాసిన రామాయణమునందు నిచ్చోట.

“సీతాలక్ష్మణసహితుండగు శ్రీరామచంద్రుండు కృతావగాహనుండై పార్వతీవిష్ణుసహితుండై యభిషిక్తుండైన భగవంతుండగు రుద్రునిం బోలి యని యున్నదిగాన సవిష్ణుః అను పాఠము వెంకటకవి కెట్లు దొరికియుండెను. ఇందు విమర్శించునెడ రుద్రస్సనందీ, అనునది తెలివితక్కువవానిచే కల్పితమైనట్లు విశదమగును. ఏలన, రుద్రునకు నంది యెదురుగానుండునుగాని ప్రక్కన గూర్చుండువాడుగాడు. ఇట్టి నంది రుద్రునకు, శ్రీరామునకు లక్ష్మణుండు వసించుచోట నులడునట్లు పదింప వాల్చీకి యెట్లు సాహించును? కావున నీశ్లోకమున పాఠము మార్పుచేసి యావ్యాఖ్యాత తన బుద్ధికౌశలమునె వెల్లడించుకొనియెను. మఱియు, రావణవధయైన తరువాత లంకనుండి వచ్చునప్పుడు శ్రీరాములవారు సీతాదేవితో

శ్లో॥ అత్రపూర్వం మహాదేవః పృసాదమ కరోద్విభుః

ఇచ్చట పూర్వము మహాదేవుం డనుగ్రహించెను. అని చెప్పటచే పరమేశ్వరు ననుగ్రహముననె రావణవధాదికము నాచరించినట్లు తెలియుచున్నది. ఇదియు శివుఁడె పరాత్పరుడను నర్థమునె విశదీకరించుచున్నదిగదా!

ప్రతి—ఆశ్లోకమునకు నర్థ మది కాదండీ. ఏమనిన, హేఅత్రీపూరు= ఓసీతా! అమ్మహాదేవః=సముద్రుడు, ప్రసాదం= అనుగ్రహమును, అకరోత్=చేసెను.

అన్నం—సీతకు అత్రపూరు అని పేరుగలదా?

ప్రతి—లేదు. లేదు. త్రపు అనగా సీసము. అది కానిది అత్రపు అనగా బంగారము. బంగారమువోలే మెరియుచున్న యూరు పులు, తొడలు గలదానా! అని యర్థము.

పండి—ఇందు త్రీపుపుగాని లోహములెన్నోయండగా బంగారమును గ్రహించుట మొదట యప్రసిద్ధము. ఎందైన బంగారమును శరీరమునకు పోల్చుట ప్రసిద్ధముగాని తొడలకు పోల్చుట ప్రసిద్ధముగాదు. అరటికంబములో, ఏనుగు తొండమో, కరభమో పోల్చుటయే ప్రసిద్ధము. గాన యిదిచెండనప్రసిద్ధి. బంగారమును తొడలకు పోల్చినచో శరీరమట్టిదిగాదని యనర్థాపత్తియ చేకూరును. ఇదిగాక శ్రీరాముని అష్టమూర్తియగు పరమేశ్వరుడనుగ్రహించుట యనిష్టమై యష్టమూర్తులలో నేకమూర్తియగు జలతత్వములోను నల్పాంశమగు సముద్రుడనుగ్రహించుట మీకు పరమాభీష్టమైనను నిద్రి పూర్వగ్రంథమునకు నిషిద్ధము. ఎట్లన శ్రీరామచంద్రుఁ డాగ్నేయాస్త్రమును ప్రయోగింపఁబోవగా సముద్రుండు భయపడి దారియిచ్చినట్లు పూర్వగ్రంథమున నున్నది. దీనికి సముద్రుండనుగ్రహించెననుట విరుద్ధముగదా? మఱియు, అత్ర, పూర్వం, అని యన్వయింపక, అత్ర పూరు అమ్మహాదేవః అని భేదించుట ఆదికావ్యమునకు నాదికవికిని నెంతసగుణాధాయకమో అది సహృదయులకే యెఱుక.

అన్నం—ఈయర్థము చాలశ్రద్ధయోగ్యముగానె యున్నది. గాన దీని విమర్శనమింతటితో చాలింపును.

పండి—ఇదిగాక రావణ యుద్ధసమయమునందు

శ్లో॥ తతోయుద్ధ పరిశ్రాంతం సమరే చింతయాస్థితం |
రావణంచాగ్రతో దృష్ట్వాయుద్ధాయ సముపస్థితం ||
దైవతైశ్చ సమాగమ్య దృష్టుమభ్యాగతో రణం
ఉపగమ్యా బ్రవీద్రామ మగస్త్యభగవాన్మహిః ||

శ్రీరామచంద్రుడు యుద్ధముననలసి చింతాగ్రస్తుడై యుండగా రావణుండెదురుగా యుద్ధమునకునన్నద్ధుడై యుండుటనుజూచి యచ్చటికి దేవతలతోనరుదెంచిన భగవంతుడగు నగస్త్యమహాముని ఆదిత్యహృదయము నుపదేశింపగా నిద్దానిమహిమంబున శ్రీరామండు రావణునివధించినట్లు రామాయణముననే యున్నది. ఆదిత్యహృదయ మెట్లున్నదనిన,

శ్లో॥ బ్రహ్మేశానాచ్యుతేశాయ సూర్యయాదిత్యవర్చసే |
భాస్వతేనర్వభక్షాయ రాద్రాయ వపుషేనమః

బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులకునధీశుండును, దివ్యతేజస్వియు, సర్వభక్షుండును, రుద్రుని శరీరంబునునైన సూర్యునికొఱకు నమస్కారము అని యున్నది, దీనింబట్టి త్రిమూర్తులకు నధీశుండగు శివునినే బోధించుచున్నదని స్పష్టమగుచున్నది. దీనింబట్టి రామాయణమునందు గాయత్త్రీర్థమే ప్రతిపాదింపఁ బడియెనని యేర్పడుచున్నది. రామాయణమున నొక్కొక వేయిగ్రంథము మొదటను గాయత్రి మహామంత్రము లోని యక్షరముల వరుసగాజేర్చిన వాల్మీకి యాశయము స్పష్టమగుచున్నది. ఇట్లు మొదటనుండి గ్రంథకర్త వచనములను బట్టియు శ్రీరామచంద్రుని వాక్యములనుబట్టియు పరమేశ్వరుడై పరాత్పరుడను సర్వవేద సిద్ధాంతమే యీగ్రంథమునకు వ్యంగ్యమగును, దానంజేసి యీగ్రంథము శ్రుతిసమ్మత మనియు, ఉత్తమకావ్య మనియు పుత్రస్థిని వహించినది.

ప్రతి—ఈగ్రంథమునకు ప్రధానమైన దిదికానేరదు. ఇంక నెద్దియనిన భగవంతుని ప్రపత్తి ముఖ్యము. భరన్యాసవిద్య అని దానికి పేరు? నన్ను దరింపజేయు భారము నీదియని సర్వభారమును భగవంతుని మీదనే యునుచుట. ఇది యొక్కమారు గావించినను తనదేహావసానమునందు గతిగాని, స్మృతిగాని యేదియు లేకయె ముక్తి లభించును. ఇది కడమ యన్ని యుపాయముల కన్న సులభమైనది. దీనిని విభీషణుఁ డాచరించియున్నాఁడు. గాన విభీషణ శరణాగతియే రామాయణమునకు ముఖ్యమని మామతస్థు లంగీకరించియున్నారు.

అన్నం—(గుండెలు గొట్టుకొనుచు) అమ్మల్లో ఇది మంచియుపాయమే ఆచార్యులవారూ! స్వామీ! నన్ను కడతేర్చు భారమంతయు నీదేయని యొక్కమారు చెప్పి జీవితకాలమెల్ల యధేచ్ఛముగా విహరించినను కొనకు ముక్తి వచ్చునండీ!

పండి—ఏదైన రానిండు. అది మనకు ప్రకృతముగానేరదు. విభీషణ శరణాగతి వాచ్యముగాని వ్యంగ్యముగాదు. శ్రీరామాయణ ముత్తమకావ్యము కాకున్న పోనీ యని వాచ్యమగు విభీషణశరణాగతినే ప్రధానప్రతిపాద్యముగా నంగీకరింపవలెననినను విభీషణ శరణాగతి యాకావ్యమునకుఁ బ్రధానము కానేరదు.

ప్రతి—అదియేల?

పండి—ఈకావ్యమునందు మూడు శరణాగతులు గలవు. వానిలో విభీషణుఁడు శ్రీరాముని శరణుజొచ్చినది యొక్కటి, సుగ్రీవశరణంగతః అనుటచే శ్రీరామచంద్రుఁడు సుగ్రీవుని శరణుజొచ్చినది యొక్కటియు, శుగ్రీవ త్రీలోకాన్సంపరిక్రమ్యతమేవ శరణంగతః॥ కాకము రామాస్త్రభయమున ముల్లోకములు దిరిగి

శ్రీరామచంద్రునినే శరణుజొచ్చెననుటచే కాకముదగు శరణాగతి యొక్కటియు నగును. వీరిలో విభీషణుడు రాజ్యార్థమై శ్రీరాముని శరణుజొచ్చెను. శ్రీరాముడు భార్యరక్షణార్థమై సుగ్రీవుని శరణుజొచ్చెను. కాకమైననో ఆత్మరక్షణార్థమై శ్రీరాముని శరణుజొచ్చెను. రాజ్యము, భార్య, పాణిము నను వానిలో పూర్వపూర్వముకన్న నుత్తరోత్తరము శ్రేష్ఠము గాన భార్యరక్షణార్థమైన శ్రీరాముని శరణాగతియో, ఆత్మరక్షణార్థమైన కాకముదగు శరణాగతియో ముఖ్యమగును.

ప్రతి—ఈ మూటిలో నుత్తరోత్తరము శ్రేష్ఠమనుట యెట్లు?

పండి—శ్లో॥ రాజానం ప్రథమం విందేత్తతో భార్యాంతతోథనం,

తన సంరక్షణమునకై ముందు మంచిరాజుగల దేశమును వెదకి కొనవలయు. తరువాత నందు గృహము నేర్పరుచుకొని సుఖంబుండుటకై భార్యను గ్రహింపవలయు. అట్టి భార్యను పోషించుటకై ధనము నార్జింపవలయు, ననుటచే నన్వయముఖమునను

శ్లో॥ అపదర్థం ధనంరక్షే ద్దారాక్షేద్ధనైరపి

ఆత్మానం సతతం రక్షేద్దారైరపినైరపి॥

ఆపన్నివృత్తికై ధనము కాపాడవలయును. ధనములచేత భార్యను రక్షించుకొనవలయును. భార్యచేతను, ధనముచేతను తనను రక్షించుకొనవలయుననుటచే వ్యతిరేక ముఖమునను ధనము, భార్య, శరీరము ననువానిలో నుత్తరోత్తరము శ్రేష్ఠముని నీతిశాస్త్రములయందు స్పష్టికరింపఁబడియున్నది. దీనింబట్టి భార్యరక్షణార్థమైన శ్రీరామశరణాగతియు, ఆత్మరక్షణార్థమైన కాకముదగు శరణాగతియు రాజ్యార్థమగు విభీషణుని శరణాగతికన్న ప్రధానములుగాన విభీషణశరణాగతి ప్రధానముగాదని యేర్పడినది.

ప్రతి—విభీషణుడు శ్రీరాముని శరణుజొచ్చినది ముక్త్యర్థముగాదు.
రాజ్యార్థమే యని దేనిచే తెలియును?

పండి—విభీషణుడు రాగానె హనుమంతుఁ డిట్లునియెను.

శ్లో॥ ఉద్యోగం తవసంప్రేక్ష్యమిధ్యావృత్తంచ రావణం
వాలినంచహతం శుత్రాస్వసుగ్రీవంచాభిషేచితం॥
రాజ్యంప్రార్థయమానశ్చబుద్ధిపూర్వమిహగతః॥

విభీషణుడు నీయుద్యమమును, రావణుని దుర్లయమునుగనిపెట్టి
నీవు వాలిని జంపి రాజ్యమున సుగ్రీవుని నభిషిక్తునిచేసితివని తెలిసికొని
రాజ్యముగోరి బుద్ధిపూర్వకముగా నిచటి కరుడెంచెను. అనుటచేత విభీ
షణుడు రాజ్యముగోరియే శ్రీరామునాశ్రయించినట్లు తెలియుచున్నది.
అప్పుడే సుగ్రీవాదుల నవలోకించి శ్రీరాముడు

శ్లో॥ నవయంతత్కులీనాశ్చరాజ్యకాంక్షీచ రాక్షసః॥
పండితాహిభవిష్యంతి తస్మాద్ద్రవ్యహ్యోవిభీషణః॥

మనము రావణుని రాజ్యము నపహరింప నాతని కులమువారము
కాము. విభీషణుడు రాజ్యము గోరినచ్చినవాడు. ఈతనివలన మన
మచ్చటిమర్మముల దెలిసికొన నగును. కావున నాతనిని రాబట్టుటయ
యచితమగును. అని పలికెను. శ్రీరామచంద్రుని వచనమును బట్టియు
విభీషణుడు రాజ్యకాంక్షీయనియే తెలియుచున్నది. ఇదిగాక, నాగ
పాశ బద్ధుడైనప్పుడు శ్రీరామచంద్రుఁడు,

శ్లో॥ యస్మయానకృతోరాజా రాక్షసానాంవిభీషణః॥
మిథ్యావ్రలాపినం మాంచ ప్రవక్ష్యంతి నసంశయః॥

నేను విభీషణుని రాక్షసులకు రాజునుగా జేయ నైతిని. నన్నసత్యవాది
నిగా జనులు చెప్పికొందురనియు శోకించియుండెను.

ప్రతి—విభీషణుడు మోక్షమును ప్రధానముగాగోరి శ్రీరామచంద్రుని శరణుజొచ్చినను రాజ్యము ఆనుషంగిక లాభముగా నుండ నగును. దానినిబట్టి యీవచనములు సరిపడును. ఇట్లుండ నీవచనములనుబట్టి విభీషణుడు రాజ్యముమాత్రము గోరియె శరణు జొచ్చెనని దేనినిబట్టి యేర్పడును?

పండి—రామలక్ష్మణులు నాగపాశ బద్ధులైనప్పుడు విభీషణుడు,

శ్లో॥ యయోర్వీర్యంసమాశ్రిత్య పృతిష్ఠాకాంక్షీతామయా |
తావృభాదేహనాశాయ ప్రసప్తాపురుషర్షభాః |

నేనెవ్వారల పరాక్రమము నాశ్రయించి నిలువబడ నాశించితి నో ఆపురుష శ్రేష్ఠులు దేహనాశమునకై బడియుండిరని శోకించెను. దీనిం బట్టి ముక్తి నొందుకోర్కి విభీషణునకు లేనట్లే స్పష్టమగుచున్నది. ఏల నగా, శ్రీరాముడు విష్ణువనుభావము విభీషణునకు నుండినప్పుడుగదా విభీషణుడు మోక్షముగోరి శ్రీరాము నాశ్రయించెనని కల్పింపనగును. ఈశ్లోకమునుబట్టి విభీషణునకు నిట్టిభావము లేనట్లే ధ్రువమగుచున్నది. శ్రీరాముడు విష్ణువనుభావ మాతనికి నుండునెడ నాగపాశ బంధముచే మూర్ఛితులగువారింజూచి యీతడెట్లేల ప్రలపించును? విష్ణునకిట్టి యాపద యొకప్పుడును సంభవింపదు. కొంచెముకాల మిట్టులభినయించుటమాత్రమని యీతని కేలతోపకుండును? కావున విభీషణ శరణాగతి మోక్షార్థముకాదని విశదమగుచున్నది.

ప్రతి—అదిమోక్షార్థముకానిచో విభీషణుడు,

శ్లో॥ పరిత్యక్తా మయాలంకా రాజ్యానిచ సుఖానిచ |
లంకను, రాజ్యమును, సుఖమును నన్నిటిని వదలిపెట్టితి నని విరక్తితోఁ జెప్పుట యెట్లుసంభవించును? కావున విభీషణుడు ముక్తిగోరియె శరణుజొచ్చెను.

పండి.—లంకాదులను వదలిపెట్టితినిని విభీషణుడు చెప్పినది వానియందు
కేవలము విరక్తితోఁగాదు; రామచంద్రుఁ డనుగ్రహించి
యిచ్చునెడ గ్రహింపవలయు ననియు, లేనిచో విడువవలయు
ననియు నభిప్రాయము గ్రహింపవలయు.

ప్రతి—ఈయభిప్రాయము దేనినిబట్టి యేర్పడును?

పండి—శ్లో॥ పరిత్యక్తా మయాలంకా రాజ్యానిచ సుఖానిచ॥ అను
శ్లోకమున నుత్తరార్థమునుబట్టి యాయర్థము తెలియుచున్నది.
అదియేదనిన,

శ్లో॥ భగద్గతంమేరాజ్యంచ జీవితంచ సుఖానిచ॥

మహారాజా! నారాజ్యము, నాజీవితము, నాసుఖము మొదలుగా
సంతయు నీచేతిలోనున్నదని పలికెను. దీనింబట్టి నీవనుగ్రహించి
యిచ్చునెడ గ్రహింతునను రాజ్యకాంక్ష వ్యక్తమగుచునె
యున్నది. కావుననే యాతవిభావమును గనిపెట్టి 'క్రియా
కేవలము త్రరం' అను న్యాయమునుబట్టి యాతనికి లంకా
రాజ్యాభిషేకము గావించెను. అప్పుడు రావణుని చేతిలోనున్న
రాజ్యమును తాను విభీషణున కొనగట యయుక్తమని
లోకులు భావించురని యెంచి

శ్లో॥ అహత్వారావణంసంఖ్యే సపుత్రం సహశాంధవం॥

అయోధ్యాం నప్రవేక్ష్యామి, తిభిస్తైర్భ్రాతృభిశ్శపే॥

నేను రణరంగమున పుత్రమిత్రాదిసహితుఁడగు రావణుని వధిం
పక అయోధ్యానగరమును బ్రవేశింపను. నామువ్వురు తమ్ములతోడని
యొట్టుపెట్టుకొనియెను. రావణుని బలాబలములను దెలిసికొనక యిట్టి
ప్రతిజ్ఞ నీయుటయుననుచితమని లోకులు శంకించురనియెంచి ముందుగనే

శ్లో॥ ఆభ్యాహిమమతత్త్వేనరాక్షసానాంబలాబలం॥

రాక్షసుల బలాబలములను నున్నరూపున నాకు దెలుపుమని
యదియంతయు నాతనివలనం దెలిసికొనియెను. విభీషణుడు చెప్పిన

దానింబట్టి రావణుని గుట్టెల్ల దెలిసికొని శ్రీరామచంద్రుడు రావణుని గెల్చినట్లై భావించి విభీషణుడు తనయందు దృఢవిశ్వాసము గలిగి జరుగబోవు సంగ్రామమున దనకుఁ దగు సాహాయ్యకము నేయుటకై ముందుగనే యాతనిని లంకారాజ్యమునకు నభిషిక్తుని గావించెను. ఇందు గనఁబరిచిన వచనములంబట్టి విభీషణుడు రాజ్యార్థి యేయని విశదమగుచుండ నతఁడు మోక్షార్థియనియు నాతని శరణాగతి ముఖ్యమనియు వచించుట నిర్మూలము.

వెనుక జెప్పిన రామాయణ వచనములంబట్టి శ్రీరామచంద్రునకు పరమేశ్వరునందు భక్త్యతిశయ మున్నట్లు స్పష్టమైనది. దీనింబట్టి పరమేశ్వరుండె పరాత్పరుండను సర్వవేద సిద్ధ సిద్ధాంతమే శ్రీవాల్మీకి రామాయణమునకుఁ బ్రధాన ప్రతిపాద్యమగు వ్యంగ్యమనియు— దానంజేసియే యీ గ్రంథము శ్రుతి సమ్మతమనియు నేర్పడియెను.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ! విమర్శించునెడ కొనకు వాల్మీకి రామాయణముగూడ మీ మాతమునకు ననుకూలము గాదనియె యేర్పడియె గదా?

ప్రతి—అదియేల?

అన్నం—ఉత్తర కాండమున శ్రీరామచంద్రుఁ డశ్వమేధము నీశ్వర ప్రీతికై చేసి నట్లును, నారాయణమూర్తి భృగు శాపమున దశావతారముల నెత్తినట్లును గలదుగాన నాకాండము వాల్మీకి కృతము గాదనిచెప్పి ప్రమాణము గాదని యంగీకరించు చున్నారుగదా?

ప్రతి—ఉత్తరకాండము ప్రమాణము గాదు నిజమే.

అన్నం—పూర్వ రామాయణమున నైనను ఆదిత్య హృదయము సంగీకరింతురా?

ప్రతి—అది ప్రక్షిప్తము. అనగా ఇతరులు చేసి కలిపినదే.

అన్నం—కడను చోటనైనను దిద్దకుండ రామాయణమును గ్రహించి తిరా?

ప్రతి—ఎక్కడ దిద్దితిమి.

అన్నం—అయోధ్యా కాండమున 'రుద్రస్సవిష్ణుః' అనుచోట 'రుద్రస్స నందీ' అని దిద్దవలసి వచ్చెనుగదా?

ప్రతి—మతాంతరులై 'రుద్రస్సవిష్ణుః' అని దిద్దినందున దానిని మాయాచార్యులవారు సవరించిరి.

అన్నం—అదిగాక —కడనుచోట సపార్థములు చెప్పితిరి గదా?

ప్రతి—అది యెక్కడ?

అన్నం—మహాతేదేవతాయాజ్యం. అనుచోటను, 'అత్రపూర్వం మహా దేవః' అను చోటను గ్రంథకర్త పరమేశ్వరుని మహాదేవ పదముతో గ్రహించి యాపదమునఁ దనకుగల యభిరుచిని వెల్లడించియుండ నాపదమునకు నగ్నియని యొకచోటను, అమృహాదేవః, అనిఁచేదించి దానికి సముద్రుడని వేరొక చోటను నిట్టి యపార్థమును చెప్పితిరి గదా?

ప్రతి—సదర్థములె.

అన్నం—--సదర్థము లెంతమాత్రముగావు. ఇవి పెడర్థములేయని విను వారికి విశదమగుచునె యున్నది.

ఇట్లు కొంత గ్రంథము వాల్మీకి చేయనే లేదనియు మఱి కొంత ప్రక్షిప్తమనియు మఱికొంత యనంగ తార్థమనియు, మఱికొంత క్లిష్టార్థమనియు, వాల్మీకి చేసిన యాదికావ్యమును బీభత్సమునేయక మొదలేయిది శివపురాణములవోలె మాకుఁ బ్రమాణము గాదనిననో యెంత బాగుండును? మీకథ యుండనిండు. ఇప్పుడిచట నారాధ్యులవారిని కుత్తుక పిసుకవలసియున్నది.

యాపన్నివృత్తికొఱకేయనియు, ఏమిచేయు స్తోత్రముచే ప్రీతినొందిన
పరమేశ్వరుడు పీఠల రక్షించుచుండెననియు నేర్పడుచున్నది. ఇది
గ్రంథకర్తయశయముగానిచో : స్వామిలు పరమేశ్వరుని స్తోత్రము
చేయుచున్నారనుట నిరర్థకము గాకమానదు.

ఇదికాక, శివుడు తీర్థములను సంహరించుచున్నాఁడనియు
శాంతిపర్వమున గలదు. ఎట్లన,

శ్లో॥ ఈశ్వరశ్చేతనఃకర్తాపురుషః కారణంశివః ।
విష్ణుర్బ్రహ్మశశీసూర్య శ్శక్తిః ప్రజాపతీశ్చసాన్వయాః ।
సృజ్యతేగ్రీవ్యతేచైవ తమోభూత మిదమయదా ।
అవ్రజ్జాతం జగత్సర్వం తదాహ్యో మహేశ్వరః ॥

తా॥ ఈశ్వరుడున, జగమునకు చేతనకర్తయు, కారణ పురు
షుండగు శివుడు విష్ణుని, బ్రహ్మను, ఇంద్రుని, సూర్యచంద్రులను సక
లమును సృజించుచును ప్రళయకాలమున భక్షించుచుండును. సకల జగ
మును లయమునేసిన మహాప్రళయ కాలమున పరమేశ్వరుఁ డొక్కఁడే
యుండును. దీనింబట్టి సంహారద్రుండును భక్షింపఁబడుచున్నాఁ
డనియే గ్రహింపవలయు. కానిచో ఒక్కఁడేయుండునుటవిరోధించును.

ఈవిధమున బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులకును సృష్టిస్థితిలయములనుజే
యువాడని చేప్పినప్పుడు సర్వజగమునకు సృష్టిస్థితిలయకర్తయను
నెడనేమి సంశయముండును ? దీనింబట్టి యెవ్వనివలన నీభూతములు
పుట్టుచున్నవో ఎవ్వనివలన జీవించుచున్నవో ఎవ్వనియందు లయించు
చున్నవో అను సర్థముగల శ్రు॥ యతోవాఇమానిభూతానిజాయంతే
అనుశ్రుతిచేతః జెప్పఁ బడినలక్షణములుగల బ్రహ్మతత్త్వముశివుఁడేయని
నిర్ధారణము చేసెననియేర్పడుచున్నది. ఈయర్థమును నేనికై నిర్ణ
యింపవలసి వచ్చెననిన, శ్రీ వేదవ్యాసమహర్షి తానురచించిన బ్రహ్మ
మిమాంసయందు సూ॥ జన్మాద్యవ్యయతః : ఎవ్వనివలన నీజగము
నకు సృష్ట్యాదులు గలుగుచున్నవో అది బ్రహ్మమని యతోవా అను

పండి—అధ్యాత్మరామాయణము ముద్రణమునకు వచ్చినప్పుడు ఈ గ్రంథము కర్తృసప్తముగానుండిన కతన నప్పటి పండితులు యోజించి యీ గ్రంథము విశ్వామిత్ర సృష్టిగా నడుచు నేర్పడియె నని గ్రహించి బుద్ధిమంతులీ రహస్యముగనిపెట్టుదురని భావించి యిది విశ్వామిత్ర కృతమని ప్రచురించిరి. అది మొదలుకొని తమవాదమునకు ననుకూలముగానున్న కారణమున నిది నిజముగా విశ్వామిత్ర కృతమేయని కొందఱు విశ్వసించు చున్నారు. ఈరహస్యమును శ్రీకాళహస్తి నగర వాస్తవ్యులును తత్సమాస్థాన మహా పండితులునగు బ్రహ్మశ్రీ లక్ష్మీనృసింహ శాస్త్రిలవారు సెలవిచ్చి యుండిరి. ఇట్లు వ్యాసప్రోక్షముగాక విశ్వామిత్ర సృష్టిగా నేర్పడిన గ్రంథమునుగట్టి పరమేశ్వరుడు పార్వతీదేవికి రామతారకము నుపదేశించెననుట యెట్లు విశ్వాసార్హమగును?

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ! మీవాదమంతయు విపరీతమే. అధ్యాత్మరామాయణము విశ్వామిత్ర సృష్టిగా నేర్పడియెనని మీరు సాధించుకొనగలరా?

పండి—అట్లుగాక, ఇది యార్షమేయని మీరు సాధించుడు.

అన్నం—ఇది యార్షముగాదని మీరెట్లు సాధింతురు?

పండి—మహాభారతమును వేదవ్యాసుడు రచించెనని బహు గ్రంథములయందు గలదు. అట్లే శ్రీమద్రామాయణమును వాల్మీకి వచించినట్లును పెక్కుచోట్ల నుడువబడియున్నది. ఇట్లే అధ్యాత్మరామాయణమును విశ్వామిత్రుడు రచించెనని ఆర్షగ్రంథములలో నొక్కచోనైనను నుడువబడియుండలేదు. దానంజేసి యిది విశ్వామిత్రకృత మనుట విశ్వాసార్హముగాదు.

అన్నం—గ్రంథాంతరములందు బ్రస్తావింపఁబడిన మాత్రన విశ్వా
మిత్ర కృతము గాదననగునా ?

పండి—అంతమాత్రముననే గాక ఈ గ్రంథము పరస్పరవిరుద్ధముగా
నున్న కతనను ఇది యార్ష మని యంగీకరింప నర్హముగాదు.

అన్నం—అది యెట్లు ?

పండి—శివును శ్రీరామమంత్రమును పార్వతికి బోధించినట్లును శ్రీరా
ముడు రావణుని వధించి తన్మాత్రముగు బ్రహ్మహత్య నివర్తింప
శివలింగమును బ్రతిష్ఠించినట్లును నా గ్రంథమునందు గలదు.
ఇది పరస్పరవిరుద్ధము. ఇదిగాక రామేశ్వరవదమునకు సర్ధ
మేమని యింద్రాదులు మహావిష్ణు నడుగగా, రామస్యేశ్వరః=
రామునకుఁ బ్రభువు శివుడని చెప్పెననియు శివుని నడుగగా
రామః ఈశ్వరోయస్య నాకు రాముడే ప్రభువని చెప్పె
ననియు బ్రహ్మదేవుని నడుగగా రాముడు శివుడు నీ యిద్ద
ఱును ప్రభువులే యని చెప్పెననియు నీ గ్రంథమున నున్నది.
ఇంతకన్న విరుద్ధవాదములెందును లేవు. రాముడే నాకు దేవు
డని శివుడను శివుడే నాకు దేవుడని రాముడును చెప్పినట్లు
లోక్క గ్రంథముననె యుండుట వాఙ్మయమున నెందును
లేదు. ఇట్టి విరుద్ధవాదము విష్ణుపురాణములయందుగాని, శివ
పురాణములయందుగాని, భారతమునగాని, భాగవతమునగాని,
శ్రీమద్రామాయణమునగాని యెందును గనబడదు. ఇట్టి విరుద్ధ
గ్రంథమార్ష మనినచో తత్కర్తయగు ఋషిదైన యవ్యక్తత
హాసావహము గాకుండదు. కావున నిది యార్ష మన నెంత
మాత్రము జెల్లదు.

అన్నం—ఆర్షముగానిచో దీని నెవ్వరు రచించిరి ?

పండి—పురుషులలో నెవ్వరో రచించిరి. గాన నిది పౌరుషేయము.

అన్నం—పౌరుషేయమైనచో నంగీకారార్హముగాదా?

పండి—పౌరుషేయమైనను పరస్పరవిరోధము లేకున్నను యుక్తి యుక్తముగానైన యున్నను నంగీకరింపవగును.

అన్నం—అధ్యాత్మరామాయణము యుక్తియుక్త మేలకాదు ?

పండి—శివుడు పార్వతికి రామమంత్రము నుపదేశించె ననుట యుక్తి విరుద్ధము.

అన్నం—అది యెట్లు ?

పండి—పరమేశ్వరుని పశ్చియగు పార్వతి యే కాలమునాటిది ? శ్రీరాము డేకాలమునాటివాడు ? గుడ్డు నచ్చి పిల్లను వెక్కిరించె ననునట్లు శ్రీరాము డవతరించుదనుక పార్వతీదేవి మంత్రోపదేశము నొందకయేయున్నదా ? పార్వతీదేవి మంత్రమునె యెఱుంగక పరమేశ్వరు నుద్దేశించి తపమెట్లు చేసెను ? దీనింబట్టి పార్వతీదేవి రామ మంత్రము నుపదేశము నొందెననుట యుక్తియుక్తముగాదు.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ! రామమంత్ర ప్రతిపాద్యుడు దశరథ రాముడేయని తలంచుచున్నారు గాబోలు? అట్లుగాదునుదీ?

పండి—రామమంత్ర ప్రతి పాద్యుడు దశరథరాముడుగాక మఱి యెవ్వరు? పరశు రాముడా? లేక, బలరాముడా ?

అన్నం—శ్రీరామావతారమునకు మూలరూపమగు పరబ్రహ్మము.

పండి—శ్రీరామావతారమునకు మూలమైనవాడు మహావిష్ణువు. ఆయనకు శ్రీరాముడను నామములేదు. ఆయనకు బ్రతిపాదకమైనది నారాయణాష్టాక్షరము, అట్లుండ రామమంత్రము మహావిష్ణు నెట్లు బోధించును.

అన్నం...రామమంత్రమునకు ప్రతిపాద్యము విష్ణువని చెప్పితినా? అట్లుగాదు. విష్ణునకుగూడ మూలమైన పరబ్రహ్మతత్వమే రామమంత్రప్రతిపాద్యము.

అది...అటులేని సీతమ్మ దశరథరాముని పత్నియూ? లేక మూలమైన పరబ్రహ్మము పత్నియూ? లక్ష్యమిటు దశరథరాముని తమ్ముడా లేక పరబ్రహ్మము తమ్ముడా? వనవాసముచేసినది రావణుని బరిమార్చినది దశరథరాముడా? లేక పరబ్రహ్మతత్వమా? అధ్యాత్మరామాయణమున దశరథరాముని చరిత్రము గన్పట్టుచుండ నది మంతయు పరబ్రహ్మము చరిత్ర మనుట యెట్లు?

అన్నం...చరిత్రము దశరథరామునిదే. అయినను నారామునకు మూలమైనది బ్రహ్మతత్వమే గావున రామమంత్రమునకు ప్రతిపాద్యము బ్రహ్మతత్వమే యగును.

అది—పరబ్రహ్మ తత్వము శ్రీరామునకు మాత్రమే మూలమగుగాని డమ వారైన పరశు రామాదులకుగాని బ్రహ్మ విష్ణ్వాదులకుగాని మూలమెట్లుగాదు? అందఱకు మూలమైనచో దశరథరామ వాచకమగు రామ మంత్రమే పరబ్రహ్మ ప్రతిపాదక మగుగాని తక్కువ పతారములకు వాచకములైన మంత్రములుగాని బ్రహ్మాది వాచకము గు మంత్రములుగాని, దశరథరామునకును మూలమైన విష్ణువును బ్రహ్మ నారాయణమంత్రముగాని పరబ్రహ్మ ప్రతిపాదకము గాదని హించి పరమేశ్వరుడు పార్వతికి రామమంత్రమునే యుపదేశింపఁ బడి వచ్చిన కారణమేమి?

అన్నం—మాకు హేతువాదముతో వనిలేదు. అధ్యాత్మ రామాయణము ప్రమాణము. దానియందట్లు కలదుగాన మేమువిశ్వసించుము. అది...మీరు బాగుగా విశ్వసించుడు. దానికి మాయభ్యంతరము లేదు గాని విమర్శించినచో నిది మాత్రము ప్రమాణ సమ్మతముగాదు.

అన్నం—అదియేల?

పండి—సర్వప్రమాణ విరుద్ధమైనందున,

అన్నం—అదియెట్లు?

పండి—వెనుక జెప్పిన విధమున పరమేశ్వరుడె సర్వాధికుడని సర్వవేద సిద్ధమైయుండగా నాపరమేశ్వరుడు తనకన్నరాముడధికుడని యెంచి తన భార్యకు రామమంత్రము నుపదేశించెనని స్వీగంధమున నున్నది. గాన నిది సర్వవేద విరుద్ధము.

మఱియు, మహాభారతమునందు నాదివిష్ణువే, పరమేశ్వరు నుద్దేశించి పలుమారు ఘోరతపము చేసెనని చెప్పియుండగా నావిష్ణు వవతారమైన శ్రీరాముని బరమేశ్వరుడె కొలిచెనని యిందు గలచుగాన స్వీగంధము మహాభారత విరుద్ధము.

ఇదిగాక, వాల్మీకి కృతమై శ్రుతిసమ్మతమైన శ్రీమద్రామాయణమునందు, శ్రీరాముడశ్వమేధముచే శివునారాధించి నట్లును, శ్లో॥ అత్రపూర్వం మహాదేవః ప్రసాద మకరోద్విభుః॥ అను వచనమును బట్టి శివానుగ్రహమును బొంది యున్నట్లును, నుండగా స్వీగంధమునందు పరమేశ్వరుడు శ్రీరాముని దనకంటె నధికునిగా భావించెనని యున్నదిగాన స్వీగంధము శ్రీమద్రామాయణ విరుద్ధము.

మఱియు, శ్లో॥ సరకాస్త శయాస్యసి॥ అను శ్రీమద్రామాయణ వచనమునుబట్టి భృగుశాపవశమున సంభవించిన శ్రీవిష్ణుని దశావతారములలో నొక్కటి శ్రీరామావతారమని యుండగా నీశ్రీరాముడు కడమ యవతారముల కంటెను, త్రిమూర్తుల కంటెను కొనకు పరమేశ్వరునికంటెను నధికునిగా నీ గ్రంథమున జెప్పబడియున్నది. గాన నీ యధ్యాత్మ రామాయణము శ్రీమద్రామాయణమునకు పరమ విరుద్ధము.

ఇట్లు సర్వప్రమాణ విరుద్ధమగు నీ యధ్యాత్మ రామాయణ మునుబట్టి శివుడు పార్వతీదేవికి రామమంత్రము నుపదేశించె ననుట ప్రామాణికులకు విశ్వాస్పాఠ్యముగాదు.

అన్నం...రామమంత్రము తారకమని ప్రసిద్ధికలదు. దానింబట్టియే పరమేశ్వరుడు పార్వతికి నీమంత్రము నుపదేశించెనని నమ్మదగి యున్నది.

పండి... రామమంత్రము తారకమని యెందుగలదు?

అన్నం...అధ్యాత్మ రామాయణమున గలదు.

ప్రతి... మృత ప్రాయమైన యాగ్రంథమునే తిరుగ నుదహరింపనేల?

అన్నం... అట్లేని-కలిసంతరణోపనిషత్తునందు॥

హరేరామ హరేరామ రామరామ హరేహరే॥

హరే కృష్ణ హరేకృష్ణ కృష్ణకృష్ణ హరేహరే॥

అని చెప్పఁ బడియున్నది. రామనామము తారకము గానిచో రామ కృష్ణాది నామములు స్మరింపఁదగినవని యుపనిషత్తునందేల చెప్పఁ బడును.

పండి... రామకృష్ణాది నామములు తారకము లైనచో శివుడు పార్వతికి కృష్ణతారకము నేలచెప్పలేదు. ఇదిగాక నీయుపనిషత్తు నందు॥ హరేరామ అని మొదలుగా జెప్పిన తరువాత

ఏతత్తోడ శకం నామ్నాం కలికల్మషనాశనం॥ అని యున్నది. దానికి ఈ పదునాఱు నామములు కలికల్మషమును బోగొట్టునని యర్థము. దాననే యీయుపనిషత్తునకు కలిసంతరణోపనిషత్తు అనిపేరు

మహా పురుషుల నామస్మరణము కలికల్మష నాశకమనుట వింతకాదు. ఎట్లన,

శ్లో॥ కార్కట కస్య నాగస్య దమయంత్యానలస్యచ |

ఋతుపర్వస్య రాజస్వైః కీర్తనం కలినాశనం॥

కార్కటక నాగము దమయన్తి నలుడు రాజస్వియగు ఋతు పర్వడు ననువారిని గీర్తించునెడ కలి నశించునని యర్థము. కలినశించు ననగా కలి కలుషము నశించు ననియె భావము.

తారకమను సంజయైననో మోక్షప్రదమైనదానికేగాని యింకొకదానికి సంభవింపదు. మోక్షమన సంసారమును దరించుట. సంసారమునుండి తరింప జేయుదానికే తారకమని పేరు.

ఈసంజ శివనామములకే చెల్లును. ఎట్లన

అవిముక్త జాబాలమను నుపనిషత్తునందు ॥

[శ్రు॥ కింజప్యనా మృతత్వం నోబ్రూహి॥ ఏనామములను జపము చేసినచో ముక్తిగలుగునో చెప్పుమని యాజ్ఞవల్క్యు నుద్దేశించి బ్రహ్మచారులడుగగా యాజ్ఞవల్క్యుడు

[శ్రు॥ శతరుద్రీ యేజేతి॥ శతరుద్రీయముననగా నమకమును జపింతురేని ముక్తిగలుగునని చెప్పి వేదమున నెన్నియో పన్నములుండ నీయొక శతరుద్రీయమును జపించిననే మోక్షము గలుగుననుట యెట్లనిశంకించి, శ్రు॥ అమృతస్య హవా నామధేయాని॥ నమకమునందు భవాదుచ రుద్రాదుచ, అనిమొదలుగా వినఁబడినవి యమృతుని నామధేయములు అమృతుండనగా మృతిలేనివాఁడు మృత్యుంజయుండను ప్రసిద్ధి పరమేశ్వరునకేగాని యన్యులకు లేదు. ఈ నమకాధ్యాయములోనివి పరమేశ్వరుని నామధేయములు గాన వీనికి మోక్షప్రదత్వము కలదు, అనినుడివి.

పరమేశ్వరుని నామధేయములె గాక ఇతర దేవతల నామ
ధేయములు ముక్తిప్రదము లేకానేరవు? అని శంకించి,
శు॥ ఏతైర్హవా అమృతో భవతి

మీరు అమృతత్వమెట్లు గలుగునని నన్నడిగితిరి. అమృతుని
నామధేయముల నుచ్చరించిననే యమృతత్వము గలుగుగాని యిత
రుల నామములను స్మరింపగా నదియెట్లు లభించును. అమృతుడను
నామము శివునకు దప్ప యన్యలకులేదు. అమృతుడనగా మృతిలేని
వాడని యర్థము. ఇట్టిపరమేశ్వరుని నామముల స్మరించిననే యమృ
తత్వము—మృతిలేకపోవుట. అనగా మోక్షముగలుగు గాని యిది
యితర నామములచే నెట్లు గలుగునని నుడువఁ బడియెను.

ఇదిగాక నమకమునందు నమస్తారాయ అనుటచే తారకసంజ్ఞ
శివనామములకే కలదని విశదీకరింపఁబడియెను, ఈ వాక్యమునుబట్టి
తారమనుపేరు శివునకే గలదనియు వ్యక్తమగుచున్నది. కావుననే
అధర్వశిరమునందు మహేశ్వర మహాదేవాదినామములతోబాటు తార
ప్రణవాది పదములును శివవాచకములని నిర్వచనము సేయఁబడియెను.
ప్రణవము శివవాచకమని లోగడ నిరూపింపఁబడియెను. తారకమను
సంజ్ఞ ప్రణవమునకు గలదని కొన్నిచోట్ల నున్నను తారకప్రణవాది పద
ములు పరమేశ్వర వాచకములని యుపనిషత్తులందు స్పష్టికరింపఁబడి
యుండుటచే తారకసంజ్ఞ శివునకు నిర్వివాదమైనది. ఇట్లు తారకసంజ్ఞ
శివునకు నున్నట్లు ప్రమాణసిద్ధమగుటచే శివనామములకే తారకమను
పేరు న్యాయముని యేర్పడుచున్నది. ఇట్టి సర్వప్రమాణసిద్ధమగు
పరమసిద్ధాంతము నాదరింపక నిరాధారముగా రామనామమునకే తార
కసంజ్ఞ కలదని మీరంగీకరించినమాత్రన బహుప్రమాణ సమ్మతమగు
టచే ప్రబలమైన శైవసిద్ధాంతమునకుఁ గొరంత యావంతయు నుండదు.
నను... ఆరాధ్యులవారూ ! మీరు చెప్పిన యీ యుపన్యాసమును

బట్టి శివనామమునకు తారకమని సంజ్ఞకలదని తేలుచున్నదిగాని రామనామము తారకము గాదని తేలుట లేదు. ఇక నీయుపన్యాస మంతయు దేనికి?

పండి...మీ సిద్ధాంతమును సాంతము సేయనే.

అన్నం...రామనామము తారకము గాదని తేలినప్పుడు మా సిద్ధాంత మెట్లు సాంతమగును?

పండి... మీరు రామనామము తారకమనుటకు శ్రుతి ప్రమాణము నొక్కదాని నైన గనబరుపజాలరైతిరి. శివనామమే తారకమనుటకు బెక్కు శ్రుతిప్రమాణములు మాచే నిందు నుదహరింపఁ బడియెగదా? దీనింబట్టి రామనామము తారకమనుట శ్రుతి విరుద్ధమని యేర్పడ లేదా? ఇంకేమిగావలయు?

అన్నం...రామనామమహిమము మీకేమి తెలియును?

శ్లో॥ సహస్రనామతత్తుల్యం రామనామవరాసనే ॥

రామనామము సహస్రనామతుల్యమని శివుడు జెప్పెనుగదా?

పండి...అట్లుచెప్పెనని యెందున్నది?

అన్నం...అధ్యాత్మరామాయణమునందు

వ్రతి...ఈయధ్యాత్మరామాయణముకన్న మీకు వేరొకగతియే లేదా? ఇది సర్వవిరుద్ధమని పలుమారు ఖండించినను దీనినేయుదాహరింపనేల.

అన్నం...అట్లేని నది యుండనిండు. రామనామము తారకమనుటకు నింకొక గొప్పకారణము దెలిపెదను వినుడు.

పండి...బాగుగ వినియెద సెలవిండు.

—ఆచార్యులవారూ! ఇటు చూడుడు.

—మీపంక నే చూచుచుందును. చెప్పడు.

—నారాయణాష్టాక్షరములోని 'రా' అను వర్ణమును శైవపం
క్షరములోని "మ" అను వర్ణమును గూడి "రామ" అను నామ
ర్పడియెను. ఇట్లు రెండును చేరుటచే రామనామము శివకేశవుల
మమలకంబు నధికమని తెలియుచున్నది.

సమో నారాయణాయ-అను మంత్రమున 'రా' అను సక్షరము
వేయుచో 'నాయనాయ' అని యగును. అప్పుడు ఈ మంత్రము
యనాయ=మోక్షము కొఱకు, న=ఉపయోగింపదని యర్థమగును.

సమశ్చివాయ, అను శైవమంత్రమున 'మ' అను సక్షరము
వేయునెడ 'సశివాయ' అని యగును. అప్పుడీమంత్రము 'శివాయ=
గళముకొఱకు 'న= ఉపయోగింపదని యర్థమగును.

దీనింబట్టి నారాయణ మంత్రమున రా అను సక్షరంబును,
మంత్రమునందు మ అను సక్షరంబును ముఖ్యములైనవని తెలియు
ను.

ఇట్లు శివవిష్ణు మంత్రములలో ముఖ్యములైన యక్షరములచే
జీనదిగాన రామమంత్రము శైవవైష్ణవ మంత్రములకన్న నధిక
ము, దానంజేసి యిదియే తారకమనియు ధ్రువమగుచున్నది.

—ఆరాధ్యులవారూ! దీనికి దగిన సమాధానము సెలవిండు.

—ఆచార్యులవారూ! భట్టాచార్యులవారు చెప్పిన యంశము
గీకరింతురా?

ప్రతి—రామమంత్రము గొప్పదియనుట సంగీకరింతుము ఇంతియగాని నారాయణ మంత్రముకన్న రామమంత్ర మధికమను నెట్లంగీకరింతుము? నారాయణ మంత్రము మూలవిష్ణువును బోధించును. రామ మంత్రమైననో ఆదివిష్ణు సవతారమైన దశరథరాముని బోధించును. మూలరూపమునకు సవతారమునకుగల యంతరవిరెండుమంత్రములకు న్యాయసిద్ధము. ఇట్లుండ నారాయణ మంత్రముకన్న రామమంత్ర మధికమనుటయెట్లు ప్రమాణ సమ్మతమగును? అగాక, నారాయణ మంత్రములోని రా అనునది, యింకొక మంత్రములోని మ అనునది చేరి రామమంత్రమయ్యెననుట చమత్కార కరమైన కల్పనా కథగాని యారెండు మంత్రములలోని రెండక్షరములు గూర్చి రామమంత్ర మయ్యెననుట విశ్వాస్పర్హముగాదు.

అన్నం—ఆచార్యులవాటా! విశ్వాస్పర్హ మేల కాదు? రామమంత్రము ప్రేమపాత్రమెగాని దానియందు శైవపంచాక్షరములోని మకారము వచ్చి కలసినదనగానే ఆయక్షరము మీగొంతుపట్టుకొని నందు మీకు విశ్వాస్పర్హముకాదయ్యె కాబోలు? దాననేకదా శివపంచాక్షరములోని యని యననొల్లక యింకొక మంత్రములోనియని పలికిన ప్రతి... మీకుఁ దగిన సమాధానము నారాధ్యులవారే చెప్పదురా నాకేమి?

పండి—భట్టాచార్యులవాటా! శైవవైష్ణవ మంత్రములలోని యక్షరములుచేరిరామమంత్రమయ్యెననుట కవికల్పనముగాక నిజమేయని సమ్మతము గలదా?

అన్నం— ఇందుమాకు సమ్మతము లేకేమి? గాని మీకు సమముగలుగమికి కారణము గలదు.

పండి... ఏమది?

అన్నం... ఇది నమ్మినచో మీ మీ మంత్రములకు బ్రాశస్త్యము తగునని.

పండి...మీరు చెప్పినది ధ్రువపరచు కుండురేని మీ రామమంత్రమునే మేమును గ్రహింతుము, ఇక మామంత్రములకుఁ బ్రాశస్త్యము తగ్గిన నేమి?

అన్నం—అట్లేని తప్పక ధ్రువపరుతును.

పండి—నారాయణ మంత్రములోని రా అనునది శైవమంత్రములోని మ అనునది యీ రెండువర్ణంబులును వానియంతన నవియె కూడెనా లేక వాని రెంటిని నెవరైనఁ గూర్చిరా?

అన్నం—ఎట్లయిన నేమి?

పండి—ఈ రెండును ససంభవములే.

అన్నం—అది యెట్లు?

పండి—అక్షరము లచేతనములుగాన నవి వాని యంతనగూడవు.

అన్నం—వాని నెవరైనఁ గూర్చఁగూడదా?

పండి—బాగుగా గూర్పవచ్చుగాని యట్లెవఁడైన నక్కరములనుగూర్చి రామ అని నామకరణము గావించియున్నచో నట్లు రామునకు నామకరణము గావించినవాడే రామునికన్న నధికుఁడగును.

లోకమున నెవనికైన నామకరణము గావించునపుడు వెంకటేశ్వరుని పేరు, రాముని పేరు, కృష్ణుని పేరు చేర్చి వెంకటరామకృష్ణుల అని పేరుపెట్టుట సంభవించును. గాని యంతమాత్రమున నీతడు వెంకటరామకృష్ణులకన్న నధికుఁడు గాజాలడు. వీని పేరొక్కొక మహనీయ పేరుకన్న చదువుటకు బెద్దదేయైనను వెంకట రామ కృష్ణులను నామములకన్న నధికఫలప్రదము గాజాలడు. అదిగాక, రామ కృష్ణ

పదము లాయా మహానీయుల జెప్పునపుడు సార్థకములగుగాని వానిం గొన్నిటి జేర్చి యన్యులకు బేరుపెట్టినప్పుడు సంజ్ఞావాచకములె యగు గాని యన్వర్థము లెన్నటికి గానేరవు. అట్లైతేవనెన్నవ మంత్రములలోని యక్షరముల నొక్కొక్కదానింగూర్చి వేరొక్కనికే నామకరణము జేసినంతన నీ నామధారి శివవిష్ణులకన్న నధికుడనిగాని యీ నామము శివ విష్ణు నామములకన్న నధిక ఫలప్రదమనిగాని నుడువజెల్లదు. మఱియు నారాయణ అను వర్ణనముదాయమునకు వర్ణము కలదుగాని దానియందున్న రా అను వర్ణమునకు వర్ణమే లేదు. అట్లే నమఃపదములోని మకారంబును నిరర్థకమే. ఇట్లు నిరర్థకములైన యక్షరముల జేర్చినంతన దీనికి మహార్థ మెట్లు సంభవించును? ఎట్లును సంభవింపదు.

ఇదిగాక, లోకవేదములందు గల పదములు వ్యుత్పన్నములుగనో లేక అవ్యుత్పన్నములుగనో వాని యంతన సహజసిద్ధములై నిత్యములు గానున్నవి. ఇట్లుండ శైవనైష్ఠ్యవమంత్రములలోని రెండక్షరములు చేరి రామమంత్రమయ్యెననుట యెట్లు? ఈ సిద్ధాంతము నంగీకరించునెడ శైవ నైష్ఠ్యవమంత్రము లనాదిసిద్ధములనియు రామమంత్రము నడుమ నేర్పడిన కృత్రిమమంత్రమనియు తేలునుగదా? ఎట్లైనతేలనిండు. ఈపద్ధతి నేల యంగీకరింపగూడదనిన, యుక్తియుక్తముగానందున నంగీకరింప గూడదు.

9న్నం— ఇదియేల యుక్తియుక్తము గాదు?

సండి— నారాయణమంత్రములోని రా అను నక్షరమును దీసికొనిన రాడు శివమంత్రములోని అకారమునో లేక వకారమునో తీసికొనవలయుగాని మకారము దీసికొనుట యుచితముగాదు. ఏలన- శివ మంత్రములోని మకారము నమఃపదములోనిదిగాని, దేవతావాచకము లనిది గానేరదు.

అదిగాక, నారాయణమంత్రములోని రా అనునది తీసికొనిన రాడు మకారమందు లేనియెడ గదా శివమంత్రములో వెదకికొన

అయ్య. నమో నారాయణాయ అనుదానిలో మకారముగూడ యుండి
వచ్చుదు దానినే యేల తీసికొనగూడదు.

ఇదిగాక, నమః అను పదము సకలమంత్రములలో నుండుగాన
ని మకారము కడమ మంత్రములలోనిదిగా దన నేమి ప్రమాణము
అందు?

మఱియు, ఈ రెండక్షరములు శివ విష్ణు మంత్రములలోనివే
గాని రాక్షస క్షామదేవతల మంత్రములలోనివి గావని యెట్లు నిర్ణ
యింపనగును?

అట్లుగాక, అభ్యుపేక్ష్యవాదమున నీరెండక్షరములు శివవిష్ణు
మంత్రములలోనివే యని యొప్పినను నీ సిద్ధాంతమునుబట్టి రావణనా
మము దీనికన్న నెక్కుడని యొప్పుక తప్పదు. ఎట్లన-

రామనామమునందు నారాయణమంత్రములోని రా అను నక్షర
ముక్కుటియే చేరెనుగాని రావణనామమునందు నారాయణనామము
లోని రా ణ అను రెండక్షరములు చేరియున్నవి. మఱియు, రామ
నామమునందు శివమంత్రములోనిదగు నమఃపదములోని నిరర్థకమగు
నికారము చేరియున్నదిగాని రావణనామమున నైననో అట్టి మకా
ముకన్న శ్రేయమైనదియు, నమృతబీజమైనదియు, శివనామములోని
యు నగు వకారము చేరియున్నది. మీరుచెప్పిన మార్గమునిజమని
హించునెడ రావణనామమే యత్యుత్తమము గాకమానదు.

రామనామమునందు సహజముగా గల యుత్కర్షము మాకు
రమ సమ్మతమే. అయినను మీ రానామము దగు నుత్కర్షము
నిధింప నంగీకరించిన పద్ధతి యనుచితమని తెల్లముసేయనే రావ
ణి నామము లుదాహరింపఁబడియెను. మీరు యథార్థపద్ధతి నవలం
బించి శ్రీరామమునందు గల సర్వగుణాతిశయము ధర్మవిగ్రహత్వము

మున్నగునుత్తమగుణములనుబట్టి యమ్మహానీయునామము పరమపావనమని బలుకుచో నీ నిర్ణయమును శిరసావహింపని వారుండరు.

అట్లుగాక శివకేశవులకంటెను నీ మహాపురుషుని నధికునిగా సాధించు కుతుకంబున మీరు కల్పించిన యీ కల్పన మమ్మహానీయుని యుత్కర్షణసాధనమునకుఁ బనికిరాకపోగా నికర్షమునకే యుపయోగించెడినని తెలుపక తప్పినదిగాదు.

అన్నం—అట్లేనిశ్రీశంకరాచార్యాదులు రామనామముశివకేశవమంత్రములలోని యక్షరములతో గూడిన దని యేలచెప్పిరి ?

పండి—రామనామమును బ్రశంసింప నీ యుల్లేఖమును చెప్పిరి. గాని యీ నామ మీ రెండక్షరములచేతనే కల్పితమని వారి యాశయము గాదు.

అన్నం...రామనామము శివవిష్ణుమంత్రములలోని యక్షరములచేతనే యేర్పడియె ననటకుఁ బెద్దకారణము గలదు. అది యెద్దియనిన వినుడు.

హరిహరు లిద్దరును జేరి రామావతారము నొందినట్లు గొన్ని ప్రమాణములయందు గలదు. దానింబట్టి రామనామము హరిహర మంత్రములలోని యక్షరములచేతనే యేర్పడియెననట నమ్మదగి యున్నది.

పం—కల్పవిశేషములయందు రామావతారములు కొన్ని రుద్రాంశములుగను కొన్ని శక్త్యంశములు గన, మఱికొన్ని నారాయణాంశములుగను, సంభవించినట్లు ప్రమాణముల యందుగలదు. ఇంతియగాని యొకప్పుడే హరి హరులయద్దఱి యంశములచే రామావతారము గల్గినట్లు ప్రామాణికగ్రంథములయందు నెందునులేదు. ఇట్లుండ రామనామము హరిహరుల మంత్రగతాక్షరములచే నిర్మితమని యెట్లు గ్రహింపనగును?

న్నం—కొన్ని సంహితలయందు రామ రహస్యాద్యపనిషత్తులందును
కప్పుడే రామావతారము హరి హరుల యంశములచే నేర్పడినట్లు
వివరించి యున్నది.

ండి—ఆసంహితలు నా యుపనిషత్తులును నధ్యాత్మ రామాయణము
లోని విశ్వామిత్ర సృష్టిలోనివేయని నమ్మవలయు.

న్నం—ఏకారణమున?

ండి...స్మార్త సంఘమునకు దేవుని సాధింప నేర్పడినవిగాన.

న్నం...స్మార్త సంఘమునకు గ్రోత్తగ దేవునినేల యేర్పరుప వలసి
చెప్పును.

ండి...అద్వైత మూలాచార్యులవారు శైవ వైష్ణవాది సంఘ
ములలో గొందఱును జయించి స్వమతమున జేర్చిన పదంపడి యీ
సంఘమునకు బూజనీయమగు దేవతను నిర్ణయింపనెంచి శివవిష్ణ్వాదుల
న్న నితర దేవత యప్రసిద్ధమగుటను, శివవిష్ణ్వాదులొక్కొక్క మత
వతలుగా నున్నకతన సర్వమత సముదాయమునకు వీరిలోనేదొక్క
వతను బూజింపుమన్నను నందు పలువుర కసమ్మతమగుననియోజించి
స్వమత దేవతలైన శివవిష్ణ్వాదుల నొక్కచో జేర్చి పూజింపుడని
చాయతనము నేర్పరచిరి.

అట్లులేర్పరచియు, స్మార్తమునకు నుపాస్యమగు దేవతయేది?
ప్రశ్నవచ్చినప్పుడు అయిదుగురు దేవతలు నుపాస్యులని యుత్త
రము చెప్పట సరిగా నుండలేదనియెంచి ప్రశ్నోత్తర మాలికయందు
దేవః' దేవుఁడెవరు అను ప్రశ్నమునకు హరిహర రూపుడొక్కడ
యని యుత్తరము చెప్పియుండిరి.

అంతకన్న నేమి చెప్పవలయు? హరి యొక్కడే దేవుడనినచో శైవమతమునుండి వచ్చి కలసినవారు మెచ్చరు. హరుడొక్కడే దేవుడనినచో వైష్ణవ సంఘమునుండి వచ్చి కలసినవారు వప్పుకొనరు. అంతయు నొక్కటేయని యద్వైతమును సిద్ధాంతమునేసి దేవతలెదుగురని బదులు సెప్పునెడ నగుబాటగును. కాబట్టి యాద్యేగురలో బ్రధానదేవత లిద్దటిని గ్రహించి యిద్దఱు దేవతలుపాస్యలన్నను సంత్రిప్తి కరముగాదని యెంచి వారిద్దఱ నొక్కటిచేసి శంకరనారాయణ రూపుడొక్కడే దేవుడని బదులు చెప్పెను. అన్నం...హరి హరుల నిద్దఱ నొక్కటి చేసినది మా యాచార్యుల వారేయగునా?

ప్రతి- పారోహిత్యము మొదటినుండి మీకుఁగలవృత్తియేగాన మీయాచార్యులవారు హరిహరులయిద్దఱకు బ్రహ్మ ముడులుపెట్టిరి కావలయు? అన్నం...అట్లుగాదు అంతకు మున్నే హరిహరులిద్దఱు నొక్కటియై యున్నారు.

పండి...అంతకు మున్నగుగా, నారాయణమూర్తి మోహినీరూపము నొందినప్పు డనియేకదా మీయాశయము.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ! ఏ రేమనుచున్నారో వినుచుంటిరిగదా?

ప్రతి—ఈయుల్లికుట్టి మాటలతోనేమి? తొలుత మీ సిద్ధాంతము నిలుపుకొనుడు. తరువాత సంగతి చూతము.

అన్నం—మాయాచార్యులవారు హరిహర రూపుడొక్కడే దేవుడని చెప్పినమాట నిజమే, అట్లుచెప్పిన నేమి?

పండి—హరిహరరూపు నొక్కని సాధింపనే శ్రీరాము నట్టివానిగా వివరింపవలసినవచ్చెను. ఏలన హరిహరరూపు డొక్కడని మాట చెప్పినను హరిహరులిద్దఱునుట సుప్రసిద్ధముగాన నా మాట విరుద్ధముగా

దోషకమానదు. దానంజేసి హరిహరాత్మకు నొక్కని నేర్పరువవలసి యుండెను. అప్పుని దీర్పనే శ్రీరాముడు హరిహరుల యిద్దఱ యవ తారమనియు శివవిష్ణుమంత్రములలోని యక్షరములుచేరి రామనామ మేర్పడియెననియు వచించుచు నీయర్థమును నిలుపుకొననే వీరిచేసెన్నో సహితలు అధ్యాత్మరామాయణాదీతీహాసములు రామరహసాద్యుపని షత్తులు విశ్వామిత్రస్పష్టిగా సంఘటింపఁబడియెను.

శైవులు శ్రు॥శివమ ద్వైతంచతుర్థంమన్యనే॥ శ్రు॥బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేంద్రా స్సంప్రమామస్తే॥ ఈ మొదలగు శ్రుతిప్రమాణములనుబట్టి మూర్తిత్ర యాతీతమై తిమూర్తి కారణమైనశివతత్త్వమే పరబ్రహ్మమని నిర్ణయించి యదియె యుపాన్యమని గ్రహించిరి.

వైష్ణవులె ననో శ్రు॥ నారాయణాద్భ్రహ్మజాయతే నారా యణాద్గుడోజాయతే॥ ఈ మొదలగు శ్రుతిప్రమాణములనుబట్టి మూర్తిత్రయానర్భూతమై ద్విమూర్తికారణమైన విష్ణుతత్త్వమే పర బ్రహ్మమని నిర్ణయించి యదియె యుపాన్యమని గ్రహించిరి.

మీరె ననో శివ విష్ణాదులలో నొక్కని నుపాన్యముగా నంగీక రించునెడ శైవాది మతములలోననె చేరునని యెంచి శ్రీరామునినే పరబ్రహ్మముగా నంగీకరించితిరి.

శైవులు విష్ణుని శివభక్తునిగాను వైష్ణవులు శివుని విష్ణుభక్తుని గాను నెంచుదానికి బదులుగా శివుని రామభక్తునిగా బ్రకటించితిరి. పీనిబట్టి శివమత విష్ణుమతములవోలె మీది రామమతమని తెల్ల మయ్యెను.

శ్రీతి—ఆరాధ్యులవారూ! వీరి సిద్ధాంతమున చీమదోమయు పర బ్రహ్మమే. అట్టియెడ వీరు రామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః అనుచు

శ్రీరాముని పరబ్రహ్మముగానెంచిన మాత్రన యమ్మహానీయునకు వచ్చిన యతిశయమేమి?

పండి—వీరు శ్రీరాముని నంతరిక్షమునకు గొనిపోయినది యా యన ఘుని మహిమాతి శయమును నిలుపనేయని యెంచుచుంటిరా? అట్లు కాదు. దేని కనిన, శివుడు రామతారకము నుపదేశించెనని చెప్పినది. శివమహిమమును గ్రుంగజేయనే, శివ మహిమ మొక్కని యత్నమున గ్రుంగునది కాదు. యథేచ్ఛముగా శివమహిమమును నణప యత్నింతురుగాక. శ్రీరాముని నున్నత స్థానమున నుండనిచ్చినను నదికొంత మేలగదా?

అన్నం—అట్లుండనీయక మేమేమి చేసితిమి?

ప్రతి—దిగువకుఁ బడద్రోసితిరి.

అన్నం—ఎట్లు?

ప్రతి—రావణవధ మూలమగు బ్రహ్మహత్యవారింఁచు కొన నెంచిశ్రీరాముడు శివలింగ ప్రతిష్ఠ చేసెననియుఁ జెప్పితిరి గదా? శ్రీరామ చంద్రు గౌరవము నేమి నిలిపితిరి? దీనింబట్టి మీకల్పనా కథలకు నర్థము లేదని తెలియుచున్నది.

అన్నం—భేదవాదములయెడ నభిమానము వహించి ఇట్లు మీరెల్లప్పుడు కొట్టుకొనుచుండుడు. అభేద వాదులమగు మాకు నీయభిమానము లేదు గాన శివుడు రాముని గొల్చినను, రాముడు శివుని గెల్చినను, మా కెట్టి బాధకంబునులేదు.

ప్రతి—కావుననే మీవాదమంతయు నద్వైతముగానేయున్నది.

అన్నం—అట్లుండుటమాకు నలంకారమే.

ఇప్పుడు మధ్యాహ్నమయ్యెనుగాన చర్చముగింతము.
షష్ఠాహ్నికము.

మ త వి నో ద చ ర్చ.

సప్తమాహ్నికము.

తిరుగ నందలు సమావేశమైరి.

ప్రతివాది భయంకరం—భట్టాచార్యులవారూ! మామతస్థులు నారాయణమూర్తిని పరతత్త్వముగా సంగీకరించి నారాయణాష్టాక్షరమును జపించుచున్నారు. రామతారకమన్ననో మీమతస్థు లభిమానించినదిగాన నద్దాని నిలుపుకొనుభారము మీయదియే.

అన్నం—ఆచార్యులవారూ! రామతారకమునకు వచ్చిన లోపమేమి?

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారు రామతారక ప్రాశస్త్యమును నిలుపు నధ్యాత్మరామాయణము నధ్యాన్నము చేసిరిగదా! ఇక రామతారకమునకుఁ బ్రాశస్త్య మెట్లు లభించును?

అన్నం—ఆరాధ్యులవారధ్యాత్మరామాయణము సంగీకరింపకు న్నంతన రామతారకమంతప్రాశస్త్య మెట్లులోపించును? పెక్కు సుపనిషత్తులు రామతారక ప్రాశస్త్యమును బోధించుచున్నవిగదా!

ప్రతి—అవి యేమి?

అన్నం—రామరహస్యము, రామతాపిని, రామోత్తరతాపిని, తారసారము మున్నగునవి యెన్నో కలవు.

ప్రతి—వానియం దేమియున్నది?

అన్నం—రామతాపినియందు॥ గాణాపత్యేషు శైవేషు శాక్త సౌరేష్వభీష్టదః॥ శైవశాక్త సౌరగాణాపత్యాది సకలమంత్రములలో రామమంత్రము శ్రేష్ఠమనియున్నది. ఇంతకన్న నేమికావలయు?

[పతి—ఆరాధ్యులవారూ! వినుచున్నారా?

అన్నం—వినుచునేయున్నాను?

[పతి—దీని కేమి చెప్పుదురు?

పండి—వ్రతానాముత్యమం వ్రతం॥ అనునట్లు దీనిచే రామమం
త్రము దగు వ్రతంసచేయఁబడుచున్నది. వ్రతంసింపఁబడుగాక! ఇది
యవ్రతస్తమని యెవ్వరు నుడివిరి?

అన్నం—మంత్రయోగ రహస్యమను మంత్రశాస్త్రమునందు
శ్లో॥ రాశబ్దోచ్చారణాదేవ ముఖాన్నిర్యాతిపాతకం | పునః పాపాప్రవే
శాయ మకారస్తత్కవాటవత్॥ 'రా' అని నోరు తెలువగనే
నోరినుండి పాపము వెడలిపోవును. అది తిరుగా లోనప్రవేశింపకుం
డుటకై తలుపువేసినట్లు 'మ' అనునది నోరికి మూతవేయును. అని
యున్నది. ఇట్టి మహిమ మే మంత్రమునకుఁ గలదు?

పండి—ఇట్టివి స్తోత్రరూపములుగాన నర్థవాదములు. వీనిచే
నీమంత్రమునకు వైదికత్వముగాని, ముక్తిప్రదత్వముగాని యెట్లు లభిం
చును? ఎట్లును లభింపదు.

అన్నం—రా అనగానే పాపము వెడలిపోవునని మొదలుగా
సరియైన యర్థము కనఁబడుచుండ నిది యర్థవాదమనుట యెట్లు?

పండి—ఈవిధమగు వికారార్థములు సేయఁబూనినచో నెన్ని
యేనిఁ గల్పింపనగు.

అన్నం—అదియెట్లు? దీనికింకొక యర్థము చెప్పుడు.

పండి—మీనిర్బంధముచే నింకొకయర్థము వచింప సాహసింప
వలసె. ఇది నాయభిప్రాయమని తలపడుడు.

అన్నం—చెప్పుడు.

పండి--రా-ఆదానే. అనిధాత్వర్థము. దీనింబట్టి రాశబ్దము బైటి వానిని లోపల గ్రహించుటను బోధించుగాని లోపలివానిం బైటికి బోగొట్టుటను బోధింపదు. లోకమందైనను రా అనగనే రమ్మనియర్థ మగుగాని పొమ్మని యర్థముగానేరదు. కావున రా అని నోరు తెలువ గనే బైటనున్న పాపములు లోన బ్రవేశించుననియు, అంతట మి అన గానే లోనినుండియు వి వెలుపటకుఁ బోనేరవనియు నర్థమేలకాఁగూడదు?

అన్నం—ఇది యనర్థమే.

పండి—ఈయనర్థము మంత్రమునకు వికారార్థములఁ జెప్ప సాహసించిన మీరు దెచ్చిపెట్టుకున్నదే గాని మేము తెచ్చినది కాదు. మీరు చెప్పినవిధమున మంత్రములోని యక్షరములకు విశేషార్థముల గల్గింపఁ బూనినచో మీరు చెప్పినదానికన్న నిదియే సద ర్థమని లోపకమానదు.

ఇట్లు మంత్రాక్షరములకు విశేషార్థము గల్గింప నంగీకరించితి రేని యనర్థము రాకమానదు. మంత్రాక్షరములకు విశేషార్థముల గల్గింప నంగీకరింపరేని మంత్రయోగరహస్యమునఁ జెప్పిన మహిమము లభింపనేరదు. రెంటిలో నేమిచేతురో తెలుపుడు.

అన్నం—ఇది సాధకముగానిచో పోనిండు. రామోత్తరతాపిని యను నుపనిషత్తు నెఱుంగుదురా?

పండి—దానియం దేమియున్నది?

అన్నం—అందేమియున్నదో బాగుగ వినుడు.

రామోత్తరతాపినియందు॥ శ్రీరామస్వమనుం కాశ్యాం జజా వప్యవభధ్వజః । తతః ప్రసన్నో భగవాన్ శ్రీరామః ప్రాహశంకరం । వృణీష్వయదభీష్టం తద్దాస్యమి పరమేశ్వరేతి । అథ సచ్చిదానందా త్తానం శ్రీరామమిశ్వరః ప్రపచ్చ॥ మణికర్ణావ్యం మమక్షేత్రే గంగా యావాతతే పునః । మ్రియతే దేహితజ్జంతోర్ముక్తిం నాతోవరాస్తర

మితి! అథ సహావాచశ్రీరామః॥ తేఽస్మిన్తవదేవేశ యత్రకు
త్రాపివామ్యతాః। క్షిమిక్వీటాదయోప్యాశు ముక్తాస్సంతు నచాన్యథా।
అవిముక్తేతవక్షేతే సర్వేషాంముక్తిస్థిధయే। అహం సన్నిహితస్తత్ర
పాపాణప్రతిమాదిషు। తేఽస్మిన్యోర్పయేద్భక్త్యామంత్రేణనేనమాం
శివ। బ్రహ్మహత్యాది పాపేభ్యోమోక్షయిష్యామిమాశుచః। త్వత్తో
వా బ్రహ్మణోవాపియేలభంతే పడక్షరం। జీవంతో మంత్రసిద్ధాన్సుస్య
ర్ముక్తామాం ప్రాప్నువంతి తే। ముమూర్షోదక్షిణే కర్ణేయస్య కస్యాపి
వాస్వయం। ఉపదేక్ష్య సిమన్మంత్రం సముక్తోభవితాశివేతి॥ కాశీనగర
మునందు వృషధ్వజుడు శ్రీరామమంత్రమును జపమునేడుగా శ్రీరా
మచంద్రుడు ప్రసన్నుడై శంకరునిజూచి నీయిచ్చవచ్చిన వరము వేడు
మని యడిగినట్లును సంతట నీశ్వరుడు శ్రీరామునద్దేశించి నానగర
మున మణికణ్ఠికయందుగాని, గంగాతీరమునగాని మృతినొందిన
ప్రాణి ముక్తిపొందునట్లు వరమిమ్మని యడిగినట్లును, దానికి మెచ్చి
శ్రీరాముడు శంకరునిజూచి నీనీనగరమున నెల్లపుడు సన్నిహితుడనై
యుండును. ఇచ్చట మృతినొందిన జంతువులెల్లను ముక్తి నొందగ
లవు. నీవుగాని చతుర్ముఖుడుగాని, యిచ్చట చనిపోవునట్టి యేజం
తువు దగు చెవియందు నామంత్రము నుపదేశింతురో ఆయాజంతువు
లన్నియుఁ దప్పక ముక్తి నొందగలవని వచించినట్లున్నది.

దీనింబట్టి కాశీనగరమున జనిపోవువారి చెవియందు విశ్వేశ్వ
రుడు రామమంత్రమునే యుపదేశించుననియు, నామంత్రముదగు
ప్రభావముననే వారు ముక్తి నొందుమ రనియు విశదమగుటలేదా? దీనికి
మీరేమి చెప్పుదురు?

పండి—ఇట్టివాని కన్నిటికిఁగలిపి లోగడనే చెప్పియుంటిని.

అన్నం—ఏమని?

పండి—ఇవన్నియు సభ్యాత్మరామాయణము వోలే విశ్వా
మిత్ర సృష్టిలోనివేయని.

అన్నం—కాశీనగరమునఁ జనిపోవువారిచెవిలో విశ్వేశ్వరుఁడువ
దేశించు మంత్రమేది

పండి—అవిముక్త జాబాలమునందు నామంత్రము తారకమని
యున్నది.

అన్నం—తారకమన నెద్ది

పండి—శైవషడక్షరము

అన్నం—రామోత్తర తాపినీవచనమును బట్టి శ్రీరామషడక్షర
మని యేలవిశ్వసించఁ గూడదు.

పండి—పూర్వాచార్య సమ్మతి లేనందున నట్లు లంగీకరింప
గూడదు.

అన్నం—హి హి హి! ఇది యెంత యోగ్యముగానున్నది? గం
గాస్నానమునకు నెల్లిభొట్ల యాజ్ఞవలయునన్నట్లు ఉపనిషత్తులో గంట
గొట్టినట్లు వినఁబడుచున్నదానికిఁ బూర్వాచార్యుల యనుమతివల
యునా? దీనికి మీ నీలకంఠాచార్యుల సమ్మతి లేదా? అది
యెట్లుండును?

పండి—మీశంకరాచార్యుల సమ్మతి యున్నను జాతాను.

అన్నం—విశ్వేశ్వరుఁ డుపదేశించు మంత్రము రామతారకము
గాదని మాయాచార్యులవా రెచ్చటఁ జెప్పిరి?

పండి—శ్రీ శంకరాచార్యకృతమగు కాశీసారమునుజూచితిరా?

అన్నం—పలుమార్లు జదివితిని. అందేమున్నది? రామతార
కముగాదని యున్నదా?

పండి—కాశీనగరమునందు శరీరమువదలి ముక్తి నొందినవారికి
నేవిధమగు రూపము వచ్చునని శంకరాచార్యులవారు కాశీసారము
ందుఁ జెప్పియున్నారు?

అన్నం—

శ్లో॥ కాశ్యామవశ్యం త్వ జతాం శరీరం । శరీరిణాం నాస్తి పున
శ్యరీరం । యద్యస్తి కంతే గరళం లలాటే త్రిశోచనం చంద్ర
కళాచమాళా॥

తా॥ కాశీనగరమునందు శరీరము విడిచిపెట్టినవారలకు తిరుగ శరీ
రము రానేరదు. ఒకవేళ వచ్చునెడ శరీరమునఁ జంద్రకళ,
నొసట నగ్నినేత్రము, కరమున త్రిశూలముగల రూపము
వచ్చును.

మూ॥ అధికాశి కాల పరిపాకమీయుషా ।

మరగీభవేయు రుపవీత తంతవః॥

నసనందిశోనివసనం వరేతభూ

రశనం విషంచ యదిగచ్ఛరోచతే॥

తా॥ కాశీనగరమునందు మృతినొందిన వారలకు సర్పములు
యజ్ఞోపవీతములుగాను, దిక్కులు వస్త్రములుగాను, శ్మశానము నివా
సముగాను, విషము ఆహారముగాను వర్తించును. ఇష్టమగునేని నచ్చ
టికిఁ బొమ్ము.

మూ॥ అధికాశి మహచ్చిత్రమహినా కబళీకృతః ।

మండూకస్తేన బధ్నాతికపర్దం దృఢమాత్మనః॥

తా॥ కాశీనగరమునందు పాముచే మింగఁబడిన కప్ప తనజటా
జూటము నాపాముచేతనే గట్టిగ బిగించుచున్నది. ఇదిగొప్పచిత్రము.

మూ॥ కాశ్యానవీనరుద్రాణాం భూషాయై భోగిమండలే ।

అశేషనిర్గతే శేషోశేషోభూన్న ఫణిశ్వరః॥

తా॥ కాశీనగరమున వెల్వడు నవీనరుద్రుల యలంకారమునకు
గాను సర్పకులమెల్లను హరింపగా శేషించిన సర్పమునకు శేషుడని
పేరువచ్చెనుగాని ఫణిరాజు మిగులలేదు.

ఈమున్నగు వచనములచే కాశీనగరమునందు మృతినొందిన వారికి శివసారూప్యము క్రి వచ్చునని శంకరాచార్యులవారు తెలిపి యున్నారు.

పండి—రామమంత్రము నుపదేశముపొందినవారికి శివసారూప్యము క్రి యెట్లువచ్చును? వానిపార్శ్వమున సీతగదా యుండవలయు! వాని యర్ధశరీరమునందుఁ బార్శ్వతియెట్లుండును?

అన్నం—ఇదియెగదా మీనందేహము?

పండి—ఇదియె తీర్పుడు.

అన్నం—రామమంత్రము నుపదేశము పొందిన వానికి శివుని స్వరూపమేల రాగూడదు? రామనామమునకు శివుడని యర్థము కాఁగూడదా? రాముడన్నను శివుడన్నను భేదముగలదా?

పండి—అట్లేని శివుడు తనమంత్రమునె యుపదేశింపక రామ మంత్రమునేల యుపదేశింప వలసివచ్చెను?

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ! రాముడనఁగా దశరథపుత్రుడని యెన్నుచున్నారు కాఁబోలు? అట్లుగాదు.

పండి—మఱియెవ్వరు?

అన్నం—తారసారోపనిషత్తునందు॥ కలాతీతాభగవతీ స్వయం సీతేతి సంజ్ఞితా । తత్పరః పరమాత్మాచ శ్రీరామః పురుషోత్తమః॥ సీతయనగా కలాతీతురాలనియు, ఆమెకన్న పరుడగు పరమాత్మయే శ్రీరాముడనియుఁ జెప్పబడియున్నది.

పండి—మీమతమునందు పరమాత్మకు నామరూపములుగలవా?

అన్నం—లేవు.

పండి—అట్లేని పరమాత్మకు శ్రీరాముడని నామంబెట్లు

గలిగెను?

అన్నం—శ్రీరాముడు పరమాత్మయనగా శ్రీరామచంద్రునంత
రాత్మయే పరమాత్మయని యర్థము.

పండి—చీమదోమ మున్నగువానియంతరాత్మపరమాత్మగాదా?

అన్నం—అగును.

పండి—అట్లేని మీమతమునుబట్టి శ్రీరామచంద్రునందు గల
విశేషమేమి?

అన్నం—మీప్రశ్నములు వికటముగా నున్నవి.

పండి—మీసిద్ధాంతములు సరిగానున్నవా?

అన్నం—మాకే కుతర్కముతోబనిలేదు. రామోత్తరతాపిని
యందు కాశీనగరమున విశ్వేశ్వరుడు ప్రాణికి సంతకాలమునందు
రామతారకము నుపదేశించుచున్నాడని యున్నది. అది యుపనిషత్తు
గాదా? ఉపనిషత్తయినను మీకుఁ బ్రమాణముగాదా?

పండి—రామోత్తర తాపినియందు నట్లున్న సంగతి మీయా
చార్యులవారికిఁ దెలియునా? తెలియదా?

అన్నం—సర్వజ్ఞులగు మాయాచార్యులవారికెట్లు తెలియ
కుండును?

పండి—ఆసంగతి తెలిసియుండి యది ప్రమాణమును సమ్మ
కము తమకు గలిగియున్నచో మీయాచార్యులవారు కాశీనగరము
నందు మృతినొందినవానికి శివుని సరూపముక్తి వచ్చునని యెట్లు
నుడువుదురు!

అన్నం—రామునకు శివునకు భేదములేదను యథార్థసిద్ధాంతమును
బట్టి యటుచెప్పిరి గాబోలు?

ప్రతి—మీయథార్థ సిద్ధాంతమేగినట్లే యున్నది.

అన్నం—అదియేమి?

ప్రతి—శివునకు రామునకు భేదములేనిచో శివుడు రామ
మంత్రమును జపించెనని యంగీకరించిన దానివలనఁ గలుగు లాభ

మేమి? ఘనతయెవ్వరికి వచ్చెను? న్యూతన యెవ్వనికివచ్చెను? శివుని కన్న రామునకు నాధిక్యము దెల్పుప్రమాణము తెలిసియున్నచోఁ జెప్పవలయును. లేనిచో నోరుమూసికొన వలయును. ఇంతియగాని వృధాశాలక్షేప కరములగు వచనోపన్యాసములవలన నేమికార్యము?

అన్నం—రామోత్తరతాపిని వచనము రామునకు శివునికన్నఁ బరత్వమును బ్రతిపాదించుట లేదా?

ప్రతి—భేదమునొప్పినచో నది సిద్ధించుగాని యిద్దఱునొక్కడే యనినచో నెట్లుసిద్ధించును?

అన్నం—అభేదపక్షమున నట్టిపరత్వముతోన పనిలేదు. భేద పక్షమునందు నాయుపనిషత్తును బట్టి శివునకన్న రామునకు నాధిక్య మేల యేర్పడదు?

ప్రతి—ఆయుపనిషత్తునుబట్టి శివునివలన సంతకాలమున రామ తారకము నుపదేశ మొంది తనువువిడిచిన ప్రాణులకు రామునిసారూ ప్యము గలుగవలసియుండఁగా వానికి శివుని సరూపముక్తియే గలిగి నట్లు కాశీసారమునందు మీయాచార్యులవారు చెప్పియుండుటచే వారాయుపనిషత్తును ప్రమాణముగా సంగీకరింపలేదని వ్యక్తమగు చున్నది. గావున నది ప్రమాణముగాదని యారాధ్యులవారి యభి ప్రాయము.

అన్నం—ఆయుపనిషత్తు ప్రమాణముగానిచో నారాధ్యుల వారు పంచరుద్రములు పంచ జాబాలములు మున్నగువానినిఁ బ్రమా ణముగా నెట్లు సాధించుకొనఁ గలరు?

ప్రతి—ఆరాధ్యులవారూ! వినుచున్నారా?

పండి—వినుచునేయున్నాఁడ. పంచరుద్రాదులకుఁ గడమయువ నిషత్తులకుఁ బోటి గలదా?

అన్నం—ఏమి యాతారతమ్యము?

పండి—మేము పంచరుద్రాదులను గైకొనకున్నను దశోపనిషత్తులలో సీశ్వరుని పారమ్యమును గనఁబఱతుము. మీరు వానిలో రామపారమ్యమును జూపగలరా? ఆదశోపనిషత్తులను దీసికొనకయు మూలవేదములలోన మహేశ్వరుని మహత్వమును ప్రదర్శింతుము. మీరు వానిలో శ్రీరాముని మహత్వమును జూపగలరా? ఇట్లు మూల శ్రుతులు మున్నగుచోట్ల నుప్రసిద్ధమగు సీశ్వరపారమ్య సిద్ధాంతమును చెల్పునని గాన పంచరుద్రాదులు పరమప్రమాణములగు ననుట నిర్వివాదము.

ప్రతి—భట్టాచార్యులవారూ! నేటికి చర్చముగిరితమా!

అన్నం—ఆరాధ్యులవారి సిద్ధాంతమును సాంతమునేయకయే నేటికిఁ జర్చ ముగింతునా?

ప్రతి—అది యెట్లు సేయుదురు!

అన్నం—శివునికన్న రామచంద్రుఁడధికుఁడని నిర్విచారముగా సాధింప బ్రహ్మత్రు మొక్కటి యుండియేయున్నది.

ప్రతి—అట్లేని నద్దానిం జూపనేల! త్వరితముగఁ బ్రయోగం పుడు. ఆరాధ్యులవారూ! అవధానముతో నుండుడు.

అన్నం—ఆరాధ్యులవారూ! అనందరామాయణము జూచి యుంటిరా?

పండి—దానియం దేమని యున్నది!

అన్నం—మీ శైవసిద్ధాంతము దీనితో సాంతమని యున్నది.

పండి—అది యెట్లు వివరముగా చెలువుడు.

అన్నం—ఆనందరామాయణము రాజ్యకాండయందు నిట్లు కలదు. 'ఒకనాడు పార్వతీదేవి పరమేశ్వరునుద్దేశించి దేవా! బ్రహ్మ హత్యాది దోషంబులకు పరిహారకంబగు నుపాయంబు నుపదేశించుమని వేడిన నద్దేవుండు నగపుత్రినవలొకించి దేవీ! ఈయర్థంబున వినాయక సనత్కుమార సంవాదంబను నితిహాసం బుదాహరణంబగుగాన నద్దాని నెఱిగింతు నాకణింపుము. ఒకప్పుడు సనత్కుమాయందు వినాయకు దర్శించి మ్రొక్కి గణనాయకా! బ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తంబు దెలిపి యునుగ్రహింపుమని ప్రార్థింప నతం డమ్మునీంద్రుని సాదరదృష్టింజూచి మునికులతిలకా! ఏను తొల్లి చిరకాల మనుష్ఠించిన సత్కర్మము నిపుడు స్మరింపఁజేసితివి. ఏమి నీ బుద్ధివైభవము? పూర్వకాలంబున నేను పర్యతాకారంబగు గజాకృతిం దాల్చి వనముల నిర్భూలీకరించుచుఁ బోకొండ్ర మునివర్యుల మడియఁ జేసితి. అంత నమ్మహర్షుల హా హా కారంబుల కోలాహలంబుతో ననంతంబులగు బ్రహ్మహత్యలు ననుం గూలద్రోసెను. అప్పుడేను తెలివిదప్పి పెక్కుకాలము నేలంబడియుంటిని. అంత నాతండ్రియగు మహేశ్వరుడు పర్యజగన్నాథుండగు శ్రీరామ పరబ్రహ్మమును గుఱించి బహుకాలము తపమాచరింప నమ్మహాదేవునకు శ్రీరామచంద్రుండు సాక్షాత్కార మొసఁగి నీతపంబునకు మెచ్చితి, వరంబడుగుము. దుర్లభంబైన నిచ్చెదనని యునుగ్రహింప నీశ్వరుండు శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మమా! పార్వతీపుత్తుండగు గణనాయకుం డనంత బ్రహ్మహత్యాదోష దూషితుండై నిశ్చేతనుండై యున్నవాడు. నాయుండు నీకు దయగలదేని వానిం బాపవిముక్తుం జేసి కాపాడుము. అని ప్రార్థింప శ్రీరామచంద్రుం డల్లయని యునుగ్రహించి సకరుణ కటాక్షవీక్షణంబు నాపైఁ బఱువ నప్పుడు నేను తెలివినొంది యమ్మహాత్ముని బహుభంగులఁ బొగడితి. అంత శ్రీరామచంద్రుండు బ్రహ్మహత్యా సహస్రంబుల నేని దొలంగఁజేయఁజాలు రామ సహస్రనామ స్తవంబు నాకు నుప

దేశించెను. ఆస్తవంబు మహిమంబున నేను సకలపాప విముక్తుం
డనై దేవపూజ్యుండనైతిని గణనాథుం డాస్తవరాజంబును సనత్కు
మారునకు నుపదేశించెను. అంత నమ్మునిండుండు రామ సహస్ర
నామస్తన జపంబున ధన్యుండయ్యెనని మహేశ్వరుండు వచింప
శర్వాణి యాకణించి దేవా! అట్లేని నాస్తవరాజమును నాకును నుప
దేశింపుమని ప్రార్థించెను. అప్పు డమ్మహా దేవుండు గిరివరకుమారికి
రామసహస్రనామ స్తవము నుపదేశించినట్లు చెప్పఁబడియున్నది.

దీనింబట్టి శ్రీరాముండు శివునికన్న నధికుడని స్పష్టమగుట
లేదా; చూతము దీనికేమిచెప్పదురో చెప్పుడు.

(వతి—(తనలో) అడిగినను నిట్టిసంగతి యాడుగవలయు, ఆరా
ధ్యులవారి సిద్ధాంతమిప్పు డెట్లుగనో కనిపెట్టవలసియున్నది. ఆరాధ్యుల
వారూ! ఆలస్యముదేనికి?

పండి—ఇట్టి యల్పశంకల కన్నిటికిని దగిన సదుత్తరమును వెను
కటి యాహ్నికమునందే దెలిపియుంటిని.

అన్నం—అప్పుడేమని చెప్పితిరో ఇప్పుడు తిరుగ నొక్కమారు
చెప్పుడు,

పండి—ఈమున్నగు కల్పనాకథలన్నియు శ్రీరాముని దేవునిగా
సాధింపఁ బూనిన కొందఱు మాయావాదులచే కల్పితములు గాన
నిట్టివి విమర్శన సహములుగావని చెప్పియుంటిని.

అన్నం—మీకు కుదరనివన్నియు గల్పితములని మీరన్నంత
మాత్రమున నవి కల్పితములగునా? కల్పితములైనచో ఏకాలమునఁ
గల్పితములొ? ఎవ్వరిచేఁగల్పితములొ? ఋజువుచేయ వలసిన భారము
మీమీదనే యున్నది?

పండి—వేదవ్యాసమహర్షి పురాణములను విభజించునాటికి
శ్రీరాముని దేవునిగా దెలుపునుపనివత్తులు గాని శ్రీమద్రామాయ

గము కన్న నితరములగు రామాయణములుగాని లేనట్లు వ్యక్తమగు చున్నది.

అన్నం—దేనినిబట్టి?

పండి—వ్యాసమహర్షి పురాణములలో గొన్నిటిని శివపారమ్యము దెలుపు వానినిగాను, మరిగొన్నిటిని నారాయణాది దేవతాంతరపారమ్యమును దెలుపువానినిగాను సంగ్రహించెనుగాని యొక్కదానినైన శ్రీరామ పారమ్యమును వివరించు పురాణమును నుడివియుండినా? లేదు. దీనింబట్టి పురాణరచనాకాలము నాటికి శ్రీరామ పారమ్యప్రతిపాదకములగు నుపనిషదాదులు లేవని స్పష్టమగుచున్నది.

అన్నం—ఇవికల్పితములనుటకు నింక నేదేని నిదర్శనముగలదా?

పండి—వలయుచో నెన్నేనిగలవు. ఇంకొక్కటివినుడు. పూర్వకాలమున, శైవంచ వైష్ణవంశాక్తం సౌరం వైనాయకంతథా | స్కాందంచ భక్తిమార్గస్యదర్శనాని షడేవహి | అనువచనమును బట్టి శైవము వైష్ణవము, శాక్తము, సౌరము, గాణాపతము, కౌమారము నని యాఱుమతములు వాడుకలోనున్నట్లు తెలియుచున్నది.

దీనింబట్టి గణపతి, స్కంద, లలితాద్యుపనిషత్తులు నానాటికి నుండియున్నట్లు విశదమగుచున్నది. దానింబట్టి శైవాదిషణ్మతముల కంటే నితరమగు రామమతముగాని అద్దానిం బ్రతిపాదించు రామరహస్యాద్యుపనిషత్తులు మున్నగునవి గాని లేవని తెల్లమగు చున్నది.

అన్నం—అవి కల్పితములనుటకు ప్రబలహేతువేమి?

పండి—ఇప్పుడు చెప్పినవి దుర్బలహేతువులా?

అన్నం—దీనిచే గల్పితములనుట యెట్లు?

పండి : పురాణవిభజనకాలమునకుగాని, షణ్మతప్రచారకాలమునకుగాని యేర్పడనివి నేడు గన్పట్టుచున్నవిగదా? దీనింబట్టి యియ్యవి యీనడుమ గల్పింపబడియెనని తెలియుటలేదా?

అన్నం—కల్పితములనుటయే నిర్వివాదముగాదు. ఒక వేళ నివి కల్పితములని యొప్పుకున్నను కల్పితము లెన్ని లేవు? అవి యప్రమాణములన నెఱుఁగెల్లును?

పండి—శ్రుత్యాది విరోధమునుబట్టి ప్రమాణముగా నేరవు.

అన్నం—ఆశ్రుత్యాది విరోధ మెట్టిదో తెలుపుడు.

పండి—శ్రు. విశ్వాధికో రుద్రోమహాషిః॥ మహాషిఃయ నగా సకల వేదద్రవ్యయగు రుద్రుఁడు విశ్వాధికుఁడని వేదము నిర్ణయించుచుండగా నీరుద్రునికన్న రాముఁడధికుఁడని చెప్పి నితరవచనములు శ్రుతివిరుద్ధము లెల్లుగావు! శ్రుతివిరుద్ధములు ప్రమాణము లెట్లుగును? ఇదిగాక, ఋగ్వేదమునందు॥ త్రియంబకం యజామహే॥ అను మంత్రమునకు వ్యాఖ్యానముచేయునపుడు వేదభాష్యమునందు సాయనాచార్యులవారు॥ త్రియం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాణాం, అంబకం పితరం యజామహ ఇతి వసిష్ఠోబ్రవీతి॥ బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు మువ్వురకు తండ్రియగు శివుని పూజించుచున్నామని వసిష్ఠుఁడు చెప్పుచున్నాడని వ్రాసిరి. ఇట్లు మూలవేదమగు ఋగ్వేదమునందు శివుఁడు బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులకు జనకుఁడని తెలుపబడుటచే సగ్వశారణత్వసహజమగు సర్వేశ్వరత్వము గలవాఁడని స్పష్టముగాఁ గన్పట్టుచుండగా ఆపరమేశ్వరుఁడు రామమంత్రమును జపముసేసెనని వచించు కల్పనాకథ లెట్లు శ్రుతికి విరుద్ధములుగావు? అదియుండుగాక, రాముఁడన నెవ్వరు?

అన్నం—పర దేవత.

పండి—దేవతలలో రామ అను పేరుగలవా రున్నట్టు లెచటఁ జెప్పబడియున్నది?

అన్నం—దేవతలకన్న సతీతుఁ డగువానిపేరు దేవతలలో నెట్లుండును?

పండి—అతీతులలో నైన నా పేరుండవలయునుగదా?

అన్నం—అతీతుడనగా పరబ్రహ్మము. ఆతత్త్వమే శ్రీరాముడు.

పండి—మీమతమునందు పరబ్రహ్మమునకు పేరుగలదా?

అన్నం—నిర్గుణ పరబ్రహ్మమునకు పేరులేకుంట నిజమేకాని సగుణపరబ్రహ్మమునకు పేరులేకేమి?

పండి—మీమతమునందు సగుణతత్త్వమును పరబ్రహ్మమని వ్యవహరింతురా?

అన్నం—మా యాచార్యులవారు సగుణతత్త్వమును అపర బ్రహ్మమని చెప్పియుండిరి.

పండి—మీరు శ్రీరాముని పరబ్రహ్మమందురా? లేక అపర బ్రహ్మమేయని యొప్పుకొందురా?

అన్నం—అపరబ్రహ్మమే యగుగాక! పరబ్రహ్మమన్నను నపర బ్రహ్మమన్నను రెండునొక్కటేగాని యిన్నిబ్రహ్మము లెచ్చటనున్నవి?

పండి—రాముఁ డేబ్రహ్మమైన సగుగాక యాయనను నిర్గుణ తత్త్వమని యొప్పుకుందురా?

అన్నం—రాముడు నిర్గుణతత్త్వమే యనిన బాధకమేమి?

పండి—నిర్గుణతత్త్వమేయగునేని నద్దానికి రాముడను పేరెట్లు సముచిత మగును?

అన్నం—అట్లేని సగుణతత్త్వమేయని యెన్నుడు.

పండి—మే మెట్లైన నెన్నుదుముగాక! మీచార్యులవారు బ్రహ్మము నిర్గుణముగాన శివ విష్ణాదులు పరబ్రహ్మతత్త్వములు గారని చెప్పి శివవైష్ణవాది మతములను నిరాకరించి యున్నారాశేదా?

అన్నం—అగును నిజమే.

పండి— శైవనైష్ఠవాదులు సగుణవాదులని వారిమతములు ఖండించి మీరుతిరుగా రామనామకమగు సగుణతత్త్వము నింకొకదానిని పరిగ్రహించునెడ శైవనైష్ఠవాదులకన్న నేమివిశేషముసాధించినట్లగును?

అన్నం—రామమతమునందు సధికవిశేషము లేకపోవుగాక ఈమతము శైవనైష్ఠవాదులతో సమానమేల కాకుండును?

పండి— శైవులు త్రిమూర్తులకును గారణమైన శివుని నుపాస్యనిగా నంగీకరించి యుండిరి. నైష్ఠవులన్ననో త్రిమూర్తులలో జేరిన విష్ణుమూర్తిని పరదేవునిగా నంగీకరించిరి. అట్లుండ రామమతము వారు దేవతలలో నె చేరనివాడును, దశరథ పుత్రుడునునగు జానకీ జానిని పరతత్త్వముగా నంగీకరించిరి. ఇక రామమతము శైవనైష్ఠవాదులతో సమానమెట్లగును?

అన్నం—రామమతమువారు దశరథపుత్రుడగు శ్రీరామునినే దేవునిగా నంగీకరించినట్ల కేవలాజ్ఞాన కృతము.

పండి—అట్లుగాదనుట పరమాజ్ఞాన కృతము.

అన్నం రాముడు దేవతలలో జేరఁడని మీరు దేనినిబట్టి చెప్పఁగలరు?

పండి—దేవతలలో రాముఁడని యొక దేవతయున్నట్లు మీరు దేనినిబట్టి చెలుపఁగలరు?

అన్నం—అట్లెందును లేదా?

పండి—త్రిమూర్తులు, అష్టవసువులు, ఏకాదశ రుద్రులు, ద్వాదశాదిత్యులు, అష్టదిక్పాలురు మున్నగుదేవతల పేరులు శ్రుతి స్మృతి పురాణాదులయందు వివరింపఁబడి యున్నవి. అట్టిచోట్ల రాముఁడని యొక దేవత యున్నట్లు లెందేని గలదా?

మతీయు, రాముడు దేవతాకోటిలోఁ జేరియుండునెడ బ్రహ్మ విష్ణాదులకువోలె నాయన లోక మెటనున్నదో ఆవివరము దేని యందు గలదో తెలుపవలయును.

అన్నం—ఉపాసకులు శ్రీరాముని దశరథపుత్రుడని యుపాసించుచున్నారా?

పండి—ఇంకేమని?

అన్నం—పరదైవతమని.

పండి—వారు దశరథ పుత్రుడే పరదైవతమని యుపాసించుచున్నారు.

అన్నం—శ్రీరాముడు దశరథపుత్రుడేయని యెవరుభావించిరి?

పండి—రామభక్తులే!

అన్నం—అట్లనుటకు నేమి నిదర్శనము కలదు?

పండి—రామదాసు త్యాగరాజ మున్నగువారు రామ భక్తులు గారా?

అన్నం—వారు శ్రీరాముడు దశరథపుత్రుడని యెట నుడివియుండిరి?

పండి—రామదాసు దాశరథి శతకము గావించియుండ లేదా? దాశరథియనిన దశరథపుత్రుడని గాక ఇంకేమని యర్థము? త్యాగరాజ ఇనకులతిలకా! అనియు, రఘుకులాంబుధిసోమ అనియు మొదలుగాఁ బేర్కొనియుండలేదా? దీనింబట్టి రామభక్తులు దశరథపుత్రునినే పరదైవతమని భావించినట్లు తెలియుటలేదా?

అన్నం—ఎట్లయిననగుగాక. రామభక్తులు తరించిరా? లేదా?

పండి—మీరు శివభక్తులు, విష్ణుభక్తులు తరింపలేదని చెప్పఁ గలరా?

అన్నం—శివభక్తులు మున్నగువారు తరింపలేదని మేమెందెనఁ జెప్పియుంటిమా?

పండి—శివభక్తులు మున్నగువారు తరించుచున్నప్పుడు తిరుగా రామమతమును విశ్వామిత్ర సాంప్రదాయము దేనికి?

అన్నం—మీరు రాముడైన దశరథపుత్రుడేగాని యాపేరుగల దేవతయున్నట్లు ఎందునులేదంటిరి. అట్టియెడ రామభక్తులు తరించుట యెట్లుసంభవించును?

పండి—శ్రీరాముడు దశరథపుత్రుడైనను శ్లో॥ సరోయాం యాంతనుంభక్త శ్శ్రద్ధయాఽర్చిత మిచ్ఛతి॥ తస్యతస్యాచలాంశ్రద్ధాం తామేవ విదధామ్యహం॥ అను గీతావచనమును బట్టి సర్వరూపుడగు పరమేశ్వరుడు ఏ యే తనువులయందు భక్తిగలవారలకు నాయా రూపముననే సాక్షాత్కరించి వారిసనుగ్రహించుగాన రామభక్తులును సుత్తమగతి నొందుటకు సందియములేదు.

అన్నం—అట్లేని శివమతము, రామమతము నీరెండు సమానములే గదా?

పండి—అట్లేన్నటికి గానేరవు.

అన్నం—ఏమి కారణమున?

పండి—శివమతమువారు కేవలము పరమేశ్వరుని నుపాసించుచున్నారు. నైష్ఠవులు శివశక్త్యంశమగు నారాయణు నుపాసించుచున్నారు. రామభక్తులన్ననో నారాయణు నంశమగు శ్రీరాము నుపాసించుచున్నారు.

మహాదేవుడగు శివునుపాసించువారికిని, మహాపురుషుడగు నారాయణు నుపాసించువారికిని, మహాపురుషునవతారవిశేష మగు శ్రీరామునుపాసించు వారికిని సామ్యమెట్లుండును!

అన్నం—అదియుండుగాక. ఆనంద రామాయణమున శివుడు పార్వతీదేవికి సనత్కుమార విఘ్నేశ్వర సంవాదము నుపదేశించుచు రామనామ సహస్రము నుపదేశించినదానికి మీరేమిచెప్పుదురు?

పండి—ఆనంద రామాయణ గ్రంథకర్త రామానందమునం బరవశుడై జగమునే గాక తన్నుగూడ మఱచెనని చెప్పుదుము.

అన్నం—దేనినిబట్టి?

పండి—విఘ్నేశ్వరుడు లెక్కలేని బ్రహ్మహత్యలు సేసితన్మూలములగు మహాపాపములవలన బహుకాలము ఓడలెఱుంగక పడియుండెననియు, అంత సధికకాలము శివుడు శ్రీరామునుద్దేశించి ఘోరతపముం గావించెననియు, పదంపడి శ్రీరామచంద్రుడు సాక్షాత్కరించి శివునకు రామసహస్ర నామము ననుగ్రహింప తన్మూలమున విఘ్నేశ్వరుడు అనంత బ్రహ్మహత్యాదోషవినిర్మక్తుడయ్యెననియు, కదా సనత్కుమార విఘ్నేశ్వర సంవాదము దగు సారాంశము?

పార్వతీదేవికి విఘ్నేశ్వరుడు మున్నగువారికిని బరస్పరము బాంధవముగలదా? లేదా?

పార్వతీదేవికి తనకుమారుడగు విఘ్నేశ్వరుడు బ్రహ్మహత్యలు చేసినది తెలియకున్నను ఆతడనంతకాలము మైమఱచి నేలం గూలియున్న వారయైన నెట్లుతెలియ దయ్యెనో?

శివుడు శ్రీరామచంద్రునుద్దేశించి పెక్కుకాలము తపముచేసిన యుదంతము తనయర్థాంగి కెట్లు తెలియకుండెనో? ఇదియంతయు నద్దేవికి దెలిసియున్నచో నీచర్మితమాదేవికి నప్పుడేల యుపదేశింపవలసి వచ్చెనో? దీనికి దగిన సదుత్తరము దెలుపవలసిన బాధ్యత యాగ్రంథకర్తయందుగాని ఆగ్రంథమును ప్రమాణముగా నంగీకరించిన వారియందుగాని నిలిచియున్నది.

అద్దానికి బార్యతీదేవికి బాహ్యజ్ఞానము లేదనియో, ఆకాలమున నాదేవి యేదొకలోకాంతరమున కేగియున్నదనియో? వచించుటకన్న సమాధానము ఇంకొకటి సంభవింపదు. ఇట్లు ఆనందరామాయణగ్రంథములోని కథా సందర్భగత దోష పరిహారమునకై పార్యతీదేవికి బాహ్యజ్ఞానము లేదని మున్నగా నంగీకరించుటకన్న నాగ్రంథకర్తకే ప్రపంచజ్ఞానమో దేహజ్ఞానమో లేదని యంగీకరించుట యుచితమని తోచెడిని.

అన్నం—రామరహస్యము, రామోత్తరతాపిని, ఆనందరామాయణము నీమున్నగు వానియందు శివుఁడు రామమంత్రమును జపించినట్లు చెప్పబడియుండుటచే శివునికన్న శ్రీరాముఁడధికుఁడని యేర్పడుట లేదా?

పండి—దానిఁబట్టి శివుఁడే సర్వాధికుఁడని యేర్పడుచున్నది.

అన్నం—అదియెట్లు?

పండి—ఇదివరకు జేసిన విమర్శముంబట్టి శ్రీరాముఁడన దశరథ పుత్రుఁడని యేర్పడియెను గదా? అట్టి రామచంద్రునకు సర్వాధిక్యమును సాధింపనెంచి కొందఱు సకలప్రమాణములచే సర్వాధికుఁడుగా నేర్పడియున్న శివుఁడే రామమంత్రమును జపించెనని చెప్పినంగాని యాయనఘనకు సర్వాధిక్యము చేకుటదని యెంచి కొన్నినిబంధములయందట్లు నిబంధించియుండిరి. ఆనాటికిగల ప్రమాణవచనంబులం బట్టి శివుఁడే సర్వాధికుఁడని లేకున్నచో వారల్లు నిబంధించియుండరు. దీనిం బట్టి వారల్లు నిబంధించిన కారణంబునను మహాదేవుఁడే విశ్వాధికుఁడని వ్యక్తమగు చున్నది.

అన్నం— శివుఁడే సర్వాధికుఁడగుచో నాదేవుఁడు శ్రీరామచంద్రుని స్తోత్రమునేయుట మున్నగా నెట్లు సంభవించును?

పండి—స్తోత్రాదులు చేసినట్లు మీరు గ్రంథమునఁ జేర్చుటయ
గాని యట్లు సేయుటయ యసంభవము. ఒకప్పుడు వుడమితేడు
సేవకునిగూడ నొరునికన్నగల గుణవిశేషముంబట్టి మెచ్చుకొనుట
గలదు? అంతమాత్రమున నాతనియందు సభిమానముగలవారు తేడు
స్తుతించెననియె వాడుకొనుటయు సంభవించును. ఆకారణమున సేవ
కుడు తేనికన్న సభికుడని యెన్నుట యజ్ఞానకృతమయగు.

అన్నం—ఈశ్వరుడు శ్రీరామ మంత్రము జపించెననియు,
నామంత్రమును పార్వతీ దేవికిగూడ నుపదేశించెననియు నిబంధించినవారి
యాశయమేమి?

పండి—ఇట్టివి స్తుతివచనములుగాన వీనికి స్వార్థమునందుఁ
దాత్పర్యలేశంబును లేదు. వీనింబట్టి రామమంత్రము ప్రకృతమనియె
యేర్పడును.

ఇదిగాక, పరమేశ్వరుడు సర్వజ్ఞుడుగానను, శ్రు॥ ఈశానస్సర్వ
విద్యానాం॥ అను శ్రుతినింబట్టి సర్వవిద్యాధినాథుండుగాననునదేవునకు
రామమంత్రంబును దెలిసియున్నదనుట లేనిదిగాదు. అట్లే సకలవిద్య
లును పార్వతీ పరమేశ్వర సంవాదరూపమున జగమున వెలయుటం
జేసి పరమేశ్వరుడు పార్వతీదేవికి నీమంత్రంబు దెలిపెననుటయు
విరుద్ధంబుగానేరదు. ఇంతమాత్రమున నామంత్రమును శివుడు
తాను తరించుటకు జపించెననిగాని, పార్వతీదేవిని తరిం
పఁజేయుటకై యద్దేవికి నుపదేశించెననిగాని భావించుట యవివేక
మూలమేయగు. ఏలన, సకలవ్రతంబులును పరమేశ్వరుడు పార్వతీ
దేవికై యుపదేశించెనని యున్నది. అవియన్నియు లోకానుగ్రహము
నకై యట్లు లుపదేశింపఁ బడియెగాని స్వార్థమై యుపదేశింపఁబడి
నవి కావుగదా? అట్లేయిదియునగు. అట్లుగాక, పార్వతీదేవి తానుప
దేశమునొందిన రామనామ సహస్రముస్వార్థమేయగునడ, అమెబ్రహ్మ
హత్యలనెన్నిటి నెక్కడఁజేసియుండెనో? అదిగాక మీయాచార్యులవారు

శ్లో॥ కోటయో బ్రహ్మహత్యానా మగమ్యాగమ కోటయః । సద్యః
ప్రళయమాయాంతి మహాదేవేతి కీర్తనాత్ ॥ మహాదేవాయని పలు
కగన కోట్లకొలది బ్రహ్మహత్యలప్పుడే నశించిపోవునని యేలచెప్ప
వలసివచ్చెనో సమాధానము చెప్పవలసిన బాధ్యత మీయుండనిలిచి
యుండును.

అన్నం—శ్రీరాముడు శివునికన్న నధికుడనుటనిస్సంశయము.

ప్రతి—తగినంత కారణము సెప్పక యట్లుతలంచినంతన లోకు
లంగీకరింతురా? అధికుడనుటకు దగిన కారణమున్నచో చెలువుడు.
లేనిచో విరమింపుడు.

అన్నం—లేకేమి? వినుడు. ఆరాధ్యులవారూ! శ్రీరాముడు
శివకేశవుల యిద్దఱు యవతారమని వసిష్ఠాది సంహితలలో గలదు.
దానింబట్టి యీయవతారమూర్తి యాయిద్దఱకన్న నధికుడయ్యెను.
దాననే శివుడు రామమంత్రము జపించుట సంభవించెను.

పండి—శ్రీరాముడు శివకేశవుల యిద్దఱు యవతారమనుట
యిద్దఱను నేకమునేయఁబూనిన మహానభావులచే గల్పితమనియు,
కొన్ని రామావతారములు శివునివిగాను, మఱిగొన్ని నారాయణునివి
గాను, ఇంకఁగొన్నిశక్తివిగాను మాత్రమే ప్రామాణిక గ్రంథముల
యందు గలదనియుఁ జెప్పియుంటిని. అదియుండుగాక, శ్రీరాముడు
శివకేశవుల యిద్దఱు యవతారముగాన నాయిర్వరకంటెను నధికు
డనియే గదా? మీయభిప్రాయము. అట్లయినచో నారాయణుడు
శ్రీరామమంత్రమును జపించినట్లెందైనఁ గలదా?

అన్నం—నేను చూడలేదు.

పండి—దీనింబట్టి శ్రీరాముడు నారాయణు నవతారమే
యని యాగ్రంథకర్తలకు నభిప్రాయమున్నట్లు తెలియుటలేదా? ఇద్దఱు

యవతారమే యయినచో శివునివోలె కేశవుండును తరింపనెంచిరామ మంత్రము నేల జపింపఁడయ్యెను?

అదియుండుగాక, శివుఁడు రామమంత్రమును జపించెనని వలుకు చున్నారగదా? అట్లేని శివునకు రామమంత్రము నుపదేశించిన వారెవరు?

అన్నం—రాముఁడే.

పండి—ఎప్పుడుప దేశించెను?

అన్నం—ఎప్పుడన నర్థమేమి?

పండి—రాముఁడు పుట్టిన తరువాతనా? అంతకుముందా?

అన్నం—మీవన్నియు వికటప్రశ్నములు,

పండి—మీసిద్ధాంతమును బట్టి ప్రశ్నము లట్టివయ్యెను.

అన్నం—రాముఁడు పుట్టినే లేదు.

పండి—శ్రీరాముఁడు పుట్టకయె దశరథునింటికి యెందుండి వచ్చెను?

అన్నం—దశరథునింటఁ బుట్టెననుట భ్రాంతియే.

పండి—నిజమేమి?

అన్నం—శ్రీరామచంద్రుఁడు దశరథునింట నవతరించెను.

పండి—అట్లవతరించుటకు ముందా వెనుకనా? యుపదేశించి నది తెలుపుడు.

అన్నం—ముందేయేల యుపదేశింపఁ గూడదు

పండి—అవతరించుటకుముం దేరూపముతో నుపదేశించెను?

అన్నం—శ్రీరామరూపముతోనే

పండి—దశరథునింట నవతరించుటకు ముందే శ్రీరామరూప మున్నదా?

అన్నం—లే కేమి!

ద్యః

పండి—శ్రీరాముడట్లుండి యున్నచో నాయనయని పలు
రాక తిరుగా కొసల్యాగర్భమునుండి జన్మింపనేల!

అన్నం—శ్రీరాముడు దశరథునింట నవతరించిన తరువాత
శివునకు రామమంత్రము నుపదేశించెనని యేల యంగీకరింపఁగా?

పండి—అట్లేని శ్రీరాముడవతరించు దనుక శివు డేమియు.
మును జపించుచుండెను?

ఇదిగాక, శ్రీరామమూర్తి హరియవతారమనిగాని యెలుపుడు.
యవతారమనిగాని యంగీకరింపక తీరదుగదా? ఎట్లెనను

మూర్తికి మూలమూర్తికన్న నాధిక్యము నిర్మూలమేయగునని రాముడు
రామమూర్తి హరిహరులకన్న నధికుడనుట యనుచితము. గలదు.
మహాకవిని వాద్యేవీ నమవతారమని కొందఱుభావించుదురు. ఓడయ్యెను.
మన నతడు వాద్యేవికన్న నధికుడనఁ జెల్లునా?

కావున శ్రీరామునకు సర్వాధిక్యమును సాధింపఁబూరమనుట
ములన్నియు తద్భక్తులకు నామూర్తియందు స్థిరభావమును మనియు,
నెంచుటయందే తాత్పర్యము గలవిగాని శ్రుతి స్మృత్యాది శాస్త్రానివి
పరమేశ్వర సారమ్యమును నిరసించుటయందు తాత్పర్యము గలముల
నేరవు. ఇకవాని కిట్టివిపరీత తాత్పర్యము సాధింప నెంచునెడ శ్రుతిస్మృతు
పురాణేతిహాసవిరోధమువలన వనవహ్ని నెదిటించిన విడుతలవోల్క
వానికే యప్రామాణ్యరూపమగు స్వరూపనాశము సంభవింపకమా
దనుట సిద్ధము.

అందఱు లేచివెళ్లిరి.

సప్తమాహ్నికము ముగిసెను.

మ

న

యవ ర పే
మంత్రము

చునా
వారె

ప

అ

పం

అన్న

పం

అన్న

పం

వచ్చెను?

జ

జ

SRI JAGADGU U VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR,
LIBRARY,

Jangamwadi Math, VARANASI,

Acco, No. ~~2986~~ 7373

